

POLGÁRŐR ALAPISMERETEK

**Tansegédlet a polgárőr egyesületek tagjainak
alapismereti képzéséhez**

Az Országos Polgárőr Szövetség módosított kiadványa
2009.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
I. A POLGÁRŐRSÉG KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE 1991-TŐL	6
1.1. A polgárőrség fejlődése	6
1.2. A törvény értékteremtő elemei	8
II. A POLGÁRŐR	11
2.1. A polgárőrrel szemben támasztott követelmények	11
2.2. A polgárőr jogai és kötelezettségei	12
2.3. A polgárőrre vonatkozó tiltó rendelkezések	14
2.4. A polgárőr jogalanyisége és jogi védelme	14
III. A POLGÁRŐRSÉG	17
3.1. A polgárőrség célja, fogalma, tevékenységi területei	18
3.2. A polgárőr szervezet	18
3.3. A polgárőr tevékenység területei	20
3.4. Az együttműködés	21
IV. A POLGÁRŐR KÖZTERÜLETI BÜNMEGELŐZÉSI SZOLGÁLATA	23
4.1. A közbiztonság fogalma	23
4.2. A közrend és a közbiztonság	23
4.3. A közbiztonság-érzet meghatározó tényezői	24
4.4. A polgárőr-szolgálat fogalma	24
4.5. A polgárőr közterületi szolgálat formái	25
4.6. Felkészülés az álló vagy mozgó figyelőszolgálatra	26
4.6.1 Feladatok a szolgálat megkezdése előtt	26
4.6.2 A polgárőr felszerelése	27
4.7. A polgárőr szolgálat-ellátási feladatai	28
4.7.1. Jelenlét a közterületeken	28
4.7.2. Jelenlét a mezőgazdasági, természetvédelmi területen	29
4.7.3. Kapcsolattartás a polgárokkal	30
4.7.4. Elhagyott, üresen álló építmények ellenőrzése	30
4.7.5. Parkoló gépjárművek ellenőrzése	30
4.7.6. A helyszínbiztosítás	31
V. A BÜNMEGELŐZÉS ALAPFOGALMAI	35
5.1. A bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalma	35
5.2. A bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2005. Országgyűlési Határozat által használt bűnmegelőzési fogalom	35
5.3. A bűnmegelőzés alkotmányos követelményei	36
5.4. Prioritások és a célrendszer	36
5.5. A közösségi bűnmegelőzés színtereinek feladatai	37
5.5.1. A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése	37
5.5.2. A városok biztonságának fokozása	37
5.5.3. Családon belüli erőszak megelőzése	37
5.5.4. Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja	37
5.5.5. A bűnismétlés megelőzése	38

VI. A POLGÁRŐRSÉG MŰKÖDÉSE, BŰN- ÉS BALESET-MEGELŐZÉSI, VALAMINT KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMOK	38
6.1. A polgárőrség működése	38
6.2. Polgárőr bűnmegelőzési programok és annak eredményei	39
6.2.1. A nagyvárosok biztonságának növelése	39
6.2.2. A polgárőrség drogmegelőzési programja	40
6.2.3. Az idegenforgalmi körzetek biztonsága	41
6.2.4. A bűnmegelőzési táborok	41
6.2.5. Polgárőr bűnmegelőzési és balesetmegelőzési akciók	41
6.2.6. A „Szomszédok Egymásért Mozgalom”	42
6.2.7. A környezetbiztonsági program	43
VII. ISMERETEK A BÜNTETŐJOG ÉS A SZABÁLYSÉRTÉSI JOG KÖRÉBŐL	44
7.1. Bűncselekmények, elkövetők	44
7.2. A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai	45
7.3. A bűncselekmények felismerése	47
7.4. Szabálysértési ismeretek	48
7.4.1 A szabálysértésekről általában	48
7.4.2. A szabálysértés törvényi fogalma	49
7.4.3. A törvény hatálya	49
7.4.4 A fontosabb szabálysértések	50
7.5. A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökre vonatkozó szabályok	54
7.6. A törvényesség betartása polgárőr szolgálatban	55
VIII. A POLGÁRŐR INTÉZKEDÉSEK	57
8.1. Az intézkedés fogalma	57
8.2. Az intézkedési jogok	58
8.2.1 A szabálysértés és a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személlyel szembeni intézkedések	59
8.2.2. Saját, illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítása	59
8.2.3. A megelőző jogos védelem	60
8.2.4. Beavatkozás végszükség helyzetben	61
8.2.5. Birtokvédelem, jogos önhatalommal	62
8.2.6. Igazoltatás kezdeményezése	63
8.2.7. Feljelentés bűncselekmény vagy szabálysértés miatt	64
8.3. A polgárőr legújabb jogosultságai	64
8.3.1. A polgárőr jelzőőri tevékenysége	64
8.3.1.1 Jogonalap	64
8.3.1.2 A polgárőr jelzőőri jogosultsága	64
8.3.1.3 A jelzőőri feladatok végrehajtásának közös szabályai	65
8.3.1.4 A közúti járművek megállításának módszertana	65
8.3.1.5 A jelzőőr és az irányító elhatárolása	66
8.3.1.6 Rendkívüli események	66
8.3.2 A polgárőr gázspray-használati jogosultsága	67
8.3.2.1 Jogonalap	67
8.3.2.2 A gázspray viselésének indokai	67
8.3.2.3 A gázspray-használat szabályai	67
8.3.2.4 A gázspray használatának metodikája (módszertana)	68
8.3.2.5 A polgárőrök által használható gázspray nyilvántartásának és tárolásának rendje	70

8.4. Intézkedési kötelezettségek	70
8.4.1 Segítségnyújtási kötelezettség sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek	70
8.4.2 Értesítési és közreműködési kötelezettségek teljesítése	71
IX. KÖZLEKEDÉSI ISMERETEK	72
9.1. A „Magyar Közlekedéspolitiká 2003-2015”	72
9.2 A személysérüléses közúti balesetek alakulása	74
9.3 Az ittas járművezetés alakulása, jellemzői	74
9.4 A 2008. január 1-jétől életbe lépett új rendelkezések	74
X. A KÖZLEKEDÉSI POLGÁRŐRÖK SPECIÁLIS SZAKMAI MUNKÁJA	77
10.1 A közös szolgálat	77
10.2. A polgárőr lehetőségei a közlekedési feladatainak ellátásában	77
10.2.1 Forgalmas közlekedési csomópontokban (gócpontokban) teljesít a polgárőr szolgálatot	77
10.2.2 Rendszám alapján feljelentés	77
10.2.3 Közlekedési propaganda előadások tartása	77
10.2.4 Iskolákban közlekedési propagandamunka végzése	77
10.2.5 A közlekedési polgárőrök képzése	78
10.2.6 Passzív biztonsági eszközök kampányában való közös részvétel	78
10.2.7 Baleseti ok-kutatás	78
10.2.8 Forgalomtechnikai problémák feltérképezése, jelzése	78
10.2.9 Közös szolgálat a Közlekedési Felügyelet, illetve a MÁV szerveivel	79
10.2.10 Helyszíni szemlék tartása	79
10.2.11 Parkoló gépjárművekkel kapcsolatos megelőzési feladatok	79
10.2.12. Gépjármű-felismerési rendszer alkalmazása	80
10.2.13 Egyéb rendezvények, feladatok végrehajtása	80

BEVEZETÉS

A képzés fontosságáról röviden

Az Országos Polgárőr Szövetség fennállása óta kiemelt figyelmet fordít arra, hogy segítséget nyújtson a polgárőr egyesületek tagjai számára a legfontosabb bűnmegelőzési ismeretek elsajátításához. Különösen a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának megjelenését követően értékelődött fel a bűnmegelőzés szereplőinek szakmai tudása és az ehhez szükséges képzés szerepe. A stratégia ugyanis a bűnmegelőzésben részt vevő civil szervezetek és együttműködő személyek - így a polgárőrség és a polgárőrök - tevékenységével, programjaival szemben magas szakmai követelményeket kíván támasztani, s ennek egyik biztosítékaként a képzést és a továbbképzést jelöli meg. A bűnmegelőzésben való részvétel egyik fontos garanciális követelményének - a szakszerűségnek - tehát csak az a társadalmi önvédelmi szervezet tud megfelelni, amely képes biztosítani tagjai megfelelő szakmai képzését, az alapvető bűnmegelőzési szakismeretek elsajátítását.

A polgárőrség képzési rendszerében meghatározó helyet foglal el az alapismereti képzés, amely - a polgárőr mozgalom jellegéből kiindulva - a szakmaiság követelménye mellett elsősorban az ismeretterjesztést, az állampolgári ismeretek szakirányú bővítését, illetve a polgárőrségen keresztül a lakosság szélesebb rétegei számára is hasznosítható önvédelmi képességek fejlesztését tűzte ki célul.

Alapismereti képzésben minden polgárőr egyesületi tagnak részesülni kell. A képzés célja, hogy a polgárőrök a bűnmegelőzés érdekében végzett társadalmi munkájuk során

- a) ismerjék fel lakókörnyezetükben, településükön a különböző bűnalkalmak kialakulását elősegítő veszélyforrásokat,
- b) legyenek képesek a lakosság körében a bűncselekmények elkövetésének, az áldozattá válás lehetőségének kockázatát csökkentő, önvédelmi jellegű magatartásformák alkalmazásának kezdeményezésére, népszerűsítésére,
- c) készség szinten sajátítsák el a biztonság fenntartása, a veszélyhelyzetek elhárítása érdekében a polgárőrt és az állampolgárt megillető jogokat és kötelességeket.

A most kézbe vett tansegédlet azokat a legfontosabb ismereteket foglalja össze, amelyeket elgondolásunk szerint a polgárőröknek az alapismereti képzés keretében el kell sajátítaniuk. Elkészítése során arra törekedtünk, hogy a bonyolultabb szakmai kérdéseket is viszonylag egyszerűen, könnyen értelmezhetően és olvasmányosan próbáljuk megfogalmazni. Szándékunk ezzel az volt, hogy egyrészt a bűnmegelőzést a szakmai elméleti oldalról is népszerűsítsük a polgárőrök körében, másrészt olyan érveket is a kezükbe adjunk, amelyet a közösségi kapcsolatok során is jól tudnak hasznosítani.

Az általános ismeretek előtérbe helyezése miatt ebben a kiadványban nem tárgyalunk részletesen olyan speciális felkészülést igénylő kérdéseket, mint a közlekedésbiztonság, a baleset megelőzés, a környezetvédelem, a kábítószer-fogyasztás elleni fellépés, vagy az. áldozatvédelem társadalmi feladatai. Úgy gondoljuk, ez már a polgárőrök, polgárőr szervezetek szakosodása érdekében szükséges más képzési fonna (a szakmai továbbképzés, vagy szakosító képzés) témaköre lehet.

Valamennyi fejezet végén ismétlő kérdéseket, valamint egy gyakorlati feladatot is megfogalmaztunk, amelyek nemcsak az egyesületekben szervezett csoportos felkészülések, hanem az egyéni tanulás, az önképzés során is jó szolgálatot tehetnek az ismeretek

elsajátításának ellenőrzésében. Nem titkolt szándékunk ezzel az sem, hogy elősegítsük a leírtak továbbgondolását, a helyi sajátosságokhoz és lehetőségekhez igazodó bővítését, új szituációs bűnmegelőzési módszerek kialakítását.

A jegyzet használatához sok sikert kívánunk, s bízunk abban, hogy azt nemcsak a tanulás, hanem a gyakorlati munka során is hasznosítani tudják a polgárőr egyesületek tagjai.

I.

A POLGÁRŐRSÉG KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE 1991-TŐL

1.1. A polgárőrség fejlődése

Az Országos Polgárőr Szövetség 1991. március 28-án alakult Önvédelmi Szervezetek Országos Szövetsége néven elsősorban a kistelepülések biztonságát, a lakókörnyezeteket veszélyeztető bűncselekmények, a közlekedési balesetek megelőzése, gyermek- és ifjúságvédelem társadalmi feladatainak ellátása, valamint a fenti feladatokat ellátó állami és önkormányzati szervezetek munkájának lakossági segítése érdekében. Az OPSZ egyik alapítója és első elnöke Dr. Kopácsi Sándor. Valódi, alulról szerveződő mozgalom bontakozott ki, gyakorlatilag az akkori, igen kritikusnak érezhető közbiztonsági helyzet következményeként. A lakosság érezte, nemcsak elvárásokat kell támasztania a rendvédelmi szervekkel szemben, de tevőlegesen is közre kell működnie a közbiztonság megóvásában. A polgárőrség igen gyorsan országos kiterjedésűvé vált, regisztrált tagsága ma már meghaladja a 85 000 főt, akik több mint 2000 egyesületbe és 20 területi (megyei, fővárosi) szövetségbe tömörülve végzik szabadidejükben, önként vállalt közösségi feladataikat.

A polgárőrség életében megalakulása óta négy jól elkülöníthető fejlődési szakasz figyelhető meg.

1. 1991 és 1996 között a polgárőrsegeket egy alapvetően **spontán szervezeti fejlődés, laza országos szövetségi kapcsolat, területenként eltérő bűnmegelőzési szemlélet és gyakorlat, valamint a rendkívül alacsony anyagi támogatottság jellemezte.** Nagy felelősséget vállaltak ekkor magukra a megyei és fővárosi polgárőr szövetségek valamint az egyesületek vezetői, hogy megalapozzák szinte településenként a civil bűnmegelőzés társadalmi megbecsülését, elfogadottá tegyék azt lakosság körében. Ennek az időszaknak fontos eredménye, hogy folyamatosan jöttek létre a polgárőr egyesületek, a mozgalom terebélyesedett, egyre inkább kereste helyét a bűnözés elleni társadalmi fellépés rendszerében.

2. 1997 és 2000 között a mozgalom jelentős változásokon ment keresztül. Az OPSZ 1997. június 7-i tisztújító országos küldött közgyűlése nem csupán az elnök személyében és az elnökség tagjaiban hozott változást, hanem ezzel párhuzamosan a mozgalom szellemisége is megváltozott. A polgárőr szervezetek legmagasabb fóruma a mozgalom alapvető célkitűzéseként a bűncselekmények megelőzését jelölte meg azzal, hogy a fő figyelmet:

- a) a lakosság vagyónvédelmére (lakásbetörések, gépkocsi feltörések megelőzésére),
- b) a gyermek- és ifjúságvédelem feladataira,
- c) a kábítószer fogyasztás visszaszorítására, valamint
- d) a közlekedés biztonsága érdekében végezhető tájékoztató és nevelőmunkára kívánja fordítani.

A polgárőr szervezetek ezzel egy időben elhatárolták magukat az erőszak, az önbíráskodás, a másokat sértő provokatív magatartás, a felfegyverkezés és a félkatonai jellegű szervezeti és működési struktúrák, a politikai érdekeket szolgáló megnyilvánulások minden formájától.

Elvetették a „bűncselekményekre reagálás” elvét, s tevékenységük egészét a prevencióra, az úgynevezett másodlagos bűnmegelőzési munkára irányították.

Annak érdekében, hogy a polgárőrség egy egységes szemléletű, jól szervezett, határozott célkitűzésekkel rendelkező, egyben a legnagyobb létszámú társadalmi bűnmegelőzési szervezetté váljon, számos új lépés megtételére volt szükség. Még 1997-ben megjelent a polgárőr mozgalom koncepciója, amely alapját képezte az Országos Polgárőr Szövetség új Alapszabályának és a polgárőr szervezetek első, 1998-ban megjelent működési szabályzatának. 1998 lett a „polgárőrség oktatási éve”, amikor megkezdődött a polgárőrök egységes tematika alapján történő bűnmegelőzési felkészítése. A már új ismeretekkel rendelkező polgárőrök 1999-et - a lakosságot leginkább aggasztó - közterületi bűnözés „megelőzési évének” nyilvánították.

Az országos, a megyei és fővárosi szövetségek, a települési egyesületek egyre több állami és önkormányzati szervezettel kötöttek együttműködési megállapodást. Folyamatosan bővültek a gazdasági szférától kapott támogatások. Ebben az időszakban vált a polgárőrség a Belügyminisztérium, a rendőrség, az önkormányzatok legnagyobb stratégiai szövetségésévé.

Az 1997-2000. évek közötti, másodiknak tekintett fejlődési szakasz legnagyobb eredménye született meg 2000-ben azzal, hogy a Fővárosi Bíróság a 14.Pk.66.112/91/15. sz. végzésével az Országos Polgárőr Szövetséget az 1997. évi CLVI. tv. 22. §-ának (3) bekezdése alapján 2000. július 6-tól kiemelkedően közhasznú szervezetté átsorolta. Ennek alapján az Országos Polgárőr Szövetség 2000. március 25-én elfogadott módosított alapszabályában foglaltak értelmében a szövetség

- a) a közrend és közlekedésbiztonság terén a közhasznú szervezetekről szóló törvény (Kszt.) 26. § c) 15. pont alapján kiemelkedően közhasznú;
- b) a gyermek- és ifjúságvédelem terén a Kszt. 26. § c) 10. pontja alapján, továbbá
- c) a környezetvédelem terén a Kszt. 26. § c) 9. pontja alapján közhasznú tevékenységet folytat.

Törvény mondja ki, hogy *a lakosság élet- és vagyónvédelmének biztosítása érdekében létesült társadalmi önvédelmi szervezetek tagjainak a közbiztonság javítására irányuló, a rendőrséggel együttműködési megállapodás szerint végzett tevékenysége közfeladat. A polgárőr közfeladata teljesítése közben ugyancsak törvény alapján részesül 2000. március 1-től a közfeladatot ellátó személy fokozott jogi védelmében.*

Az Országos Polgárőr Szövetség 2001-ben ünnepelte megalakulásának 10. évfordulóját. A 2001. év azonban nemcsak az ünneplés, hanem egyben a tisztújítás éve is volt. A közgyűlés ismételten bizalmat szavazott az Országos Polgárőrség eddigi vezetőinek, s emellett új négy évre (2001-2004) szóló középtávú stratégiát fogadott el. A stratégia egyik fontos célkitűzése volt, hogy a polgárőrségnek a települési, illetve kistérségi lakossági biztonsági igények és elvárások kielégítése, az állami és önkormányzati szervekkel történő hatékony együttműködés biztosítása érdekében:

- a) az ország egészét átfogó,
- b) a kiemelkedően közhasznú, a közhasznú tevékenységek és a közfeladatok ellátására minden tekintetben alkalmas,
- c) szilárd tagsággal rendelkező,
- d) minőségi bűnmegelőzési munkát biztosító szervezetté kell válnia.

3. 2001-től számítjuk így a polgárőrség minőségi fejlesztési szakaszának megkezdését, s ez nyilván jellegénél fogva a korábbiaknál lassabb ütemben - tart mind a mai napig. Ennek a legfontosabb elemei:

- a) a stratégiai partneri kapcsolatok további erősítése,
- b) az országos polgárőr bűnmegelőzési programok (pl. drogprogram, idegenforgalmi régiók programja, nagyvárosi bűnmegelőzési program, az ősz iskolakezdés bűnmegelőzési programja) folyamatos szervezése, elméleti és módszertani fejlesztése,
- c) a polgárőr tevékenység jogi szabályozása, ezzel a szervezet teljes beillesztése a társadalmi bűnmegelőzés rendszerébe,
- d) a stabil, folyamatos finanszírozási háttér megteremtése.

Az elmúlt években ezen a téren is jelentős előrelépések történtek. A működési feltételek biztosítása terén az Országos Polgárőr Szövetség megjelent az állami költségvetés belügyminisztériumi fejezetében.

Ebben az időszakban nyílt lehetőség arra, hogy eddiginél jelentősebb pénzügyi támogatás volt adható:

- a) a területi szövetségek működéséhez és programjaik megvalósításához,
- b) egyes bűnmegelőzési programok (pl. az idegenforgalmi ideny feladatai, nagyvárosi program) lebonyolításához,
- c) a forráshiányos egyesületek megsegítésére,
- d) központi rendezvények (pl. ifjúsági bűnmegelőzési táborok, konferenciák) szervezésére.

4. A polgárőrsegről szóló törvény (Pötv.) megjelenése a polgárőrség társadalmi elismerését jelzi. A Magyar Köztársaság Országgyűlése 2006. február 13-án elfogadta a polgárőrsegről szóló 2006. évi LII. Törvényt.

A tény és az esemény minden tekintetben történelmi. Legújabb kori történelmünkben talán először fordul elő, hogy egy társadalmi szervezet tagjai önerőből jutnak el odáig, hogy ügyüket nemcsak a társadalom, de a törvényhozás is felkarolja, és a legmagasabb szintű jogszabályban fogalmazza meg elismerését és a jogrendszerbe illesztve ad lehetőséget egy mozgalom további építéséhez.

Olyan törvényt alkotott a magyar Parlament, amely

- a) **elismerését fejezi ki** az állampolgárok önszerveződésének eredményeként megalakult polgárőrség tevékenységéért,
- b) **méltányolja** szerepvállalását a helyi önkormányzatok és a helyi, területi rendvédelmi szervek közbiztonsági, bűnmegelőzési feladatainak végrehajtásában,
- c) a jövő szempontjából **értékteremtő alapokat fektet le** a polgárőrség további sikeres működtetése és fejlesztése érdekében, s mindezzel
- d) a társadalmi bűnmegelőzésben való civil részvétel számára **szilárd jövőkép** kialakításának **lehetőségét teremti meg**.

1.2. A törvény értékteremtő elemei: amelyeknek meghatározóvá kell válniuk egyrészt a civil bűnmegelőzésben élenjáró polgárőrségi, másrészt a közigazgatási, önkormányzati és rendészeti-rendvédelmi gondolkodásban és cselekedetekben egyaránt.

1. A törvény megerősíti és intézményesíti a társadalmi szervezatként való önkéntes lakossági részvétel lehetőségét:

- a) az ország közrendje és közbiztonsága fenntartásának segítésében,

- b) a helyi közbiztonság közösségi védelmében,
- c) a határőrizetben,
- d) a környezet- és természetvédelemben,
- e) a veszélyhelyzetek megelőzésében és kezelésében,
- f) a társadalmi bűnmegelőzésben,
- g) az önkormányzatok és a lakosság közötti bizalom erősítésében.

Ezzel egyértelművé és mindenki számára jól érthetővé teszi a **polgárőrség tevékenységi területeit**, kijelöli a társadalmi bűnmegelőzés civil oldalán azt a pontos és egyébként igen széles cselekvési sávot, amelyben szerepet szán az önkéntes közreműködésnek.

2. A törvény pontosan meghatározza azokat a szervezeteket, amelyekkel a polgárőrség **kölcsönös együttműködésre** kötelezett. Ezek a szervezetek:

- a) a helyi önkormányzatok,
- b) az állami és önkormányzati szervezetek,
- c) a rendőrség, a katasztrófavédelem, illetve a vám- és pénzügyőrség szervei,
- d) a környezet- és természetvédelmi szervezetek,
- e) a hivatásos önkormányzati és az önkéntes tűzoltóságok,
- f) a mezei- és természetvédelmi őrszolgálatok, valamint
- g) a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara.

A **kölcsönös együttműködés** pedig fogalmilag egyértelműen jelzi, hogy **a megjelölt partnerek számára is kötelezettségként jelenik meg a polgárőrségekkel a kapcsolattartás**, a közös cselekvés. A felek felhatalmazást kaptak arra is, hogy az együttműködés tartalmi elemeit, a közös feladatok ellátásának rendjét írásbeli együttműködési megállapodásban rögzítsék. Ezzel a törvény megszünteti annak a lehetőségét, hogy egyes szervezetek azzal az indoklással zárkózzanak el a szerződéskötéstől, hogy arra nem rendelkeznek felhatalmazással.

3. Az együttműködő szervezetekkel történő közös feladatellátáson, belül a törvény azzal, hogy a polgárőrtől elvárható, illetve az általa ellátható főbb tevékenységeket felsorolja, **óvja az önkéntes közreműködőt az őt megillető jogkör esetleges túllépésének kockázatától**. Így a polgárőr tevékenysége a közös feladatellátás során a felvilágosításra, tájékoztatásra, meghatározott eseményen részvételre, helyszínen való tartózkodásra, ott a rend fenntartásában való közreműködésre, objektum, közterület vagy esemény megfigyelésre, továbbá az eljáró szerv tevékenységének támogatására és segítésére terjedhet ki. A Polgárőrségről szóló törvény 4. § alapján **a polgárőr tevékenysége során jogosult a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt visszatartani. Köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul a büntetőeljárásról szóló törvény szerint eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni**.

4. A törvény **egységessé teszi a polgárőrség megjelenését, arculatát** a közterületeken azzal, hogy

- a) a polgárőrség feliratú **megkülönböztető mellény** előírásával gyakorlatilag formaruha-viselési kötelezettséget ír elő,
- b) a szolgálati tevékenységhez használt **járműveken kizárólag a Polgárőrség feliratot** engedélyezi, egyben
- c) kizárja a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek és más hatóságok egyenruházatával, jelvényeihez, jelképeihez való hasonlóságot.

Mindennek védelmi hatása is van, hiszen láthatóvá, távolról is felismerhetővé teszi a fegyvertelen civil bűnmegelőzési mozgalom tagját, s ez csökkentheti egy esetleges menekülés érdekében történő váratlan támadás veszélyét.

A társadalmi bűnmegelőzés és a polgárőrség eszmeiségéhez közelálló további **törvényességi és a polgárőr személyére nézve biztonsági garanciát is jelent** a közbiztonságra különösen veszélyes eszköz, és a lőfegyver viselésének a tilalma, továbbá annak hangsúlyozása, hogy a polgárőr hatósági jogkörrel nem rendelkező, kényszerítő eszköz használatára nem jogosult személy. Ez egy jól behatárolható eszközkört érintő tiltás, amely ugyanakkor azt is jelenti, hogy a tilalmi körbe nem sorolt más, a jogos védelmi helyzetben arányosan alkalmazható védekező eszköz megjelenhet a polgárőr szolgálatban.

A polgárőr mozgalom működőképességének fenntartását, anyagi és technikai biztonságát szolgálja, hogy a törvény:

- a) deklarálja a polgárőrszervezetek szövetségének központi költségvetésből történő, az éves költségvetési törvényben meghatározottak szerinti támogatását,
- b) elvi lehetőséget biztosít az önkormányzatok, a rendvédelmi, a környezet- és természetvédelmi szervek számára, hogy technikai és egyéb eszközöket adjanak át, amelyeket kizárólag rendeltetésüknek megfelelő módon és céllal lehet felhasználni, vagy
- c) lehetőségük szerinti egyéb anyagi forrásokat biztosítsanak, vagy más módon támogassák a polgárőrség működését és tevékenységét.

Ez utóbbi lehetőség különösen helyi szinten kialakított együttműködési kapcsolatok keretében teszi lehetővé **az egyesületi működés hosszabb távú tervezhetőségét és biztonságát.**

A törvény meghatározza azokat a feladatköröket, amelyek közül legalább hármat a polgárőrszervezetek szövetségének teljesíteni kell ahhoz, hogy elnyerje az éves költségvetési törvényben meghatározottak szerint a központi költségvetés támogatását. E feladatkörök - nem számítva kisebb eltéréseket - gyakorlatilag megegyeznek az Országos Polgárőr Szövetség hatályos Alapszabályának 9. pontjában foglalt célokkal és feladatokkal.

Két új elem jelenik meg ugyanakkor a feladatrendszerben:

- a) *az áldozatvédelmi tevékenység támogatása, valamint*
- b) *közreműködés a bűncselekmények felderítésében.*

Az előbbi a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának kiemelt feladataihoz igazodik, míg utóbbi képezheti a jogi alapját - különösen az adatvédelmi szabályokkal történő összehangolását követően - a tárgykörözés feladataiban történő nyílt részvételnek.

A polgárőrség feladatrendszerében továbbra is az önkéntes feladatvállalás a meghatározó, amely önálló és közös polgárőr szolgálatok keretében, a helyi sajátosságok, biztonsági szükségletek és a helyi lakossági elvárások figyelembe vételével jeleníthető meg a mindennapok munkájában.

A polgárőrsegről szóló törvény megjelenése jól kifejezi: a társadalom a jövőben mind jobban támaszkodni kíván az önkéntes részvételen alapuló bűnmegelőzési, helyi közbiztonság védelmi feladatokat ellátó polgárőr szervezetekre. Ehhez egyértelmű támogatást biztosít az állam jogalkotó és más feltételteremtő tevékenysége, amelynek nyilvánvaló módon folytatódnia kell az elkövetkező években is.

A fenti folyamat szerves részének értékelhető a közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. tv. megjelenése.

Az Országgyűlés a közbiztonság növelésének, a lakosság biztonságérzete javításának elősegítésére, a helyi rendészeti feladatok egységes és hatékony ellátása, az ebben közreműködők együttműködésének fokozása, a közterületek rendjének védelme, valamint annak rendjét megbontó jogsértések hatékonyabb megelőzése, megakadályozása, szankcionálása, továbbá a védett természeti értékek és területek megóvása érdekében alkotta - a **polgárőrségről szóló 2006. évi LII. törvényt is módosító - 2009. évi LXXXIV. törvényt.**

A módosítás legfontosabb területei:

- a rendőrség megállapodásra történő kötelezése a polgárőr szervezetekkel, amennyiben a törvényben meghatározott feladatokat ellátó polgárőr szervezet azt kezdeményezi;
- a törvényben meghatározottaknak megfelelően a rendőrség felé történő tájékoztatási és egyeztetési kötelezettség;
- a polgárőr - tevékenységének ellátása során - gázsprayt tarthat magánál;
- a polgárőrök a törvényben meghatározott esetekben és helyeken jelzőőri feladatokat láthatnak el;
- rendőrségi közreműködés a polgárőrök szakmai ismereteinek bővítésében.
- A polgárőrség a rendőrséggel való együttműködés keretében részt vehet a körözött gépjárművek azonosításában.

Ismétlő kérdések:

- 1) Mikor alakult meg az Országos Polgárőr Szövetség?
- 2) Ismertesse a polgárőrség fejlődését!
- 3) Milyen fontos célokra teszi lehetővé a Pötv. a társadalmi szervezetként való önkéntes lakossági részvételt?
- 4) A Pötv. 4. § alapján ismertesse a polgárőr jogosultságait és kötelességeit szabálysértés, illetőleg bűncselekmény elkövetésének tettenérése esetén!
- 5) A Pötv. hogyan teszi egységessé a polgárőrség közterületen való megjelenését, arculatát?
- 6) Mikortól illeti meg a polgárőrt a közfeladatot ellátó személy jogi védelme?
- 7) A törvény hogyan szolgálja a polgárőrség működőképességének fenntartását, anyagi és technikai biztonságát?
- 8) Milyen két új elem jelenik meg a polgárőrség feladatrendszerében?
- 9) Ismertesse, hogy a Pötv. módosítása milyen fontos új területekre terjed ki!

II. A POLGÁRŐR

2.1. A polgárőrrel szemben támasztott követelmények

A **polgárőr** a helyi polgárőr szervezet tagja, a polgárőrségről szóló törvényben, valamint a Büntető Törvénykönyvben meghatározottak szerint közfeladatot ellátó személy, aki önként vállalja a polgárőrség tevékenységében való közreműködést.

Az Országos Polgárőr Szövetség tagszervezeteiben **polgárőr lehet** minden büntetlen előéletű magyar vagy Magyarországon letelepedett, illetve magyarországi tartózkodási engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgár, aki:

- a) a polgárőr szervezet célkitűzéseivel egyetért;
- b) azok megvalósítása érdekében önként, díjazás nélkül, szabadidejében tenni kíván;
- c) polgárőr egyesület a tagjai soraiba felveszi és sikeres polgárőr alapismereti vizsgát tett.

A polgárőr szervezet számára jelentős anyagi vagy erkölcsi támogatást nyújtó jogi vagy természetes személyek a közgyűlés döntése alapján a polgárőrség (egyesület, szervezet) pártoló tagja címet nyerheti el. A pártoló tagságot a szervezet oklevéllel ismeri el. A polgárőr szervezet a polgárőrség érdekében kifejtett tevékenysége, közéleti szereplése alapján természetes személynek „tisztyletbeli tag” címet adományozhat.

Követelmények a polgárőrrel szemben:

- a) aktívan vegyen részt egyesületének munkájában, vállaljon szerepet a polgárőrség célkitűzéseinek megvalósításában, a polgárőr szolgálatok teljesítésében;
- b) tekintse fontos feladatának a szűkebb és tágabb környezetében élők egymás iránti tiszteletre, megbecsülésre ösztönzését, az egymás érdekeit figyelembe vevő korrekt emberi kapcsolatok kialakítását;
- c) érezzen felelősséget szűkebb és tágabb környezete biztonságáért, nyugalmaért, vállaljon kezdeményező szerepet annak megvalósításában;
- d) ne valljon magáénak, ne fogadjon el, és ne terjesszen szélsőséges nézeteket, utasítson el bármilyen, a nemzeti kisebbséghez vagy etnikai hovatartozáshoz, vallási meggyőződéshez, nemhez, fajhoz kapcsolódó diszkriminatív magatartást vagy megnyilvánulást;
- e) ápolja a polgárőrségre és az egyesületek életére jellemző bajtársi szellemet, képviselje a közbiztonság érdekeit minden társadalmi fórumon, bajbajutott társainak nyújtson minden törvényes eszközzel segítséget;
- f) támogassa a közbiztonság fenntartása érdekében hivatásszerűen tevékenykedő állami és önkormányzati szervek munkáját, működjön közre a közösség érdekeit szolgáló kezdeményezések felkarolásában;
- g) ne képviseljen olyan nézeteket, eszméket, amelyek a lakosság nyugalmaival, a közbiztonság fenntartásával ellentétesek;
- h) vegyen részt a környezetében észlelt, a társadalmi együttélést megzavaró, annak normáiba ütköző magatartásformák, jelenségek megelőzésében, működjön közre azok elhárításában.

A fenti követelmények ismételt szándékos vagy gondatlan megszegését a polgárőr szervezet etikai vétségnek minősítheti.

2.2. A polgárőr jogai és kötelezettségei

A polgárőr a magyar **állampolgárt illető, valamint a polgárőrségről szóló törvényben meghatározott jogok** és kötelezettségek keretében végzi bűnmegelőzési, és a közbiztonság, közrend védelme érdekében kifejtett önkéntes szolgálatát. Ennek részleteit „a polgárőr intézkedések” című fejezetben tárgyaljuk.

A polgárőr köteles a polgárőrség célkitűzései, az egyesület által felvállalt feladatok megvalósítása érdekében

- a) aktív tevékenységet folytatni;
- b) a polgárőr szervezetek saját és ideiglenes használatra kapott vagyontárgyait a tőle elvárható gondossággal megóvni, azokat rendeltetésszerűen használni;

- c) az általa észlelt vagy tudomására jutott bűncselekményekről, vagy a közbiztonságra káros következményekkel fenyegető cselekményekről az abban eljárni illetékes hatóságot haladéktalanul értesíteni;
- d) felkérésre segítséget nyújtani az eljáró hivatalos szervek munkájához;
- e) a rendvédelmi vagy más szervekkel történő együttműködés során tudomására jutott állam- vagy szolgálati (üzleti) titkot megőrizni;
- f) tevékenysége során birtokába jutott személyes adatok megismerése és adatkezelése tekintetében a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény rendelkezései szerint köteles eljárni.

A polgárőr jogosult az állampolgári jogok keretében:

- a) saját illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadást elhárítani (jogos védelem),
- b) beavatkozni végszükség helyzetben,
- c) a birtokvédelem keretében jogos önhatalmat gyakorolni,
- d) arra törvény által feljogosított hivatalos személy felkérésével igazoltatást kezdeményezni,
- e) feljelentést tenni bűncselekmény vagy szabálysértés észlelése esetén.

A polgárőr jogosult a polgárőrségről szóló törvényben biztosított jogok keretében:

- a) a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, az elkövetőt visszatartani (köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul a büntetőeljárásról szóló törvény szerint eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni),
- b) gázspray-t magánál tartani és kizárólag jogos védelmi helyzetben használni,
- c) a törvényben meghatározott esetekben jelzőőri feladatokat ellátni,
- d) a rendőrséggel való együttműködés keretében a körözött gépjárművek azonosításában részt venni.

A polgárőr az állampolgárt terhelő kötelezettségek keretében köteles:

- a) segítséget nyújtani sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek.
- b) teljesíteni a jogszabályban előírt bejelentési, értesítési (pl. tűz, katasztrófaveszély, stb.) kötelezettségeket.
- c) eleget tenni a jogszabályban meghatározott közreműködési (pl. veszély elhárítása) kötelezettségének.

A polgárőr tevékenysége során **megkülönböztető mellényt köteles viselni**, amelyen jól látható módon a **Polgárőrség feliratot kell elhelyezni**. Más felirat (pl. Bűnmegelőzés, Faluőrség, stb.) nem alkalmazható. Gyakorlatilag tehát a polgárőrt formaruha-viselési kötelezettség terheli, amelynek alapvető eszköze a megkülönböztető - és nem a láthatósági - mellény. A mellény a polgárőrnek más személyektől való megkülönböztetésre és a polgárőr jelenlét jelzésére szolgál, színe bármilyen - sárga, kék, narancssárga, piros, stb. - lehet, amellyel a megkülönböztetés célja adott élethelyzetben (pl. nappal kék, éjszaka vagy tömegben a sárga mellény ajánlott) elérhető. A polgárőr az egyesülete által elfogadott formaruhát is viselhet, az azonban nem lehet megtévesztő, azaz a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek vagy más hatóság tagjainak egyenruhájához nem lehet hasonló. A megkülönböztető mellényen vagy a formaruhán hatósági jellegre utaló, megtévesztésre alkalmas egyéb jelzést vagy címet, rangjelzést nem lehet használni.

2.3. A polgárőrre vonatkozó tiltó rendelkezések

A polgárőr hatósági jogkörrel nem rendelkezik, ezért szolgálata során nem keltheti sem megjelenésében, sem tevékenységében hivatalos személy látszatát.

A polgárőr kényszerítő eszközt nem alkalmazhat. Miután - más arra jogosult szervezetekre vonatkozó törvényektől eltérően - a polgárőr törvény nem határozza meg a kényszerítő eszköz fogalmát, illetve körét, így ennek a tiltó rendelkezésnek az értelmezése pillanatnyilag rendkívül nehéz. Egyelőre - jobb példa nem lévén - a gumibotot, a bilincset, az elektromos sokkolót, és a szolgálati kutyát¹ sorolhatjuk ebbe a tilalmi körbe, kivéve a gázspray-t, de csak jogos védelmi helyzetben alkalmazhatja (lásd 8.3.2.: A polgárőr legújabb jogosultságai). A polgárőr tevékenysége során **nem tarthat magánál közbiztonságra különösen veszélyes eszközt** (lásd 7.5.: A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökre vonatkozó szabályok.).

A polgárőr tevékenysége során nem viselhet lőfegyvert. Lőfegyvernek minősül a 2004. évi XXIV. törvényben meghatározott tűzfegyver, valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék lőhető ki. A polgárőr törvény tiltó rendelkezése generális tilalmat jelöl, tehát polgárőr szolgálatban az sem viselhet lőfegyvert, aki egyébként más jogcímen annak viselésére jogosult lenne.

2.4. A polgárőr jogalanyisága és jogi védelme

A polgárőr jogi védelmének helyes értelmezése két jogszabályból vezethető le:

- a büntető törvénykönyvből (1978. évi IV. törvény, Btk.);
- a módosított polgárőrségről szóló törvényből (2006. évi LII. törvény, Pötv.).

A Btk. az értelmező rendelkezések között határozza meg, hogy a polgárőr mikor minősül közfeladatot ellátó személynek. A Btk.137. § 2/i. pontja szerint **közfeladatot ellátó személy: a polgárőr, a polgárőrségről szóló törvényben meghatározott feladatok ellátásával kapcsolatban.**

A Pötv.1. § (2) bekezdése szerint **a polgárőr a Büntető Törvénykönyvben meghatározottak szerint - tevékenysége ellátása során - közfeladatot ellátó személy.**

A fenti rendelkezésekből adódóan tehát a polgárőr bizonyos feltételek fennállása esetén közfeladatot ellátó személynek minősül, ezért fokozott büntetőjogi védelem illeti meg.

A közfeladatot ellátó személy a feladatait jogszabály alapján látja el, de eljárása nem minősül hivatalos eljárásnak.

A közfeladatot ellátó személy jogalanyisága megállapíthatóságának feltétele:

1. a polgárőr a polgárőrségről szóló törvényben meghatározott feladatot lát el, és
2. kizárólag a polgárőri tevékenységgel összefüggésben illeti meg a közfeladatot ellátó személy jogalanyisága.

1. A Pötv. csupán a 6. §-ban tesz konkrét említést a polgárőrség feladatairól. Erre tekintettel **a polgárőrség feladatai különösen:**

a) a közrend, a közbiztonság védelmében, az államhatár őrzésében és rendjének fenntartásában, a katasztrófa-és veszélyhelyzet, továbbá a környezet veszélyeztetettségének, károsításának,

¹ A példában felsoroltak a rendőrség kényszerítő eszközei, nyilvánvalóan ez nem a teljes felsorolás, mert a fegyver használat is ide tartozik és további kényszerítő eszközök állnak rendelkezésükre.

rongálásának megelőzésében és elhárításában, következményeinek felszámolásában való közreműködés;

b) a bűn- és baleset-megelőzési, az áldozatvédelmi, a közlekedésbiztonsági és a környezetvédelmi tevékenység támogatása, a lakosság és az önkormányzatok közötti kapcsolat erősítése;

c) a rendőrségről szóló törvény alapján a rendőrkapitányok, a megyék (főváros) tekintetében a rendőrfőkapitány és az illetékességi területen működő önkormányzatok által létrehozott bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottság munkájában való részvétel;

d) folyamatos kapcsolattartás a Pötv. 2. § (1) bekezdésében felsorolt együttműködő - helyi, területi és országos hatáskörű - szervezetekkel, kölcsönös segítségnyújtás egymásnak a feladatok ellátásában;

e) közreműködés a bűncselekmények megelőzésében és felderítésében, eltűnt személyek felkutatásában;

f) önálló, illetve közös szolgálat vagy feladat teljesítésével való részvétel a Pötv. 2. § (1) bekezdése szerinti együttműködő szervek szakmai tevékenységének segítésében;

g) közreműködés a lakosok személyének és javainak védelmében, az állami és önkormányzati vagyon megóvásában.

Amint látható, a jogalkotó igen széles körűen írja le a polgárőrség legfontosabb feladatait. A kialakult gyakorlat alapján megállapítható, hogy a polgárőr egyesületek által végzett konkrét tevékenységek mind besorolhatók a fent említett hét tevékenységi csoport valamelyikébe.

Amennyiben a polgárőr olyan feladatot végez, amely nem függ össze közvetlenül a polgárőri tevékenységgel, nem részesül fokozott büntetőjogi védelemben.

2. A Pötv.-t módosító törvény pontosítja, hogy a polgárőr **kizárólag** tevékenységének ellátása során minősül közfeladatot ellátó személynek. Bár ennek megítélése szorosan összefügg az előző pontban írtakkal, a kizárólagosságnak is fenn kell állnia, mert a két feltétel együttes fennállása esetén részesül csak fokozott büntetőjogi védelemben a polgárőr.

Az, hogy a polgárőr ténylegesen polgárőri tevékenységet lát-e el, az a legegyszerűbben abból állapítható meg, hogy azt az adott egyesületnél előre tervezték, és az Egységes Egyesületi Szolgálatjelentő lapon bejelentették-e vagy sem. Ugyanis az OPSZ Szolgálati Kézikönyvének előírása szerint a polgárőr szolgálatának teljesítését a polgárőr egyesületnél nyilván kell tartani. Erre szolgál az említett szolgálatjelentő lap.

Mind ez azért fontos tehát tisztázni, **mert csak a fenti kritériumok együttes fennállása esetén részesül a polgárőr, mint közfeladatot ellátó személy fokozott büntetőjogi védelemben.**

A fokozott büntetőjogi védelem a polgárőrt megilleti:

- a) saját jogon;
- b) más személy támogatójaként.

a) Saját jogon

A polgárőrt saját jogon, mint közfeladatot ellátó személyt illeti meg a fokozott büntetőjogi védelem. Ezt a Btk. a **Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak** bűncselekménnyel juttatja kifejezésre. **A Btk. 230. § kimondja, hogy** a Btk. 229. § rendelkezései (a hivatalos személy elleni erőszak büntette) szerint büntetendő, aki az ott meghatározott cselekményt közfeladatot ellátó személy ellen követi el.

A hivatalos személy elleni erőszak büntetettét az valósítja meg, aki a hivatalos személyt vagy a külföldi hivatalos személyt jogszerű eljárásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályozza, intézkedésre kényszeríti, vagy eljárása alatt, illetőleg emiatt bántalmazza, továbbá akkor is, ha a bántalmazott a bűncselekmény elkövetésekor már nem hivatalos személy, vagy nem külföldi

hivatalos személy. A közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntettének megvalósulásához az elkövetőnek tisztában kell lennie azzal, hogy a sértett közfeladatot ellátó személy, illetve e minőségében jár el (ezért is fontos, hogy a polgárőr a szolgálatban a polgárőrséghez tartozását mindenki számára jól láthatóan jelző felirattal ellátott öltözetet viseljen). Az elkövetőnek ebben a tényben való tévedése ugyanis kizárhatja a büntetőjogi felelősségét e minősítésre nézve.

A hivatalos személy elleni erőszak bűncselekmény elkövetési magatartásai lehetnek:

- a. *a hivatalos személy jogszerű eljárása teljesítésének akadályozása,*
- b. *intézkedésre kényszerítése,*
- c. *eljárása alatti bántalmazása,*
- d. *eljárása miatti bántalmazása*

A hivatalos személy akadályozása

Akadályozásnak az olyan magatartás tekinthető, amely a jogszerű eljárás megkezdését, folytatását, vagy befejezését gátolja, nehezíti, késlelteti, intenzitását csökkenti. Az akadályozás megvalósításához eredmény létrejötte nem szükséges, a bűncselekmény az elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik.

A hivatalos személy intézkedésre kényszerítése

A hivatalos személy intézkedésre kényszerítéséről akkor lehet beszélni, ha az erőszak, vagy fenyegetés alkalmas arra, hogy a sértett az elkövető akaratának megfelelő magatartást tanúsítva, olyan jogilag értékelhető tevékenységet fejtessen ki, amelyre hatáskörénél fogva egyébként is jogosult volna.

A hivatalos személy bántalmazása

Hivatalos személy elleni erőszak büntettét valósítja meg az is, aki a hivatalos személyt eljárása alatt, illetve emiatt bántalmazza. Bántalmazásról ennél az elkövetési magatartásnál akkor beszélünk, ha az elkövető a sértett alany testét erőszakosan, durván érinti.

A hivatalos személy elleni erőszak büntettének fontos tényállási eleme az elkövetés módja, vagyis a hivatalos személy elleni erőszak, vagy fenyegetés alkalmazása. Mind az erőszaknak, mind a fenyegetésnek személy ellen kell irányulnia.

Fontos tényállási feltétele az is, hogy a passzív alany a cselekmény elkövetésekor **jogszerű eljárást teljesítse** és erről az érdekelt állampolgárok tudomást szerezzenek.

A bűncselekmény elkövetése szempontjából teljesen mindegy, hogy az elkövető melyik tevékenységi mozzanat alkalmával gyakorol erőszakot. A lényeg az, hogy az elkövető az erőszakot akkor alkalmazza, amikor hivatalos személy, a hivatalos kötelességéhez tartozó tevékenységi sorozatot már megkezdte, de nem fejezte be.

A hivatalos személyt nem csak a szó szoros értelmében vett közhatalmi tevékenységének a kifejtése során illeti meg a fokozott büntetőjogi védelem, hanem általában a szolgálata, munkaideje alatt, amikor felkészül, illetve készenlétben áll az esetleges intézkedésre, és az ellene irányuló - erőszakkal, vagy fenyegetéssel történő - ráhatás akadályozza a tervezett, vagy szükségessé váló intézkedés megtételét.

b) Más személy támogatójaként

A polgárőr, ugyanúgy, mint valamennyi állampolgár, más személy támogatójaként is felléphet. A büntetőjog ebben az esetben is jogi oltalmazásban részesíti a polgárőrt. Ez a Btk.-ban a hivatalos személy támogatója elleni erőszak büntett formájában jelenik meg. A ***hivatalos***

személy támogatója elleni erőszak bűncselekményt az követi el, aki a hivatalos személy elleni erőszak bűncselekményét hivatalos vagy közfeladatot ellátó személy támogatására vagy védelmére kelt személy ellen követi el.

A hivatalos, vagy közfeladatot ellátó személy támogatására kelt személy az, aki nem hivatalos, vagy közfeladatot ellátó személy, de jogszabály, vagy polgári jogviszony alapján, illetve saját kezdeményezésére, önmagától, előzetes megállapodás nélkül is támogat hivatalos eljárást, egy ellátó személyt, vagy érték védelmére kel.

Elkövetője közvetlenül a hivatalos személy támogatóját, annak tevékenységét akadályozza.

A hivatalos személy elleni erőszak, illetve a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak bűncselekményeknél írtak értelemszerűen a hivatalos személy támogatója elleni erőszak bünteténél is irányadóak. Mindez azt jelenti, hogy a jogszerű polgárőri tevékenységet ellátó polgárőr támogatására vagy védelmére kelt személy elleni erőszak megvalósulása esetén az elkövető a hivatalos személy támogatója elleni erőszak büntett elkövetése miatt felel.

A szolgálatban lévő polgárőr kérésére közreműködő személy elleni erőszakos magatartás nem a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntettét, hanem a hivatalos személy támogatója elleni erőszak büntettét valósítja meg.

Ismétlő kérdések:

Ki lehet a polgárőr egyesület tagja (polgárőr)?

Melyek a polgárőrrel szemben támasztott legfontosabb követelmények?

Mi a különbség a polgárőr, a polgárőrség pártoló tagja és a tiszteltbeli tag között?

Mikor minősülhet etikai vétségnek a polgárőrrel szemben támasztott követelmények szándékos vagy gondatlan megszegése?

Mikor részesülhet a polgárőr fokozott jogi védelemben?

Ki minősül a hivatalos személy támogatójának?

Milyen feltétel teljesülése szükséges ahhoz, hogy a polgárőrrel szembeni támadás közfeladatot ellátó személlyel szembeni erőszaknak minősüljön?

Gyakorlati feladat:

Gyűjtsön gyakorlati példákat arra, hogy polgárőr szolgálatban milyen esetekben jár el hivatalos személy támogatójaként, közfeladatot ellátó személyként, s mely esetekben nem részesül fokozott jogi védelemben.

III. A POLGÁRŐRSÉG

A polgárőrség legfontosabb jellemzőit a polgárőrsegről szóló 2006. évi LII. törvényből, valamint a közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. törvényből vezethetjük le. A polgárőrsegről szóló 2006-ban megjelent törvény meghatározza a polgárőrség és a polgárőr jogszabályi fogalmát, az együttműködés legfontosabb színtereit és tartalmát, a polgárőrség jogosítványait, az állami támogatás rendszerét. A 2009-ben elfogadott törvény az együttműködés tartalmi elemeit pontosítja, továbbá a polgárőrséget megillető jogosítványok körét bővíti, valamint pontosítja a polgárőr jogállását.

3.1. A polgárőrség célja, fogalma, tevékenységi területei

A polgárőrség általános célja a közösségi bűnmegelőzésen belül a civil, lakossági közreműködés biztosítása a bűncselekmények megelőzése érdekében. Széleskörű társadalmi összefogásra épül, alapja az állampolgárok pozitív érzelmi kötődése szűkebb környezetükhöz, tenni akarása a lokális környezet életfeltételeire kedvezőtlenül ható jelenségek távoltartása, megszüntetése vagy visszaszorítása érdekében.

A polgárőrség közvetlen célja:

- az ország közrendje és közbiztonsága fenntartásának segítése,
- a határőrizetben, a környezet- és természetvédelemben, a veszélyhelyzetek megelőzésében és kezelésében, a társadalmi bűnmegelőzésben való lakossági részvétel,
- az önkormányzatok és a lakosság közötti bizalom erősítése,
- a helyi közbiztonság közösségi védelme érdekében a lakosok közösségei által meghatározott feladatok ellátásában való közreműködés.

A polgárőrség főbb jellemzői:

- az önkéntesség,
- a törvényesség,
- az emberi jogok messzemenő tiszteletben tartása,
- az ellenszolgáltatás nélkül végzett közösségi tevékenység,
- a bizalomra épülő felelősségvállalás és a politikasemlegesség jellemzi.

A polgárőrség fő tevékenységi területei:

- a bűnözés elleni fellépés,
- a bűnmegelőzés:
 - a vagyonvédelem,
 - a gyermek- és ifjúságvédelem,
 - a kábítószer-fogyasztás visszaszorítása,
 - a közlekedés biztonsága,
 - a katasztrófavédelem valamint
 - a környezetvédelem társadalmi feladatainak megvalósításában való közreműködés.

3.2. A polgárőr szervezet

A polgárőrség - célkitűzései megvalósítása érdekében - az egyesülési jog alapján működő társadalmi szervezetek összefoglaló megnevezése.

Az egyesülési jog és a társadalmi szervezetek

Az egyesülési jog mindenkit megillető szabadságjog, amelyet a Magyar Köztársaság elismer és biztosítja annak zavartalan gyakorlását.

Az egyesülési jog gyakorlása:

- nem valósíthat meg bűncselekményt, bűncselekmény elkövetésére való felhívást;
- nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével;

Az egyesülési jog alapján fegyveres szervezet nem hozható létre.

Társadalmi szervezet minden olyan tevékenység céljából alapítható, amely összhangban áll az Alkotmánnyal, és amelyet törvény nem tilt. A társadalmi szervezet céljai megvalósítása gazdasági feltételeinek megvalósítása érdekében gazdasági-vállalkozási tevékenységet is folytathat - az adott tevékenységre vonatkozó külön szabályok szerint -, de elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenység végzése céljából nem alapítható.

A társadalmi szervezet legfontosabb jellemzői:

- a) önkéntesen, bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre,
- b) önkormányzattal rendelkezik,
- c) alapszabályában meghatározott célra alakul,
- d) nyilvántartott tagsággal rendelkezik, és céljai elérésére szervezi tagjai tevékenységét.

Nem minősül társadalmi szervezetnek a magánszemélyeknek az egyesülési jog alapján létrehozott olyan közössége, amelynek működése nem rendszeres, vagy nincs nyilvántartott tagsága, vagy az egyesülési jogról szóló törvényben meghatározott szervezete.

A polgárőrség szervezetei

Polgárőr szervezetnek minősül:

- a) a polgárőrségben részt venni kívánó polgárok vagy a települési önkormányzat kezdeményezésére, településenként, település-részenként vagy több település összefogásával létrehozott önálló **polgárőr egyesület**;
- b) feladataik összehangolása, tagjaik képzése, érdekeik képviselése, védelme érdekében az egyesületek által a megyében (fővárosban) megalakított **területi szövetség**;
- c) az egyesületi, tagszövetségi érdekvédelem, a polgárőrség célkitűzéseinek társadalmi képviselése, az egyesületek, tagszövetségek működését elősegítő információk közvetítése, a hazai és külföldi tapasztalatok hasznosítása, népszerűsítése, más hazai vagy külföldi társadalmi szervezettel, állami vagy gazdasági szervvel történő, kölcsönös előnyökön alapuló együttműködés kialakítása, a polgárőrségben résztvevők képzése, az egyesületek, tagszövetségek anyagi támogatása érdekében a területi szövetségek által létrehozott **országos szövetség (OPSZ)**.

Polgárőr egyesületek céljaik elérése, érdekeik hatékonyabb érvényesítése érdekében a nagyvárosokban, valamint az idegenforgalom, vagy a kiemelt céltámogatások által érintett kistérségekben szövetséget hozhatnak létre. A kistérségi társulás nem minősül területi szövetségnek, és a működés, valamint az OPSZ tagság kérdésében más polgárőr egyesületet nem befolyásolhat.

A polgárőr egyesület (kistérségi, települési társulás stb.) és a területi szövetség az OPSZ-tagságát az országos szövetség által kiadott tanúsítvánnyal igazolja.

Polgárőr szervezettel szemben alapvető követelmény, hogy:

- a) tegye lehetővé a közbiztonság javításáért és megszilárdításáért önként tenni akaró állampolgárok szervezett és célirányos részvételét a bűnözés elleni fellépés, a bűnmegelőzés, a közlekedés biztonsága, a gyermek- és ifjúságvédelem, a kábítószer-fogyasztás visszaszorítása, a katasztrófavédelem és a környezetvédelem társadalmi feladatainak megvalósításában,

- b) kapcsolódjon be a célkitűzéseivel azonos tevékenységet végző állami, önkormányzati, más társadalmi szervek, szervezetek munkájának népszerűsítésébe,
- c) biztosítson teret és lehetőséget az állampolgárok közbiztonsági ismereteinek bővítéséhez,
- d) járuljon hozzá a települések (lakókörnyezet) közbiztonságának fenntartásához, a polgárok személy- és vagyonbiztonságát veszélyeztető cselekmények, események megelőzéséhez, ezen keresztül szubjektív biztonságérzetük javításához,
- e) képviselje az állampolgárok legszélesebb rétegeit a helyi, területi önkormányzati-rendőrségi bűnmegelőzési és társadalmi bizottságokban,
- f) érdekképviselői tevékenységével, tagjai és a lakosság mozgósításával segítse elő a helyi önkormányzat feladatkörébe tartozó, a közbiztonság javítására irányuló törekvéseket,
- g) az állampolgárokat megillető jogi lehetőségek legszélesebb kihasználásával nyújtson segítséget a közbiztonság fenntartásával, javításával hivatásszerűen foglalkozó szervek munkájához.

A polgárőr szervezet határolódjon el az erőszak, az önbíráskodás, másokat sértő provokatív magatartás, a felfegyverkezés, a félkatonai jellegű szervezeti és működési struktúrák, a politikai érdekeket szolgáló megnyilvánulások minden formájától.

A polgárőr szervezet a helyileg illetékes önkormányzat hozzájárulásával a település, városrész nevére utalással a „POLGÁRŐRSÉG” (például Kecskeméti Polgárőrség, Békásmegyeri Polgárőrség, Nagyegyháza Polgárőrsége) megnevezést is használhatja.

3.3. A polgárőr tevékenység területei

A polgárőrség fő küldetése a közbiztonság védelme. A polgárőrség célkitűzéseinek megvalósítása érdekében **a polgárőr szervezet tevékenysége** kiterjedhet:

- a) a polgárőrök bűnmegelőzési alapképzésére, folyamatos továbbképzésére,
- b) rendszeres egyesületi foglalkozások keretében az egyesületi tagok és a lakosság részére közbiztonsági vonatkozású tájékoztató előadások, bemutatók, kiállítások, tanácsadások szervezésére,
- c) posztos polgárőri szolgálat teljesítésére (ez új fogalom a polgárőrség történetében, de már jó pár éve polgárőrök teljesítenek ilyen feladatokat),
- d) a közösségi biztonsághoz szükséges állampolgári jogok és kötelességek megismertetésére,
- e) bűnmegelőzési, közlekedésbiztonsági, természet- és környezetvédelmi, katasztrófavédelmi kiadványok terjesztésére,
- f) a közbiztonság megítéléséről, az önkormányzat, a rendőrség, más rendvédelmi szervek működéséről a lakossági vélemények közvetítésére a helyi önkormányzati és állami szervek fórumain,
- g) az iskolai bűnmegelőzési nevelőmunkában történő részvételre,
- h) a polgárőrök testedzésének támogatására, a tömegsport népszerűsítésére,
- i) az egyesület működési körzetében közbiztonsági célú közterületi álló és mozgó figyelő-jelző szolgálat működtetésére,
- j) lakókörnyezeti közösségek biztonságát, önvédelmi jellegű együttműködését biztosító mozgalmak (például Szomszédok Egymásért - SZEM) támogatására,
- k) a polgári védelmi tevékenységgel összefüggő biztonsági feladatok ellátásában való közreműködésre,
- l) a köztisztaságra, a közegészségügyre, a közterületek igénybevitelére, a természet- és környezetvédelemre, a katasztrófa-elhárításra vonatkozó kedvezőtlen jelenségek feltárására, folyamatos figyelemmel kísérésére,

- m) lakóközösségek által magánerejű létesített vagy más jellegű vagyonvédelmi biztonsági jelzőberendezések diszpécserközpontjainak felügyeletére, szükség esetén az eljárásra jogosult hatóságoknál intézkedések kezdeményezésére,
- n) intézkedő rendőr, más rendvédelmi szerv tagja vagy közfeladatot ellátó személy részére közvetlen segítség nyújtására,
- o) lakossági, önkormányzati vagy más rendezvényeken rendezői feladatok ellátására.

A felsorolt tevékenységek közül egy polgárőr szervezet a helyi lakossági, önkormányzati, közbiztonsági igények figyelembe vételével önállóan választhatja ki azokat, amelyek célkitűzéseinek, lehetőségeinek leginkább megfelelnek.

A kiválasztott tevékenységi területek feladatainak ellátása érdekében a polgárőr szervezet az alapszabályában rögzítetteknek megfelelően szakcsoportokat, munkabizottságokat, szekciókat, tagozatokat, stb. (pl.: oktatási, propaganda, médiafelelősi; bűnmegelőzési; ifjúsági-nevelési; közlekedésbiztonsági, baleset-megelőzési; környezetvédelmi, katasztrófavédelmi, ügyeleti-felügyeleti; közterületi figyelő-jelző; vagyon-védelmi, SZEM, stb.) hozhat létre. E szervezeti elemek alapvető rendeltetése, hogy a szervezeten belül lehetőséget biztosítson a szakosodásra, összehozza az egyes bűnmegelőzési szakterületek iránt érdeklődőket, és teret adjon számukra a közös cselekvésre.

3.4. Az együttműködés

A polgárőr szervezet széleskörű együttműködést alakít ki a települések biztonságában, a közbiztonság fenntartásában érdekelt állami, önkormányzati szervekkel és társadalmi szervezetekkel. Olyan alternatív közbiztonsági szervekkel célszerű együttműködni, amelyek a jogállam követelményeinek megfelelnek (közterület felügyelők, mezőőrök, természetvédelmi őrk, halőrök, vadászok, gátőrök, stb.). A stratégiai együttműködő partnerekkel kialakított partneri kapcsolat a polgárőrség működésének meghatározó tényezője.

Azt azonban e helyen is meg kell említenünk, hogy természetesen maga a helyi lakosság a legfontosabb partnere a polgárőrségnek a helyi biztonság megteremtésére irányuló tevékenységben.

A polgárőrség **kiemelt stratégiai** együttműködő partnerei:

- a) az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (ezen belül az ORFK, területi rendőr-főkapitányságok, rendőrkapitányságok),
- b) Az Önkormányzati Minisztérium (ezen belül a helyi és megyei jogú városi, fővárosi önkormányzatok),
- c) a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium stb.

További együttműködő partnerek:

- Magyar Vöröskereszt
- Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
- Vám- és Pénzügyőrség
- Magyar Posta
- Megyei Önkormányzatok Szövetsége
- Magyar Autóklub stb.

A rendvédelmi szervek segítséget nyújtanak a polgárőr egyesületek tagfelvételi munkájához; rendszeresen igénylik a közterületek és nyilvános helyek rendjének, létesítmények vagyonbiztonsági helyzetének folyamatos figyelemmel kísérését, a veszélyt jelentő eseményekről a jelzésadást, a polgárőr egyesületek eszközeinek eseti igénybevételét, a

polgárőrök közreműködését a hivatalos eljárások lebonyolításában. Kezdeményezik, szervezik és irányítják a közös bűnmegelőzési szolgálat ellátását, kéri tevékenységük népszerűsítését, kiadványaik terjesztését a lakosság körében.

Az önkormányzatoknak a közbiztonság terén vállalt nagyobb felelőssége, intenzívebb bűnmegelőzési tevékenysége indokolja, hogy **a polgárőrségek minél nagyobb arányban és erővel járuljanak hozzá az önkormányzati feladatok megvalósításához.** Ezen feladatok közül kiemelkedik:

- a) az aktív részvétel a település közbiztonsági, bűnmegelőzési stratégiájának kidolgozásában, az abban foglalt programok megvalósításában,
- b) a közreműködés az önkormányzatot terhelő, a település és a régió biztonságát érintő közfeladatok ellátásában,
- c) a rendszeres tájékoztatás a lakosságot érintő, az önkormányzat intézkedési körébe tartozó közlekedésbiztonsági, természet- és környezetvédelmi, gyermek- és ifjúságvédelmi, szociális, stb. problémákról javaslattétel és részvétel azok megoldásában.

A társadalmi szervezetek közül a polgárőrség elsősorban azokkal törekszik kölcsönös kapcsolatok kialakítására, tevékenységének összehangolására, amelyek működése a településfejlesztés, közlekedésbiztonság növelése, a lakosság egészségügyi helyzete, a természet- és a környezetvédelem, a karitatív tevékenység, a vagyonbiztonság, az állampolgárok érdekeinek érvényesítése, a nevelésügy területére irányul.

A gazdasági élet szereplőinek megnyerése a bűnmegelőzés társadalmi feladatainak támogatására kiemelkedően segítheti az önkéntes polgárőrségek működési feltételeinek biztosítását, nagymértékben hozzájárulhat a helyi közbiztonsági kockázatok csökkentéséhez. A kölcsönös segítségnyújtásra irányuló feladatokat, együttműködési megállapodásokat elsősorban azokkal a gazdasági társaságokkal, vállalkozásokkal (pl. postai szolgáltatók, közlekedési vállalatok, közüzemek, pénzüzetek, stb.) célszerű kialakítani, amelyek működésének megzavarása jelentősen befolyásolhatja a lakosság biztonságérzetét, ugyanakkor a polgárőr szolgálatok célirányos szervezésével a polgárőrségek képesek érzékelhetően hozzájárulni azok megelőző védelméhez.

Egyre inkább előtérbe kerül a civil bűnmegelőzési mozgalmak nemzetközi kapcsolatainak fontossága. Nemcsak országos szinten, de különösen az államhatár menti településeken működő polgárőrségek számára ajánlott a határon túli települések vagy régió hasonló bűnmegelőzési, a gyermek- és ifjúságvédelemben, a drogmegelőzésben szerepet vállaló civil szervezeteivel a kölcsönös kapcsolatok kialakítása és fenntartása.

Az együttműködés keretében a külső szervezetek:

- a) közreműködnek a polgárőrök alapismereti és továbbképzésében, a vezetőképzésben,
- b) infrastruktúrát, tárgyi eszközöket bocsátanak a polgárőr egyesületek rendelkezésére,
- c) szakmai tájékoztató anyagokat biztosítanak,
- d) pénzügyi támogatást nyújtanak,
- e) az egyesületeket, szövetségeket tervezetek véleményezésére, javaslattételre kéri fel.

Az együttműködés területeit, a közösen, illetve az együttműködő fél érdekében ellátandó feladatokat, a felelősöket, határidőket illetve a felek által fontosnak ítélt egyéb kérdéseket a polgárőr szervezetek írásban, együttműködési megállapodás keretében rögzítik. A polgárőr szervezetek általában évenként egy alkalommal áttekintik és értékelik az együttműködési

megállapodásban foglaltak teljesülését, szükség esetén kezdeményezik annak felülvizsgálatát, a szükséges módosítások elvégzését.

Ismétlő kérdések:

- 1) *Fogalmazza meg a polgárőrség alapvető célját!*
- 2) *Melyek a polgárőrség legfontosabb jellemzői?*
- 3) *Melyek a polgárőrség fő tevékenységi területei?*
- 4) *Ismertesse a polgárőrség fogalmát!*
- 5) *Mit értünk az egyesületi jog alatt?*
- 6) *Határozza meg egy társadalmi szervezet legfontosabb jellemzőit!*
- 7) *Sorolja fel a polgárőr szervezeteket!*
- 8) *Ismertessen legalább három, a polgárőr szervezettel szemben támasztott alapvető követelményt!*
- 9) *Kik a polgárőrség stratégiai együttműködő partnerei?*
- 10) *Milyen segítséget nyújthatnak külső szervezetek a polgárőrség részére az együttműködés keretében?*

Gyakorlati feladat:

A polgárőr szervezetek részére ajánlott tevékenységi körökből válassza ki azokat, amelyek ellátása az Ön megítélése szerint saját lakókörnyezetében fontosak.

Készítsen javaslatot arra, hogy az Ön által kiválasztott tevékenységeket a saját polgárőr egyesülete hol, milyen módon, formában, illetve milyen tartalommal valósíthatja meg.

IV.

A POLGÁRŐR KÖZTERÜLETI BŰNMEGELŐZÉSI SZOLGÁLATA

4.1. A közbiztonság fogalma

A közbiztonság nem más, mint amit a szó jelent: a „köz” biztonsága, vagyis az állampolgárok mindenkori közbiztonság érzete, amely általában szubjektív, ugyanakkor ezt a szubjektivitást jellemzően a közbiztonságérzetet befolyásoló objektív események és állapotok határozzák meg. Más megfogalmazásban: közbiztonság alatt értünk olyan közállapotot, társadalmi rendet, amelyben mind az egyes polgárok, állami társadalmi gazdasági szervek, életét, testi épségét, anyagi javait, jó hírnevét mindenki tiszteletben tartja és azt az állam erőszak szervei útján szavatolja.

4.2. A közrend és a közbiztonság

A közrend összességében a jogi rendet jelenti. Feltételez a köz érdekét magában hordozó jogrendszer létét és egy olyan közigazgatási végrehajtó rendszer, valamint igazságszolgáltatás meglétét és működését, amely képes a jogszabályokban előírt magatartások kikényszerítésére.

A közbiztonság egy olyan állapot, amelyben a társadalom tagjai ismerik és tudják jogaikat, azokat követik, betartják és bíznak abban, hogy az állam a jogok gyakorlását, érvényesülését akadályozó, gátló tevékenységgel szemben közvetlenül állami kényszerrel is fellép.

4.3. A közbiztonság-érzet meghatározó tényezői

- Bűnügyi-közlekedési tényezők: a szűkebb és tágabb lakóhelyén történt – lakosság közeli - bűncselekményszám alakulása, valamint a bűncselekmények „minősége”, a közvetlen lakóhelyén, valamint az egyén által a legtöbbet használt útvonalak közlekedési állapota.
- Közterületek rendjével kapcsolatos tényezők: a közvetlen lakóhelyén és a munkahelye körül a közvilágítás állapota, a közvetlen környezetében tapasztalt köztisztasági helyzet.
- A humán kapcsolatokkal és a humán-kommunikációval kapcsolatos tényezők:
 - az egyén és a rendőrök egymáshoz való viszonya.
 - a rendőri jelenlét a közterületeken
 - a rendőri reagáló képesség minősége
 - a különböző bűncselekményekkel kapcsolatos rendőrségi és sajtó-kommunikáció milyensége,
 - a polgárőri jelenlét a közterületen
- Az igazságszolgáltatással kapcsolatos tényezők

4.4. A polgárőr-szolgálat fogalma

Polgárőr-szolgálatnak minősül valamennyi, a polgárőr mozgalom célkitűzéseinek megvalósítása érdekében végzett tevékenység, amely kiterjed különösen:

- a) a felvilágosításra,
- b) a tájékoztatásra,
- c) meghatározott eseményen történő részvételre,
- d) helyszínen való tartózkodásra, ott a rend fenntartásában való közreműködésre,
- e) objektum, közterület vagy esemény megfigyelésére, továbbá
- f) az eljáró szerv (hatóság) tevékenységének támogatására és segítésére.

A polgárőr a szolgálatát a polgárőrség (egyesület, szövetség) által önként vállalt feladatkörök bármelyikében teljesítheti.

A vállalható feladatkörök az alábbi **célok megvalósítását** szolgálják:

- a) a közrend, a közbiztonság védelme,
- b) az államhatár őrzése és rendjének fenntartása,
- c) a katasztrófa- és veszélyhelyzet, továbbá a környezet veszélyeztetettségének, károsításának, rongálásának megelőzése, elhárítása, következményei elhárításában való közreműködés,
- d) az áldozatvédelmi tevékenység támogatása,
- e) a közlekedésbiztonsági és baleset-megelőzési tevékenység támogatása,
- f) a környezetvédelmi tevékenység támogatása,
- g) a lakosság és az önkormányzatok közötti kapcsolat erősítése,
- h) a rendőrség és az önkormányzat által létrehozott bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottság munkájában való részvétel,
- i) közreműködés a bűncselekmények megelőzésében és felderítésében, eltűnt személyek felkutatásában,
- j) közreműködés a lakosok személyének és javainak védelmében, az állami és önkormányzati vagyon megóvásában.

A polgárőr akkor tekinthető szolgálatban állónak, ha a fenti követelményeknek megfelelő feladatokat teljesít, és szolgálatát:

- a) a polgárőrszervezet feladattervében (munkatervében) szerepeltetik,
- b) a polgárőrszervezet szolgálat-tervezetében előzetesen hivatalosan rögzítésre került,
- c) a hatóság hivatalos eljárásában soron kívüli felkérése alapján végzi, vagy
- d) bűncselekmény, súlyos szabálysértés, baleset, elemi csapás, katasztrófa-helyzet észlelése esetén a kialakult helyzet azonnali közreműködést igényel.

A polgárőr szolgálatának teljesítését a polgárőr egyesületnél nyilván kell tartani.

A polgárőr szolgálat végrehajtható önállóan, vagy a polgárőrséggel együttműködő szervek szakmai tevékenységének segítése érdekében közös szolgálat keretében. A polgárőrség törvény által megjelölt **együttműködő szervei**:

- a) a helyi önkormányzatok,
- b) az állami és önkormányzati szervezetek,
- c) a rendőrség, a katasztrófavédelem, illetve a vám- és pénzügyőrség szervei,
- d) a környezet- és természetvédelmi szervezetek,
- e) a hivatásos önkormányzati és önkéntes tűzoltóságok,
- f) a mezei és természetvédelmi őrszolgálatok, valamint
- g) a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara.

Elvárások a polgárőrrel szemben a szolgálat teljesítése során:

- a) nem állhat alkohol vagy más bódító hatású szer befolyása alatt,
- b) szeszes italt nem fogyaszthat,
- c) közbiztonságra különösen veszélyes eszközt nem tarthat magánál (kivéve gázspray),
- d) tanúsítson jogkövető magatartást,
- e) köteles magánál tartani személyi és polgárőr igazolványát.

4.5. A polgárőr közterületi szolgálat formái

A polgárőr az önként vállalt feladatait alapvetően települések közterületein, a lakókörnyezetben előforduló bűncselekmények megelőzése érdekében, elsősorban figyelőjelző szolgálat keretében teljesíti. A polgárőr szolgálat kiterjedhet a külterületekre, mezőgazdasági és más önkormányzati vagy közösségi tulajdonban lévő területekre is.

Az **álló figyelő-jelző szolgálat** célja a lakókörnyezetben, a lakóházak, lakások, gazdasági épületek, gépjárműtároló helyek, egyes közintézmények (pl.: polgármesteri hivatal, iskola, óvoda, stb.), közterületek (pl. parkok, játszóterek, gépjárműparkolók, stb.) betöréstől, lopástól, rongálástól, egyéb káreseménytől való megóvása. Ez megvalósítható az érintett létesítmények, azok környezetének folyamatos, vagy kisebb megszakításokkal történő figyelésével, a nemkívánatos jelenségek észlelése esetén az intézkedésre jogosult szervek (pl.: rendőrség, vám- és pénzügyőrség, tűzoltóság, mentők, stb.) azonnali értesítésével.

A **mozgó figyelő-jelző szolgálat** célja különösen:

- a) a település egészen, vagy egy részén a közbiztonság általános állapotának,
- b) a személy- és vagyonbiztonság helyzetének,
- c) ismeretlen személyek mozgásának figyelemmel kísérése,
- d) a gyermekek biztonságára veszélyt jelentő (pl.: kábítószer forgalmazó, beteges hajlamú) személyek távoltartása,
- e) a közlekedés biztonságára veszélyt jelentő cselekmények, helyzetek (pl.: közlekedési jelzőtáblák eltulajdonítása, nehezen áttekinthető vagy célszerűtlen forgalmi rend, nem észlelhető burkolati jelek, sorozatosan súlyos szabálysértést elkövető járművek, stb.) felfedése,
- f) illegális szemétkerakó helyeket kialakítók kilétének megállapítása,
- g) mezőgazdasági területeken a termés, gépek, haszonállatok megóvása.

A polgárőri fellépés sajátos formájának lehet tekinteni azokat a tevékenységeket, amelyek bizonyos **személyek biztonságának fokozására** irányulnak. Ilyenek lehetnek például:

- a) pénzt kézbesítő postás (pl.: nyugdíjfizetéskor), vagy a díjbeszedő elkísérése;
- b) mezőgazdasági örökkel, természetvédelmi örökkel közös figyelő szolgálat teljesítése;
- c) körzeti megbízott, közösségi rendőr vagy rendőrpár (határrendész pár) támogatása intézkedései végrehajtása során.

A polgárőrök a közterületen, mezőgazdasági területeken feladatukat

- a) legalább ketten együtt,
- b) a polgárőr vagy a polgárőr szolgálatot támogató (pl.: rendőrségi) diszpécser-központokkal, ügyeletekkel megfelelő összeköttetési lehetőséggel,
- c) a polgárőrséghez, polgárőr szervezethez tartozást jelölő, jól látható polgárőr megkülönböztető mellény, formaruha viselésével látják el.

A törvény előírásai alapján a polgárőrt formaruha-viselési kötelezettség terheli. Polgárőr szolgálat a polgárőr jelleg rejtésével nem teljesíthető.

A polgárőr soha nem élhet vissza polgárőr szervezethez tartozásával, polgárőr igazolványával, magát nem tüntetheti fel hivatalos személyként, erre hivatkozva hivatalos eljárásra utaló intézkedést nem kezdeményezhet.

A polgárőr kerékpáron, segédmotoros kerékpáron, motorkerékpáron, gépkocsival és lóháton is teljesíthet szolgálatot. Közlekedéskor az adott járműre, illetőleg a lovaglásra vonatkozó szabályokat kell betartania.

4.6. Felkészülés az álló vagy mozgó figyelőszolgálatra

4.6.1 Feladatok a szolgálat megkezdése előtt

A felszerelés ellenőrzése

A szolgálat megkezdése előtt a polgárőr **győződjön meg** arról, hogy:

- a) magához vette személyi igazolványát, polgárőr igazolványát és polgárőr szolgálati jelvényét,
- b) ruházata megfelel az általánosan elfogadott társadalmi normáknak,
- c) polgárőr megkülönböztető mellénye, formaruhája tiszta, rendezett, megfelelően tükrözi a polgárőrséghez tartozást,
- d) a szolgálat ellátásához szükséges eszközei rendelkezésre állnak, használhatók, működőképeseek.

Tájékoztassa családját, hozzátartozóját, hogy polgárőr szolgálatba indul.

A szolgálati gépjármű ellenőrzése

Amennyiben a polgárőr a szolgálathoz **gépjárművet** vesz igénybe, úgy ellenőrizni kell:

- a) a gépjármű üzemképességét, a kormány, a fékrendszer, az irányjelző és a világítóberendezések működőképességét,
- b) a kötelező tartozékok (elakadásjelző háromszög, elsősegély doboz) meglétét (ma már nem kötelező tartozék az izzókészlet, de ajánlatos a gépjármű működőképessége érdekében),
- c) az üzemanyag szintjét,
- d) a gépjármű és a gépjárművezető okmányait,
- e) a polgárőr jelleget biztosító feliratok, matricák épségét, láthatóságát.

Előzetes tájékozódás

A polgárőr tájékozódjon arról, hogy az elmúlt napon (héten, hónapban) az egyesület működési területén (szolgálatának helyszínén) milyen események történtek, a polgárőrök milyen feladatokat oldottak meg, illetve szolgálati ideje alatt mi várható. A tájékozódáshoz vegye figyelembe:

- a) a helyi, a megyei és az országos írott és elektronikus sajtó híradásait,
- b) az önkormányzat közleményeit,
- c) a rendőrségtől, a természetvédelmi és környezetvédelmi hatóságoktól kapott tájékoztatókat,

d) polgárőrtársai beszámolóit.

Azoknál a polgárőr egyesületeknél, ahol állandó diszpécser szolgálat, vagy szolgálatszervező működik, ott a közbiztonsági információkat célszerű folyamatosan gyűjteni és azt rendszerezett formában a szolgálatba lépő polgárőrök részére átadni. Előre tervezett polgárőr szolgálat esetén, ahol arra a lehetőség biztosított, az egyesület kijelölt tisztségviselője a szolgálatba lépők számára tájékoztatót (eligazítást) is tarthat.

A szolgálatba lépést megelőző tájékoztató (eligazítás) tartalma:

- a) a polgárőr egyesület részéről elismert szolgálatuk mikor kezdődik, és mikor fejeződik be,
- b) a település (szolgálati hely, körzet) aktuális közbiztonsági, közlekedés-biztonsági helyzete,
- c) a rendőrségtől, kapott aktuális felkérések (pl. tárgykörözések, eltűnt vagy keresett személyek),
- d) milyen útvonalon, irányban célszerű közlekedniük,
- e) mire fordítsanak kiemelt figyelmet (pl. üresen álló üdülők, autóparkolók, terménytárolók, stb.),
- f) milyen tárgyak, építmények épségéről, meglétéről győződjenek meg (pl. közterek, parkok felszerelése, közvilágítás, közlekedési jelzőtáblák megléte, stb.),
- g) milyen polgárőr csoportok dolgoznak még a közelükben,
- h) kivel, hogyan tartanak kapcsolatot.

Amennyiben a polgárőr rendőrrel, közterület-felügyelővel, természetvédelmi őrral stb. teljesít közösen szolgálatot, úgy köteles részt venni a szolgálatot megelőző rendőrségi (természetvédelmi hatósági) eligazításon. A polgárőrnek az eligazításon már úgy kell megjelennie, hogy a közös szolgálatot az eligazítás befejezését követően azonnal meg tudja kezdeni.

A tájékoztatón (eligazításon) elhangzott legfontosabb információkat, adatokat a polgárőr jegyezze fel, s amennyiben szükségesnek ítéli, saját feladatára vonatkozóan tegyen fel kérdéseket. A kérdések legyenek rövidek, lényegre törők.

A polgárőr szolgálat megkezdését (befejezését) a rendőrséggel kötött együttműködési megállapodásban foglaltak szerint telefonon, vagy más, helyileg szokásos módon be kell jelenteni a rendőrség ügyeleti szolgálatának.

4.6.2 A polgárőr felszerelése

A polgárőr álló vagy mozgó figyelőszolgálat során az alábbi **felszerelési tárgyakat köteles magánál tartani**:

- a) személyi igazolvány és polgárőr igazolvány,
- b) polgárőr szolgálati jelvény,
- c) „Polgárőrség” feliratú megkülönböztető mellény vagy formaruha,
- d) jegyzetfüzet és íróeszköz,
- e) értesítésre, bejelentésre alkalmas hírközlő eszköz (pl. mobil telefon, URH rádiókészülék vagy nyilvános telefon használatához telefonkártya, pénzemre);
- f) jelzőtárcsa, piros fényt adó lámpa.

A polgárőr saját elhatározásából (az eligazításon elhangzott felkérés alapján) az alábbi **felszerelési tárgyakat tarthatja** magánál a szolgálata során:

- a) elemlámpa (nappal is célszerű magánál tartania) vagy kézi reflektor,
- b) távcső és/vagy éjjellátó berendezés,
- c) képrögzítő eszköz (fényképezőgép, vagy videó kamera),
- d) térkép, vázlat,
- e) tárgykörözést segítő elektronikai berendezés,
- f) a rendőrségnél rendszeresített típusú gázspray;

A gázspray és az őrző-védő kutya személyrel szemben kizárólag jogos védelmi helyzetben vagy végszükség esetén alkalmazható.

Polgárőr rendőrrel, pénzügyőrrel, az önkormányzat közterület-felügyelőjével közösen is teljesíthet bűnmegelőzési szolgálatot.

A rendvédelmi szervek tulajdonát képező eszközök közül közös szolgálat esetén, a járőrvezető rendőr utasítása alapján **kezelhető berendezések**²:

- a) tárgyköroezést segítő elektronikai berendezés,
- b) kézi és állványos sebesség-ellenőrző berendezés,
- c) világító berendezés,
- d) kép- és hangrögzítő berendezés.

A polgárőr szolgálatra használt **gépjárműveken a polgárőrséghez tartozást szimbolizáló jelölések az alábbiak szerint helyezhetők el**:

- a) gépjármű oldalán (az ajtók középmagasságában) és a motorháztetőn „POLGÁRŐRSÉG” felirat (matrica vagy festés),
- b) a gépjármű jobb és bal oldalán az OPSZ vagy a polgárőr egyesület emblémája, címere,
- c) a gépjármű tetején keresztben folyamatos fehér fényt adó, POLGÁRŐRSÉG feliratú lámpa (fényhíd).

A polgárőr jelleget magán viselő gépjárműveken a település címere csak az önkormányzat hozzájárulásával helyezhető el a jobb és a bal első ajtókon a Polgárőrség felirat fölött, vagy amennyiben ott felirat nincs, az ajtók középmagasságában.

A polgárőrségi gépjárműveken tilos elhelyezni:

- a) megkülönböztető fény- (villogó kék) és hangjelzést (sziréna),
- b) figyelmeztető fény- (villogó sárga) jelzést,
- c) villogó piros fényjelzést.

4.7. A polgárőr szolgálat-ellátási feladatai

4.7.1. Jelenlét a közterületeken

A polgárőr közterületi szolgálatának alapvető rendeltetése:

- a) jelenlétével, mozgásával a védett területtől (településtől, település-résztől, létesítménytől) távol tartsa a bűnös szándékú embert,
- b) megelőzze a bűnelkövetési alkalmak kialakulását,
- c) megakadályozza a vagyon elleni és más bűncselekmények elkövetését,
- d) figyeljen azokra a nemkívánatos jelenségekre (pl. ismeretlen személyek feltűnése, elhagyott vagyontárgyak, nyitva maradt épületek, megrongálódott közlekedési jelzőtáblák és más biztonsági berendezések, baleseti veszélyhelyzetek, illegális hulladéklerakás, stb.), amelyek az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét kedvezőtlenül befolyásolják, jogsérelmet vagy veszélyhelyzetet okozhatnak, valamint bűncselekmények elkövetésére adhatnak alkalmat.

Annak érdekében, hogy a polgárőr-jelenlét a fenti célokat elélje, a polgárőr megjelenésének, öltözetének, mozgásának egyértelműen ki kell fejeznie a társadalmi bűnmegelőzési szervezethez

² Az a-d pontokban felsorolt berendezések kezelését csak olyan polgárőrök végezhetik, akik a rendőrségen megfelelő felkészítésben részesültek, mivel például a személyiségi jogok, a kép és hangrögzítés szabályai, annak felhasználás, tárolása és megsemmisítése is jogszabályban rögzített.

tartozást, látható és egyértelmű legyen mindenki számára, hogy a polgárőrség által védett területre érkezett.

A polgárőri jelenlét észlelhetősége

Törekedni kell arra, hogy *a polgárőr járőr mozgása, közterületi jelenléte észlelhető, látható legyen.* Ezért a járőr lehetőleg:

- a) viseljen a polgárőrségi jellegű (településenként, egyesületenként egységes) formaruhát vagy felsőruházatot,
- b) a járdán a járdaszegélyhez közel haladjon (innen láthatók be ugyanis legjobban a közúton közlekedők és a járdán haladók, kísérhetők figyelemmel a járda mellett parkoló autók és a házak homlokzata, üzletek bejáratai és itt észlelhető legjobban a polgárőr járőr),
- c) éjszaka a járőr egy-vagy két tagja a közvilágítás által megvilágított oldalon haladjon vagy a sötét helyeken folyamatosan alkalmazza az elemlámpát,
- d) tartózkodjon egy helyben 15-20 percig, vagy a szükséges ideig egy-egy forgalmasabb, sokak által érintett csomóponton (pl. útkereszteződés, vasút- vagy autóbusz állomás, közintézmény, bevásárló hely, stb.).

Gépjárművel szolgálatot teljesítő polgárőr a közút szélén lassan, 15-20 km/óra sebességgel haladjon. A gépjármű ablakait tartsa lehúzva (téli is) annak érdekében, hogy a külső zajokat, esetleges segélyhívást meghallja. A gépjármű világítását (tompított fényszóró) nappal is üzemeltesse.

Rendőrrel közös szolgálat

Ha a rendőrség a polgárőrszervezet működési területét érintő fokozott ellenőrzést hajt végre, a fokozott ellenőrzés ideje alatt - a rendőrség kérésére - a polgárőrség a feladatainak végrehajtását és szolgálatának szervezését egyezteti a rendőrséggel.

A rendőrrel közös szolgálat esetén a polgárőrség gépjárművét polgárőr vezesse, a rendőr járőr egy tagja (a járőrvezető) mellette, a jobb első ülésen foglaljon helyet. Rendőrségi gépjárműben - ha a rendőr, járőr két vagy több fős - a polgárőr a hátsó ülésre üljön.

4.7.2. Jelenlét a mezőgazdasági, természetvédelmi területen

Lakott területen kívül (vagy külterületen) a polgárőr láthatóságára a településen belüli ajánlásokat kell irányadónak tekinteni. Emellett több biztonsági rendszabályt kell betartania.

A polgárőr járőr tagjai ne egymás mellett, hanem egymás mögött 3-5 lépésre haladjanak. A polgárőr csak a mezei, erdei utakon, gyalogösvényeken közlekedjen. Kerülje az áthaladást az ültetvényeken, vetéseken. Egy-egy nagyobb, belátható területen történő áthaladás előtt álló helyzetből győződjene meg arról, tartózkodik-e ott valaki, észlelhető-e mozgás, vagy más rendellenesnek tűnő jelenség. Célszerű ehhez távcsövet vagy más figyelést megkönnyítő eszközt (pl. teleobjektívvel felszerelt fényképezőgép) használni. Ezt követően haladjanak tovább.

A járőr tagjai amennyiben számukra ismeretlen személlyel találkoznak, szólítsák meg, beszélgetés során tudakolják meg kilétét, tevékenységét, figyeljék meg ruházatát, a nála tartott tárgyakat. Az elköszönést követően jegyezzék fel, mikor és hol találkoztak vele, és készítsenek egy rövid személyleírást. Ugyancsak jegyezzék fel, ha a területen gépjárművek mozgását

észlelik (hely, idő, hol, honnan milyen irányban közlekedett, a gépjármű színe, típusa, rendszáma, egyéb jellegzetessége, hányan ültek benne, hogyan néztek ki).

Figyeljenek fel minden szokatlan, gyanúsnak tűnő jelenségre, amelyből esetlegesen jogsértő tevékenységre lehet következtetni. Ilyenek lehetnek többek között lövések zaja, munkagép vagy szállító jármű zúgása, füst, égett szag, elhullott állat, elszóródott termés, stb. Minderről ugyancsak feljegyzést kell készíteni.

A mezőgazdasági, természetvédelmi területeken tett megfigyelésekről a rendvédelmi, természetvédelmi hatóságokat, mezőőri szolgálatot minden esetben tájékoztatni kell.

4.7.3. Kapcsolattartás a polgárokkal

A polgárőr megjelenése, viselkedése, beszédstílusa nyerve meg az emberek bizalmát, adjon tekintélyt a polgárőrnek anélkül, hogy egy hivatalból eljáró ember benyomását keltené. A polgárőr közterületei megjelenése elsősorban nem a hatóság, hanem a polgárok, a lakosság érdekeit kell, hogy szolgálja.

A közterületen vagy lakott területen kívül szolgálatot teljesítő polgárőr tevékenysége során térjen be az üzletekbe, vendéglátóhelyekre, az útvonalába eső tanyákra, majorokba, munkavégzési helyekre, köszöntse a tulajdonost, az ott dolgozókat, érdeklődjön tapasztalataikról, megfigyeléseikről.

4.7.4. Elhagyott, üresen álló építmények ellenőrzése

Az elhagyott, ideiglenesen üresen álló épületek (pl. üdülők, tanyák, ipari létesítmények, stb.) célpontjai lehetnek vagyon elleni bűncselekményeknek, ezért a polgárőr szolgálat során azokat célszerű ellenőrizni. Az ellenőrzés előtt a polgárőr erről lehetőleg tegyen bejelentést a diszpécser központjának (rendőrségnek) vagy a szomszédos polgárőr járőrnek.

Polgárőr egyedül nem ellenőrizhet elhagyott épületet, építményt! Az ellenőrzéskor a polgárőr járőr tagjai soha nem téveszthetik egymást szem elől.

Az ellenőrzés megkezdésekor kopogtatással, csengetéssel vagy beköszönéssel jelezze érkezését. Amennyiben a kapu, bejárat zárva van, a létesítmény területére be nem léphet, de kívülről, körbejárással győződjön meg arról, nem láthatók-e illegális behatolásra, tárgyak, eszközök eltulajdonítására utaló jelek (pl. leszerelt rács, betört ablak, felfeszített ajtó, elejtett belső berendezési tárgyak, friss lábnyomok vagy mászási nyomok).

Az ajtón való kopogtatáskor, vagy annak megnyitásakor ne álljon közvetlenül az ajtó előtt. A megnyitott ajtótól oldalt állva, azt kissé meglökve engedje magától kinyílni. Belépés előtt betekintéssel (bevilágítással) győződjön meg arról, hogy a helyiség üres, illetve a kinyílt ajtószárny mögött nem tartózkodik-e valaki.

Lépcsőn fel vagy lefelé haladva mindig a lépcsőfordulók külső ívén kell tartózkodni azért, hogy a következő lépcsőszakasz a lehető legszélesebben belátható legyen.

A padlástereteket - amennyiben az lehetséges - külső feljárón keresztül célszerű megközelíteni. A hordozható létrákat a fel- vagy lemászás előtt eldőlés (ellökés) ellen biztosítani kell. A többszintes épületeket lehetőleg fentről lefelé haladva ellenőrizték.

Amennyiben az ellenőrzött épületben idegen személyt találnak, az nem fogható el, illetve nem tartható vissza, ha bűncselekményre utaló körülmény nem merül fel, és a *tetten* érés feltételei nem állnak fenn.

4.7.5. Parkoló gépjárművek ellenőrzése

A gépjárműlopások, gépjárműfeltörések megelőzése a polgárőrök egyik legfontosabb feladata. A polgárőr a gépjárművekbe betekintéssel győződjön meg arról, hogy nem hagytak-e az

utastérben olyan tárgyakat (pl. táska, fényképezőgép, videó kamera, nagy értékű ruházat, stb.) amely felkeltheti a bűnelkövetők érdeklődését, és a gépjármű feltörését, a vagyontárgyak eltulajdonítását okozhatja. Amennyiben a polgárőr ilyen veszélyhelyzetet észlel, a szélvédőn helyezzen el a gépjárműfeltörések veszélyeire figyelmeztető tájékoztatót (prospektust, szórólapot), és észlelését jegyezze fel. A parkoló gépjárművek zártsága az ajtókilincsek megfogásával, a nyitás próbálgatásával nem ellenőrizhetők (közelségi vagy nagy érzékenyséű autóriasztók miatt). Ha a polgárőr a gépjárműbe betekintéskor azt észleli, hogy az ajtózárr nyitott állapotban van, hívjon oda egy vagy két külső, együttműködésre hajlandó személyt és előttük, mint tanúk előtt az ajtók kinyithatók és lezárhatóak. A lezárás előtt a polgárőr a gépkocsi műszerfalára tegyen egy feljegyzést, amelyben közli a lezárás tényét és azt, hogy szükség esetén további információkért a polgárőrség hol érhető el. A tanúk neveit, lakcímét, elérhetőségét jegyezze fel, de azt a lezárt gépkocsi tulajdonosával nem kell közölni.

Abban az esetben, ha az autóriasztó a polgárőr eljárása során megszólal, maradjon az autó mellett, várja meg a tulajdonost és közölje vele a körülményeket. Azokon a helyeken, ahol az lehetséges (pl. bevásárló központok, szórakozóhelyek, stb.) hívják a tulajdonost az autójához.

Körözött gépjármű felderítése esetén a rendőrséget azonnal értesíteni kell. A rendőrség ügyeletét fel kell kérni a rendszám, a gépjármű típusa és színe alapján a körözés ellenőrzésére, s ha az valós, úgy a helyszínen meg kell várni a rendőrrjárőr kiérkezését. A rendőrrjárőr megérkezéséig a gépjármű eltávozása megakadályozható.

4.7.6. A helyszínbiztosítás

A helyszínbiztosítás alapvető feladata a bűncselekmények, vagy balesetek helyszínének változatlan állapotban való fenntartása annak érdekében, hogy a hatósági eljárás sikere biztosítható legyen. A polgárőr ez irányú tevékenysége a hatósági helyszíni szemle megkezdéséig a helyszín elváltozásának, illetve megváltoztatásának megakadályozására szolgál. Nem egyszerű őrzési feladat, hanem sokoldalú, aktív tevékenység. A helyszínbiztosítás feladatai az alábbiak:

Helyszínre érkezés és tájékozódás a helyszín körülményeiről.

A lehető leggyorsabban ki kell érni a helyszínre és meg kell kezdeni a helyszín biztosítását. A helyszínre érkező polgárőrnek tájékozódnia kell arról, hogy mi történt, ki, milyen céllal tartózkodik a helyszínen. Előzetesen ki kell kérdezni a jelenlévőket, mit tudnak az eseményről, ki részes, ki tanú, ki nem illetékes az adott eseményben.

A rendőrség (a mentők, a tűzoltók) értesítése

Ha mód és lehetőség van rá, a helyszínbiztosítást végrehajtó ne hagyja el a helyszínt, erre alkalmas személyt kérjen fel. Ma már nagy segítséget jelent a mobiltelefon. Gyakori, hogy nem csak a rendőrséget kell értesíteni, hanem pl.: mentőket, tűzoltókat és más szerveket, pl.: leszakadt az elektromos felsővezeték, akkor az áramszolgáltató szervet is. Általános megállapítás, hogy az a leggyorsabb, ha minden információt a rendőri ügyeletnek továbbítunk a ma már jól működő 107 és 112-es segélyhívószámon keresztül, akiknek módjukban áll a többi érintett szervet is értesíteni. Például a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányságon a Bevetésirányítási Központ fogadja a 112-es segélyhívószámon történő bejelentéseket, ahol a szolgálatban lévő ügyeltesek azonnal megteszik a szükséges intézkedéseket.

Elsősegély nyújtása a sérülteknek.

A helyszínbiztosításnak alapelve, hogy a helyszínt eredeti állapotában kell megőrizni, de ez bizonyos esetekben nem oldható meg maradéktalanul. A baleseti helyszín biztosítása minden vizsgálatot és beavatkozást megelőz. A területet biztonságosan kell megközelítenünk, szükség esetén a forgalom elterelésével, illetve leállításával. Biztonságban kell tudni magát az

elsősegélynyújtót, a sérültet és a jelenlévő embereket. A helyszín biztosítása nem csak közúton történt balesetekre vonatkozik, hanem középületekben, lakásban történt rosszgullétekre, sérülésekre is. Prioritást élvez ugyanis az ember életének megmentése. Életveszély esetén a segítségnyújtás kötelező, függetlenül attól, hogy a helyszín megváltozik-e vagy sem, de ezeket a szükségképpen okozott elváltozásokat a klerkező rendőrkjörőnek jelezni kell. A lehetőségekhez képest törekedni kell arra, hogy a legkevesebb elváltozás jőjjön létre a helyszín állapotában. Meg kell jelölni a sérült fekvésének pontos helyét, meg kell jegyezni ruházatának állapotát, környezetének helyzetét, amelyet az elsősegélynyújtás során megváltoztattak. Ha a sérültet már a rendőrség helyszínre érkezése előtt elszállítják, fel kell jegyezni a mentőtiszt, orvos nevét, a mentő rendszámát és meg kell tudni, melyik egészségügyi intézetbe szállítják a sérültet.

Teendők baleset helyszínén:

Különös tekintettel kell lenni az alábbi balesetek esetén:

- Áramütés: a legelső teendő az áramtalanítás. Ez történhet épületen belül a megszakító vagy főkapcsoló lekapcsolásával, közterületen az áramszolgáltató bevonásával. 1000 V feszültség alatt alkalmi eszközzel megkísérélhetjük a sérültet eltávolítani az áramforrástól. 1000 V feletti feszültség esetén (pl. vasúti vezeték, távvezetékek) a helyszínt meg sem közelíthetjük. Ilyenkor mindenképpen az áramszolgáltatót kell kérni az érintett szakasz teljes áramtalanítására.
- Vízbeesés: az ilyen esetben beavatkozó elsősegélynyújtótól elvárható, hogy kiválóan tudjon úszni. Egy fuldokló ember a segítségére sietőt is akaratlanul magával tudja húzni a mélybe. A vízből mentés technikáját az ezzel foglalkozó szakemberek külön tanfolyamokon tanulják.
- Szén-monoxid mérgezés: a helyszínre érkezve, a baleset körülményeiből következtetve fel kell ismerni a még fennálló veszélyt. A szén-monoxid színtelen, szagtalan és a levegővel elkeveredik. A mérgezés tünetei: émelygés, fejfájás, hányinger. Ezután az egyén elveszti az eszméletét, így a teljes mérgezéstől nem tud menekülni. A gáz többnyire zárt terekben tud felgyűlni, mint például garázsban (kipufogógáz miatt), illetve kazánházban, fürdőszobában (rosszul szellőző gázkazán miatt). Az érintett helyiséget azonnal ki kell szellőztetni, majd a sérültet szabad levegőre kell vinni.
- Szén-dioxid mérgezés: a szén-dioxid színtelen, szagtalan, a levegőnél nehezebb gáz. Ez utóbbi tulajdonsága miatt a helyiség alsó részében gyűlik fel. Legjellemzőbb esetben borospincében. Az elsősegélynyújtó csak akkor mehet be, ha a szén-dioxid szintje nem éri el a légútjait. A sérültet szabad levegőre kell vinni, szükség esetén speciális műszaki mentők segítségével.
- Veszélyes anyagot szállító jármű balesete: ezeket a járműveket onnan ismerjük meg, hogy a jármű, illetve a járműszerelvénv elején és hátulján narancssárga táblát látunk számmal ellátva vagy anélkül. Fokozottan kell ügyelnünk, hogy az ilyen helyszínen mindenkit a lehető legnagyobb távolságba kell elküldeni. Jelentős szél esetén a széllal szemben kell a járműtől eltávolodni.

A sérült/beteg vizsgálata

A beteg vizsgálatakor mindenképpen szem előtt kell tartanunk az idő múlását. A lehető legrövidebb idő alatt kell sok fontos információt begyűjtenünk. A mentő értesítése ezen információk nélkül félrevezető lehet a mentők diszpécserre számára.

Az első a beteg eszméletének a vizsgálata. Már a megközelítés közben megszólítom. Ha erre nem kapok választ, akkor enyhe, de határozott fizikai inger alkalmazok. Az inger erőssége olyan kell legyen, amire egy alvó vagy ittas személy is reagál, de természetesen sérülést nem okozhatunk vele. Ha a beteg erre sem reagál, akkor haladéktalanul segítséget hívunk.

Ezután ellenőrizzük a légutakat. Ha a beteg szájában olyan akadályt látunk, amelyet könnyen elérünk, akkor el kell távolítani. A mélyebben fekvő akadályt ne próbáljuk meg kiszedni, mert

esetlegesen mélyebbre nyomhatjuk. Hajtsuk hátra a beteg fejét! Ezzel a mozdulattal megakadályozzuk, hogy az elernyedtv nyelv elzárja a garatot, továbbá a légutakat egy vonalba helyezzük. A baleset körülményeit figyelembe véve gondolnunk kell egy esetleges sérülésre a gerincoszlop nyaki tájékán. Ilyen sérülést okozhat például motoros baleset, akasztás, vízbe esés. Ilyen sérülést feltételezve, ne hajtsuk hátra a beteg fejét, mert ezzel végzetes sérülést okozhatunk a gerincvelő nyaki szakaszán. Ehelyett inkább meg kell próbálni az állkapocs előemelését a nyak mozgatása nélkül. Ezzel a műfogással is el tudjuk távolítani az elernyedtv nyelvet a hátsó garatfaltól.

A légút-biztosítás után ellenőrizzük a beteg légzését. A beteg fejét hátrahajtott állapotban kell tartani, majd az arcunkat a beteg arca elé kell helyezni. Közben figyelni kell a mellkas és a has határvonalát. Így látjuk, hogy van-e légzőmozgás, halljuk, illetve az arcunkon érezzük, hogy van-e légáramlat. A légzést 10 másodpercig vizsgáljuk. Ha ez idő alatt nem tapasztalunk légzőmozgást és semmilyen egyéb életre utaló jelet (pl. izommozgás), akkor a beteget klinikai halottnak kell tekinteni.

A mentőket ekkor kell értesíteni, vagy meg kell erre kérni a korábban odahívott segítőt. A bejelentés határozott legyen, és mindenképpen tartalmaznia kell a legfontosabb információkat: *ki vagyok; mi történt; hol történt; mikor történt; hány személy sérült meg; sérülések súlyossága*. A beteg újraélesztését haladéktalanul meg kell kezdeni a keringés és a légzés pótlásával.

Vagyönmentés

A további károsodások megelőzése érdekében azonnali beavatkozást követelhet a keletkezett tüzek lokalizálása és eloltása, a vízfolyás megszüntetése, gázömlések megakadályozása, vezetékek áramtalanítása. Ezeket a feladatokat is a helyszíni nyomok lehető kíméletével kell ellátni.

A tetten ért elkövető elfogása³

A helyszínbiztosítást végző polgárőr a bűncselekmény elkövetőjének elfogása fejezetben írtak szerint járhat el. A helyszín biztosítása akkor is szükséges, ha a tettes nyomban kézre került, mert a tényállás teljes felderítéséhez, a bizonyításhoz a helyszíni szemle lefolytatása elengedhetetlen.

A polgárőr nyomon üldözést önállóan nem folytathat. Amennyiben a rendőr járőr erre a közreműködésre felkéri, a továbbiakban, a nyomon üldözésben, mint a hivatalos személy támogatója járhat el.

A tanúk helyszínen tartása, az illetéktelen személyek eltávolítása

A polgárőr kérje fel a felfedező tanút, valamint azokat, akik a további eljárásban tanúként számításba jöhetnek, maradjanak a helyszínen, várják meg a kiérkező rendőr (határőr) járőrt. Jegyezze fel nevüket, lakcímüket, személyi igazolvány számukat, elérhetőségüket, majd azt adja át a kiérkező járőrnek. Amennyiben a tanú el kíván távozni, a helyszínen maradásra a polgárőr nem kényszerítheti. Azokat, akik a helyszínen szükséges mentési, kárelhárítási munkában nem vesznek részt, vagy később érkeztek, fel kell kémi, hogy távozzanak el, illetve olyan távolságba tartózkodjanak, hogy a helyszín változatlanul hagyását ne befolyásolják.

A helyszín körülhatárolása, őrzése

Az elsősegélynyújtás, illetve veszélyhelyzet megszüntetése után célszerű megvonni a helyszín határait és annak lezárásáról gondoskodni. A körülhatárolás történhet szalag, kötél vagy bóják kihelyezésével, esetleg kordon felállításával. A hatósági eljárás szempontjából felmerülhet

³ Lásd továbbiakban a 8.2.1 („...bűncselekmény elkövetőjének elfogása fejezetben írtak...”)

hibalehetőségek leszűkítése érdekében arra kell törekedni, hogy a kérdéses területet szélesebb körben határolják körül.

A helyszínen lehetnek nyomok, nyomhordozók, anyagmaradványok vagy elváltozások, amelyek épsége, megóvása a további eljárás, a bizonyítás sikere szempontjából kiemelt jelentőségű. Csapadékos időben szabad területen ezek pl. nylonnal, vagy kemény műanyag lappal letakarhatók, ügyelve arra, hogy a megóvásra irányuló szándék sérülést, elváltozást ne okozzon.

A polgárőr a helyszínre érkező **rendőrt tájékoztassa** arról, hogy:

- a) pontosan mikor érkezett a helyszínre, milyenek voltak az időjárási, látási viszonyok,
- b) kiket talált a helyszínen,
- c) milyen halaszthatatlan intézkedéseket tett, illetve kezdeményezett (elsősegély, kárelhárítás),
- d) hová szállították a sérülteket,
- e) ki, milyen változtatást eszközölt a helyszínen, mi volt ennek az oka,
- f) milyen volt a helyszín állapota a ki érkezésekor,
- g) milyen nyombiztosítási munkákat végzett el,
- h) kik viselkedtek gyanúsán, gyanúját mire alapozza.

A helyszín átadása után a polgárőr felkérésre működjön közre a helyszínbiztosítás további feladatai (pl. rendfenntartás, forgalomterelés, adatrögzítés) ellátásában.

Ismétlő kérdések:

- 1) *Ismertesse a polgárőr szolgálatnak minősülő tevékenységeket!*
- 2) *Ismertesse, hogy a polgárőr a szolgálatát milyen - a polgárőrség (egyesület, szövetség) által önként vállalt - feladatkörökben teljesítheti!*
- 3) *Milyen feltételek esetén tekinthető szolgálatban állónak a polgárőr?*
- 4) *Ismertesse a polgárőrség - törvény által megjelölt - együttműködő szerveit!*
- 5) *Ismertesse az elvárásokat a polgárőrrel szemben a szolgálat teljesítése során!*
- 6) *Ismertesse a polgárőr közterületi szolgálatának formáit!*
- 7) *Ismertesse, hogy a polgárőrnek a szolgálat megkezdése előtt milyen feladatai vannak a felszerelés ellenőrzésével kapcsolatosan!*
- 8) *Mit kell ellenőriznie a polgárőrnek a szolgálati gépjármű használata előtt?*
- 9) *Miről tájékozódjon a polgárőr szolgálatba lépése előtt?*
- 10) *Ismertesse a polgárőr felszerelési tárgyait!*
- 11) *Ismertesse a polgárőr közterületi szolgálatának alapvető rendeltetését!*
- 12) *Hogyan kell biztosítani a polgárőri jelenlét észlelhetőségét?*
- 13) *Ismertesse, hogyan kerül végrehajtásra a rendőrrel közös szolgálat!*
- 14) *Ismertesse a polgárőr jelenlétét a mezőgazdasági, természetvédelmi területen!*
- 15) *Ismertesse az elhagyott, üresen álló építmények ellenőrzésének végrehajtását!*
- 16) *Hogyan történik a parkoló gépjárművek ellenőrzése?*
- 17) *Ismertesse a helyszínbiztosítás végrehajtását, az elsősegélynyújtás kivételével!*
- 18) *Ismertesse az elsősegély-nyújtási teendőket baleset esetén!*

V. A BŰNMEGELŐZÉS ALAPFOGALMAI

5.1. A bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalma

Az Európai Unió Tanácsa 2001. május 28-án hozott döntése értelmében a bűnmegelőzés minden olyan intézkedés és beavatkozás, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése, az állampolgárok biztonságérzetének minőségi javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést előidéző okok hatásainak mérséklésével, vagy a sértetté válás megelőzésével.

A társadalmi bűnmegelőzés mindenekelőtt az állampolgárokat és közösségeiket közvetlenül sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények csökkentésére irányul. Emellett magában foglal a bűnözés egyes megjelenési formáival (szervezett bűnözés, nemzetközi migrációval összefüggő bűncselekmények egyes típusai) szemben minden olyan összehangolt vagy célzott tevékenységet, amelyekbe az állampolgárok, azok természetes közösségei, a civil szervezetek, az egyházak bevonhatóak és aktivitásukkal a közbiztonság javítható, ennek érdekében a közösségi összetartozás érzése és cselekvőképessége erősíthető.

A társadalmi, a közösségi jellegű bűnmegelőzési reakciók a „hagyományos”, a lakosság közbiztonsági közérzetét közvetlenül befolyásoló jelenségekkel kapcsolatban bizonyultak hatékonynak. A szervezett bűnözés, a nemzetközi szervezett bűnözés, a terrorizmus új kihívásaival szemben ugyanakkor elsősorban a bűnüldöző szervek szakmai fejlesztése, hazai és nemzetközi kooperációja biztosíthat hatékonyabb védelmet.

5.2. A bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) Országgyűlési Határozat által használt bűnmegelőzési fogalom

Napjainkban már általánosan elfogadott az a tétel, amely szerint a bűnözés csökkentésének két, egymást kölcsönösen feltételező és kiegészítő módja van, nevezetesen a bűnüldözés és a bűnmegelőzés. E két módozatot egymás mellé kell helyeznünk, egyiknek sem szabad olyan túlsúlyos szerepet engedni, hogy elnyomja a másikat.

A bűnüldözés kizárólagossága a jogszabályokban e tevékenységre felhatalmazott szerveké (pl. rendőrség), a hatékony bűnmegelőzés azonban a társadalom legszélesebb köreinek részvételét feltételezi, tehát össztársadalmi feladatnak tekintendő.

A bűnmegelőzés olyan célkitűzések összessége, amelyekkel mérsékelni kell a bűncselekményeket előidéző okok hatását, csökkenteni kell a sértetté válás veszélyét, növelni az egész közösség biztonságát, ezáltal javítani az élet minőségét és egyben az emberi jogok érvényesülését.

A korszerű társadalmi bűnmegelőzési stratégia a társadalom önvédelmi képességeit fokozó, államilag vezérelt, illetve támogatott szakmai és civil mozgalom.

A társadalmi bűnmegelőzés fogalmának elemei:

- a) a bűncselekményeket előidéző okok hatásának mérséklése,
- b) a sértetté válás veszélyének csökkentése,
- c) az egész közösség biztonságának növelése,
- d) az élet minőségének és egyben az emberi jogok érvényesülésének javítása.

A társadalmi bűnmegelőzési stratégia tehát komplex, össztársadalmi feladat, amely a teljes lakónépesség biztonságának megteremtésével, a bűnözés csökkentésével az életminőség

javítását célozza. Hozzájárul a gazdaság fejlődéséhez, a piac biztonságos működéséhez, a bűnözés okozta erkölcsi és anyagi károk csökkentéséhez. A bűnmegelőzési intézkedések költségeit olyan befektetésnek kell tekinteni, amelynek hozama a közbiztonság érzékelhető javulása.

A bűnmegelőzés tárgya

A bűnmegelőzés tárgya azoknak a jelenségeknek az összessége, amelyet a bűnözés lényegi összetevői, illetve a kriminális jelleget mutató egyéb jogsértések, így a szabálysértések alkotnak. A bűnmegelőzés tárgyát az alábbi jelenségek alkotják:

- a bűnözés egyes szelvényei (pl. vagyoni elleni bűncselekmények, erőszakos jellegű bűncselekmények, stb.);
- az egyes bűncselekmények (pl. lopás, csalás, rongálás, testi sértés, garázdaság stb.);
- a kriminális jellegű szabálysértések;
- a közterületen előforduló egyéb jogsértések.

5.3. A bűnmegelőzés alkotmányos követelményei

A megbélyegzés elkerülése

A bűnmegelőzés szabályozott keretek között zajló, felelősséggel járó tevékenység, amelynek érvényesítése során *tiszteletben kell tartani az emberi jogokat*, követni kell az alkotmányos jogállam elveit. Bűnmegelőzés címén kényszerítő vagy megbélyegzést eredményező módon nem szabad beavatkozni a lakókörnyezet, az ott élő emberek életébe. A bűnmegelőzési programok meghatározásánál tekintettel kell lenni arra, hogy a bűnözéssel kapcsolatos problémák eltérően érintik a nőket, a férfiakat, a fiatalokat és az időseket. Figyelembe kell venni a kulturális különbségeket és a kisebbségek eltérő kultúráját, szokásait is.

Az arányosság elvének érvényesítése

A bűnmegelőzést szolgáló beavatkozások módjának megválasztásakor figyelemmel kell lenni az egyéni autonómia és a közösségi kontroll egyensúlyára. Az ENSZ Gazdasági és Szociális Bizottságának a bűnmegelőzéssel kapcsolatos ajánlása az élet- és vagyonbiztonságot az egyik alapvető emberi jogként fogja fel. Ugyanakkor azt is megállapítja, hogy a bűnmegelőzési intézkedéseket az emberi jogok, a potenciális áldozatok, az elkövetők és a harmadik személyek szabadságjogainak tiszteletben tartásával, *az arányosság elvére* figyelemmel kell végrehajtani. A közösség biztonságának megteremtésére irányuló törekvés érvényesítésében gyakran egymásnak feszülő - közösségi és egyéni - érdekek között kell az egyensúlyt megteremteni.

A kirekesztés elkerülése

A bűnözés megfékezése társadalmilag elfogadott cél. Az ennek érdekében fogantatott intézkedések, valamint a bűnözéstől való félelem bizonyos csoportok kirekesztésének erősödésével járhat. Növelheti a bűnelkövető fiatalokkal, a börtönviseltekkel, a drogfüggőkkel, a hajléktalanokkal, a szegényekkel, a kisebbséghez tartozókkal szembeni előítéleteket. A társadalmi bűnmegelőzés rendszere *a társadalmi igazságosság elvén* alapul. Ennek érdekében egyaránt törekedni kell a társadalmi kirekesztés, az előítéletesség elkerülésére és a biztonsághoz fűződő érdekek érvényesítésére.

5.4. Prioritások és a célrendszer

Közismert, hogy a bűnözés és annak erkölcsi, anyagi következményei a társadalom különböző rétegeit, régióit eltérő módon érintik. Ezért a társadalmi bűnmegelőzési stratégiában a közbiztonságot, a közbiztonsági közérzetet veszélyeztető minden jelenségre országosan és helyi szinten ki kell alakítani a hatékony és intézményesíthető reakciókat. Ezen belül a bűnözés sajátosságaira, a lakosság aggodalmaira figyelemmel, a nemzetközi követelményeknek megfelelően prioritásokat kell megjelölni.

A prioritások a társadalmi bűnmegelőzési stratégia nem kizárólagos, de kétségtelenül a leghangsúlyosabb pontjai, a leghatékonyabbnak ígérkező komplex beavatkozási célcsoportok és területek megjelölése.

Az Országgyűlés a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájában ezeket a prioritásokat a következőkben határozza meg:

- a) a gyermek- és fiatalkori bűnözés csökkentése;**
- b) a városok biztonságának fokozása;**
- c) a családon belüli erőszak megelőzése;**
- d) az áldozattá válás megelőzése, az áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja;**
- e) a bűnismétlés megelőzése.**

5.5. A közösségi bűnmegelőzés színtereinek feladatai

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája tételesen meghatározza a bűnmegelőzés szereplőinek feladatait a legfontosabb célkitűzések megvalósításában. Az állami intézményrendszer tagjainak és az ágazatoknak a feladatköre rendkívül fontos, hiszen e nélkül maga a bűnmegelőzési rendszer működtetése sem képzelhető el. A polgárőrség számára - a rendszerben elfoglalt helyéből fakadóan - a „másik oldal”, a közösségi intézményrendszer számára ajánlott feladatok azok, amelyeket elsősorban számításba kell vennie saját tevékenységének kialakítása, programjai kidolgozása során. Tekintsük át röviden, címszavakban ezeket a lehetséges polgárőrségi feladatokat.

5.5.1. A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése

Közreműködés a bűnmegelőzési, alkohol- és drogreprevenációs programokban.

A gyermek- és fiatalkori devianciák megelőzését szolgáló programok létesítése, működtetése.

Résztétel a társadalmi pártfogói és utógondozói hálózat munkájában.

5.5.2. A városok biztonságának fokozása

A városi biztonsággal kapcsolatos problémák feltárása, a résztétel a problémák megoldására alkalmazható eszközök és módszerek kialakításában.

A helyi biztonsággal kapcsolatos közösségi problémamegoldások, konfliktuskezelés erősítése és támogatása.

Résztétel a közterületek biztonságának fokozásában.

A szomszédsági környezet ellenőrzése, a környezet védelme (Szomszédok Egyémásért Mozgalom, továbbiakban: SZEM).

Közösségi problémamegoldások, konfliktuskezelés erősítése és támogatása. A bűnmegelőzési kommunikáció segítése.

Különböző kisközösségi mozgalmak szervezése, támogatása (SZEM, polgárőrség, szülők egymásért mozgalom, környezetvédelmi akciók).

A városi/kerületi őrség munkájában való résztétel vagy annak támogatása.

Együttműködés fenntartása a bűnmegelőzés más szereplőivel.

5.5.3. Családon belüli erőszak megelőzése

Közreműködés a települési jelzőrendszer működtetésében.

Közreműködés a problémamegoldó non-profit vállalkozások, civil szervezetek munkájában.

Alternatív szabadidős tevékenység szervezése a konfliktusveszélyes környezetben nevelkedők és a támaszt jelentő szülők számára.

5.5.4. Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja

Egyes áldozati csoportok segítése.

SZEM mozgalom szervezése, működtetése.

A „Szülők a gyermekekért”, a „Szülők egymásért” mozgalmak támogatása. A polgárőr szolgálatok folyamatos és biztonságos fenntartása. Közreműködés a vagyontárgyak tulajdonosi jelölésének népszerűsítésében.

5.5.5. A bűnismétlés megelőzése

„Fogadd vissza őt!” kampány keretében a bűnelkövetők társadalomba való visszailleszkedése (reintegrációs) közösségi feltételeinek erősítése.

Tolerancia növelése.

Bekapcsolódás a szociális és mentális problémák orvoslásába.

Az utógondozás alatt állók bevonása a közösségi programokba.

Önsegítő intézmények és csoportok támogatása.

Ismétlő kérdések:

1. *Ismertesse a bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalmát!*
2. *Mit nevezünk társadalmi bűnmegelőzésnek?*
3. *Mi a társadalmi bűnmegelőzés elsődleges célja?*
4. *Sorolja fel a bűnmegelőzés alkotmányos követelményeit!*
5. *Mit jelent a bűnmegelőzésben az arányosság?*
6. *Mit ért a bűnmegelőzés alkotmányos követelményei közül a kirekesztés elkerülése alatt?*
7. *Sorolja fel a társadalmi bűnmegelőzési stratégia prioritásait!*
8. *Sorolja fel a közösségi bűnmegelőzés legfontosabb szereplőit!*
9. *Határozza meg a polgárőrség helyét a közösségi bűnmegelőzés rendszerében!*

Gyakorlati feladat:

A bűnmegelőzés prioritásai szerint készítsen egy táblázatot, melyek lakóhelyén a közösség biztonságát, biztonságérzetét leginkább érintő problémák. Megállapításait példákkal indokolja!

Állítson össze egy listát arról, hogy a bűnmegelőzés prioritásain belül, a civil szféra számára ajánlott feladatok közül lakóhelyén hol, milyen feladatok megvalósítására volna elsődlegesen szükség?

VI.

A POLGÁRŐRSÉG MŰKÖDÉSE, BŰN- ÉS BALESET MEGELŐZÉSI, VALAMINT KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMOK

6.1. A polgárőrség működése

Az Országos Polgárőr Szövetség által összefogott polgárőr egyesületek az alábbi - a közrend és közlekedésbiztonság területén végzett, az egyes tagegyesületek működési körzetében jelentkező helyi fontossági sorrend alapján megállapított - feladatokat teljesítik:

- a) folyamatos - elsősorban az esti, éjszakai órákban ellátott - közterületi álló, és mozgó figyelő- jelző szolgálat ellátása a települések belterületén a vagyon elleni (gépjárműlopás, betörés, termény, mezőgazdasági kisgép, haszonállat lopások) bűncselekmények megelőzése, a káresemények felderítése, valamint a rendőrségnek történő jelzésadás érdekében,
- b) a mezőgazdasági területeken, különösen a betakarítások időszakában teljesített álló és mozgó figyelő-jelző szolgálat a mezőgazdasági lopások és kártételek megelőzése, megakadályozása érdekében,
- c) a települési önkormányzat igénye szerint a közterület-felügyelet valamint a mezőgazdasági őrszolgálat hatáskörébe tartozó egyes feladatok (szabálytalan, jogsértő tevékenységek felfedése, károkozások megelőzése, megakadályozása) önkéntes ellátása,

- d) rendőrfárörök feladatellátásának támogatása, az egyes eljárásí cselekményekhez szükséges állampolgári jelenlét (pl. hatósági tanú) biztosítása,
- e) 2007. évben országos szinten bevezetésre került az „Egy iskola-egy polgárör” mozgalom, amely 2008. évben tovább szélesedett, erősödött. Továbbra is ezen túlmenően rendszeres közreműködés a rendörség országos közlekedésbiztonsági, bűnmegelőzési (pl. „Egy iskola - egy rendör”) akcióinak lebonyolításában,
- f) elemi csapások elhárítása (pl. árvízvédekezés, nagy kiterjedésű tüzesetek) során közreműködés a veszély- és kárelhárítási munkákban, a veszélyeztetett területek, kiürített települések, településrészek, segélyszállítmányok, kárelhárítási anyagszállítmányok őrzése, kísérése,
- g) közreműködés a lakosságot érintő bűn- és baleset-megelőzési tájékoztató munkában kiadványok terjesztésével, tájékoztatók megtartásával, lakossági fórumok szervezésével,
- h) rendszeres polgárör továbbképzések megrendezésével hozzájárulás a lakosság bűnmegelőzési, közlekedési, katasztrófa-elhárítási ismereteinek fejlesztéséhez,
- i) ifjúsági programok (pl. nyári táboroztatás) szervezésével aktív részvétel a gyermekek és az ifjúság közösségi neveléséhez, a fiatalokú bűnözés, a kábítószer-fogyasztás, az alkoholizmus, a dohányzás elleni küzdelemhez.

A polgárörség erőssége a bűnmegelőzésben különösen:

- a) az országos hálózata,
- b) a szervezetek egysége,
- c) az önkéntesség,
- d) az ellenszolgáltatás nélkül végzett közösségi tevékenység,
- e) a bizalomra épülő felelősségvállalás,
- f) a törvényesség,
- g) az emberi jogok messzemenő tiszteletben tartása, valamint
- h) a politikasemlegesség és a pártfüggetlenség.

A polgárörök a közterületek biztonságának fenntartása érdekében évente több mint hétmillió szolgálati órát teljesítenek, több tízezer jogsértést akadályoznak meg jelenlétükkel, fellépésükkel. A települési polgárörségek a rendörség, a környezetvédelmi hatóságok, az önkormányzatok közbiztonság-védelmi tevékenységének legjelentősebb lakossági támogatói. Több száz településen, ahol nem működik rendőri szervezet, a polgárörök gondoskodnak a közbiztonság fenntartásáról. A határ menti települések polgárörsei nagy szerepet vállálnak az államhatár őrzetében, a határrend fenntartásában önálló vagy határör járörrel közös szolgálat keretében. A polgárörség létének, működésének, további fejlesztésének jelentősége - figyelemmel a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Programjában foglaltakra is - különösen abban áll, hogy:

- a) A szervezet elősegíti a „közösségi rendvédelem” fokozatos kiépítését.
- b) Előmozdítja az állampolgárok aktivitását a bűnüldözés segítése terén.
- c) Meglévő társadalmi bázisként ösztönzi az önkormányzatok bűnmegelőzésben történő egyre nagyobb fokú szerepvállalását.
- d) Képessé válik állami közfeladatok átvállalására, önálló vitelére.
- e) Pozitív közösségformáló erőként van jelen a települések életében.

6.2. Polgárör bűnmegelőzési programok és annak eredményei

6.2.1. A nagyvárosok biztonságának növelése

A polgárörség a nagyvárosok bűnmegelőzési kérdéseivel több év óta foglalkozik szakmai programjaiban és fórumain. Ennek alapvető oka az, hogy a bűnözés elsősorban a városok társadalmi problémája, így a bűnmegelőzési szervezetek is természetes módon keresik ennek megoldási lehetőségeit. Ismeretes, hogy a kis településeken általában jobban érvényesül a polgárörség közösségformáló, bűnmegelőzési tevékenysége, egyszerűen azért, mert ott a

társadalom mozgósító ereje, a közösség összetartozásának érzése jóval nagyobb, mint a nagyvárosokban. Éppen ezért a nagyvárosokban sajátos módon kell megközelíteni a polgárőrség munkáját, külön programot kell megfogalmazni a polgárőrség megerősítése, hatékonyabb tevékenysége érdekében. Az Országos Polgárőr Szövetség 2003-ban Budapesten rendezte meg első szakmai fórumát a nagyvárosi bűnmegelőzés elvi kérdésekről. Ott fogalmazódott meg az igény, erősíteni kell a jövőben ezen a területen a polgárőrség prevenciós tevékenységét.

Alapvetően **négy nagy terület** került kijelölésre, ahol a polgárőrnek a bűnmegelőzés érdekében dolgoznia kell:

a) a gyermek és oktatási intézmények körzete, különösen

- a drogfogyasztás,
- a közlekedési balesetek, és
- a szexuális bűncselekmények megelőzése érdekében;

b) az idegenforgalmi területek, különösen

- a lopás, gépjárműfeltörés,
- a rendzavarás megelőzése,
- a közterületek rendje fenntartása érdekében;

c) a lakosság érdekében dolgozó intézmények,

- lopás, rongálás, baleset-megelőzés, valamint

d) a lakóterületeken, ahol elsősorban

- a betörések megelőzése,
- a közterület használata,
- a parkolási szabályok betartása,
- a kutyatartás szabályai,
- a köztisztaság, közegészségügy érdekei,
- a közvilágítás problémái jelentik a fő feladatot.

Nagyvárosi bűnmegelőzési programunkban leginkább a gyermekintézmények körzetében vagy azokon belüli polgárőr jelenlét (pl. a „biztonságos folyosó” a balesetek, vagyon elleni cselekmények megelőzésére) a legismertebb. Ennek a keretében merült fel a legélesebben a „látható polgárőrség” igénye, hiszen itt a preventív hatást leginkább a jelenlét biztosíthatja.

6.2.2. A polgárőrség drogmegelőzési programja

Az Országos Polgárőr Szövetség 2002-2003. évben indította meg részletesen kidolgozott tematika alapján drogmegelőzési programját. Ez a program elsősorban a gyermek- és fiatalkori bűnözés, illetve az áldozattá válás megelőzése társadalmi feladatkörébe sorolható, amely szinte azonnal nagy népszerűsége telt szert elsősorban a pedagógusok körében, akik jelentős számban vettek részt a felkészítő tanfolyamokon.

A gyermekek részére szervezhető foglalkozások segítéséhez szükséges eszközöket **pályázat útján** nyerhetik el azok a polgárőr egyesületeknek, amelyek vállalták, hogy:

- a) működési területükön a drogtáska⁴ segítségével a polgárőrség drogmegelőzési programjának folyamatos népszerűsítését, elsősorban az általános és középiskolák tanulói körében,
- b) a rendőri szervek felkérésére a drogtáska bemutatásával bekapcsolódnak a rendőrség kábítószer ellenes programjaiba.

⁴ Valamennyi területi rendőr-főkapitányság bűnmegelőzési osztályán van legalább egy drogtáska, amely a drogprevenciós előadásokon jó szemléltetőeszköz.

6.2.3. Az idegenforgalmi körzetek biztonsága

Különösen a nyári idegenforgalmi idényben fontos, hogy a polgárőr egyesületek tagjai fokozott figyelmet fordítsanak a kiránduló- és üdülőhelyek biztonságára. A fő figyelmet a főváros, a Balaton, a Dunakanyar és a gyógyturizmussal érintett városok bűnmegelőzési feladataira irányul. Az ott működő egyesületek feladatának egy része a közterületi szolgálatellátás, egy része a szükséges tájékoztató kiadványok, szórólapok terjesztése. Az idegenforgalmi feladatok minden esetben a rendőrséggel szoros együttműködésben kerülnek végrehajtásra.

6.2.4. A bűnmegelőzési táborok

A polgárőrség több év óta rendszeresen szervez középiskolai diákok, valamint fiatal rendőrök és határőrök bevonásával nyári bűnmegelőzési táborokat. A kellemes időtöltés mellett itt a fiatalok megismerkednek a rendvédelmi szervek munkájával, a lakossági bűnmegelőzés lehetőségeivel, tájékoztatókat kapnak a lakossági bűnmegelőzés lehetséges módszereiről.

Az Országos Polgárőr Szövetség a jövőben törekszik a rendőrség segítségével országos méretűvé fejleszteni sikeres nyári bűnmegelőzési táborait. A fiatalok részére szervezett bűnmegelőzési táborokat a nyári iskolai szünet teljes időtartama alatt, első időszakban legalább megyénként egy-egy helyszínen kívánja működtetni. Már jelenleg is hazánkban két helyen, az egyik az OPSZ által szervezett, a másik Debrecenben a Víg-kend majorban kerül megrendezésre.

Ehhez azonban:

- a) meg kell találni, és fel kell használni a már most is rendelkezésre álló központi pályázati forrásokat,
- b) fel kell kérni azokat a pedagógusokat és bűnmegelőzési szakembereket, akik képesek és vállalkoznak a gyermekek és a fiatalok táboroztatására,
- c) meg kell nyerni az önkormányzatokat, gazdasági társaságokat, állami intézményeket, hogy a rendelkezésükre álló, kihasználatlan, arra alkalmas ingatlanokat e nyári programhoz rendelkezésre bocsássák,
- d) az oktatási intézményekben meg kell hirdetni, és vonzó programok összeállításával a nyári polgárőr bűnmegelőzési táborokat népszerűvé kell tenni a szülők, a gyermekek és a fiatalok körében.

6.2.5. Polgárőr bűnmegelőzési és balesetmegelőzési akciók

A polgárőrség talán legnagyobb népszerűségnek örvendő, látványos, koncentrált bűnmegelőzési fellépése. Nyáron és a tanévkezdés időszakára időzített eseménysorozat során a polgárőrök önállóan és a rendőrség helyi szerveivel szoros együttműködésben bűnmegelőzési és közlekedésbiztonsági feladatok végrehajtásában vesznek részt. Ezenkívül a rendőrséggel közösen az EU által előírt dispol akciókban és egyéb országos és helyi akciókban is részt vállal a polgárőrség.

A fokozott akciók legfontosabb célja:

- a) a tanévkezdés időszakában a gyermekbalesetek megelőzése,
- b) a gyermekek sérelmére irányuló jogsértő cselekmények (kábitószer és pornográf termékek terjesztése, pedofília és egyéb erőszakos jellegű cselekmények) megakadályozása,
- c) a vagyon elleni bűncselekmények, elsősorban a betöréses lopások, a terménylopások megelőzéséhez szükséges lakossági önvédelmi készségek kialakítása, fejlesztése, állandósítása,
- d) a polgárőrség bűnmegelőzési, vagyonvédelmi, kármegelőzési és áldozatvédelmi propaganda tevékenységének további kiterjesztése,

- e) a határrendészet idegenrendészeti akcióiba történő bekapcsolódás,
- f) tanyákon élő időskorúak rendszeres látogatása, ott ennek érdekében járőrszolgálat teljesítése.

A polgárőr szervezetek a Polgárőr Bűnmegelőzési Hónap előkészítése és végrehajtása során az alábbi főbb tennivalókra irányítják figyelmüket:

- a) Felkérlik a települések polgármesterét, önkormányzati képviselő testületét, a helyi rendőri és határőrizeti szervek vezetőit lakossági fórumok szervezésére, ahol áttekintik a helyi közbiztonság helyzetét, az önkormányzat, a lakosság figyelmét ráirányítják az állampolgárokat érintő közbiztonsági kockázatokra.
- b) Fokozzák a járőr, valamint a figyelő-jelző szolgálatok gyakoriságát elsősorban a települések pince-, hétvégi ház- és üdülőövezeteiben. A szolgálatok keretében felkeresik a téli időszakban lezárásra kerülő létesítmények üzemeltetőit, tulajdonosait, felhívják figyelmüket a betörések, káresemények elkerülése érdekében ajánlott megelőző intézkedésekre. Ennek során a tulajdonosok, üzemeltetők részére bűnmegelőzési tájékoztató anyagokat adnak át.
- c) A megyei és a helyi írott és elektronikus sajtó segítségét kérve, az adott régió illetve település problémáira koncentrálnak rendszeresen hírt adnak a bűncselekmények és a közlekedési balesetek megelőzése, az ifjúság védelme érdekében tett lépéseikről, kezdeményezéseik eredményeiről.
- d) Csatlakoznak a rendőrség által az általános iskolák környékére szervezett közlekedésbiztonsági, baleset-megelőzési szolgálatokhoz. A közös szolgálatok mellett gondoskodnak az önálló polgárőr jelenlét biztosításáról is. A közlekedésbiztonsági feladatokon túl segítséget nyújtanak a gyermekekre veszélyt jelentő deviáns személyek távoltartására, felfedéséhez, jogsértő magatartásuk elhárításához. Tapasztalataikról jelzést adnak az illetékes rendőri szerveknek.
- e) A terménylopások megelőzése, megakadályozása érdekében közös mezőőr-polgárőr szolgálatokat szerveznek.
- f) Rendszeresebbé teszik szolgálati jelenlétüket a posták és a takarékszövetkezetek objektumainak környékén.
- g) Az akcióban résztvevő polgárőrök feladataikat demonstratív módon, a polgárőrséghez való tartozást kifejező öltözékben és jelzésekkel teljesítik.

A bűnmegelőzési hónapok hatására érzékelhetően javult a lakosság önvédelmi készsége, csökkentek az iskolák körzetében a gyermekbalesetek, valamint a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma.

6.2.6. A „Szomszédok Egymásért Mozgalom”

A polgárőrség keretein belül a „Bűnmegelőzési, határ- és vámrendészeti” munkabizottság foglalkozik a Szomszédok Egymásért Mozgalom (röviden: SZEM) szervezésével. A mozgalom lényege, hogy az egymás szomszédságában lakók az átlagosnál sokkal jobban figyelnek, vigyáznak egymás értékeire és közvetlen lakókörnyezetükre, felelősséget éreznek saját és mások személyi, tárgyi értékei iránt. Az egymás iránti figyelem és felelősségvállalás eredményeként nyilvánvalóbbá válhatnak a gyanús események, és - ha bizonyossá vagy akár csak feltételezhetővé is válik, hogy azok törvénysértéshez, károkozáshoz vezethetnek - lehetőség nyílik időben a rendőrség, vagy a polgárőrség értesítésére. Ugyanígy nagyobb az esély arra, hogy az egyedül élő, az idős vagy a beteg ember időben jusson segítséghez. A mozgalom biztonságot nyújt az egyénnek, a családnak akkor is, ha bármennyi időre elhagyja otthonát, de nagyobb biztonságot nyújt az otthonlávőknek is.

A SZEM célja:

- a) helyi szinten csökkenteni a bűnözési lehetőségeket azáltal, hogy elriasztjuk a leendő tolvajokat, garázdákat, vandálokat,
- b) kialakítani a közösségi szellemet, így mindenki hozzájárulhat a saját és mások tulajdonának védelméhez, kölcsönös együttműködésen és a párbeszéden keresztül.
- c) tájékoztatni a gyanús személyekről és tevékenységekről azokat a segítőköt, akik közvetlenül tartják a kapcsolatot a rendőrséggel vagy a polgárőrökkel.

A SZEM bármely lakóközösségben létrehozható (lakótelep, családi házas övezet, falu, hétvégi telkek, nyaralók, garázsok), s működése igazából akkor optimális, ha a lakóközösségnek legalább egy részét sikerül bevonni. A szerveződés valójában nem igényli bejegyzett társadalmi szervezet (pl. egyesület) létrehozását. Elegendő, ha a lakóközösség elhatározza, hogy részt vesz a mozgalomban, de nem hoz létre ehhez formális egyesületet.

Ma Magyarországon számos helyen működnek SZEM közösségek, akár egyesületi formában, akár informálisan. A polgárőr szervezetek általános bűnmegelőzési feladataik részeként, a lakossági kapcsolataik fejlesztése, a bűnmegelőzési tájékoztató munka, valamint az értesítési és reagálási lehetőségek biztosításával gondoskodnak e kétségtelenül hasznos bűnmegelőzési módszernek a népszerűsítéséről és fenntartásáról.

6.2.7. A környezetbiztonsági program

Az Országos Polgárőr Szövetség Elnöksége először a 2001. évi kiemelt feladatai között szerepeltette részletesen a helyi környezetvédelmi feladatok támogatását.

A polgárőr egyesületek figyelmét felhívta arra, hogy az általuk teljesített szolgálatok keretében kiemelt figyelmet fordítsanak:

- a) a *tiltott* hulladéklerakás felfedésére, elhullott állatok szabálytalan elhelyezésére, a települési önkormányzatok részére történő jelzésére,
- b) a vadon élő védett növény vagy állat sérülésére, elhullására,
- c) az élővizek szennyeződéseire, a halállomány pusztulásának jeleire,
- d) a talajszennyező forrásaira (pl. földbe ázott illegális olajtartályok, akkumulátorbontók, galvániszap feltöltések, stb.),
- e) a légszennyező eseményekre (pl. színesfém kábelek égetése, kigyulladt szeméttelepek, stb.),
- f) a közterületnek minősülő parkok rongálásának megelőzésére,
- g) az erdők, erdősávok megóvására,
- h) a tiltott fakitermelés jelzésére,
- i) a falfirkálások megelőzésére.

Ezeket a feladatokat a polgárőr szervezetek rendszeresen, általános bűnmegelőzési feladataik keretében vagy célprogramok (akciók: pl. szemétygyűjtés, lomtalanítás, parlagfűirtás) szervezésével végzik.

Ismétlő kérdések:

1. *Ismertesse, hogy a polgárőrség működése során a közrend és közbiztonság területén, a bűn- és balesetmegelőzés érdekében milyen feladatokat teljesít!*
2. *Melyek a polgárőrség legfontosabb erősségei?*
3. *Ismertesse a polgárőrség bűnmegelőzési és balesetmegelőzési akcióit!*
4. *Beszéljen a Szomszédok Egymásért Mozgalomról!*
5. *Ismertesse a polgárőrség környezetbiztonsági programját!*

Gyakorlati feladat:

Válasszon ki a polgárőrség bűn- és balesetmegelőzési programjai közül egyet! Mutassa be annak tartalmát, jelentőségét a bűnmegelőzés célkitűzései elérésében!

Tegyen javaslatot hogyan, milyen formáiban és milyen tartalommal valósítható meg az Ön által kiválasztott program lakókörnyezetében, saját polgárőr egyesületének tevékenységében.

VII.

ISMERETEK A BÜNTETŐJOG ÉS A SZABÁLYSÉRTÉSI JOG KÖRÉBŐL

7.1. Bűncselekmények, elkövetők

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) rendelkezik arról, hogy mely emberi cselekmények minősülnek bűncselekményeknek, és hogy azokra nézve milyen büntetések szabhatók ki.

A bűncselekmény fogalma

A Btk. meghatározása szerint a **bűncselekménynek az a cselekmény minősül, amely veszélyes a társadalomra és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli.**

A társadalomra az a magatartás veszélyes, amely a Magyar Köztársaság állami, gazdasági, társadalmi rendjét, az állampolgárok személyi és anyagi érdekeit sérti, vagy veszélyezteti.

A bűncselekmény bűnösség szerinti osztályozása

Bűncselekményt szándékosan vagy gondatlanul lehet elkövetni. Szándékosságról akkor beszélünk, ha valaki a magatartásának következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik. Gondatlanul az követ el bűncselekményt, aki előre látja ugyan magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában. Ugyancsak gondatlan az, aki e következmények lehetőségeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

A bűncselekmény súly szerinti osztályozása

A bűncselekménynek két alakzata van: a büntett és a vétség. A büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a törvény két évnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli. Mindazok a bűncselekmények pedig, amelyek nem tartoznak az előbb meghatározott körbe, vétségnek minősülnek.

A bűncselekmény stádiumai

A törvény általában a befejezett bűncselekményt bünteti, azonban súlyosabb esetekben - s erre a Btk. az egyes bűncselekmények ismertetésénél utalást is tesz - az előkészület és a kísérlet is büntetendő.

Kísérlet

Kísérlet miatt az a személy büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be. A törvény a kísérletre is a befejezett bűncselekmény büntetési tételét alkalmazza. A büntetést azonban korlátlanul enyhíteni vagy mellőzni is lehet, ha a kísérletet alkalmatlan tárgyon vagy alkalmatlan eszközzel követik el. Nem büntethető kísérlet miatt az,

akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése, továbbá az sem, aki az eredmény bekövetkezését önként elhárítja.

Előkészület

Ha a törvény külön elrendeli, *előkészület* miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik. Nem büntethető előkészület miatt:

- a) akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény elkövetésének megkezdése;
- b) aki az elkövetés elhárítása céljából felhívását, ajánlkozását, vállalkozását visszavonja, vagy arra törekszik, hogy a többi közreműködő az elkövetéstől elálljon, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetésének megkezdése bármely okból elmarad;
- c) aki az előkészületet a hatóságnál jelenti.

A bűncselekmény elkövetői

Bűncselekményt:

1. *a tettes,*
2. *a társtettes,*
3. *a felbujtó és*
4. *a bűnsegéd követhet el.*

A bűncselekmény Btk.-ban leírt törvényi tényállását *a tettes önállóan* valósítja meg.

A **társtettesek** azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását, egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg.

Felbujtó az, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

Bűnsegéd az, aki a bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan nyújt segítséget.

A felbujtót és a bűnsegédet a törvény együttesen részeseknek is nevezi. A törvény azonban a részesekre is azt a büntetési tételt alkalmazza, amelyet a tettesekre állapít meg.

7.2. A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai

A Btk. megállapít néhány olyan esetet, amikor a bűncselekmény elkövetőjét büntetőjogilag nem lehet felelősségre vonni. Ezeknek az eseteknek az első csoportjába a büntethetőséget kizáró okok, a másodikba a büntethetőséget megszüntető okok tartoznak.

A büntethetőséget kizáró okok

A gyermekkor. A 14. életévét be nem töltött személy - a gyermekkorú - bűncselekmény elkövetése miatt nem büntethető. A fiatalkorúak, vagyis a 14. és 18. életévük között lévő elkövetők azonban - természetesen életkori sajátosságaikra figyelemmel - felelősségi-e vonhatók.

A kóros elmeállapot. A kóros elmeállapotnak több formája van, így törvény ide sorolja az elmebetegséget, a gyengeelméjűséget, a szellemi leépülést, a tudatzavart és a személyiségzavart. Azt, hogy az elkövető melyik kóros elmeállapotban szenved, az igazságügyi orvos szakértő hivatott megállapítani. Tudni kell viszont, nem tekinthető kóros elmeállapotban lévőnek az, aki a bűncselekményt önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követi el.

A kényszer vagy fenyegetés. Aki olyan kényszer vagy fenyegetés hatása alatt áll, amely miatt képtelen akaratának megfelelő magatartásra és ezért követ el bűncselekményt, nem büntethető. A büntetése viszont korlátlanul enyhíthető annak, aki azért alkalmaz kényszert vagy fenyegetést, hogy az elkövetőt korlátozza az akaratának megfelelő magatartásban (vagyis, a bűncselekmény elkövetésében).

A tévedés. Nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott. Nem büntethető az sem, aki a cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az a társadalomra nem veszélyes, és erre a feltevésre alapos oka van. A tévedés viszont nem zárja ki a büntethetőséget akkor, ha azt gondatlanság okozza, és a törvény a gondatlanságból eredő elkövetést is bünteti.

A magánindítvány hiánya. A törvényben meghatározott esetekben (pl. becsületsértés, rágalmozás) a bűncselekmény csak a sértett által előterjesztett magánindítványra büntethető. A magánindítvány nem vonható vissza, és bármelyik elkövetővel szemben is terjesztik elő, valamennyi elkövetőre hatályos. Amennyiben a sértett korlátozottan cselekvőképes, a magánindítványt törvényes képviselője is, ha pedig cselekvőképtelen, kizárólag a törvényes képviselője terjesztheti elő. Ezekben az esetekben a gyámhatósági is jogosult magánindítvány előterjesztésére. Ha a magánindítvány előterjesztésére jogosult sértett meghal, a hozzátartozója jogosult a magánindítvány előterjesztésére.

A jogos védelem és a végszükség. A polgárőr szolgálatban gyakran felmerülő kérdés, ezért annak részleteivel külön foglalkozunk.

A büntethetőséget megszüntető okok

Az elkövető halála. A halál büntetőjogi jelentősége kettős. Amennyiben az elkövető a bűncselekmény elkövetése után, de még az eljárás jogerős befejezése előtt hal meg, a büntethetősége szűnik meg. Ha pedig a halál a büntetést kiszabó ítélet jogerőre emelkedése után, de a büntetés végrehajtásának befejezése előtt következik be, a halál a büntetés végrehajtását zárja ki. A halott értelemszerűen nem büntethető, de az intézkedések közül az elkobzás kimondását a halál nem zárja ki, és az elkobzásra irányuló tárgyi eljárás a halál esetén is lefolytatható.

Az elévülés. Az elévülés az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmények esetén 20 év, egyébként az egyes bűncselekmények elkövetéséért kiszabható büntetés felső határának megfelelő idő, de legalább három év. A háborús és nép elleni bűncselekmények soha nem évülnek el.

A kegyelem. Kegyelem gyakorlására a köztársasági elnök jogosult. Az úgynevezett eljárási kegyelem büntethetőséget megszüntető ok. A végrehajtási kegyelem kizárja a kiszabott büntetés egészének vagy egy részének (esetleg hátralevő részének) a végrehajtását. A kegyelmi mentesítés a büntetett előlethez fűződő hátrányos következmények alól mentesíti - értelemszerűen a büntetés végrehajtása után - az elítéltet. A kegyelmi eljárás szabályait a büntetőeljárásról szóló törvény tartalmazza.

A Btk. az egyes bűncselekmények tényállásának ismertetése során, adott tényálláshoz kapcsolatosan további **egyéb megszüntető okokat** is felsorol. Ezek részleteit a Btk. részletes tanulmányozás estén ismerhetjük meg.

7.3. A bűncselekmények felismerése

Ahhoz, hogy a polgárőr képes legyen a bűncselekmények megelőzésére, valamint azok elkövetése esetén a szükséges jelzésadásra, vagy annak megakadályozására, képesnek kell lennie a bűncselekmény felismerésére. Ehhez ismernie kell a bűncselekmény tényállását és azt az észlelt cselekmény alapján be kell tudnia azonosítani. Ennek érdekében sorolunk fel néhány, *a közterületi álló és mozgó figyelő szolgálatok során jellemzően tapasztalható bűncselekményfajtát:*

A vagyon elleni bűncselekmények közül elsőként emeljük ki a **lopást**. Lopást valósít meg az, aki **idegen dolgot** mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa. Ha az eltulajdonított dolog értéke nem haladja meg a 20 000 Ft-ot, a cselekmény szabálysértésnek minősül. Súlyosabban büntetik a lopást, illetve értékhatártól függetlenül nem minősül szabálysértésnek, ha azt

- a) bűnszövetségben,
- b) közveszély színhelyén,
- c) üzletszerűen,
- d) dolog elleni erőszakkal (pl. betörés útján),
- e) helyiségbe vagy ehhez tartozó bekerített helyre megtevesztéssel vagy a jogosult (használó) tudta és beleegyezése nélkül bemenve,
- f) hamis vagy lopott kulcs használatával,
- g) lakást vagy hasonló helyiséget az elkövetővel közösen használó sérelmére,
- h) zsebtolvajlás útján,
- i) másnak a bűncselekmény elhárítására képtelen állapotát kihasználva követik el.

Sikkasztásnak az minősül, amikor valaki a **rábízott idegen dolgot** (pl. gépkocsivezető a rakományt, boltos az árut, raktáros a nála tárolt holmit stb.) tulajdonítja el jogtalanul, vagy azzal sajátjaként rendelkezik. A sikkasztást szintén súlyosabban büntetik, ha azt bűnszövetségben, közveszély színhelyén, vagy üzletszerűen követik el.

Csalás az, ha valaki a jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz.

A rablás az egyik legsúlyosabb vagyon elleni erőszakos bűncselekmény. Ennek során az elkövető az idegen dolgot a jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el mástól, hogy evégből valaki ellen erőszakot, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, illetőleg valakit öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyez. Rablás az is, ha a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz. Súlyos a rablás megítélése akkor, ha azt

- a) fegyveresen,
- b) jelentős értékre,
- c) bűnszövetségben vagy csoportosan,
- d) hivatalos személy, külföldi hivatalos személy ellen, hivatalos eljárása alatt, vagy közfeladatot ellátó személy ellen, e feladatának teljesítése során követik el.

Kifosztásnak minősül, ha az idegen dolgot a jogtalan eltulajdonítás végett valaki úgy vesz el mástól, hogy evégből lerészegíti, vagy az általa más bűncselekmény elkövetése során alkalmazott erőszak, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés hatása alatt álló személytől vesz el.

Rongálás az, amikor idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával okoz kárt valaki. Súlyos a bűncselekmény megítélése akkor, ha

- a) nagyobb kárt okoz,

- b) kulturális javak körébe tartozó tárgyat, régészeti lelőhelyet vagy műemléket,
- c) vallási tisztelet tárgyát, illetőleg vallási szertartás végzésére szolgáló épületet vagy tárgyat,
- d) temetési helyet, temetkezési emlékhelyet, illetőleg temetőben vagy temetkezési emlékhelyen a halott emlékére rendelt tárgyat rongál, vagy semmisít meg, vagy a rongálást
- e) robbanóanyag vagy robbantószer felhasználásával követik el.

Jogtalan elsajátítást követ el, aki a talált idegen dolgot eltulajdonítja, avagy nyolc nap alatt a hatóságnak vagy annak, aki elvesztette, nem adja át, úgyszintén aki a véletlenül vagy tévedésből hozzá került idegen dolgot eltulajdonítja, vagy nyolc nap alatt vissza nem adja.

Jármű önkényes elvétele (és nem lopás) akkor valósul meg, ha valaki idegen gépi meghajtású járművet mástól azért vesz el, hogy jogtalanul használja, vagy az így elvett, illetve a rábízott ilyen járművet használja jogtalanul.

A köznyugalom elleni bűncselekmények közül elsőként említjük a **garázdaságot**, amely olyan vétségnek minősülő kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartás, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. A garázdaság büntett akkor, ha

- a) csoportosan,
- b) a köznyugalmat súlyosan megzavarva követik el.

Közveszéllyel fenyegetést valósít meg az, aki más előtt olyan, a köznyugalom megzavarására alkalmas valótlan tényről állít, hogy közveszéllyel járó esemény bekövetkezése fenyeget.

Rendbontás vétségének elkövetője, aki a nyilvános rendezvény rendezőjének a rend fenntartása érdekében tett intézkedésével szemben *erőszakkal vagy fenyegetéssel ellenállást tanúsít*, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. Büntettnak minősül, ha a rendbontást csoportosan vagy felfegyverkezve követik el. A Btk. alkalmazásában nyilvános rendezvénynek minősül a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó rendezvény, továbbá az olyan kulturális és sportrendezvény, amely a közönség számára azonos feltételek mellett nyitva áll.

7.4. Szabálysértési ismeretek

7.4.1 A szabálysértésekről általában

Szabálysértésnek minősül az a magatartás, amely veszélyezteti az együttélési szabályokat, akadályozza, vagy zavarja a közigazgatás működését, illetve meghatározott tevékenység vagy foglalkozás gyakorlására vonatkozó szabályokba ütközik. Van olyan jogellenes magatartás, amelynek kettős alakzata van: a jogszabályokban meghatározottak szerint lehet szabálysértés (például a lopás 20 000 Ft értékhatár alatt) és bűncselekmény is (például a lopás 20 000 Ft értékhatár felett).

A szabálysértések a szabálysértési kódexben találhatók. A **kódex két részből** áll:

1. 1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről.
2. A kódex második része: 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet az egyes szabálysértésekről.

A szabálysértések döntő többsége a Kormányrendeletben található.

A szabálysértésekről szóló törvény maga is **két fő részből** áll:

1. az általános részből, és

2. a különös részből.

Az általános részben található valamennyi szabálysértésre vonatkozóan a rendelkezések; a különös rész a súlyosabb társadalmi veszélyességű szabálysértéseket tartalmazza. (A tulajdon elleni szabálysértés és a garázdaság szabálysértés a bűncselekmények tárgyalásánál található.)

A **szabálysértési törvény célja**, hogy gyors és eredményes fellépést biztosítson azokkal a jogsértő magatartásokkal szemben, melyek a bűncselekményekhez képest enyhébb fokban sértik vagy veszélyeztetik a társadalom általánosan elfogadott együttélési normáit, akadályozzák vagy zavarják a közigazgatás működését, illetve meghatározott tevékenység vagy foglalkozás gyakorlására vonatkozó jogszabályokba ütköznek. E célok megvalósítása érdekében a törvény meghatározza a szabálysértések elkövetése miatt alkalmazható joghátrányokat, e cselekmények elbírálásának rendjét, s ennek keretében azt a jogot, hogy az érintettek az e törvényben meghatározott feltételek mellett bírósághoz fordulhatnak.

7.4.2. A szabálysértés törvényi fogalma

Szabálysértés az a jogellenes, tevékenységben vagy mulasztásban megnyilvánuló cselekmény, melyet törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet szabálysértésnek nyilvánít, s amelynek elkövetőit az e törvényben meghatározott joghátrány fenyeget.

Szabálysértés nem állapítható meg, ha a cselekmény bűncselekményt valósít meg.

7.4.3. A törvény hatálya

A szabálysértések a belföldön elkövetett cselekményekre vonatkoznak állampolgárságra tekintet nélkül. Az önkormányzati rendelettel megállapított szabálysértések hatálya csak az adott önkormányzat illetékességi területére terjed ki.

A törvény területi és személyi hatálya

E törvényt - ha törvény kivételt nem tesz - a belföldön elkövetett szabálysértésekre kell alkalmazni, az eljárás alá vont személy állampolgárságára tekintet nélkül, feltéve, hogy nemzetközi szerződés vagy a szabálysértést meghatározó jogszabály másként nem rendelkezik. A nemzetközi jog alapján kiváltságot és mentességet élvező személy szabálysértés miatti felelősségre vonására nemzetközi szerződés, illetőleg a viszonyosság az irányadó. A viszonyosság fennállása kérdésében az igazságügyi és rendészeti miniszter nyilatkozatát kell alapul venni.

A törvény időbeli hatálya

A cselekményt az elkövetés idején hatályban lévő jogszabályok alapján kell elbírálni. Ha a szabálysértés elbírálásakor hatályban lévő új jogszabály szerint a cselekmény már nem minősül jogellenesnek, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új jogszabályt kell alkalmazni.

A szabálysértésért való felelősség

A szabálysértést – a bűncselekményhez hasonlóan – *szándékosan vagy gondatlanul* lehet elkövetni. Szabálysértés miatt tehát az vonható felelősségre, akinek a cselekménye szándékos vagy gondatlan, kivéve, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály csak a szándékos elkövetést bünteti.

Felelősséget **kizáró oknak** minősül a gyermekkor (14. életévét be nem töltött személy), a kóros elmeállapot, a kényszer vagy fenyegetés hatása alatti elkövetés, a tévedés, valamint a jogos védelem és a végszükség. Nem lehet azonban alkalmazni a felelősséget kizáró okokat abban az esetben, ha az elkövető a jogellenes cselekményét önhibájából ittas vagy bódult állapotban követte el.

Az elkövetők

A szabálysértés elkövetője lehet:

- tettes,
- társtettes,
- felbujtó és
- bűnsegéd.

7.4.4 A fontosabb szabálysértések

Tiltott kéjelgés szabálysértését az követi el, aki a külön törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján hozott önkormányzati rendeletben a szexuális szolgáltatással összefüggő korlátozást, illetve tilalmat megszeg.

E szabálysértés elkövetője elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható. Súlyosabban minősül az elkövető magatartása, és elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható, ha

- a szexuális szolgáltatásra való felajánlkozása zaklató jellegű;
- nem rendelkezik a külön jogszabályban előírt orvosi igazolással.

A szabálysértés miatti eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik.

Természetvédelmi szabálysértésért felel az az elkövető, aki

- a) a természetvédelmi államigazgatási szerv engedélyéhez vagy szakhatósági hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély vagy szakhatósági hozzájárulás nélkül, vagy az engedélytől, szakhatósági hozzájárulástól eltérő módon végez vagy végeztet, bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget,
- b) természeti területen - beleértve a védett természeti területet is - a természetvédelmi célokkal össze nem egyeztethető tevékenységet folytat, szemetel, a területet más módon szennyezi, tiltott helyen tartózkodik, tiltott módon közlekedik, engedély nélkül tüzet rak,
- c) védett élő szervezet egyedét, származékát vagy barlangi képződményt jogellenesen megrongál, elvisz vagy elpusztít, illetve védett vagy fokozottan védett állatfaj egyedét élettevékenységében jelentős mértékben zavar,
- d) a természet védelmére vonatkozó rendelkezéseket egyébként megsérti.

A szabálysértés elkövetéséért a szabálysértő százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

A b) pontban meghatározott szabálysértés elkövetőjére a természetvédelmi őr, az önkormányzati természetvédelmi őr, valamint a természetvédelmi hatóság részéről eljáró és erre felhatalmazott személy helyszíni bírságot szabhat ki.

Azt a védett, illetőleg fokozottan védett növény- és állatfajegyedet, annak bármely fejlődési alakját, származékát, védett ásványi képződményt, amelyre nézve a természetvédelmi szabálysértést elkövették, **el kell kobozni**.

Ha egy fentebb említett, védett természeti érték állami tulajdonban van, akkor azt a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv lefoglalja, és az állam tulajdonosi jogait gyakorló szerv döntéséig gondoskodik a megőrzéséről.

E szabálysértés miatt az eljárás a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv hatáskörébe tartozik.

Környezetvédelmi szabálysértés

A környezetvédelmi szabálysértést az követi el, aki a környezetvédelmi hatóság engedélyéhez vagy hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély vagy hozzájárulás nélkül, vagy az engedélytől, hozzájárulástól eltérő módon végez vagy végeztet, illetve a környezet elemeit a külön jogszabályban meghatározott módon terheli, illetve szennyezi, vagy az egyéb környezetvédelmi előírásokat más módon megszegi.

E szabálysértés elkövetője százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Jogosulatlan vadászat

Jogosulatlan vadászat szabálysértés elkövetésért vonható felelősségre az, aki:

- idegen vadászterületen,
- tiltott helyen vagy időben

jogosulatlanul, vad elejtésére használható és arra alkalmas állapotban lévő eszközzel tartózkodik.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Aki vadászjegy nélkül vagy pedig úgy vadászik, hogy nem felel meg a vadászat gyakorlására megállapított feltételeknek, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Az a vadász, aki tiltott helyen vagy időben, továbbá tiltott vadra vadászik, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Aki a vadásatról szóló jogszabályok megszegésével vadásztat, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Veszélyes fenyegetés

Veszélyes fenyegetés szabálysértés elkövetéséért felel az, aki mást félelemkeltés céljából a megfenyegetett személyre vagy annak hozzátartozójára vonatkozó, a becsület csorbítására alkalmas tény nagy nyilvánosság elé tárásával komolyan megfenyeget.

E szabálysértés elkövetője elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Az ezen szabálysértés miatti eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik.

Járművezetés az eltiltás tartama alatt

Az a bíróság vagy szabálysértési hatóság által a járművezetéstől eltiltott személy, aki a járművezetéstől eltiltás hatálya alatt annak érvényesülési körébe tartozó járművet vezet, járművezetés az eltiltás tartama alatt elnevezésű szabálysértés követi el, és elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt az eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik.

Ittas vezetés

Ittas vezetés szabálysértés elkövetése miatt az vonható felelősségre, aki:

- vasúti vagy légi járművet, gépi meghajtású vízi járművet, úszó munkagépet, továbbá közúton vagy a közforgalom elől el nem zárt magánúton gépi meghajtású járművet **úgy vezet, hogy szervezetében szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van**, vagy a jármű vezetését **ilyen állapotban lévő személynek engedi át**,
- nem gépi meghajtású járművet szeszes italtól befolyásolt állapotban vezet vagy hajt.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Sebességkorlátozás jelentős túllépése

Sebességkorlátozás jelentős túllépése elnevezésű szabálysértést követ el az, aki a km/óraban meghatározott vagy a jelzőtáblával km/óraban jelzett sebességet

- a) 100 km/órát meg nem haladó sebességkorlátozás esetén legalább a felével,
- b) 100 km/órát meghaladó sebességkorlátozás esetén legalább a harmadával túllépi.

E szabálysértés elkövetője hatvanezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat, továbbá a rendőrség - közúti határátkelőhelyen is - helyszíni bírságot szabhat ki.

Az elsőbbség és az előzés szabályainak megsértése

Az elsőbbségre vagy az előzésre vonatkozó szabályok megszegése ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Az elsőbbségre vagy az előzésre vonatkozó szabályok megszegésével a közlekedés más résztvevőjének hirtelen fékezésre vagy irányváltoztatásra kényszerítése százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Vasúti átvijáron áthaladás szabályainak megsértése

Vasúti átvijáron áthaladás szabályainak megsértésért az a járművezető vagy állathajtó vonható felelősségre, aki járművével vagy állatával (állataival) a közlekedési szabályok szerinti tilalom ellenére a vasúti átvijárhoa hajt, vagy azon átvhajt, és hatvanezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat, továbbá a rendőrség helyszíni bírságot szabhat ki.

Vasúti átvijáron áthaladás szabályainak megsértése

Vasúti átvijáron áthaladás szabályainak megsértése miatt az vonható felelősségre, aki a közúti közlekedés szabályait megszegi és ezzel másnak vagy másoknak életét, testi épségét vagy egészségét gondatlanságból közvetlen veszélynek teszi ki vagy könnyű testi sértést okoz.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Nem tekinthetők közúti közlekedési szabálynak a gyalogosra és az utasra vonatkozó rendelkezések.

Engedély nélküli vezetés

Engedély nélküli vezetés szabálysértését az követi el, aki vasúti járművet, légi járművet, gépi meghajtású vízi járművet, úszó munkagépet, illetőleg a közúti forgalomban olyan gépi meghajtású járművet vezet, amelynek vezetésére hatósági engedéllyel nem rendelkezik, továbbá aki e járművek vezetését ilyen személynek átengedi.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Azzal szemben, aki a közúti forgalomban gépi meghajtású járművet engedély nélkül vezet, a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat, továbbá a rendőrség, valamint közúti határátkelőhelyen a határőrség helyszíni bírságot szabhat ki.

A járművezetők engedélyezett vezetési és pihenőidejének túllépése

Az a gépjárművezető, aki a közúti fuvarozás során a vezetési vagy a pihenőidőre vonatkozó

jogszabályban meghatározott kötelezettséget megszegi 100 000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a rendőrség helyszíni bírságot szabhat ki.

Biztonságos közlekedésre alkalmatlan jármű vezetése

Biztonságos közlekedésre alkalmatlan jármű vezetése elnevezésű szabálysértést az követi el, aki a közúti forgalomban olyan gépi meghajtású járművet vezet:

- amelynek kormányberendezése hibás,
- üzemi fékberendezése elromlott, vagy
- féklámpája, irányjelző berendezése (kivéve, ha kézzel megfelelő irányjelzés adható) továbbá - ha a látási viszonyok megkívánják - bal oldali első vagy hátsó helyzetjelző lámpája elromlott (kivéve, ha ezek helyettesítése más lámpával megoldható), úgyszintén az is, aki
- a közúti forgalomban olyan villamost vezet, amelynek üzemi fékberendezése hatásosan nem működik,

E szabálysértés elkövetője ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Közúti jelzéssel kapcsolatos szabálytalanság

A közúti jelzéssel kapcsolatos szabálytalanság szabálysértést az követi el, aki jogosulatlanul

- a) közúti jelzést elhelyez, megváltoztat, felismerhetetlenné tesz, működtet vagy eltávolít,
- b) közúton jelzőőrt állít, ha ezzel a közlekedés biztonságát nem veszélyezteti.

A fenti szabálysértés elkövetője ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Nehéz tehergépkocsikra vonatkozó korlátozások megszegése

Az a járművezető, aki a tehergépkocsik, vontatók, mezőgazdasági vontatók és ezek pótkocsijának forgalmát korlátozó - külön jogszabályban meghatározott - rendelkezéseket megszegi, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat

Érvényes gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés nélküli vezetés

Az az üzemben tartó, akinek gépjárműve érvényes kötelező felelősségbiztosítás nélkül vesz részt a közúti forgalomban, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Gépjármű-közlekedéssel összefüggő okmányokkal elkövetett szabálysértés

E szabálysértést az az elkövető valósítja meg, aki a közúti forgalomban:

- a) gépjárművel nem a szabályszerű menet- vagy fuvarokmánnyal, utaslistával, üzemeltetői nyilatkozattal, utazási szerződéssel, bérleti szerződéssel, illetőleg ezek hiányában vesz részt, vagy
- b) a gépjármű menet- vagy fuvarokmányát nem az előírásoknak megfelelően állítja ki, illetőleg vezeti,

A szabálysértés elkövetője harmincezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Érvénytelen hatósági engedéllyel vagy jelzéssel való közlekedés

Az az üzemben tartó, aki érvénytelen hatósági engedéllyel vagy jelzéssel vesz részt a közúti forgalomban, ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

A megkülönböztető jelzést adó készülék felszerelésével és használatával kapcsolatos szabálysértés

A megkülönböztető jelzést adó készülék felszerelésével és használatával kapcsolatos szabálysértést az valósítja meg, aki a megkülönböztető fényjelzést vagy a hangjelzést adó készüléket

- a) gépjárműre jogosulatlanul felszerel (felhelyez),
- b) közterületen lévő gépjárműben engedély nélkül birtokol.

A szóban forgó szabálysértést elkövető százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Azt a készüléket, amellyel ezen szabálysértések valamelyikét elkövették, el kell kobozni.

E szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.

7.5. A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökre vonatkozó szabályok

A közbiztonság védelme, a jogsértő cselekmények megelőzése, a jogkövető magatartás elősegítése érdekében a 175/2003. (X.28.) Kormányrendelet szabályozta a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök körét. A rendeletben foglaltak betartása mindenki számára kötelező.

Jogszabály eltérő rendelkezése hiányában tilos a közbiztonságra különösen veszélyes eszközt közterületen, nyilvános helyen - ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmú közlekedési eszközön birtokolni.

Nem vonatkozik a tilalom:

- a) a Magyar Honvédségre,
- b) rendvédelmi szervekre,
- c) a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokra,
- d) a Magyar Köztársaság területén állomásozó fegyveres szervekre, továbbá
- e) azokra a szervekre és személyekre, melyeknek a közbiztonságra különösen veszélyes eszköz birtoklását, használatát jogszabály megengedi.
- f) Azokra a rendeltetésszerűen munkavégzési, sport és a szokásos életvitel körében használt eszközökre, amelyeknek a közterületen, nyilvános helyen – ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmi közlekedési eszközön való birtoklása indokolt, feltéve, ha a tényleges munkavégzésen (tevékenységen) vagy az igazolható munkavégzéshez (tevékenységhez) szükséges szállításon kívül a birtoklás (szállítás) rejtve vagy a szokásos módon becsomagolva, szétszedve vagy zárt tárolóeszközben, illetőleg egyéb biztonságos módon történik.
- g) Azokra az eszközökre, amelyek használata filmfelvétel, színházi előadás, illetve más hasonló rendezvény megtartásához szükséges.
- h) A legfeljebb 20 gramm töltőanyag tömegű gázspray-re, kivéve a közterületen vagy nyilvános helyen szervezett rendezvényeket.

Dobócsillag, rugóskés, ólmosbot, gumibot, boxer, elektromos sokkoló, 20 gramm töltőanyag tömeget meghaladó gázspray nem kereskedelmi (turista) forgalomban nem vámkezelhetők.

Gázspray, íj, számszeríj, szigonypuska csomagküldő szolgálat, ügynöki tevékenység házalás és az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás útján nem forgalmazható.

Jogsabály eltérő rendelkezése hiányában gázspray közterületen, nyilvános helyen - ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmú közlekedési eszközön csak tokban, dobozban, zárt tároló eszközben vagy ruházat alá rejtve birtokolható (szállítható).

A közbiztonságra különösen veszélyes eszközök

Az említett kormányrendelet mellékletében konkrétan felsorolt eszközök minősülnek közbiztonságra különösen veszélyes eszközöknek:

- a) az olyan szűrő- vagy vágóeszköz, amelynek szűrőhosszúsága vagy vágóéle a 8 cm-t meghaladja, továbbá a szűrőhosszúság vagy a vágóél méretétől függetlenül a dobócsillag, a rugóskés és a szűrő-, vágóeszközt vagy testi sérülés okozására alkalmas egyéb tárgyat kilövő készülék (különösen: íj, számszerű, francia kés, szigonypuska, paritty, csúzli);
- b) a jellegzetesen ütés céljára használható és az ütés erejét, hatását növelő eszköz (különösen: ölmosbot, boxer);
- c) a lánccal vagy egyéb hajlékony anyaggal összekapcsolt botok, nehezekek;
- d) az olyan eszköz, melyből a szem és a nyálkahártyák, illetve a bőrfelület ingerlésével támadásra képtelen állapotot előidéző anyag permetezhető ki (gázspray);
- e) az olyan eszköz, amely az utáncs jellege és méretarányos kivitelezése miatt megtévesztésre alkalmas módon hasonlít a lőfegyverre (lőfegyverutánzat);
- f) az olyan eszköz, amely elektromos feszültség útján védekezésre képtelen állapot előidézésére alkalmas (elektromos sokkoló);
- g) az olyan eszköz, amely a zárszerkezetek illegális kinyitására vagy feltörésére szolgál (különösen: álkulcsok, mechanikus vagy elektromos elven működő zárnyitó szerkezetek).

7.6. A törvényesség betartása polgárőr szolgálatban

A jogot tisztelő, annak előírásai maradéktalan betartásával tevékenykedő ember is nehéz helyzetbe kerülhet, ha nem ismeri a jog legfontosabb előírásait, s megsért olyan normákat, ami alapján a törvény előtt felelősséggel tartozik. Különösen így van ez a bűnmegelőzés direkt, szituációs módszereit alkalmazó polgárőr esetben, hiszen a szolgálat fokozott figyelmet, nem egy esetben kockázatvállalást igénylő időszakaiban is meg kell őriznie hidegvérét, tudnia kell gondolkodni, és helyesen kell megválasztania esetlegesen szükségessé váló beavatkozásának nemcsak legcélszerűbb, hanem jogilag is támadhatatlan formáját. Jegyezzünk meg tehát néhány olyan bűncselekmény törvényi tényállását is, amelyet a legnagyobb jó szándékkal fellépő ember is megvalósíthat, ha nem figyel, ha túlzottan elragadja az indulat, vagy nem méri fel kellően az esetleges következményeket.

Ilyen például a **testi sértés**, amely megvalósulhat a törvény által adott helyzetben megengedett megfogás, visszatartás esetén is. A Btk. szerint, aki más testi épségét vagy egészségét sérti, ha a sérülés vagy a betegség nyolc napon belül gyógyul, a könnyű testi sértés vétségét követi el. Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető a súlyos testi sértés büntetettét követi el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha a testi sértést aljas indokból vagy célból, továbbá ha védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személlyel szemben követik el, a büntetés büntett miatt könnyű testi sértés esetén három évig, súlyos testi sértés esetén egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés. Büntetett követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az elkövető, ha a testi sértés maradandó fogyatékosságot vagy súlyos egészségromlást okoz, illetőleg, ha a súlyos testi sértést különös kegyetlenséggel követi el. A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a testi sértés életveszélyt vagy halált okoz.

Aki mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűnjön, és ezzel jelentős érdeksérelmet okoz, amennyiben más bűncselekmény nem valósul meg, a **kényszerítés** büntetettét követ el.

Önbíráskodást követ el az, aki abból a célból, hogy jogos vagy jogosnak vélt vagyoni igénynek érvényt szerezzen, más erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűnjön. Nem valósul meg önbíráskodás, ha az erőszak vagy a fenyegetés alkalmazása az igény érvényesítésének megengedett eszköze (például birtokvédelem jogos önhatalommal).

Személyi szabadság megsértése büntettet követ el az, aki más személyi szabadságától megfoszt. Súlyosabb a bűncselekmény megítélése, ha azt

- a) aljas indokból vagy célból,
- b) hivatalos eljárás színlelésével,
- c) a sértett sanyargatásával,
- d) jelentős érdeksérelmet okozva,
- e) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el.

Magánlaksértésnek minősül, ha valaki másnak a lakásába, egyéb helyiségébe vagy ezekhez tartozó bekerített helyre *erőszakkal, fenyegetéssel, hivatalos eljárás színlelésével* bemegy, vagy ott bent marad. Súlyosabban bírálják el az elkövető cselekményét, ha az elkövető másnak a lakásába, egyéb helyiségébe vagy az ezekhez tartozó bekerített helyre, az ott lakónak vagy azzal rendelkezőnek akarata ellenére, vagy megtévesztéssel

- a) éjjel,
- b) fegyveresen,
- c) felfegyverkezve,
- d) csoportosan megy be, vagy ott bent marad.

Magántitok megsértését követheti el az, aki a foglalkozásánál vagy közmegbízatásánál fogva tudomására jutott magántitkot alapos ok nélkül felfedi.

Visszaélés személyes adattal bűncselekményének minősül annak a cselekménye, aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi rendelkezések megszegésével

- a) jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel,
- b) az érintett tájékoztatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget,
- c) az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja,

és ezzel más vagy mások érdekeit jelentősen sérti. A büntetés súlyosabb, ha az fent meghatározott cselekményt hivatalos személyként, közmegbízatás felhasználásával, vagy jogtalan haszonszerzés végett, vagy különleges személyes adatra követik el.

Rágalmazást követ el az, aki valakiről, más előtt, a becsület csorbítására alkalmas tényt állít, vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ. Súlyosbító körülményként ítélik meg, ha a rágalmazást

- a) aljas indokból vagy célból,
- b) nagy nyilvánosság előtt,
- c) jelentős érdeksérelmet okozva követik el.

Becsületsértés, ha valaki a rágalmazás esetén kívül mással szemben

- a) a sértett munkakörének ellátásával, közmegbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben,
- b) nagy nyilvánosság előtt

a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el.

Ismétlő kérdések:

1. Mit nevezünk bűncselekménynek?
2. Mi a különbség egy bűncselekmény szándékos vagy: gondatlan elkövetése között?
3. Mi a különbség a büntett és a vétség között?
4. Melyik jogszabály sorolja fel a bűncselekményeket?
5. Kik lehetnek egy bűncselekmény elkövetői? Értelmezze az egyes elkövetők szerepét a bűncselekmény megvalósításában!
6. Miért fontos, hogy a polgárőr felismerje a bűncselekményt vagy, ' annak elkövetésére irányuló magatartást (kísérletet)?
7. Hasonlítsa össze a lopás, a sikkasztás és a rablás vagyon elleni bűncselekmények elkövetési magatartásait!
8. Mi a különbség a jogtalan elsajátítás és a lopás között?
9. Hasonlítsa össze a garázdaság és a rendbontás törvényi tényállásait!
10. Miért fontos polgárőr szolgálatban a jogkövető magatartás szigorú megtartása?
11. Sorolja fel a büntethetőséget kizáró okokat!
12. Melyek a büntethetőséget megszüntető okok?
13. Ismertesse a szabálysértés fogalmát!
14. Milyen közlekedési szabálysértéseket ismer?
15. Mely közlekedési szabálysértések idéznek elő közlekedési baleseteket?
16. Milyen közbiztonságra különösen veszélyes eszközöket ismer?

Gyakorlati feladat:

Gyűjtsön össze az elmúlt néhány hónapban a településük, megyéjük területén, közterületen elkövetett 10-15 bűncselekményről szóló újságcikket, tudósítást, rendőrségi tájékoztatót!

Elemesse az elkövetési magatartásokat, értékeljék, ezek alapján hogyan lehet felismerni a bűncselekmény tényét egy tetten érés esetén.

Vonjon le következtetéseket arról, hogy a bűncselekmény, annak elkövetési helye, ideje, az elkövető személye és az elkövetési magatartás, valamint a bűncselekmény sértettje és annak tevékenysége között milyen ok-okozati összefüggések figyelhetők meg.

VIII. A POLGÁRŐR INTÉZKEDÉSEK

8.1. Az intézkedés fogalma

A polgárőrség bűnmegelőzési szolgálatában **intézkedés alatt értjük azokat a beavatkozási jogokat, illetve kötelezettségeket, amelyek - törvény előírásai alapján - az állampolgárt megilletik, illetve terhelik a biztonságot fenyegető veszélyhelyzetek megelőzése, elhárítása, továbbá a következmények enyhítése érdekében.**

A fenti fogalomból kiindulva az alábbiakat kell figyelembe venni:

1. Az állampolgár részére a beavatkozásra **csak törvény adhat felhatalmazást**, s ugyancsak törvény írhat elő beavatkozási kötelezettséget a számára.
2. A polgárőr - a korábbiakban kifejtett kivételekkel: közfeladatot ellátó személy, gázspray, jelzőőri feladatok stb. - ugyanazokkal a jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik, mint bármelyik állampolgár. A bűnmegelőzési feladatok ellátása keretében **a polgárőrségnek**

nincsenek hatósági jellegű jogosítványai. A polgárőri beavatkozás, mint állampolgári fellépés eredményességét ugyanakkor jelentős mértékben növeli, hogy a polgárőr:

- a) képzett és felkészült, pontosan ismeri állampolgári jogait és kötelezettségeit, tisztában van lehetőségeivel és korlátaival,
 - b) szolgálatban és szolgálaton kívül készen áll ezen intézkedések megtételére, tudja mikor, mit és hogyan tehet,
 - c) megfelelő háttérrel rendelkezik: a saját szervezete és az együttműködő partnerek támogatását, szükség esetén segítségét élvezi.
3. A **fellépés** (beavatkozás) *joga* azt jelenti, hogy adott helyzetben az állampolgárnak felhatalmazása van a törvény által meghatározott keretek között a szükséges intézkedések megtételére. Maga jogosult eldönteni, képes-e az adott körülmények alapján az eredményes beavatkozásra, vállalja-e a beavatkozás kockázatát. Amennyiben úgy dönt, hogy ehhez a megfelelő feltételek nem állnak rendelkezésre (pl. nincs kellő erőfölényben, nincs tanú a bizonyításhoz, pontosan nem tudja minősíteni az adott cselekményt) jogosult a beavatkozástól elállni, s emiatt semmilyen joghátrány nem érheti.
4. A személy- vagy vagyonbiztonságot fenyegető veszélyhelyzet megelőzése, elhárítása érdekében törvény az állampolgárt **beavatkozásra kötelezheti**. Ennek alapján az állampolgár köteles megtenni minden tőle elvárhatót a veszélyhelyzet csökkentése, a veszélyben lévők mentése érdekében, s közreműködni a következmények elhárításában. Aki ezt a kötelességét elmulasztja, vagy e kötelezettsége teljesítésére vonatkozó felhívásnak nem tesz eleget, azt a törvény büntetni rendeli.

8.2. Az intézkedési jogok

8.2.1 A szabálysértés és a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személlyel szembeni intézkedések

A Pötv. 4. § alapján a polgárőr tevékenysége során jogosult a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, illetve a bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt visszatartani.

A polgárőr köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul a büntetőeljárásról szóló törvény szerint eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni.

A Pötv. idézett rendelkezéseiből következően a polgárőr intézkedési jogosultságai a szabálysértés és a bűncselekmény elkövetésén tettenért személy esetében a következők:

- a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt a cselekmény abbahagyására **felszólítani**,
- a szabálysértés és a bűncselekmény cselekmény folytatását **megakadályozni**,
- a bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt **visszatartani (elfogni)**.

A fenti három jogosultság közül, azok súlya szerinti minősítése miatt az elfogás jogintézménye érdemel bővebb kifejtést. Az elfogás jogintézményét a Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) szabályozza. A Be. 123. § (3) bekezdés alapján a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt **bárki elfoghatja**, köteles azonban őt a nyomozó hatóságnak haladéktalanul átadni; ha erre nincs módja, a nyomozó hatóságot értesíteni. A gyakorlatban ugyanis számos esetben előfordul, hogy az elkövetőt az elkövetés helyszínén, vagy annak közelében valaki - nem a nyomozó hatóság tagja - elfogja.

Az elfogás jogi feltételei:

- a) az elkövetési magatartás bűncselekményt valósít meg,
- b) az elfogott személy maga a bűncselekmény elkövetője,
- c) az elkövetőt a bűncselekmény elkövetése során tetten érték,

d) az elfogottat a hatóság részére haladéktalanul átadják.

Tettenérésnek⁵ nemcsak az az eset minősül, amikor az elkövető a bűncselekményt szemtanú jelenlétében hajtja végre, aki elfogja, hanem az is, amikor az elkövetőt akár a cselekmény szemtanúja, vagy az ő felhívására, vagy egyéb okból - például a riasztó működését észlelve - más személy üldözés során fogja el. E törvényhely miniszteri indokolása felhívja a figyelmet arra, hogy a motorizáció, a technikai haladás folytán tágul az üldözés közben elfogottak, ennél fogva így a tettenérés térbeli és időbeli köre.

Nem minősül tettenérésnek, így jogellenes az elfogás például akkor, ha a helyszínen felismerjük a bűnelkövetőt, majd később a lakásáról, vagy szórakozóhelyről erőszakkal elvisszük és így akarjuk a hatóság részére átadni.

A Be. 127. § (3) bekezdése lehetőséget biztosít az elfogó személynek arra, hogy az elkövetőt visszatartsa a hatóság kéréséig. Az elfogó személy ilyen esetben haladéktalanul köteles a tetten ért személyt a rendőrségnek átadni, amennyiben pedig erre nincs módja, úgy köteles értesíteni. A törvény ezen rendelkezése ilyen esetben a jogellenességet kizárja, így nincs helye az elfogóval szemben a személyi szabadság megsértésének a megállapítására (BH 1990. 326).

A visszatartás az eltávozás megakadályozása akár a szükséges mértékű fizikai erővel (megfogással, lefogással). A fizikai erő alkalmazása ugyanakkor nem járhat bántalmazással, nem okozhat sérülést vagy dologi kárt.

Az elkövetőt nem lehet a helyszínről elvinni, a nyomozó hatóság értesítése előtt még rövidebb vagy hosszabb ideig fogva tartani, kihallgatni, stb. Szigorúan tilos a bekövetkezett jogsérelem miatt az elfogott személyt bántalmazni, vagy bármi más módon rajta elégtételt venni (lásd: önbíráskodás, Btk. 273. §).

8.2.2. Saját, illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítása

Az intézkedés végrehajtásának alapvető feltétele a *jogos védelmi helyzet* kialakulása. A jogos védelemről a Büntető Törvénykönyv 29. §-a az alábbiak szerint rendelkezik: „29. § (1) *Nem büntethető, akinek a cselekménye a saját illetőleg a mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.*

⁵ A magyar értelmező szótár a tettenérés fogalmán azt érti, ha a tettes vagy tettesek a cselekmény elkövetése közben lelepleződnek. A 2003. június 30. napjáig hatályos 1973. évi I. tv. (rég. Be.) alapján a tettenérés akkor volt aggálytalanul megállapítható, ha a terhelt a bűncselekmény törvényi tényállását szemtanú jelenlétében valósította meg. Tettenérésnek tekintette azt az esetet is, amikor az elkövetőt üldözés során, illetőleg a helyszínről való távozás közben fogták el. Az 1998. évi XIX. tv. szerint nem csak az tekinthető tettenérésnek, ha az elkövető a bűncselekményt szemtanú jelenlétében hajtja végre, és az a helyszínen elfogja, hanem az is, ha az elkövetőt akár a cselekmény szemtanúja, vagy az ő felhívására vagy egyéb okból - pl. a riasztó működését észlelve - más személy üldözés során elfogja. A személy-és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. CXXXIII. tv. tettenérésnek minősíti a jogsértő cselekmény elkövetésének közvetlen észlelését, ideértve a jogsértésnek elektronikus megfigyelőrendszer (térfigyelés) útján történő, az eseménnyel egyidejű észlelését is. A tettenérés fogalma a technika fejlődésével a társadalmi elvárásoknak megfelelően változott és nyert egyre szélesebb körű értelmet. Ezt a fejlődési irányt támasztja alá a Legfelsőbb Bíróság döntéseiben megfigyelhető, a tettenérés fogalmának egyre szélesebb értelmezése. Már a BH. 1983. 227. számú döntésében is úgy fogalmazott a Legfelsőbb Bíróság, hogy az ítélezési gyakorlat a tettenérés fogalmát a nyelvtani fogalmánál tágabban értelmezi és nemcsak az elkövetőnek a cselekmény véghezvitele közben történt leleplezését jelenti, hanem azt is, ha a helyszínről távozó tettest nyomon követik, és megszakítás nélkül üldözik. A Debreceni Munkaügyi Bíróság 2.M. 960/2005/20. számú ítéletében megállapította, hogy a bűncselekmény elkövetését rögzítő hangfelvétellel a tettenérés jogszabályi feltétele teljesült. Bíró Gyula: Kriminálisztika. Debreceni Egyetem ÁJK, Lícium-ART Könyvkiadó, 2007. 178. o.

(2) *Nem büntethető az sem, aki az elhárítás szükséges mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból túllépi.*

(3) *A megtámadott nem köteles kitérni a jogtalan támadás elől.*⁶

A jogos védelem **egyik kritériuma a jogtalan támadás**, vagyis a támadásnak valamely bűncselekmény törvényi tényállását kell kimerítenie. Ez csak aktív, jogtalan emberi magatartással valósítható meg, amely irányulhat közérdek, személyek és javak ellen. *A támadásnak megkezdettnek, folyamatban lévőnek („intézettnek”) kell lennie, vagy közvetlenül kell fenyegetnie* (bekövetkezésétől nyomban tartani lehet). A támadás jogtalansága objektív ismérv, így a gyermek, a beszámíthatatlan, a gondatlanul vagy vétlenül eljáró személy támadása is lehet jogtalan. A támadás jogtalanságát nem zárja ki egymagában az, ha valaki azzal az előzetes céllal provokálja ki a támadást, hogy a védekezés ürügyén a támadóval leszámoljon. A *kölcsönös és egyidejű támadás* (a kölcsönös verekedés) esetén mindegyik fél jogtalan támadó, s jogos védelmi helyzetbe csak az a harmadik személy jut, aki nem egyoldalúan, hanem szétválasztási célból avatkozik be. Nincs viszont jogos védelmi helyzetben az, aki tévesen feltételezi azt, hogy meg akarják támadni. Nem áll fenn tehát a jogos védelmi helyzet például akkor, ha a közérdeket, a személyeket és a javakat nem éri közvetlen fenyegetés, vagy a támadó a megelőző fenyegető magatartással felhagy és közvetlen támadást nem intéz, vagy a helyszínről távozik.

A jogos védelem **második kritériuma az elhárító cselekmény szükségessége és arányossága**.

A szükségesség mindenekelőtt azt jelenti, hogy *a támadás csak tényállásszerű cselekménnyel hárítható el*. A támadás legyőzéséhez alkalmazott cselekmény (eszköz) szükségességét a támadás minősége, mérve, intenzitása és az adott helyzet mérlegelése alapján kell elbírálni. Az arányosság azt jelenti, hogy *a sérelem, amelyet az elhárító cselekmény okoz, ne legyen aránytalanul nagyobb, mint amelyet a jogtalan támadás okozott volna*. A jogos védelem túllépése következik be akkor is, ha kirívó aránytalanság van a támadás és a védelem intenzitása, eszköze valamint a támadással célba vett és az elhárítással okozott sérelem között. Ha a védekező súlyosabb sérelmet okoz, mint ami szükséges és elég lett volna a támadás elhárításához, és a többlet sérelem nyilvánvalóan aránytalan, a védekező a túllépésért felel. *A jogos védelmi helyzet addig tart, ameddig a támadás*. Megszűnik, ha a támadást végleges jelleggel visszaverték, vagy ha kétséget kizáróan kitűnik, hogy a támadó a további támadással felhagy. Nem szűnik meg viszont, ha a támadás megismétlődése közvetlenül fenyeget. Időbeli túllépésről (praetextus) akkor beszélünk, ha a védelmi cselekményt túl korán fejtik ki, vagy az elhárító cselekmény a támadás befejezése után vagy az elhárításához szükséges időn túl is egyhuzamban tart.

Az ijedtség vagy a menthető felindulás foka különböző lehet, így ennek a felismerő képességre gyakorolt hatása is eltérő. Kizárt a büntethetősége annak, aki a jogos védelem határát azért lépi túl, mert az elhárítás szükséges mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni. Ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt csupán korlátozza az elhárítás mértékének a felismerésében, az elkövető büntetését korlátlanul enyhíteni lehet. Az ijedtség vagy menthető felindulás mellékének és a vádlottra gyakorolt hatásának megállapítása a jogos védelem körében nem orvosi, hanem jogi szakkérdés.

8.2.3. A megelőző jogos védelem

A Btk. 2009. évi módosítása vezette be a megelőző jogos védelem intézményét. A jogalkotó az új szabályozással a büntetőjogi generális prevenciók cél hatékonyabb megvalósulását kívánja elérni. A Btk. 29/A. § szerint nem büntethető, aki a saját, illetőleg a mások személye vagy javai elleni jogtalan támadás megelőzéséhez szükséges védelmi eszközt alkalmaz, ha az az élet kioltására nem alkalmas, és annak folytán a jogtalan támadó szenved sérelmet, továbbá ha a

⁶ 2009. évi LXXX. tv. a Btk. módosításáról a Btk. 29. § (2)-(3) bekezdése helyébe a fenti rendelkezéseket léptette életbe.

védekező a sérelem elkerülése érdekében mindent megtett, ami tőle az adott helyzetben elvárható volt. A jogalkotó egyértelművé teszi, hogy a megtámadottnak - jogos védelmi helyzetben lévőknek - nem kell kivárnia azt, hogy a támadás teljesen kifejlődjék, és egyértelműen világossá váljék, hogy mire irányul a támadó szándéka. Már a jelenlegi ítélkezési gyakorlat a korábbinál szélesebb körben fogadta el a jogos védelmi cselekmény szükségességét és szűkebb körben helyezkedett a túllépés megállapítására. A bíróság tehát nem a jogtalanság talaján álló támadó, hanem a megtámadott szempontjait értékelte elsődlegesen, mert a támadónak kell a kockázatot viselnie. A korábbi bírói gyakorlat alapján került sor arra, hogy beemelték hatályos büntetőjogunkba, hogy a megtámadott a jogtalan támadás megelőzéséhez szükséges védelmi eszközt alkalmazzon. Az, hogy ez az új szabályozás egybeesik a polgárőrök gázspray-viselésének - illetőleg jogos védelmi helyzetben használatának - engedélyezésével, a polgárőri feladatok teljesítésének kiteljesedését is jelzi.

A védelmi eszköz használata tehát a következő három feltétel együttes megléte esetén megengedett:

- a jogtalan támadás megelőzéséhez szükséges védelmi eszköz nem lehet alkalmas az élet kioltására;
- annak folytán csak a jogtalan támadó szenvedhet sérelmet,
- az eszközt alkalmazó személy az adott helyzetben a sérelem elkerülése érdekében mindent megtett, ami tőle elvárható volt.

A törvény ésszerű korlátokat állít a lehetséges védelmi eszközök alkalmazása útjába a szélsőséges esetek elkerülése érdekében. Az élet kioltására alkalmas védelmi eszköz használata (így például szűrő, vágó fegyver, löfegyver automatikus működésbe hozatala, vagy nagy erősségű, illetőleg magas feszültségű áram alkalmazása) nem eredményezhet büntetlenséget.

Az élet kioltására alkalmas eszköz fogalma nem ismeretlen a magyar büntetőjogban, a Btk. 137. § 4. pont b) alpontjában szereplő, „felfegyverkezve” fogalom is használja azt.

8.2.4. Beavatkozás végszükség helyzetben

A végszükség törvényi tényállása a Büntető Törvénykönyv 30. §-a alapján a következő:

„30. § (1) Nem büntethető, aki a saját, illetőleg a mások személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelmében így jár el, feltéve, hogy a veszély előidézése nem róható a terhére és a cselekmények kisebb sérelmet okoz, mint amelynek elhárítására törekedett.

(2) Nem büntethető az sem, aki azért okoz akkora vagy nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni a sérelem nagyságát.

(3) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt korlátozza a sérelem nagyságának felismerésében.

(4) Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély vállalása hivatásánál fogva kötelessége. ”

A végszükség helyzet legfontosabb jellemzői, hogy:

- a) a veszély csak „tényleges” lehet,
- b) a veszélyhelyzetnek pedig „közvetlennek” kell lennie,
- c) a veszély másként el nem hárítható lehet és
- d) az elhárító személynek vétlennek kell lennie.

A végszükség rendszerint természeti katasztrófák, tűzvész, árvíz, közveszély kialakulása esetén fordul elő, de végszükség helyzetet idézhet elő egy megvadult állat (pl. kutya, bika) támadása is. A végszükség helyzetet emberi magatartás is okozhat, de ez az emberi magatartás nem minősül jogtalan támadásnak.

A végszükségben lévő személy magát vagy másokat menti a veszélyhelyzetből oly módon, hogy a mentést más körülmények között bűncselekményként, tehát valamilyen jog védte érték elleni támadásként kellene értékelni és elbírálni (pl. ajtó, ablak betörése, jármű megrongálása, anyag, eszköz felhasználása, stb.).

A végszükségben írt veszélyhelyzet közvetlen és másként el nem hárítható. További feltétele a végszükség megállapításának, hogy a veszélyhelyzet előidézése nem róható az elkövető terhére (pl. nem ő a „gyújtogató”). A vészhelyzet előidézésében felelős személy nem mentesülhet a károkozással elkövetett bűncselekmény következményei alól. Az arányosság, eltérően a jogos védelemben írt szabályozástól, csak akkor állapítható meg, ha az elhárító cselekmény kisebb sérelmet okozott, mint amilyen bekövetkezésével a veszély fenyegetett. A jogos védelmi helyzethez hasonlóan, az ijedség illetve a menthető felindulás itt is büntethetőséget kizáró vagy korlátozó tényező lehet.

A végszükség nem állapítható meg annak javára, akinek hivatásánál fogva (pl. mint tűzoltó) kötelessége volt a veszély elhárítása.

8.2.5. Birtokvédelem, jogos önhatalommal

A birtokvédelem fogalmát a Polgári Törvénykönyv határozza meg az alábbiak szerint:

188. § (1) Ha a birtokost birtokától jogalap nélkül megfosztják, vagy birtoklásában zavarják (tilos önhatalom), birtokvédelem illeti meg.

190. § (1) A birtokos a birtoka ellen irányuló támadást - a birtok megvédéséhez szükséges mértékben - önhatalommal is elháríthatja.

(2) Az elveszett birtok visszaszerzése érdekében önhatalmúlag csak akkor lehet fellépni, ha más birtokvédelmi eszközök igénybevételével járó idővesztés a birtokvédelmet megghiúsítaná.

A birtokvédelem fajtái:

- a jogos önhatalmat,
- a hatósági úton, illetve
- a bíróság útján érvényesített birtokvédelmi eljárást.

A hatósági úton és a bíróság útján érvényesített birtokvédelmi eljárást már az előző fejezetben tárgyaltuk, így most a polgárőr intézkedések szempontjából a jogos önhatalom szabályai kerülnek áttekintésre. A tulajdonos a birtokvédelem szabályai szerint **önhatalommal** is kizárhat, vagy elháríthat minden olyan jogellenes beavatkozást vagy behatást, amely tulajdonjogának gyakorlását akadályozza, korlátozza, vagy lehetetlenné teszi. A tulajdonos követelheti a jogellenes beavatkozás vagy behatás megszüntetését, ha pedig a dolog a birtokából kikerült, követelheti a visszaadását.

Önhatalommal nemcsak a tulajdonos élhet, hanem mindazok, akik más jogcímen ugyan, de jogosan tartják a dolgot birtokban.

A jogos önhatalom keretében a birtokos:

- mindenkitől követelheti, hogy tartózkodjék birtoklásának önhatalmú megzavarásától,
- a birtoka ellen irányuló közvetlen jogtalan támadást - a birtok megvédéséhez szükséges mértékben - elháríthatja,
- az elveszett birtokot önségéllyel visszaszerezheti, ha más eszköz igénybevételével járó idővesztés a birtokvédelmet megghiúsítaná.

Az **önhatalom** sokféle, arra alkalmas tevékenységet jelenthet, megvalósítható:

- saját testi erővel,
- maga által használt eszközökkel,
- mechanikai, elektronikai eszközökkel,
- házőrző vagy őrkutya alkalmazásával,
- más személy megbízásával.

Az önhatalmú jogérvényesítés szabályaira figyelemmel a majdani tulajdon- vagy birtoksérelem megakadályozása érdekében számtalan óvintézkedés hozható. A tulajdonos, a birtokos valamint az általuk megbízott személy a használatában lévő helyiséget (ingatlant) kerítéssel, ráccsal, zárszerkezettel, riasztóberendezéssel védheti, személyllyel vagy éppen kutyával őriztetheti. A nem kívánatos jelenségek elkerülése érdekében szabályokat vezethet be a belépésre, bent tartózkodásra, a kívánatos magatartásra. A tulajdonjog sértetlenségéhez fűződő társadalmi és egyéni érdek elismerése sem vezethet drasztikus óvintézkedésekhez, ami más testi sérüléséhez, netán halálához vezethet (pl. áram vezetése kerítésbe, kilincsbe). Az ilyen veszélyeztetés már bűncselekmény, így határt szab az óvintézkedéseknek.

(A megelőző jogos védelem lényegét a korábbiakban ismertettük.)

Maga a tevőleges önhatalom csak a birtok megvédéséhez szükséges mértékben gyakorolható. Egyrészt a birtokos cselekménye csak addig terjedhet, ameddig az a tényleges birtok megvédését célozza. Magatartása nem alakulhat át megtorlássá, mert ebben az esetben már ő is jogellenes cselekményt, adott esetben birtokháborítást követ el. Másrészt a birtokos a birtoka megvédése érdekében nem okozhat a birtoksértőnek aránytalanul nagyobb kárt (hátrányt), mint amilyen őt a birtokháborítás következtében érte.

Az elveszett birtok önhatalmúlag visszaszerezni csak akkor lehet, ha az - egyéb törvényes (hatósági, igazságszolgáltatási) eszközök igénybevételevel járó - idővesztés a birtokvédelmet megghiúsítaná. A visszaszerzés érdekében való önhatalmú, erőszakos fellépés egyébiránt tilos. Megengedettnek az olyan eseteket tekinthetjük, amikor némi üldözés árán a támadó elfogása, az ellopott dolognak a tolvajtól való visszavétele kézenfekvő megoldás. Nem kell bírósági eljárásra várni, ha a helyszínen azonnal megtehető intézkedés nyilvánvaló és indokolt. Az már önbíráskodás büntette, ha a sértett vagy megbízottja az elkövető lakcímét kinyomozza, odamegy, és erőszak vagy fenyegetés alkalmazásával visszaveszi tulajdonát.

8.2.6. Igazoltatás kezdeményezése

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 24. § (4) bekezdése szerint a rendőrt a jogainak érvényesítése végett **bárki felkérheti** más személy igazoltatására. Ha az igazoltatást kérő valószínűsíti, hogy az igazoltatáshoz jogos érdeke fűződik, és a személyazonosságát igazolja, a rendőr a kérést teljesíti. Az igazoltatott adatait a rendőrkapitányság adja ki az igazoltatást kérőnek, ha az adatokhoz fűződő jogosultságát hitelt érdemlően igazolja.

A rendőr helyszínre hívásával tehát igazoltatás csak akkor kezdeményezhető, illetve az igazoltatásra vonatkozó kérésnek a rendőr csak akkor tesz eleget, ha:

- a) az igazoltatást kérőnek jogos érdeke (pl. kártérítési igény) fűződik ahhoz, hogy megismerhetők legyenek más személy személyazonosító adatai,
- b) a rendőrhatalóság előtt hitelt érdemlően (pl. okirattal, tanúval) tudja igazolni az adatokhoz fűződő jogosultságát.

Ha az igazoltatást kérő az igazoltatást követő 8 napon belül az adatok kiadását nem kéri, vagy a jogosultságát nem igazolja, a rendőrség az igazoltatott felvett adatait megsemmisíti. Az adatok kiadásáról az igazoltatott személyt a rendőrség írásban értesíti. Az értesítésben közli az igazoltatást kérő igényének indokait. Ha az igazoltatott kéri, az igazoltatást kérő személyazonosító adatait az igazoltatottal ugyancsak közli. A kiadott adatokat az igazolt jogosultságtól eltérő célból és módon nem lehet felhasználni.

8.2.7. Feljelentés bűncselekmény vagy szabálysértés miatt

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 171. § (1) bekezdése értelmében bűncselekmény miatt **bárki tehet feljelentést**.

A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 82. § (1) bekezdése szerint szabálysértési eljárás feljelentés, illetőleg a szabálysértési hatóság részéről eljáró személy észlelése vagy tudomása alapján indulhat meg. **A feljelentést** - ha jogszabály másképp nem rendelkezik - szóban vagy írásban **bármely személy vagy szerv megteheti**. A szóban tett feljelentést jegyzőkönyvbe kell foglalni.

8.3. A polgárőr legújabb jogosultságai

A polgárőrök iskolák közelében a kijelölt gyalogos-átkelőhelyeknél, illetve esetenként közlekedési baleset helyszínén, rendőri felkérésre, a közlekedés rendjéről szóló jogszabályoknak megfelelően korábban is jelzőőrként közreműködtek a balesetek megelőzésében és a közlekedés biztonságának elősegítésében. E tevékenység ellátását a mindennapok közlekedési eseményei igazolják, ezért vált szükségessé a polgárőrök e jogosultságának megerősítése és annak törvényben való szerepeltetése.

8.3.1. A polgárőr jelzőőri tevékenysége

Jelzőőr: az a személy, aki az úton előzetes felhatalmazás alapján jogosult ideiglenes jelleggel forgalmat irányítani.

8.3.1.1 Jögalap

- A közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. törvény 39. § alapján a Polgárőrségről szóló törvény (Pötv.) 4/A. §-a ad felhatalmazást a polgárőrség számára a jelzőőri feladatok ellátására, mint korlátozott forgalomirányítási jogosultságra.

- A várhatóan 2009 decemberében elfogadásra kerülő legújabb KRESZ-módosítás 3. §-ában az alábbiak szerepelnek: KRESZ 7. §⁷ és az azt megelőző alcím helyébe a következő rendelkezés lép: „7. § A jelzőőr vagy a **polgárőr** jelzőtárcsával vagy - feltartott, vagy vasúti átjárónál az úttesten állványra helyezett - piros fényű lámpával adott jelzésére meg kell állni.”

8.3.1.2 A polgárőr jelzőőri jogosultsága

A polgárőr jelzőőri jogosultsága fennáll:

1. közúti közlekedési baleset helyszínén;
2. óvodák és általános iskolák közvetlen közelében.

ad 1) Közúti közlekedési baleset helyszínén

A polgárőr a közúti közlekedési baleset helyszínén a közlekedés zavartalanságának biztosítása érdekében jogosult jelzőőri feladatok ellátására. A rendőri intézkedést igénylő baleset helyszínén a polgárőr a rendőrség megérkezéséig önállóan, azt követően a rendőrség felkérésére és utasításainak megfelelően folytathatja a jelzőőri tevékenységét. A jelzőőr a tevékenységét legalább 10 méterrel a közúti közlekedési baleset helyszíne előtt látja el.

A polgárőr a rendőri intézkedést igénylő baleset helyszínére érkezését követően haladéktalanul értesíti a rendőrséget. Az értesítés kiterjed a baleset jellegére, a sérültek számára, valamint arra, hogy a polgárőr megítélése szerint milyen veszélyhelyzet állt elő.

⁷ 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól - KRESZ 7. § A jelzőőr jelzőtárcsával vagy - feltartott, illetőleg vasúti átjárónál az úttesten állványra helyezett - piros fényű lámpával adott jelzésére meg kell állni.

ad 2) Óvodák és általános iskolák közvetlen közelében

A polgárőr - a polgárőrség és az óvoda, valamint az általános iskola fenntartójával kötött együttműködési megállapodás alapján - jogosult a gyermekek úttesten történő biztonságos átkelésének elősegítése érdekében az óvodák és általános iskolák közvetlen közelében jelzőőri feladatokat ellátni.

8.3.1.3 A jelzőőri feladatok végrehajtásának közös szabályai

Mind a baleset helyszínén, mind az óvodák és iskolák közvetlen közelében történő jelzőőri tevékenységre vonatkoznak a következő szabályok:

- a) A jelzőőr nappal jelzőtárcsával, éjszaka és korlátozott látási viszonyok esetén piros fényt adó lámpával irányítja a forgalmat.
- b) Munkáját egyértelműen látható, illetőleg hallható jelzésekkel köteles összehangolni.
- c) A forgalomirányító pontot úgy kell kiválasztani, hogy a jelzőőr személyes biztonsága mindvégig fennálljon, továbbá a jelzőőr az irányító pontról az útvonal forgalmát át tudja tekinteni, valamint a jelzőőrnek és jelzéseinek a megállási látótávolságból folyamatosan láthatóknak kell lenniük.
- d) Ha a közúti közlekedési baleset helyszínén a forgalmat jelzőőr irányítja, „Egyéb veszély” jelzőtáblát - jelzőőrrre utaló kiegészítő táblával - kell elhelyezni:
 - lakott területen kívül minden esetben,
 - lakott területen, ha a jelzőőr és jelzése 50 méterről folyamatosan és egyértelműen nem látható.
- e) A jelzőőri feladatokat ellátó polgárőr e tevékenysége során **megkülönböztető mellényt** köteles viselni, amely jól látható **Polgárőrség felirattal** van ellátva.

8.3.1.4 A közúti járművek megállításának módszertana

A polgárőr feladatainak ellátása során, mások jogainak védelme mellett, óvja saját életét, testi épségét és személyes szabadságát. Az általános prevenciót (megelőzést) az szolgálja a legjobban, ha a polgárőr magatartását, viselkedését helyesen választja meg. Ehhez elengedhetetlenül szükséges, hogy ismerje és helyesen alkalmazza a megállítás szabályait, amelyek az adott helyzetben a legcélravezetőbbek.

Egyedül a polgárőr járművet - jelzőőri teendők ellátása során – csak akkor állítson meg, ha végrehajtásának biztonságos feltételei az adott körülmények között adottak. (Ezt a szabályt főszabályként kell érteni, annak ellenére, hogy sajnos az életben igen gyakran előfordul, hogy nincsenek meg a szükséges feltételek a megállásra.)

Egy polgárőr által végrehajtott megállítás szabályai:

- elfoglalt pozíció a szélső forgalmi sáv járda, útpadka felőli része;
- megfelelő távolságról történő jelzésadás, a megállásra való felkészülés és végrehajtás érdekében;
- a jelzőőr a köralakú, fehér szegélyű, piros színű jelzőtárcsát nyújtott karral, függőlegesen tartsa a magasba;
- a megállási szándék figyelemmel kísérése és amennyiben nem észlelhető a megállás szándéka, úgy felkészülés a jármű előli kitérésre, a forgalommal nem érintett járda (útpadka, árok stb.) irányába;
- a szabad jelzést a kinyújtott karral tartott jelzőtárcsa jelzi a karral párhuzamosan érkező forgalom résztvevői számára;
- a gyorsító jelzést a jelzőőr a jelzőtárcsát tartó karjának vízszintesen történő kinyújtásával, majd maga előtt történő ismételt behajlításával jelzi;
- a lassító jelzés a vállmagasságban tartott jelzőtárcsa le- és felfelé történő mozdításával történik.

Járőrpár által végrehajtott megállítási szabályai:

- a jelzőőri jelzést adó polgárőr (megállító polgárőr: a járőrvezető) által elfoglalt pozíció a szélső forgalmi sáv járda, útpadka felőli része;
- megfelelő távolságra történő jelzésadás, a megállásra való felkészülés és annak biztonságos végrehajtása érdekében;
- a megállító a jelzőőr a köralakú, fehér szegélyű, piros színű jelzőtárcsát nyújtott karral, függőlegesen tartsa a magasba;
- a biztosító polgárőr (járőrtárs) által elfoglalt pozíció a járda (útpadka stb.) azon része, ahol ha szükséges, segítséget tud adni a jármű vezetőjének;
- a járőrtárs a megálló jármű ablakain át figyelemmel kíséri a járműben tartózkodókat és jelzi a járőrvezető részére, hogy minden rendben van-e.

8.3.1.5 A jelzőőr és az irányító elhatárolása

A **jelzőőrt** el kell határolni az **irányító** (más néven: közreműködő, segítő) személytől. A jelzőőr utasítást adhat a közlekedés valamennyi résztvevője számára és teljes mértékben (jogilag, anyagilag, erkölcsileg) felel az általa adott jelzésekért. Az irányító személy⁸ nem adhat utasítást, de nem is felel semmiért. Ennek alapján a jelzőőrnak a jelzéseit szabályosan, időben, jól láthatóan kell adnia, és akkor a közlekedés valamennyi résztvevője a jelzőőr jelzéseinek (utasításainak) köteles eleget tenni.

8.3.1.6 Rendkívüli események

Amennyiben a jármű vezetője a polgárőr (jelzőőr) jelzésére nem áll meg, ebből büntetőeljárás vagy szabálysértési eljárás indítására kerülhet sor. Mobiltelefonon vagy hasábrádióan azonnal jelenteni kell az illetékes rendőrkapitányság ügyeletére, s ezt követően a rendőrségnek kötelessége megtenni a továbbiakban szükséges intézkedéseket. Az ügyeletnek jelenteni kell, hogy mikor, hol történt; a gépkocsi rendszámát, típusát; abban hányan ültek; milyen irányból érkezett és milyen irányba ment tovább, a tanúkat vissza kell tartani, de ha sürgősen távozniuk kell a helyszínről, legfontosabb adataikat (név, lakcím, elérhetőség) rögzíteni kell. A nyomozás a Rendőrség feladata.

Az ügyből származható eljárások

1. amennyiben az elhajtó gépkocsi szándékosan veszélyeztette a polgárőr életét, testi épségét: Btk. 166. § Emberölés (befejezett stádium vagy kísérlete);
2. Ha a polgárőrnek el kellett lépnie (előfordult, hogy ugrania kellett), megvalósul a Btk. 186. § (1) bek. Közúti veszélyeztetés büntette és ezzel halmazatban a Btk. 230. § - figyelemmel a Btk. 229. §-ra;
3. A korábban említett feltételek együttes fennállása esetén a Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak.
4. A fentiekben túl még előfordul a Btk. 188. § Járművezetés ittas vagy bódult állapotban, vagy például vagyron elleni bűncselekmény stb.

Miért nem állnak meg a járművezetők: leggyakrabban ittasság miatt; de előfordulhat, hogy éppen akkor jön a betöréses lopás vagy rablás helyszínéről stb. és mindenáron a lehető leggyorsabban távozni akar a helyszínről.

⁸ A KRESZ-ben két helyen szerepel az irányító személy igénybevétele lehetőség: KRESZ 31. § (4) bek.: Ha a jármű méretei vagy egyéb ok miatt az (1)-(2) bekezdés rendelkezéseit megtartani nem lehet, a bekanyarodást fokozott óvatossággal - szükség esetén erre alkalmas irányító személy igénybevétele - és úgy kell végrehajtani, hogy a bekanyarodó jármű a többi járművet ne veszélyeztesse, , valamint 33. § (3) bek.: Ha a személy- és vagyonbiztonság megkívánja, a hátramenethez a járművezetőnek gondoskodnia kell arra alkalmas irányító személy közreműködéséről. Az irányító személynek úgy kell elhelyezkednie, hogy folyamatosan lássa a jármű mögötti területet és a jármű vezetőjével is kapcsolata legyen.

8.3.2 A polgárőr gázspray⁹-használati jogosultsága

8.3.2.1 Jogalap

A Pötv.-t módosító 2009. évi LXXXIV. törvény 37. § (1) bekezdése iktatta be ezt a jogintézményt. Az hatályos szabályozás szerint:

„A polgárőr tevékenysége során - a gázspray kivételével - nem tarthat magánál közbiztonságra különösen veszélyes eszközt, továbbá nem viselhet lőfegyvert.” (Tehát a polgárőr szolgálatának teljesítése során - a feltételek megléte esetén - csak gázspray-t tarthat magánál, más, a közbiztonságra veszélyes eszközt nem!)

8.3.2.2 A gázspray viselésének indokai

A polgárőrségről szóló törvény alapján eddig a polgárőr nem tarthatott magánál tevékenysége során közbiztonságra különösen veszélyes eszközt, és nem viselhetett lőfegyvert. Az éjszakai járőrözéseik során különösen vidéken, városi külterületeken, tanyákon a polgárőröket gyakran érték és a jövőben is érhetik fenyegetések és támadások. Testi épségük megóvása érdekében biztosítani kell, hogy a polgárőrök feladataik jogszerű teljesítése során jogos védelmi helyzetben alkalmazható eszközökkel hatékonyan megvédhessék magukat.

8.3.2.3 A gázspray-használat szabályai

A gázspray használatának vannak általános és különös szabályai. Általános szabályok alatt azokat a szabályokat értjük, amelyek az alkotmányosság, az emberiség és a demokratizmus elveinek, követelményeinek érvényre juttatását szolgálják. A gázspray használatának különös szabályai azok a szabályok, amelyek a különböző konkrét jogszabályokból vezethetők le.

A gázspray alkalmazásának elvei, általános szabályai

- Jogszerűség;
- Szakszerűség;
- Szükségesség;
- Arányosság, fokozatosság.

A **jogszerűség** azért fontos követelmény, mert a gázspray alkalmazása az érintett személy valamely alapjoga érvényesülésének korlátozásával jár, így különösen az egészséghez, a testi épséghez, valamint a személyes szabadsághoz és mozgásszabadsághoz fűződő jogok sérelmével járhat. Általános jogelv, hogy az említett alapjogok a legmagasabb jogszabálynak minősülő törvények rendelkezései szerint korlátozhatók. A polgárőr által alkalmazható gázspray használatát a Pötv. szabályozza. E szabályokat a gázspray alkalmazásának különös szabályai alcím alatt részletezzük.

A **szakszerűség** követelményének akkor felel meg a gázspray használata, ha az alkalmazás végrehajtásának minden mozzanata szakmailag megalapozott és a vonatkozó elméleti és gyakorlati elvárásoknak megfelel, továbbá minden személyes, anyagi, szociális vagy politikai befolyástól mentesek legyenek. A szakszerűség követelménye ugyanakkor nem csak a beavatkozás mikéntjére, hanem a mértékére is vonatkozik.

A **szükségesség** azt jelenti, hogy a polgárőrnek az adott helyzetben nincs más lehetősége a törvényes cél elérésére, mint a gázspray alkalmazása, vagyis elkerülhetetlenné válik a gázspray használata a jogtalan támadás elhárítása érdekében. Amennyiben más, enyhébb fokozatú megoldás is választható, a polgárőrnek ez utóbbi megoldást kell választania.

Az **arányosság és fokozatosság** elvének betartása akkor valósul meg, ha az alkalmazott eszköz, jelen esetben a gázspray alkalmazása arányban áll a jogtalan támadással, az elkövetett cselekmény súlyával. Így figyelembe kell venni az elkövető fizikai erejét, életkorát, nemét, számát, az esetlegesen általa használt eszközt. Mérlegelni kell azt is, hogy a polgárőr számára

⁹ A rendőrségnél rendszeresített gázspray ottani hivatalos megnevezése: könnygázsóró palack.

rendelkezésre álló intézkedési fajták közül melyiket alkalmazza az adott helyzetben.

A gázspray alkalmazásának különös szabályai

- Polgárőr egyesület gázspray-t csak nagykorú polgárőr részére adhat át használatra. Az átvevő polgárőr felelős az eszköz biztonságos tárolásáért, megóvásáért, jogszerű használatáért. A gázspray-t a polgárőr szolgálaton kívül az illetéktelen hozzáférést kizáró módon, elzárva köteles tartani. Tilos őrizetlenül hagyni vagy a használatára nem jogosult személy őrizetére bízni.
- A polgárőr kizárólag jogos védelmi helyzetben, aktív támadás leküzdésére használhat gázspray-t. A gázspray alkalmazására a saját vagy mások életét, testi épségét közvetlenül veszélyeztető támadás elhárítására miatt, vagy ha a polgárőr úgy ítéli meg, hogy a támadónál mutatkozó jelentős erőfölény miatt a testi erővel történő elhárítás nem vezet eredményre.
- A gázspray használata esetén kerülni kell a sérülés okozását.
- A polgárőr a gázspray használata során megsérült személy részére - amint ez lehetséges - köteles segítséget nyújtani, szükség esetén pedig gondoskodni arról, hogy a sérültet orvos elláthassa.
- Azt a személyt, aki a szolgálatban jogszerű tevékenységet folytató polgárőrrel szemben jogtalan támadást intéz, és ennek elhárítása érdekében gázspray alkalmazására kerül sor, - amennyiben a helyszínen lévő polgárőrök és segítők erőfölénye azt biztonságosan lehetővé teszi - el kell fogni, és a rendőrség helyszínre érkezéséig a helyszínen vissza kell tartani. A gázspray alkalmazásáról a rendőrséget akkor is haladéktalanul értesíteni kell, ha a jogtalan támadás mások személye, javai vagy a közérdek ellen irányult, vagy a támadó személy a helyszínről elmenekült.
- A gázspray nem alkalmazható:
 - intézkedés kikényszerítésére;
 - passzív ellenszegülés megtörésére;
 - megtorlásként;
 - jogtalan támadás megszűnése után.

A gázspray-t a polgárőr kizárólag jogos védelmi helyzetben, saját elhatározása alapján, a saját, illetőleg mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítására használhatja. Gázspray használatára a polgárőr nem utasítható. A polgárőr által használható gázspray típusa megegyezik a rendőrségnél rendszeresített típussal. A rendőrséggel írásba foglalt megállapodás alapján együttműködő polgárőrszervezet gázspray-t - térítés ellenében - a rendőrségtől igényelhet.

8.3.2.4 A gázspray használatának metodikája (módszertana)

A spray használata előtt a polgárőröknek elméleti és gyakorlati képzést kell kapniuk. Egyrészt arról, hogy milyen helyzetben használható jogszerűen, másrészt azért, hogy a gáz ne okozhasson maradandó károsodást vagy sérülést. Meg kell tanulni a szakszerű használatát, azt, hogy mikor, milyen irányba kell tartani ahhoz, hogy csak arra a személyre kerüljön belőle, akinek valóban szánjuk, aki arra okot adott (a jogtalan támadóra).

Először is, tudnunk kell, hogy mit használunk. A gázspray is olyan, mint egy fegyver, amelyet meg kell tanulnunk használni, sőt gyakorolni kell az alkalmazását. Először is tapogassuk, nézegessük kicsit, próbálgassuk a stabil fogását.

A gázspray gyakorlatban történő alkalmazása

- A gázsprayt csak olyan támadás elhárítására alkalmazzuk, amikor a támadó testközelben van, és nincs olyan tényező, amely az eredményes alkalmazását megghiúsítaná. Alapvető feltétel tehát, hogy a gázpermet viszonylag kis távolságról érje a támadó személyt. Nagyobb távolságról (2-3 méter) nem tud kiváltani kellő hatást a nagy szóródás miatt. Erősen ittas, alkoholos vagy kábítószeres befolyásoltság alatt álló személyeknél, vagy

szemüveget viselővel szemben a gázspray alkalmazása csak mérsékelt eredménnyel járhat.

- A gázsprayt éles helyzetben úgy kell megfogni, hogy a kezünkből ne lehessen ütéssel, rúgással kiteszítani, tehát szorosan, marokban tartva, minden ujjunkkal „átkarolva” tartsuk úgy, hogy a hüvelykujjunk közben a gombon van rajta. Így biztosak lehetünk abban, hogy nem tévesztjük el az irányt, mivel a gázspray gombja körül kialakított perem megakadályozza ezt.
- Miután biztosan fogjuk a kezünkben a flakont, célozzunk vele a támadó arcára, lehetőleg a személy orr- és szájnyílásától 20-40 cm távolságból, és azonnali gombnyomással aktiváljuk! Tapasztaljuk ki, mekkora erő kell a gomb lenyomásához, mennyi permet távozik belőle és milyen sebességgel stb.!
- A gázspray használatát gyakorolni kell, és a készség szintjén kell elsajátítani! Gázspray-t ruházat alatt rejtve kizárólag nagykorú polgárőr birtokolhat és használhat a polgárőr tevékenységének végzése során. Tegyük be a zsebünkbe, vagy csíptessük az övünkre, nadrágunkra, de semmiképpen nem javasolt a táskában történő elhelyezése, mert onnan nincs idő elővenni a hirtelen előállt szükséghelyzetben. Lehetőleg a derékszíjon jobb oldalon rögzített hordtáskában, derékszík hiánya esetén zsebbe rejtetten, de könnyen hozzáférhető helyen érdemes tartani.
- Használatát lehetőleg előzze meg a tevékenység abbahagyására vonatkozó felszólítás, illetve a gázspray használatára vonatkozó figyelmeztetés. Amennyiben a gázspray támadáselhárító eszközként történő használatának feltételei fennállnak az alkalmazó polgárőr köteles a támadó személyt előzetesen **felszólítani** cselekvése, tevékenysége abbahagyására. Ha a felszólítás hatástalan maradt, következnie kell a **figyelmeztetésnek**, hogy gázspray alkalmazására kerül sor. A figyelmeztetés rövid, határozott és jól érthető legyen. Lehetőleg úgy kell végrehajtani, hogy a közelben tartózkodók is jól hallják. E figyelmeztetések akkor mellőzhetők, ha a figyelmeztetéssel, illetve a felszólítással járó késedelem veszéllyel járna.
- A figyelmeztetés elhangzása után a polgárőr a könnygázsóró palackot hirtelen vegye elő és a személy arcára irányítva egy- másfél méteres távolságból folyamatos nyomással fél, maximum egy másodpercig alkalmazza. Felesleges hosszú másodpercekig, s főleg legyező mozdulatokkal nyomni a szórófejet.
- Amennyiben a körülmények azt lehetővé teszik, a használat előtt célszerű szabad térben a spray működőképességének ellenőrzését elvégezni, mert látható lesz a permetfelhő nagysága, terjedési távolsága, és érzékelhető a működtetéshez szükséges erő.
- Minden esetben figyelembe kell venni a jelenlévő légáramlatot, elkerülendő, hogy a könnygáz a saját vagy más személy arcába kerüljön. Szembe fújó szélben a polgárőr ne alkalmazza a gázsprayt. Egy jól irányzott, „kiadós” fújás kb. 5-10 percre teszi harcképtelenné a támadót. Ez az idő általában elegendő arra, hogy sor kerüljön további intézkedés foganatosítására.
- A polgárőr a gázspray használata után meg kell győződni arról, hogy az a személy, akivel szemben a gázspray használata történt, megsérült-e. Ha igen, a sérült személy részére a polgárőr köteles segítséget nyújtani, szükség esetén pedig gondoskodni arról, hogy a sérültet orvos láthassa el.
- Ha sérülés nem következett be, és a jogtalan támadás abbamaradt, a polgárőr a kívánt célt elérte, az érintett személy figyelmét fel kell hívnia arra, hogy ne dörzsölje a szemeit, és szükség esetén vízzel semlegesíthető a gázspray további hatása.
- A gázspray alkalmazásáról - legkésőbb az alkalmazást követő munkanapon - az egyesület elnökének útján írásban kötelező bejelenteni a használat helye szerint illetékes rendőrkapitányságon - a szolgálati kézikönyv előírásainak megfelelően -, amelyhez csatolni kell az esetleges támadó eszközöket, a bűnjeleket, és az esetlegesen felvett

látteleletet. A jelentés tartalmazza: a polgárőr adatait; mikor, hol, kivel szemben milyen típusú gázspray-t használt; a használat eseményszerű okát, a megelőző intézkedéseket; sérülés történt-e (ha igen, milyen sérülés); sor került-e elsősegélynyújtásra, orvosi ellátásra; hol tartózkodik a sérült; amennyiben orvosi ellátásra sor került, az orvos adatait, a mentőautó forgalmi rendszámát; károkozás történt-e, ha igen milyen jellegű a kár; a helyszínrre, a tanúkra, egyéb körülményekre vonatkozó adatokat.

8.3.2.5 A polgárőrök által használható gázspray nyilvántartásának és tárolásának rendje¹⁰

Az egységes gyakorlat kialakítása érdekében a **Polgárőr Egyesületek- a rendőrségtől átvett gázsprayt - az alábbi eljárási rendnek megfelelően tárolják és vezessék a nyilvántartást.**

- a) A polgárőr egyesület elnöke által darabszám szerint átvett gázspray tárolása a helyi polgárőrség által használt épület helyiségében biztonsági zárral ellátott faszekrényben történjen.
- b) A kulcs tárolása oly módon történjen, hogy ahhoz illetéktelen személy ne férjen hozzá.
- c) Azoknál a polgárőr egyesületeknél, ahol állandó diszpécser szolgálat vagy szolgálatsszervező működik, célszerű a tárolásra szolgáló szekrény kulcsát részükre átadni. Ők lesznek jogosultak a gázspray kiadásáról, leadásáról nyilvántartást vezetni - milyen időpontban kinek vagy kiknek adták ki az eszközt. Az átvevők ezt aláírásukkal igazolják. A nyilvántartó füzetbe a leadás időpontját és az átvevő személyét, annak aláírásával vezetni kell.
- d) Ahol nincs állandó diszpécser szolgálat az egyesület elnöke jelöljön ki olyan személyt vagy személyeket, akitől a tároló szekrény kulcsa felvehető és a nyilvántartó füzet vezetését végzi a c) pont szerint.
- e) Az átvevő nyilatkozata a munkavédelmi szabályokra történt kioktatásról.
- f) A nyilvántartó füzet tartalmazza:- sorszám, név, aláírás, azonosító okmány száma (személyi igazolvány száma, vagy vezetői engedély száma), a kiadás időpontja, a leadás időpontja.

A gázspray tárolására vonatkozóan fontos tudni, hogy

- 60 °C felett nem tárolható.
- Tűzbe, szemétkbe még üres állapotban sem dobható.
- Felnyitni nem szabad.
- Használata közben dohányozni és nyílt lángot használni tilos.

8.4. Intézkedési kötelezettségek

8.4.1 Segítségnyújtási kötelezettség sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 172. § (1) alapján mindenki köteles a tőle elvárható segítséget nyújtani sérült vagy olyan személynek, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van.

E kötelezettség teljesítésében fontos az elvárható mérték megítélése. Így például:

- a) Mindenkitől elvárható, hogy a sérült vagy bajbajutott megmentése érdekében segítséget hívjon, a környezetében lévőket, a mentőket, a tűzoltókat, a rendőrséget segítségül hívja.
- b) Egy gépjárművezetői jogosítvánnyal rendelkező felnőtt embertől elvárható a helyszíni elsősegélynyújtás megkezdése.
- c) Elvárható, hogy a helyszínen vagy annak közelében lévő, a közvetlen életveszély elhárítására alkalmas eszközt valaki a mentés megkezdése érdekében rendelkezésre bocsássa.

¹⁰ A törvény 7/A.§. b) pontja rendelkezik arról, hogy a rendészetért felelős miniszter rendeletben határozza meg a gázspray igénylésének rendjét, a térítés módját, a gázspray átvételének, valamint visszavételének szabályait.

Aki a segítségnyújtást elmulasztja, alapesetben vétséget követ el. Büntett valósul meg akkor, ha a sértett meghal, és életét a segítségnyújtás megmenthette volna. Súlyosabb megítélés alá esik a segítségnyújtás elmulasztása akkor, ha a veszélyhelyzetet az elkövető idézi elő, vagy ha a segítségnyújtás egyébként is a kötelessége lenne.

8.4.2 Értesítési és közreműködési kötelezettségek teljesítése

A tűzvédelmi és a katasztrófavédelmi jogszabályok az állampolgár részére veszélyhelyzet esetén jelentési és közreműködési kötelezettséget írnak elő.

A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény 5. § (1) bekezdése szerint, aki tüzet vagy annak közvetlen veszélyét észleli, **köteles azt haladéktalanul jelezni** a tűzoltóságnak, vagy ha erre nincs lehetősége, a rendőrségnek vagy a mentőszolgálatnak, illetőleg a települési önkormányzat polgármesteri hivatalának (körjegyzőségnek). A magánszemélyek és a jogi személyek egyaránt a tűzjelzéséhez, a segítségkéréshez híradási eszközüket kötelesek rendelkezésre bocsátani, szükség esetén járműveikkel segítséget nyújtani.

A tűzoltás-vezető (tűzoltó) a tűzoltáshoz **magánszemélyeket** a tűz oltásában és a mentési munkálatokban az életkoruk, egészségi és fizikai állapotuk alapján elvárható **közreműködésre kötelezhet**.

A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény 24. § (1) alapján, aki a katasztrófát a vagy annak veszélyét észleli, vagy arról tudomást szerez, haladéktalanul **köteles bejelenteni** azt a katasztrófavédelem hivatalos szerveinek, illetve az önkormányzati tűzoltóságnak és a polgármesteri hivatalnak.

A természetes személyek és szervezetek a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezető felszólítására kötelesek a védekezést elősegíteni:

- a) adat és egyéb információk közlésével,
- b) közvetlen részvétellel,
- c) a védekezés céljára alkalmas ingó és ingatlan dolog rendelkezésre bocsátásával, igénybevételének tűrésével.

E kötelezettségek teljesítése csak akkor tagadható meg, ha a kötelezettség teljesítésével a felszólított önmaga vagy mások életét, testi épségét vagy egészségét közvetlen és súlyos veszélynek tenné ki.

Ismétlő kérdések:

1. *Mit ért a polgárőrség bűnmegelőzési szolgálatában intézkedés alatt?*
2. *Mi a különbség a beavatkozási jog és a beavatkozási kötelezettség között?*
3. *Ismertesse a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogásának jogi feltételeit!*
4. *Értelmezze a „tetten érés” fogalmát!*
5. *Hogyan valósítható meg a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy visszatartása?*
6. *Ismertesse a jogos védelmi helyzet törvényi tényállását!*
7. *Sorolja fel a jogos védelem kritériumait!*
8. *Mit jelent jogos védelem esetén az arányosság követelménye?*
9. *Ismertesse a végszükség helyzet törvényi tényállását!*
10. *Sorolja fel a végszükség helyzet legfontosabb jellemzőit!*
11. *Mit jelent a birtokvédelemben a jogos önhatalom?*
12. *Mit tehet a tulajdonos, a birtokos birtoka megóvásáért a jogos önhatalom keretében?*

13. *Hogyan valósítható meg a jogos önhatalom?*
14. *Ismertesse a jogos önhatalom korlátait!*
15. *Mikor kezdeményezhető a rendőr felkérésével más személy igazoltatása?*
16. *Hogyan adhatja át a rendőrség az igazoltatott adatait az igazoltatást kérőnek?*
17. *Ki mikor tehet feljelentést bűncselekmény vagy szabálysértés miatt?*
18. *Ismertesse a segítségnyújtási kötelezettség tartalmát!*
19. *Értelmezze az értesítési és a közreműködési kötelezettség tartalmait!*
20. *Ismertesse a közúti járművek megállításának metodikáját (módszertanát)!*
21. *Milyen esetekben áll fenn a polgárőr jelzőőri jogosultsága?*
22. *Ismertesse a gázspray használatának szabályait!*
23. *Ismertesse a polgárőrök által használható gázspray nyilvántartásának és tárolásának szabályait!*

Gyakorlati feladat:

Állítson össze példatárat olyan elképzelt vagy valós események leírásával, amelyek észlelése esetén indokolt és lehetséges a polgárőr beavatkozása

- a) *A bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogása,*
- b) *Más személye ellen intézett jogtalan támadás elhárítása,*
- c) *Veszélyből mentés végszükség helyzetben,*
- d) *Tevőleges önhatalom gyakorlása,*
- e) *Károkozó személyazonossága megállapítása érdekében.*

Csoportos foglalkozáson szituációs gyakorlat (szerepjáték) keretében gyakorolják az intézkedések végrehajtását.

IX. KÖZLEKEDÉSI ISMERETEK

9.1. A „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015”¹¹

„Közlekedésbiztonság, balesetmegelőzés, közlekedési bűnözés a harmadik évezrednek is örökzöld témája marad. Miként sajnos az is, hogy Magyarország mikor tud a nyugati nagycsalád közlekedésbiztonságának legalább a középmezőnyébe kerülni. Mikor tudjuk utolérni, ha nem is a Skandináv országok vagy Nagy-Britannia, de legalább a velünk legszorosabb kapcsolatot fenntartó németek vagy osztrákok, esetleg Svájc biztonságát.”¹²

Magyarország nemzeti közlekedéspolitikai programját – mely a „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015” címet viseli – a Parlament 2004. elején fogadta el, s a koncepció a közösségi szándéknál enyhébb célkitűzéseket tartalmaz.

¹¹ A közlekedésbiztonság kérdése az ezredforduló óta az Európai Unióban prioritást élvez. Ennek oka, hogy évente több, mint 40.000 ember veszíti életét a közösséghez tartozó tagállamok közútjain (2007-ben mintegy 43.000 fő), s százezrek szenvednek különböző jellegű sérüléseket.

A közlekedésbiztonság javítása érdekében az ezredfordulót követően különböző közlekedéspolitikai programok láttak napvilágot, melyek konkrét - azaz számokban kifejezett, mérhető - célkitűzéseket tartalmaznak.

Az EU 2001. évi Fehér Könyvének célkitűzései jól ismertek: a Bizottság 2010-ig 50 %-kal kívánja visszaszorítani a közlekedési balesetben meghalt személyek számát. Magyarország 2004-ben elfogadott nemzeti közlekedéspolitikai programja (címe: „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015”) a közösségi szándéknál enyhébb célkitűzéseket tartalmaz. A megfogalmazott cél: a személysérüléssel járó balesetek és a halálos áldozatok számának 2010-ig történő 30 %-os, valamint 2015-ig történő 50 %-os csökkentése. A mérsékeltebb célok meghatározásakor hazánk még nem volt az EU tagállama, s a programban vázolt célkitűzések közelebb állnak a magyar valósághoz, realitásabban tükrözik a közlekedésbiztonság helyzetét, s az annak javításában rejlő lehetőségeket.” (Személysérüléssel járó közúti közlekedési balesetek 2007. Kiadta az Országos Balesetmegelőzési Bizottság Titkársága. 3. o.)

¹² Irk Ferenc: A közlekedésbiztonság kontrollja 2003., Belügyi Szemle 2004/1., 19. o.

A megfogalmazott cél

1. A személy sérüléses balesetek és a halálos áldozatok számának 2010-ig történő 30 %-os,
2. 2015-ig történő 50 %-os csökkentése.

A mérsékeltebb célok meghatározásának indoka egyrészt az, hogy a program kidolgozásakor hazánk még nem volt az EU tagállama, továbbá a célkitűzések jobban megfeleltek a magyar valóságnak, realisabban tükrözték a közlekedésbiztonság helyzetét, s annak javításában rejlő lehetőségeket. A közúthálózat, infrastrukturális háttér és a fejlesztésre fordítható eszközök volumene tekintetében hazánk egyébként is elmarad a régebbi tagállamoktól, így a halálos áldozatok számának az évtized végére történő felére csökkentése Magyarországot jóval nagyobb tehertétel elé állította volna.

A magyar közlekedéspolitikai irányszámokat egyébként az EU a csatlakozást követően elfogadta. A fent leírtak úgy értelmezhetők, hogy Magyarország a közúti balesetek és halálos áldozatok 30 %-os csökkentésével kíván hozzájárulni 2010-ig a közösségi (átlagosan 50 %-os) célok teljesítéséhez. A „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015” program elfogadásakor már nyilvánvalóvá vált, hogy a vállalások teljesítése kizárólag abban az esetben lesz lehetséges, amennyiben a közlekedésbiztonság kérdése a legmagasabb szintű politikai támogatást fogja élvezni, hiszen ez a feltétele a szükséges költségek biztosításának, s a jogszabályi környezet megreformálásának.

A balesetek okai

A balesetek oksági szerkezete az elmúlt években alig változott:

- a) A legtöbb baleset az abszolút és a relatív gyorsra vezethető vissza, ezt
- b) az irányválttatás, haladás és kanyarodás szabályainak meg nem tartása követi,
- c) harmadik fő baleseti ok évek óta az elsőbbség meg nem adása.

A balesetek okozói

- a) A közúti balesetek túlnyomó részét a járművezetők, ezen belül a **személygépkocsi vezetők** okozzák (2005-ben 63,3 %).
- b) A **tehergépkocsi vezetők** által okozott balesetek aránya évek óta 10 % körül alakul, a gyalogos okozók aránya pedig csökkent (8,1 %-ra).

A balesetek időpontjai

- a) A legtöbb baleset a harmadik, a legkevesebb pedig az első negyedévben történt, a havi bontás alapján az augusztus mellett az október a legveszélyesebb hónap.
- b) A sok éves tapasztalatok azt mutatják, hogy március hónaptól a balesetek száma hirtelen megnő, s jelentős és tartós csökkenés csak novemberből következik be.

Magyarországon a **szeszestől befolyásolt állapotban** okozott balesetek száma európai viszonylatban mérve is magas. Az ittas balesetek tendenciája megfelel a személy sérüléses balesetek alakulásának (2000-ig csökkenő, utána pedig növekvő tendencia) aránya azonban az ezredfordulót követően emelkedett. Jelentős probléma ugyanakkor, hogy az elmúlt években – különösen a nagyvárosokban – a jogkövető járművezetői magatartásban érezhetően kedvezőtlen változások történtek. A kiemelt közlekedésbiztonsági kockázattal járó agresszív járművezetési stílus a közútjainkon jelen van, s a lebukási veszély jelenlegi alacsony szintje, valamint az ezzel járó „büntetlenség érzete” miatt e rendkívül veszélyes magatartással a jövőbeni programok és feladatok meghatározásakor fokozottan számítani kell.

9.2 A személy sérüléses közúti balesetek alakulása

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Személy sérüléses közúti balesetek száma	18.505	19.686	19.976	20.957	20.777	20.977	20.635	19.217
Balesetben meghalt személyek száma	1.239	1.429	1.326	1.296	1.278	1.303	1.232	970

9.3 Az ittas járművezetés alakulása, jellemzői

- A 2007. évi 2.855 fővel szemben 2008-ban 21,58 %-kal kevesebb, azaz összesen 2.239 személy okozott ittas állapotban személy sérüléses közúti balesetet.
- A közlekedési balesetek oksági szerkezete az elmúlt évekhez képest nem változott. A balesetek okai között változatlanul első helyen emelhető ki a gyorshajítás, másodikként az elsőbbségi jog meg nem adása, s harmadikként a kanyarodás szabályainak meg nem tartása.
- A 19.217 személy sérüléses közúti baleset 62,7 %-ában - azaz 12.046 balesetnek az okozásában - a személygépkocsi vezetők vonhatók felelősségre (ez 62,7 %-os aránynak felel meg).
- A tehergépjármű vezetők a balesetek 8,9 %-át (1.711), az autóbuszvezetők az 1,0 %-át (211), a motorkerékpárosok és a segédmotor-kerékpárosok pedig egyaránt 4,5-4,5 %-át (855, ill. 862 baleset) okozták.

9.4 A 2008. január 1-jétől életbe lépett új rendelkezések

Január elsejétől rossz világ köszöntött a notórius szabálysértőkre. A közlekedésben bevezették a zéró tolerancia elvét, amit a hétköznapi nyelvre úgy lehet lefordítani: nincs elnézés, nincs magyarázkodás, aki megszegi a szabályokat, viselje is annak következményeit. Fegyelmezetlenek és könnyelműek vagyunk. Még olyankor is, amikor az életünkről, a testi épségünkről van szó. A január elsején életbe lépett új és módosított közlekedési jogszabályok végre valós fenyegetést teremtenek a renitensek számára. Ha a szép szó, ha az értelemre ható érvelés kevés, jöjjenek a keményebb eszközök: a súlyos tízezrekkel fenyegető büntetések. A bezárt kis-kapuk, a szubjektív megítélést kizáró eljárások. A korábbi jogszabály kibúvókra adott lehetőséget, a terhelő nyilatkozat megtagadásával a hatóság az elkövető kilétéről nem szerezhetett tudomást.

Az új pontrendszer lényege

Hazánkban a közlekedési szabályszegések pontozása 2001. január elsejétől van hatályban. A „pontoszerző” rendszer lényege, hogy a jogszabály bizonyos közlekedési szabályszegés(ek) elkövetéséhez automatikusan előéleti pont(ok) hozzáadásáról rendelkezik. A törvényben meghatározott 18 pont elérése esetén a vezetői engedélyt ideiglenesen, hat hónapra visszavonják, s akkor adják csak vissza, ha tulajdonosa igazolja, hogy sikeresen vett részt úgynevezett után-képzésen.

A 2008. január 1-jén életbe lépett új, hatályos szabályozás két leglényegesebb eleme, hogy

valamennyi érintett bűncselekményt és szabálysértést illetően emelkedett a kiadandó pontok száma, s bővült a pontrendszer hatálya, mely a korábbi 19 helyett már 26 szabálysértési tényállásra terjed ki.

A rendszer új eleme, hogy a közterület-felügyelet által kiróható, helyszíni bírsággal sújtható új szabálysértések is a pontrendszer hatálya alá kerültek. Változtak a „halmazati” elkövetés szabályai is. Ha egy eljárásban több szabályszegést együtt bírálnak el, akkor a bűncselekmény kategóriában a magasabb pontszámmal járó eseményhez rendelt pontszámot 4 ponttal kell növelni, míg szabálysértéseknél a magasabb pontszámmal járókat kell alapul venni, s a kevésbé súlyos szabálysértés pontjainak felével kell azt megnövelni. „Halmazat” valósul meg például, amennyiben a vétkes vezető túllépte a megengedett sebességet, ugyanakkor nem használta a biztonsági övet sem.

Új elem a szabályozásban, hogy a pontrendszer hatálya ma már nemcsak a magyar hatóság által kiállított vezetői engedéllyel, hanem az annak alapján a külföldi hatóság által kiállított járművezetői okmánnyal rendelkezőkre is kiterjed. Ez a módosítás különösen a külföldön élő, vagy tartósan ott dolgozó személyeket érinti. Lényegi változás történt az előéleti pontok „elévülése” tekintetében is, mert az eddigi 2 év helyett ma már 3 év összegyűjtött pontjai vezethetnek a vezetői engedély ideiglenes visszavonásához.

Önkéntes utánpótlás

A jelenleg hatályos szabályozás szerint 12 pont elérése esetén a Nyilvántartó értesítést küld a gépjárművezetőnek a pontjai számáról, s egyben tájékoztatja őt a felső ponthatár elérésének következményeiről, s arról, hogy ha önkéntesen beiratkozik utánpótlásra, lehetősége van a pontszám csökkentésére. Igaz, ennek a szabályai is szigorodtak: aki él ezzel a lehetőséggel, s legfeljebb csak 12 pont van a rovásán, az 9 ponttal, 13 és 17 pont között pedig 6 ponttal csökkentheti a már megszerzett pontjai számát. Önkéntes utánpótlással is egy éven belül legfeljebb egyetlen alkalommal lehet „kitörölni” a feketepontokat.

Emelkedett a helyszíni bírság összege

A szabálysértésekről szóló törvény módosításának a közlekedőket érintő egyik leglényegesebb eleme, hogy 2008. január 1-jétől 3000 – 20 000 forint közötti összegre emelkedett a helyszíni bírság. A tudomásul vett helyszíni bírság ellen nincs helye fellebbezésnek, további jogorvoslattal élni nem lehet.

Alkohol: 0-tolerancia

A helyszínen veszik el a vezetői engedélyt az ittas járművezetőktől, függetlenül az elfogyasztott alkohol mennyiségétől. 2008. január 20-i hatállyal módosultak a közúti közlekedésigazgatás szabályai, s ezek kimondják, hogy a rendőr a helyszínen elveszi a vezetői engedélyt, amennyiben a jármű vezetője ittas vezetéssel gyanúsítható.¹³

A statisztikai adatok is igazolják, mind a könnyebb, mind a súlyosabb sérüléssel, illetve halállal végződő balesetek oka gyakran visszavezethető az alkohol hatására.¹⁴ Az ittas járművezetés nemcsak Magyarországon, hanem egész Európában kiemelt közlekedésbiztonsági probléma. Az

¹³ Az ittas járművezetés elleni fellépés jegyében 2008. 01. 20-án lépett hatályba a zéró tolerancia elve, mely alapján az ittas járművezetőtől már a helyszínen elveszik a vezetői engedélyt, függetlenül az ittasság mértékétől. Jan. 20-a és dec. 30-a között összesen 7963 jogosítvány helyszíni elvételére került sor, az elvett engedélyek 96 százalékát (7654) magyar, négy százalékát (309) külföldi hatóság állította ki. (Úton. A közlekedési szolgáltatók szakmai lapja. 2009. jan.-febr. 17. o.)

¹⁴ Javult az ittas vezetők által okozott balesetek statisztikája. A 2008 első negyedévi 441 fővel szemben 2009-ben eddig 365 személy okozott ittas állapotban balesetet, ami 17 %-os javulás. (www.police.hu)

Európai Unióban a gyorsajtást követően az ittas járművezetés számít a halálos kimenetelű közlekedési balesetek legfőbb okának, veszélyességét fokozza az is, hogy az ittas vezetők többsége általában a megengedett sebességet is túllépi. Szakértői becslések szerint az EU útjain közlekedő járművezetők mintegy 2-3 százaléka vesz részt ittasan a közúti forgalomban, a közlekedési balesetben életüket vesztett járművezetők halálát 10-15 százalékban okozza az alkoholos befolyásoltság.

Az objektív felelősség¹⁵ elve

2008. májusától lépett hatályba az intézkedési csomag egyik legjelentősebb és legnagyobb hatást kiváltó eleme, az úgynevezett „*objektív felelősség*” elvének a magyar jogrendbe, a közlekedési jogba történő bevezetése. Az objektív felelősség elve a gépjármű üzemen tartójának, illetve a gépjárművet használatra átvevő személynek a felelősségét állapítja meg meghatározott közlekedési szabályszegések elkövetése esetén.

Az új jogintézmény gyakorlatilag azt biztosítja, hogy a kiemelt súlyosságú, illetve gyakran előforduló szabályszegések elkövetését minden esetben szankció kövesse, még akkor is, ha a járművezető személyét valamely oknál fogva nem sikerült tisztázni. Az objektív felelősség elvét számos európai ország sikerrel alkalmazza. E nélkül elképzelhetetlen volna például a legkorszerűbb automata sebességellenőrző készülékek hatékony alkalmazása is, ami pedig Európa-szerte a közlekedési morál javításának talán leghatékonyabb eszközének bizonyult.

Az objektív felelősség körébe tartozik,¹⁶ ha a járművezető:

- a) átlépi a megengedett sebességet,
- b) tilos jelzés ellenére áthalad a vasúti átjárón,
- c) a kereszteződésben, a járművel tilosban áll vagy várakozik,
- d) az autópálya leállósávját folyamatos haladásra veszi igénybe,
- e) megszegi a behajtási tilalmat,
- f) a kötelező haladási irányra, illetve
- g) a természet védelmére vonatkozó előírásokat.

Ismétlő kérdések:

- 1) Röviden ismertesse a „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015” lényegét!
- 2) Ismertesse a balesetek okait, okozóit!
- 3) Melyek a 2008. január 1-jétől életbe lépett új rendelkezések a közlekedésben?

X.

A KÖZLEKEDÉSI POLGÁRŐRÖK SPECIÁLIS SZAKMAI MUNKÁJA

10.1 A közös szolgálat

¹⁵ A tulajdonosi felelősség elvét Európában számos országban alkalmazzák (pl. Spanyolországban, Hollandiában, Franciaországban, Belgiumban, Ausztriában, Szlovéniában, Nagy-Britanniában), ugyanakkor elmondható, hogy nincs két teljes azonos rendszer, azaz - az esetleges hasonlóságok mellett - minden ország egyedi megoldást alakított ki.

¹⁶ A közigazgatási bírság: A fent említett szabályszegések bármelyikének elkövetése esetén az eljáró hatóság 2008. május 1-jét követően közigazgatási bírságot szab ki, amelynek összege 30 ezer forinttól 300 ezer forintig terjed. A bírság jogszabály által meghatározott összege igazodik az elkövetett szabályszegés súlyosságához. Például, ha valaki lakott területen kívüli főútvonalon 20-30 százalékkal túllépi a megengedett 90 km/órás sebességet, 30 ezer forintot, míg a 150 százalékot meghaladó gyorsajtás esetén már a maximális 300 ezer forintos bírságot kell megfizetnie.

Hazánkban a mintegy 85.000 fős polgárőrségnek a legfontosabb küldetése, hogy közösen lássanak el szolgálatot a polgárőrök a rendőrökkel. Ez a lakosság valamint az államnak is az igénye, tehát mindenkinek. Az a jó, ha a **közlekedési polgárőr a közlekedési rendőrrel közösen teljesít szolgálatot.**

10.2. A polgárőr lehetőségei a közlekedési feladatainak ellátásában¹⁷

10.2.1 Forgalmas közlekedési csomópontokban (gócpontokban) teljesít a polgárőr szolgálatot

Több országban (pl. Horvátországban) a fontosabb csomópontokban közlekedési rendőrök állnak. Hazánkban a rendőrök¹⁸ helyett közlekedési polgárőröket is ki lehet állítani. A fontosabb útkereszteződésekben figyelje **formaruhában** a forgalmat. A tapasztalat az, hogy az állampolgárok a polgárőr láttán fokozottan igyekeznek betartani a közlekedési szabályokat. A polgárőr legyen jelen, csak álljon és figyeljen, ez önmagában is a balesetmegelőzést szolgálja. Szólítsa fel azokat, akiknek nincs a biztonsági övük bekapcsolva.

10.2.2 Rendszám alapján feljelentés

Bűncselekmény esetén minden állampolgárnak, így a polgárőröknek is joga van a bűncselekmény elkövetőjét elfogni és a lehető legrövidebb időn belül átadni a nyomozó hatóságnak. Attól függetlenül, hogy a polgárőrnek nincs intézkedési joga, amikor megfigyelést végez – mind állampolgárnak – lehetősége van a kirívóan durva közlekedési szabálysértések esetén megtenni a feljelentést. Ámennyiben nagyon durva a szabályszegés, akkor a polgárőr is tegyen feljelentést. Ha a feljelentés kellően bizonyított – kettő vagy annál több polgárőr van a helyszínen, illetve kívülálló tanúk vannak, vagy videofelvétel készült stb. – akkor a rendőrhatalóság el fog járni a szabálysértésekben, azokkal szemben, akik a szabálysértéseket elkövették.

10.2.3 Közlekedési propaganda előadások tartása

A felkészült polgárőrök lakossági fórumokon, nyugdíjas klubokban, házakban, tanintézetekben tartanak balesetmegelőzéssel kapcsolatos közlekedési propaganda előadásokat. A jól felkészült közlekedési polgárőröket célszerű ilyen feladatokkal is megbízni, felruházni. A felnőtt közlekedők (képzése) továbbképzése esetén a közlekedési morál fejlesztésére nagyobb hangsúlyt kell fordítani. Fel kell venni a kapcsolatot a gépjárművezetői képzést végző iskolák vezetőivel. A gépjárművezetői tanfolyamok órakeretéből közlekedésbiztonsági órák rendezésével fejleszteni kell a tanulók közlekedési morálját. A képzés során rá kell döbbsíteni a hallgatót a közlekedés veszélyességére. Meg kell győzni a szabálytisztelő és alkalmazkodni képes közlekedési magatartás fontosságáról.

10.2.4 Iskolákban közlekedési propagandamunka végzése

E feladat végzése összefügg a 3. pontban taglaltakkal, de fontosságánál fogva külön, önálló kiemelés érdemel. Nagyon fontos a közlekedésre nevelés színterein – az óvodától az egyetemekig – az oktatás a képzés végzése. E fontos munkában a közlekedési polgárőrök is jelentős segítséget tudnak adni. **Oktatások tartása, illetőleg közlekedési vetélkedőkre felkészítés.** A rendőrség minden évben az általános és a középiskolások részére felmenő rendszerű közlekedési vetélkedőket szervez. A legfontosabb, hogy minden iskolában – a legkisebb településen is – a vetélkedők megtartásra kerüljenek. Nyilvánvalóan a vetélkedőknek

¹⁷ A jövőben arra kell felkészülni, hogy a közlekedési polgárőrök létszáma többszöröse lesz a közlekedési rendőröknek, így önállóan is fognak teljesíteni szolgálatot.

¹⁸ Hazánkban kevés is a közlekedési rendőr valamint motorizált így kevés a lehetőség rendszeresen kiállítani a rendőröket a csomópontokba, hogy csak álljon és figyeljen.

az a célja, hogy minden gyermek ismerje meg a rá vonatkozó közlekedési szabályokat, elméletben, gyakorlatban egyaránt. Ebben a fontos feladatban kell közreműködni a polgárőröknek. Az lenne az ideális, ha minden iskolát támogatni tudna a polgárőrség, el kellene érni, hogy minden iskolának lenne egy polgárőr kapcsolattartója (**egy polgárőr – egy iskola**), akik igyekeznének megadni minden segítséget a gyermekek helyes közlekedésre nevelés terén. El kellene jutni a középiskolákba is, sőt az egyetemekre is. Ezen kívül segítséget kellene adni a felnőttek közlekedésre nevelése terén is, ami hazánkban jelenleg szinte teljed mértékben megoldatlan. A hivatásos (főfoglalkozású) gépkocsivezetőket többnyire továbbképzik, de a magángépjármű vezetők oktatásáról alig-alig beszélhetünk, és ugyanakkor a baleseteket döntő többségében a magángépjármű vezetők okozzák.

10.2.5 A közlekedési polgárőrök képzése

Nagyon fontos a közlekedési polgárőrök felkészítése. Ez alapja az egész tevékenységnek. Ha nem készítjük fel a polgárőröket, ha nem lesznek továbbképzések, akkor maradnak a pusztá megjelenések a közterületen – ami egyébként alapvetően kiindulópontja a szolgáltatnak – de szeretnénk továbblépni. Az OPSZ 2006. évtől kezdve minden évben megszervezi a polgárőr vezetők továbbképzését, melyben központi helyet foglal el a közlekedésbiztonsági, a balesetmegelőzési oktatás. Hasonló 2-3 napos tanfolyam, ahol speciálisan a balesetmegelőzési ismereteket lehet elsajátítani. Szükségsszerűvé vált, hogy az oktatás céljára alkalmas tankönyv álljon mindig rendelkezésre. Ezt az oktatási tansegédletet, ha nem is évente, de folyamatosan át kell dolgozni, ismeretanyagát frissíteni kell. El kell érni, hogy képzett polgárőrök legyenek a közlekedési rendőrök mellett, ennek érdekében mindent meg kell tenni. 2005 szeptemberében, Budapesten a BRFK Balesetmegelőzési Bizottsága és az OPSZ vezetésének szervezésében került sor az első országos közlekedési polgárőr vetélkedőre. Az országos megmérettetés egyrészt elméleti, és gyakorlati felkészülés is volt a közlekedési polgárőrök részére, másrészt ismerkedés a rendőrség és a polgárőrség szakemberei között. Hagyományt teremtettünk ebből, és 2009-ben már az ötödik alkalommal kerül megrendezésre, ismét Budapesten. A négy megtartott országos közlekedési polgárőr vetélkedő valamennyi esetben magas színvonalú volt, a 2008. évben Zalaegerszegen megrendezett IV. országos döntőn már a helyi polgárőr kollégákkal közlekedési konferenciát is szerveztünk. A képzések során feltétlenül szólni kell az aktuális baleseti helyzet alakulásáról.

10.2.6 Passzív biztonsági eszközök kampányában való közös részvétel

2005 évben reprezentatív felmérés volt, hogy hányan és hogyan használják a biztonsági övüket. Ez a felmérés befejeződött, melynek eredménye elég lehangoló, hiszen 4-5 %-os az eredmény, mely nagyon alacsony. A másik eredménye a kampánynak a közös munka, a rendőrség és polgárőrség között dicséretre méltó, hiszen a polgárőrök munkája e tekintetben is pótolhatatlan volt. Azóta már több alkalommal is meg lett ismételve a felmérés.

10.2.7 Baleseti ok-kutatás

A közlekedési polgárőrök a rendőrökkel közösen, de önállóan is végezhetik.

10.2.8 Forgalomtechnikai problémák feltérképezése, jelzése

A közlekedési polgárőrök folyamatosan kísérik figyelemmel a közutakat, annak állapotát, a közúti jelzéseket (jelzőlámpák meghibásodását, jelzőtáblákat, útburkolati jeleket), baleseti gócpontok, baleseti konfliktushelyzetek felderítését, balesetveszélyesen elhelyezett gépjárműveket, egyéni tapasztalatok jelzését, forgalomtechnikai hiányosságokat, problémákat. Adott esetben éljenek jelzéssel, javaslatokkal a közlekedési hatóságok felé.

10.2.9 Közös szolgálat a Közlekedési Felügyelet, illetve a MÁV szerveivel

Lehetőleg minden évben a MÁV-val ellenőrizni kell valamennyi vasúti átjárót a közlekedésbiztonság szempontjából. A Rendőrség mellett a Közlekedési Felügyelet közúti ellenőreivel közösen is kell teljesíteni szolgálatot.

10.2.10 Helyszíni szemlék tartása

Itt nagyon nagy figyelemmel kell lenni arra, hogy mit végezhet a polgárőr. A helyszíni szemlék tartását alapvetően a hatóságoknak, így pl. közlekedési bűncselekmények, balesetek helyszínén a rendőrhatóságnak (azok tagjainak) kell végrehajtani. A rendőrök munkáját nyilvánvalóan segíthetik a polgárőrök is. A polgárőr foghatja a mérőszalag végét, a helyszín lezárásában segíthet, adhat elsősegélyt az arra rászorulóknak, ha a gépkocsi kigyullad a tűz oltásában köteles segíteni, lehet hatósági tanú, ha az intézkedő rendőrt megtámadják, akkor a rendőr védelmére kelhet – ez egyébként alapvetően kötelessége is a polgárőrnek – valamint végezhet minden egyéb olyan tevékenységet, amely mint állampolgárnak is joga, illetve kötelessége lenne. Hibásnak értékelem viszont, amikor a közlekedési balesetek helyszínén a polgárőr önállóan végzi a szemle egyes részfeladatait, pl. a mérőszalaggal vagy a tolómérővel egyedül végzi a helyszíni méréseket, készíti a helyszínvázlatot, nem beszélve a jegyzőkönyv készítéséről. A nyomozási és más hatósági feladatok – amikor nem közlekedési bűncselekmény helyszínén intézkednek, hanem szabálysértés történt vagy közigazgatási hatósági eljárásban járnak el – végzését csak hatóság tagjai teljesíthetik, mert ez az adatvédelemről szóló 1992. évi tv. szempontjából aggályos, ezt a balesetnek részesei (okozó, vétlen, személyek), illetőleg a védők is kétségbe vonhatják és kifogásolhatják a polgárőrök önálló tevékenységét.

10.2.11 Parkoló gépjárművekkel kapcsolatos megelőzési feladatok

A polgárőrök egyik fontos bűnmegelőzési feladata a gépjárműlopások, gépjárműfeltörések megelőzése. A polgárőr a **gépjárműbe való betekintéssel** győződjön meg, hogy nem hagytak-e az utastérben olyan tárgyakat (pl.: táskát, egyéb értékes dolgokat), amelyek bűncselekmény elkövetését eredményezhetik, a gépjármű feltöréséhez vezethetnek. Bűnalkalom észlelése esetén a polgárőr helyezzen el a szélvédőn a lopás veszélyeire figyelmeztető tájékoztatót (figyelemfelhívást, prospektust, szórólapot), és észlelését jegyezze fel.

Parkoló gépjárművek **zártságának** megállapítását szemrevételezéssel hajtsa végre. Az ajtókilincsek megfogásával, a nyitás próbálgatásával nem szabad ellenőrizni. Ha a polgárőr a gépjárműbe betekintéskor azt észleli, hogy az ajtózár nyitott állapotban van, hívjon oda egy vagy két külső, együttműködésre hajlandó személyt, és előttük, mint tanúk előtt, az ajtók ki nyithatók és bezárhatók. A lezárás előtt a polgárőr a gépkocsi műszerfalára helyezzen el egy feljegyzést a történekről és a polgárőrség elérhetőségéről további információk igénylésének esetére. A tanúk nevét, lakcímét és elérhetőségét jegyezze fel, de ezt a lezárt kocsi tulajdonosával nem kell közölni.

Abban az esetben, ha az autóriasztó a polgárőr eljárása során megszólal, maradjon a helyszínen, várja meg a tulajdonost, és közölje vele a körülményeket. Azokon a helyeken, ahol lehetséges (pl.: bevásárló központok, szórakozóhelyek stb.), értesíteni kell a tulajdonost.

Körözött gépjármű felderítése esetén a rendőrséget azonnal értesíteni kell. A rendőrség ügyeletét fel kell kérni a rendszám, a gépjármű típusa és színe alapján a körözési ellenőrzésre, és ha valóban körözés alatt áll a gépjármű, a helyszínen meg kell várni a rendőrgárőr kikerzését.

10.2.12. Gépjármű-felismerési rendszer alkalmazása

Ugyancsak a polgárőrök fontos bűnmegelőzési feladataihoz tartozik az **ellopott gépjárművek felkutatásában**, felderítésében való részvétel. A polgárőr szervezetek a rendőrség és az önkormányzatok támogatásával rendszámfelismerő rendszereket és eszközöket alkalmazhatnak

az ellopott gépjárművek felderítésére. Az Országos Polgárőr Szövetség Gépjármű Felderítő Tagozata - továbbiakban OPSZ. GFT. - látja el azon polgárőr szövetségek és tagszervezetek érdekvédelmi, -képviselési, érdekérvényesítő és tájékoztatási feladatait, amelyek tagszervezetként önkéntesen társultak az országos tagozathoz.

Az OPSZ. GFT. szervezi, koordinálja a tagszervezetek körözött gépjárművek felderítésére, valamint a közlekedésbiztonság javítására irányuló tevékenységét, továbbá segíti a működési és technikai feltételek javítását és a polgárőri munkát. A tagszervezetek a gépjármű felderítő munka mellett ellátják a polgárőri feladatokat is.

Az **adatok nyilvántartása**, tárolása, az OPSZ. GFT. tagszervezeteinél üzemeltetett rendszámfelismerő berendezésekben, informatikai eszközökben történik. A nyilvántartás kezelése számítógépes támogatással történik. A polgárőrség a rendőrséggel való **együttműködés keretében** részt vehet a körözött gépjárművek **azonosításában is**. Az azonosított, körözött gépjárművekre vonatkozó információkról a polgárőrség a rendőrséget - az azonosítást követően - haladéktalanul tájékoztatja. Az adatok gyűjtésére az OPSZ. GFT. tagnyilvántartásában szereplő tagok jogosultak.

Az adatgyűjtésre vonatkozó szabályok:

- a) Az adatok gyűjtője köteles gondoskodni arról, hogy az adatgyűjtés során illetéktelen személyek az adatok tartalmáról ne szerezzenek tudomást.
- b) Az adathordozót a feldolgozásig, illetve a feldolgozásra történő átadásig zárható helyen kell tartani.
- c) Az adatok gyűjtése csak a rendszámfelismerő működéséhez szükséges jármű adatok, valamint az együttműködő hatóságok felkérésére rögzített adatok körére terjedhet ki.
- d) A számítógépből papír alapú hordozóra történt adatszolgáltatás esetén a rontott és a felesleges példányokat haladéktalanul meg kell semmisíteni úgy, hogy ezt követően az adatot ne lehessen előhívni. A megsemmisítésnek dokumentáltan kell történnie.
- e) A körözés adataihoz bármelyik polgárőr - jelszóval - hozzáférhet.
- f) A polgárőr szolgálatának ellátása során a gépjármű-körözési nyílt adatokat lekérheti bármely - az országban működő - polgárőr-ügylettől.

10.2.13 Egyéb rendezvények, feladatok végrehajtása

Folyamatosan keresni kell, azokat a további feladatokat, lehetőségeket, melyeket a közlekedési polgárőrök önállóan, illetve a közlekedési rendőrökkel együtt tud végezni.

Ismétlő kérdések:

- 1) *Milyen lehetőségei vannak a polgárőrnek a közlekedési feladatai ellátása során?*
- 2) *Hogyan történik a rendszám alapján való feljelentés?*
- 3) *Beszéljen a közlekedési propagand- előadások tartásáról!*
- 4) *Ismertesse az iskolákban végzendő közlekedési propagandamunkát!*
- 5) *Ismertesse, hogyan történik a közlekedési polgárőrök képzése!*
- 6) *Hogyan történik a forgalomtechnikai problémák feltérképezése, jelzése?*
- 7) *Mi a teendőjük a polgárőröknek a helyszíni szemlék tartása során?*
- 8) *A polgárőr parkoló gépjárművekkel kapcsolatos megelőzési feladatai?*
- 9) *Mik a teendői a polgárőrnek körözött gépjármű felderítése esetén?*
- 10) *Beszéljen a gépjármű-felismerési rendszer alkalmazásáról!*

POLGÁRŐR ALAPISMERETEK

**Tansegédlet a polgárőr egyesületek tagjainak
alapismereti képzéséhez**

Az Országos Polgárőr Szövetség módosított kiadványa
2009.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
I. A POLGÁRŐRSÉG KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE 1991-TŐL	6
1.1. A polgárőrség fejlődése	6
1.2. A törvény értékteremtő elemei	8
II. A POLGÁRŐR	11
2.1. A polgárőrrel szemben támasztott követelmények	11
2.2. A polgárőr jogai és kötelezettségei	12
2.3. A polgárőrre vonatkozó tiltó rendelkezések	14
2.4. A polgárőr jogalanyisége és jogi védelme	14
III. A POLGÁRŐRSÉG	17
3.1. A polgárőrség célja, fogalma, tevékenységi területei	18
3.2. A polgárőr szervezet	18
3.3. A polgárőr tevékenység területei	20
3.4. Az együttműködés	21
IV. A POLGÁRŐR KÖZTERÜLETI BÜNMEGELŐZÉSI SZOLGÁLATA	23
4.1. A közbiztonság fogalma	23
4.2. A közrend és a közbiztonság	23
4.3. A közbiztonság-érzet meghatározó tényezői	24
4.4. A polgárőr-szolgálat fogalma	24
4.5. A polgárőr közterületi szolgálat formái	25
4.6. Felkészülés az álló vagy mozgó figyelőszolgálatra	26
4.6.1 Feladatok a szolgálat megkezdése előtt	26
4.6.2 A polgárőr felszerelése	27
4.7. A polgárőr szolgálat-ellátási feladatai	28
4.7.1. Jelenlét a közterületeken	28
4.7.2. Jelenlét a mezőgazdasági, természetvédelmi területen	29
4.7.3. Kapcsolattartás a polgárokkal	30
4.7.4. Elhagyott, üresen álló építmények ellenőrzése	30
4.7.5. Parkoló gépjárművek ellenőrzése	30
4.7.6. A helyszínbiztosítás	31
V. A BÜNMEGELŐZÉS ALAPFOGALMAI	35
5.1. A bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalma	35
5.2. A bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2005. Országgyűlési Határozat által használt bűnmegelőzési fogalom	35
5.3. A bűnmegelőzés alkotmányos követelményei	36
5.4. Prioritások és a célrendszer	36
5.5. A közösségi bűnmegelőzés színtereinek feladatai	37
5.5.1. A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése	37
5.5.2. A városok biztonságának fokozása	37
5.5.3. Családon belüli erőszak megelőzése	37
5.5.4. Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja	37
5.5.5. A bűnismétlés megelőzése	38

VI. A POLGÁRŐRSÉG MŰKÖDÉSE, BŰN- ÉS BALESET-MEGELŐZÉSI, VALAMINT KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMOK	38
6.1. A polgárőrség működése	38
6.2. Polgárőr bűnmegelőzési programok és annak eredményei	39
6.2.1. A nagyvárosok biztonságának növelése	39
6.2.2. A polgárőrség drogmegelőzési programja	40
6.2.3. Az idegenforgalmi körzetek biztonsága	41
6.2.4. A bűnmegelőzési táborok	41
6.2.5. Polgárőr bűnmegelőzési és balesetmegelőzési akciók	41
6.2.6. A „Szomszédok Egymásért Mozgalom”	42
6.2.7. A környezetbiztonsági program	43
VII. ISMERETEK A BÜNTETŐJOG ÉS A SZABÁLYSÉRTÉSI JOG KÖRÉBŐL	44
7.1. Bűncselekmények, elkövetők	44
7.2. A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai	45
7.3. A bűncselekmények felismerése	47
7.4. Szabálysértési ismeretek	48
7.4.1 A szabálysértésekről általában	48
7.4.2. A szabálysértés törvényi fogalma	49
7.4.3. A törvény hatálya	49
7.4.4 A fontosabb szabálysértések	50
7.5. A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökre vonatkozó szabályok	54
7.6. A törvényesség betartása polgárőr szolgálatban	55
VIII. A POLGÁRŐR INTÉZKEDÉSEK	57
8.1. Az intézkedés fogalma	57
8.2. Az intézkedési jogok	58
8.2.1 A szabálysértés és a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személlyel szembeni intézkedések	59
8.2.2. Saját, illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítása	59
8.2.3. A megelőző jogos védelem	60
8.2.4. Beavatkozás végszükség helyzetben	61
8.2.5. Birtokvédelem, jogos önhatalommal	62
8.2.6. Igazoltatás kezdeményezése	63
8.2.7. Feljelentés bűncselekmény vagy szabálysértés miatt	64
8.3. A polgárőr legújabb jogosultságai	64
8.3.1. A polgárőr jelzőőri tevékenysége	64
8.3.1.1 Jogonalap	64
8.3.1.2 A polgárőr jelzőőri jogosultsága	64
8.3.1.3 A jelzőőri feladatok végrehajtásának közös szabályai	65
8.3.1.4 A közúti járművek megállításának módszertana	65
8.3.1.5 A jelzőőr és az irányító elhatárolása	66
8.3.1.6 Rendkívüli események	66
8.3.2 A polgárőr gázspray-használati jogosultsága	67
8.3.2.1 Jogonalap	67
8.3.2.2 A gázspray viselésének indokai	67
8.3.2.3 A gázspray-használat szabályai	67
8.3.2.4 A gázspray használatának metodikája (módszertana)	68
8.3.2.5 A polgárőrök által használható gázspray nyilvántartásának és tárolásának rendje	70

8.4. Intézkedési kötelezettségek	70
8.4.1 Segítségnyújtási kötelezettség sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek	70
8.4.2 Értesítési és közreműködési kötelezettségek teljesítése	71
IX. KÖZLEKEDÉSI ISMERETEK	72
9.1. A „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015”	72
9.2 A személysérüléssel közúti balesetek alakulása	74
9.3 Az ittas járművezetés alakulása, jellemzői	74
9.4 A 2008. január 1-jétől életbe lépett új rendelkezések	74
X. A KÖZLEKEDÉSI POLGÁRŐRÖK SPECIÁLIS SZAKMAI MUNKÁJA	77
10.1 A közös szolgálat	77
10.2. A polgárőr lehetőségei a közlekedési feladatainak ellátásában	77
10.2.1 Forgalmas közlekedési csomópontokban (gócpontokban) teljesít a polgárőr szolgálatot	77
10.2.2 Rendszám alapján feljelentés	77
10.2.3 Közlekedési propaganda előadások tartása	77
10.2.4 Iskolákban közlekedési propagandamunka végzése	77
10.2.5 A közlekedési polgárőrök képzése	78
10.2.6 Passzív biztonsági eszközök kampányában való közös részvétel	78
10.2.7 Baleseti ok-kutatás	78
10.2.8 Forgalomtechnikai problémák feltérképezése, jelzése	78
10.2.9 Közös szolgálat a Közlekedési Felügyelet, illetve a MÁV szerveivel	79
10.2.10 Helyszíni szemlék tartása	79
10.2.11 Parkoló gépjárművekkel kapcsolatos megelőzési feladatok	79
10.2.12. Gépjármű-felismerési rendszer alkalmazása	80
10.2.13 Egyéb rendezvények, feladatok végrehajtása	80

BEVEZETÉS

A képzés fontosságáról röviden

Az Országos Polgárőr Szövetség fennállása óta kiemelt figyelmet fordít arra, hogy segítséget nyújtson a polgárőr egyesületek tagjai számára a legfontosabb bűnmegelőzési ismeretek elsajátításához. Különösen a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának megjelenését követően értékelődött fel a bűnmegelőzés szereplőinek szakmai tudása és az ehhez szükséges képzés szerepe. A stratégia ugyanis a bűnmegelőzésben részt vevő civil szervezetek és együttműködő személyek - így a polgárőrség és a polgárőrök - tevékenységével, programjaival szemben magas szakmai követelményeket kíván támasztani, s ennek egyik biztosítékaként a képzést és a továbbképzést jelöli meg. A bűnmegelőzésben való részvétel egyik fontos garanciális követelményének - a szakszerűségnek - tehát csak az a társadalmi önvédelmi szervezet tud megfelelni, amely képes biztosítani tagjai megfelelő szakmai képzését, az alapvető bűnmegelőzési szakismeretek elsajátítását.

A polgárőrség képzési rendszerében meghatározó helyet foglal el az alapismereti képzés, amely - a polgárőr mozgalom jellegéből kiindulva - a szakmaiság követelménye mellett elsősorban az ismeretterjesztést, az állampolgári ismeretek szakirányú bővítését, illetve a polgárőrségen keresztül a lakosság szélesebb rétegei számára is hasznosítható önvédelmi képességek fejlesztését tűzte ki célul.

Alapismereti képzésben minden polgárőr egyesületi tagnak részesülni kell. A képzés célja, hogy a polgárőrök a bűnmegelőzés érdekében végzett társadalmi munkájuk során

- a) ismerjék fel lakókörnyezetükben, településükön a különböző bűnalkalmak kialakulását elősegítő veszélyforrásokat,
- b) legyenek képesek a lakosság körében a bűncselekmények elkövetésének, az áldozattá válás lehetőségének kockázatát csökkentő, önvédelmi jellegű magatartásformák alkalmazásának kezdeményezésére, népszerűsítésére,
- c) készség szinten sajátítsák el a biztonság fenntartása, a veszélyhelyzetek elhárítása érdekében a polgárőrt és az állampolgárt megillető jogokat és kötelességeket.

A most kézbe vett tansegédlet azokat a legfontosabb ismereteket foglalja össze, amelyeket elgondolásunk szerint a polgárőröknek az alapismereti képzés keretében el kell sajátítaniuk. Elkészítése során arra törekedtünk, hogy a bonyolultabb szakmai kérdéseket is viszonylag egyszerűen, könnyen értelmezhetően és olvasmányosan próbáljuk megfogalmazni. Szándékunk ezzel az volt, hogy egyrészt a bűnmegelőzést a szakmai elméleti oldalról is népszerűsítsük a polgárőrök körében, másrészt olyan érveket is a kezükbe adjunk, amelyet a közösségi kapcsolatok során is jól tudnak hasznosítani.

Az általános ismeretek előtérbe helyezése miatt ebben a kiadványban nem tárgyalunk részletesen olyan speciális felkészülést igénylő kérdéseket, mint a közlekedésbiztonság, a baleset megelőzés, a környezetvédelem, a kábítószer-fogyasztás elleni fellépés, vagy az. áldozatvédelem társadalmi feladatai. Úgy gondoljuk, ez már a polgárőrök, polgárőr szervezetek szakosodása érdekében szükséges más képzési fonna (a szakmai továbbképzés, vagy szakosító képzés) témaköre lehet.

Valamennyi fejezet végén ismétlő kérdéseket, valamint egy gyakorlati feladatot is megfogalmaztunk, amelyek nemcsak az egyesületekben szervezett csoportos felkészülések, hanem az egyéni tanulás, az önképzés során is jó szolgálatot tehetnek az ismeretek

elsajátításának ellenőrzésében. Nem titkolt szándékunk ezzel az sem, hogy elősegítsük a leírtak továbbgondolását, a helyi sajátosságokhoz és lehetőségekhez igazodó bővítését, új szituációs bűnmegelőzési módszerek kialakítását.

A jegyzet használatához sok sikert kívánunk, s bízunk abban, hogy azt nemcsak a tanulás, hanem a gyakorlati munka során is hasznosítani tudják a polgárőr egyesületek tagjai.

I.

A POLGÁRŐRSÉG KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE 1991-TŐL

1.1. A polgárőrség fejlődése

Az Országos Polgárőr Szövetség 1991. március 28-án alakult Önvédelmi Szervezetek Országos Szövetsége néven elsősorban a kistelepülések biztonságát, a lakókörnyezeteket veszélyeztető bűncselekmények, a közlekedési balesetek megelőzése, gyermek- és ifjúságvédelem társadalmi feladatainak ellátása, valamint a fenti feladatokat ellátó állami és önkormányzati szervezetek munkájának lakossági segítése érdekében. Az OPSZ egyik alapítója és első elnöke Dr. Kopácsi Sándor. Valódi, alulról szerveződő mozgalom bontakozott ki, gyakorlatilag az akkori, igen kritikusnak érezhető közbiztonsági helyzet következményeként. A lakosság érezte, nemcsak elvárásokat kell támasztania a rendvédelmi szervekkel szemben, de tevőlegesen is közre kell működnie a közbiztonság megóvásában. A polgárőrség igen gyorsan országos kiterjedésűvé vált, regisztrált tagsága ma már meghaladja a 85 000 főt, akik több mint 2000 egyesületbe és 20 területi (megyei, fővárosi) szövetségbe tömörülve végzik szabadidejükben, önként vállalt közösségi feladataikat.

A polgárőrség életében megalakulása óta négy jól elkülöníthető fejlődési szakasz figyelhető meg.

1. 1991 és 1996 között a polgárőrsegeket egy alapvetően **spontán szervezeti fejlődés, laza országos szövetségi kapcsolat, területenként eltérő bűnmegelőzési szemlélet és gyakorlat, valamint a rendkívül alacsony anyagi támogatottság jellemezte.** Nagy felelősséget vállaltak ekkor magukra a megyei és fővárosi polgárőr szövetségek valamint az egyesületek vezetői, hogy megalapozzák szinte településenként a civil bűnmegelőzés társadalmi megbecsülését, elfogadottá tegyék azt lakosság körében. Ennek az időszaknak fontos eredménye, hogy folyamatosan jöttek létre a polgárőr egyesületek, a mozgalom terebélyesedett, egyre inkább kereste helyét a bűnözés elleni társadalmi fellépés rendszerében.

2. 1997 és 2000 között a mozgalom jelentős változásokon ment keresztül. Az OPSZ 1997. június 7-i tisztújító országos küldött közgyűlése nem csupán az elnök személyében és az elnökség tagjaiban hozott változást, hanem ezzel párhuzamosan a mozgalom szellemisége is megváltozott. A polgárőr szervezetek legmagasabb fóruma a mozgalom alapvető célkitűzéseként a bűncselekmények megelőzését jelölte meg azzal, hogy a fő figyelmet:

- a) a lakosság vagyónvédelmére (lakásbetörések, gépkocsi feltörések megelőzésére),
- b) a gyermek- és ifjúságvédelem feladataira,
- c) a kábítószer fogyasztás visszaszorítására, valamint
- d) a közlekedés biztonsága érdekében végezhető tájékoztató és nevelőmunkára kívánja fordítani.

A polgárőr szervezetek ezzel egy időben elhatárolták magukat az erőszak, az önbíráskodás, a másokat sértő provokatív magatartás, a felfegyverkezés és a félkatonai jellegű szervezeti és működési struktúrák, a politikai érdekeket szolgáló megnyilvánulások minden formájától.

Elvetették a „bűncselekményekre reagálás” elvét, s tevékenységük egészét a prevencióra, az úgynevezett másodlagos bűnmegelőzési munkára irányították.

Annak érdekében, hogy a polgárőrség egy egységes szemléletű, jól szervezett, határozott célkitűzésekkel rendelkező, egyben a legnagyobb létszámú társadalmi bűnmegelőzési szervezetté váljon, számos új lépés megtételére volt szükség. Még 1997-ben megjelent a polgárőr mozgalom koncepciója, amely alapját képezte az Országos Polgárőr Szövetség új Alapszabályának és a polgárőr szervezetek első, 1998-ban megjelent működési szabályzatának. 1998 lett a „polgárőrség oktatási éve”, amikor megkezdődött a polgárőrök egységes tematika alapján történő bűnmegelőzési felkészítése. A már új ismeretekkel rendelkező polgárőrök 1999-et - a lakosságot leginkább aggasztó - közterületi bűnözés „megelőzési évének” nyilvánították.

Az országos, a megyei és fővárosi szövetségek, a települési egyesületek egyre több állami és önkormányzati szervezettel kötöttek együttműködési megállapodást. Folyamatosan bővültek a gazdasági szférától kapott támogatások. Ebben az időszakban vált a polgárőrség a Belügyminisztérium, a rendőrség, az önkormányzatok legnagyobb stratégiai szövetségésévé.

Az 1997-2000. évek közötti, másodiknak tekintett fejlődési szakasz legnagyobb eredménye született meg 2000-ben azzal, hogy a Fővárosi Bíróság a 14.Pk.66.112/91/15. sz. végzésével az Országos Polgárőr Szövetséget az 1997. évi CLVI. tv. 22. §-ának (3) bekezdése alapján 2000. július 6-tól kiemelkedően közhasznú szervezetté átsorolta. Ennek alapján az Országos Polgárőr Szövetség 2000. március 25-én elfogadott módosított alapszabályában foglaltak értelmében a szövetség

- a) a közrend és közlekedésbiztonság terén a közhasznú szervezetekről szóló törvény (Kszt.) 26. § c) 15. pont alapján kiemelkedően közhasznú;
- b) a gyermek- és ifjúságvédelem terén a Kszt. 26. § c) 10. pontja alapján, továbbá
- c) a környezetvédelem terén a Kszt. 26. § c) 9. pontja alapján közhasznú tevékenységet folytat.

Törvény mondja ki, hogy *a lakosság élet- és vagyonvédelmének biztosítása érdekében létesült társadalmi önvédelmi szervezetek tagjainak a közbiztonság javítására irányuló, a rendőrséggel együttműködési megállapodás szerint végzett tevékenysége közfeladat. A polgárőr közfeladata teljesítése közben ugyancsak törvény alapján részesül 2000. március 1-től a közfeladatot ellátó személy fokozott jogi védelmében.*

Az Országos Polgárőr Szövetség 2001-ben ünnepelte megalakulásának 10. évfordulóját. A 2001. év azonban nemcsak az ünneplés, hanem egyben a tisztújítás éve is volt. A közgyűlés ismételten bizalmat szavazott az Országos Polgárőrség eddigi vezetőinek, s emellett új négy évre (2001-2004) szóló középtávú stratégiát fogadott el. A stratégia egyik fontos célkitűzése volt, hogy a polgárőrségnek a települési, illetve kistérségi lakossági biztonsági igények és elvárások kielégítése, az állami és önkormányzati szervekkel történő hatékony együttműködés biztosítása érdekében:

- a) az ország egészét átfogó,
- b) a kiemelkedően közhasznú, a közhasznú tevékenységek és a közfeladatok ellátására minden tekintetben alkalmas,
- c) szilárd tagsággal rendelkező,
- d) minőségi bűnmegelőzési munkát biztosító szervezetté kell válnia.

3. 2001-től számítjuk így a polgárőrség minőségi fejlesztési szakaszának megkezdését, s ez nyilván jellegénél fogva a korábbiaknál lassabb ütemben - tart mind a mai napig. Ennek a legfontosabb elemei:

- a) a stratégiai partneri kapcsolatok további erősítése,
- b) az országos polgárőr bűnmegelőzési programok (pl. drogprogram, idegenforgalmi régiók programja, nagyvárosi bűnmegelőzési program, az ősz iskolakezdés bűnmegelőzési programja) folyamatos szervezése, elméleti és módszertani fejlesztése,
- c) a polgárőr tevékenység jogi szabályozása, ezzel a szervezet teljes beillesztése a társadalmi bűnmegelőzés rendszerébe,
- d) a stabil, folyamatos finanszírozási háttér megteremtése.

Az elmúlt években ezen a téren is jelentős előrelépések történtek. A működési feltételek biztosítása terén az Országos Polgárőr Szövetség megjelent az állami költségvetés belügyminisztériumi fejezetében.

Ebben az időszakban nyílt lehetőség arra, hogy eddiginél jelentősebb pénzügyi támogatás volt adható:

- a) a területi szövetségek működéséhez és programjaik megvalósításához,
- b) egyes bűnmegelőzési programok (pl. az idegenforgalmi idény feladatai, nagyvárosi program) lebonyolításához,
- c) a forráshiányos egyesületek megsegítésére,
- d) központi rendezvények (pl. ifjúsági bűnmegelőzési táborok, konferenciák) szervezésére.

4. A polgárőrsegről szóló törvény (Pötv.) megjelenése a polgárőrség társadalmi elismerését jelzi. A Magyar Köztársaság Országgyűlése 2006. február 13-án elfogadta a polgárőrsegről szóló 2006. évi LII. Törvényt.

A tény és az esemény minden tekintetben történelmi. Legújabb kori történelmünkben talán először fordul elő, hogy egy társadalmi szervezet tagjai önerőből jutnak el odáig, hogy ügyüket nemcsak a társadalom, de a törvényhozás is felkarolja, és a legmagasabb szintű jogszabályban fogalmazza meg elismerését és a jogrendszerbe illesztve ad lehetőséget egy mozgalom további építéséhez.

Olyan törvényt alkotott a magyar Parlament, amely

- a) **elismerését fejezi ki** az állampolgárok önszerveződésének eredményeként megalakult polgárőrség tevékenységéért,
- b) **méltányolja** szerepvállalását a helyi önkormányzatok és a helyi, területi rendvédelmi szervek közbiztonsági, bűnmegelőzési feladatainak végrehajtásában,
- c) a jövő szempontjából **értékteremtő alapokat fektet le** a polgárőrség további sikeres működtetése és fejlesztése érdekében, s mindezzel
- d) a társadalmi bűnmegelőzésben való civil részvétel számára **szilárd jövőkép** kialakításának **lehetőségét teremti meg**.

1.2. A törvény értékteremtő elemei: amelyeknek meghatározóvá kell válniuk egyrészt a civil bűnmegelőzésben élenjáró polgárőrségi, másrészt a közigazgatási, önkormányzati és rendészeti-rendvédelmi gondolkodásban és cselekedetekben egyaránt.

1. A törvény megerősíti és intézményesíti a társadalmi szervezatként való önkéntes lakossági részvétel lehetőségét:

- a) az ország közrendje és közbiztonsága fenntartásának segítésében,

- b) a helyi közbiztonság közösségi védelmében,
- c) a határőrizetben,
- d) a környezet- és természetvédelemben,
- e) a veszélyhelyzetek megelőzésében és kezelésében,
- f) a társadalmi bűnmegelőzésben,
- g) az önkormányzatok és a lakosság közötti bizalom erősítésében.

Ezzel egyértelművé és mindenki számára jól érthetővé teszi a **polgárőrség tevékenységi területeit**, kijelöli a társadalmi bűnmegelőzés civil oldalán azt a pontos és egyébként igen széles cselekvési sávot, amelyben szerepet szán az önkéntes közreműködésnek.

2. A törvény pontosan meghatározza azokat a szervezeteket, amelyekkel a polgárőrség **kölcsönös együttműködésre** kötelezett. Ezek a szervezetek:

- a) a helyi önkormányzatok,
- b) az állami és önkormányzati szervezetek,
- c) a rendőrség, a katasztrófavédelem, illetve a vám- és pénzügyőrség szervei,
- d) a környezet- és természetvédelmi szervezetek,
- e) a hivatásos önkormányzati és az önkéntes tűzoltóságok,
- f) a mezei- és természetvédelmi őrszolgálatok, valamint
- g) a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara.

A **kölcsönös együttműködés** pedig fogalmilag egyértelműen jelzi, hogy **a megjelölt partnerek számára is kötelezettségként jelenik meg a polgárőrségekkel a kapcsolattartás**, a közös cselekvés. A felek felhatalmazást kaptak arra is, hogy az együttműködés tartalmi elemeit, a közös feladatok ellátásának rendjét írásbeli együttműködési megállapodásban rögzítsék. Ezzel a törvény megszünteti annak a lehetőségét, hogy egyes szervezetek azzal az indoklással zárkozzanak el a szerződéskötéstől, hogy arra nem rendelkeznek felhatalmazással.

3. Az együttműködő szervezetekkel történő közös feladatellátáson, belül a törvény azzal, hogy a polgárőrtől elvárható, illetve az általa ellátható főbb tevékenységeket felsorolja, **óvja az önkéntes közreműködőt az őt megillető jogkör esetleges túllépésének kockázatától**. Így a polgárőr tevékenysége a közös feladatellátás során a felvilágosításra, tájékoztatásra, meghatározott eseményen részvételre, helyszínen való tartózkodásra, ott a rend fenntartásában való közreműködésre, objektum, közterület vagy esemény megfigyelésére, továbbá az eljáró szerv tevékenységének támogatására és segítésére terjedhet ki. A Polgárőrsegről szóló törvény 4. § alapján **a polgárőr tevékenysége során jogosult a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt visszatartani. Köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul a büntetőeljárásról szóló törvény szerint eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni**.

4. A törvény **egységessé teszi a polgárőrség megjelenését, arculatát** a közterületeken azzal, hogy

- a) a polgárőrség feliratú **megkülönböztető mellény** előírásával gyakorlatilag formaruha-viselési kötelezettséget ír elő,
- b) a szolgálati tevékenységhez használt **járműveken kizárólag a Polgárőrség feliratot** engedélyezi, egyben
- c) kizárja a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek és más hatóságok egyenruházatával, jelvényeihez, jelképeihez való hasonlóságot.

Mindennek védelmi hatása is van, hiszen láthatóvá, távolról is felismerhetővé teszi a fegyvertelen civil bűnmegelőzési mozgalom tagját, s ez csökkentheti egy esetleges menekülés érdekében történő váratlan támadás veszélyét.

A társadalmi bűnmegelőzés és a polgárőrség eszmeiségéhez közelálló további **törvényességi és a polgárőr személyére nézve biztonsági garanciát is jelent** a közbiztonságra különösen veszélyes eszköz, és a lőfegyver viselésének a tilalma, továbbá annak hangsúlyozása, hogy a polgárőr hatósági jogkörrel nem rendelkező, kényszerítő eszköz használatára nem jogosult személy. Ez egy jól behatárolható eszközkört érintő tiltás, amely ugyanakkor azt is jelenti, hogy a tilalmi körbe nem sorolt más, a jogos védelmi helyzetben arányosan alkalmazható védekező eszköz megjelenhet a polgárőr szolgálatban.

A polgárőr mozgalom működőképességének fenntartását, anyagi és technikai biztonságát szolgálja, hogy a törvény:

- a) deklarálja a polgárőrszervezetek szövetségének központi költségvetésből történő, az éves költségvetési törvényben meghatározottak szerinti támogatását,
- b) elvi lehetőséget biztosít az önkormányzatok, a rendvédelmi, a környezet- és természetvédelmi szervek számára, hogy technikai és egyéb eszközöket adjanak át, amelyeket kizárólag rendeltetésüknek megfelelő módon és céllal lehet felhasználni, vagy
- c) lehetőségük szerinti egyéb anyagi forrásokat biztosítsanak, vagy más módon támogassák a polgárőrség működését és tevékenységét.

Ez utóbbi lehetőség különösen helyi szinten kialakított együttműködési kapcsolatok keretében teszi lehetővé **az egyesületi működés hosszabb távú tervezhetőségét és biztonságát.**

A törvény meghatározza azokat a feladatköröket, amelyek közül legalább hármat a polgárőrszervezetek szövetségének teljesíteni kell ahhoz, hogy elnyerje az éves költségvetési törvényben meghatározottak szerint a központi költségvetés támogatását. E feladatkörök - nem számítva kisebb eltéréseket - gyakorlatilag megegyeznek az Országos Polgárőr Szövetség hatályos Alapszabályának 9. pontjában foglalt célokkal és feladatokkal.

Két új elem jelenik meg ugyanakkor a feladatrendszerben:

- a) *az áldozatvédelmi tevékenység támogatása, valamint*
- b) *közreműködés a bűncselekmények felderítésében.*

Az előbbi a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának kiemelt feladataihoz igazodik, míg utóbbi képezheti a jogi alapját - különösen az adatvédelmi szabályokkal történő összehangolását követően - a tárgykörözés feladataiban történő nyílt részvételnek.

A polgárőrség feladatrendszerében továbbra is az önkéntes feladatvállalás a meghatározó, amely önálló és közös polgárőr szolgálatok keretében, a helyi sajátosságok, biztonsági szükségletek és a helyi lakossági elvárások figyelembe vételével jeleníthető meg a mindennapok munkájában.

A polgárőrsegről szóló törvény megjelenése jól kifejezi: a társadalom a jövőben mind jobban támaszkodni kíván az önkéntes részvételen alapuló bűnmegelőzési, helyi közbiztonság védelmi feladatokat ellátó polgárőr szervezetekre. Ehhez egyértelmű támogatást biztosít az állam jogalkotó és más feltételteremtő tevékenysége, amelynek nyilvánvaló módon folytatódnia kell az elkövetkező években is.

A fenti folyamat szerves részének értékelhető a közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. tv. megjelenése.

Az Országgyűlés a közbiztonság növelésének, a lakosság biztonságérzete javításának elősegítésére, a helyi rendészeti feladatok egységes és hatékony ellátása, az ebben közreműködők együttműködésének fokozása, a közterületek rendjének védelme, valamint annak rendjét megbontó jogsértések hatékonyabb megelőzése, megakadályozása, szankcionálása, továbbá a védett természeti értékek és területek megóvása érdekében alkotta - a **polgárőrsegről szóló 2006. évi LII. törvényt is módosító - 2009. évi LXXXIV. törvényt.**

A módosítás legfontosabb területei:

- a rendőrség megállapodásra történő kötelezése a polgárőr szervezetekkel, amennyiben a törvényben meghatározott feladatokat ellátó polgárőr szervezet azt kezdeményezi;
- a törvényben meghatározottaknak megfelelően a rendőrség felé történő tájékoztatási és egyeztetési kötelezettség;
- a polgárőr - tevékenységének ellátása során - gázsprayt tarthat magánál;
- a polgárőrök a törvényben meghatározott esetekben és helyeken jelzőőri feladatokat láthatnak el;
- rendőrségi közreműködés a polgárőrök szakmai ismereteinek bővítésében.
- A polgárőrség a rendőrséggel való együttműködés keretében részt vehet a körözött gépjárművek azonosításában.

Ismétlő kérdések:

- 1) Mikor alakult meg az Országos Polgárőr Szövetség?
- 2) Ismertesse a polgárőrség fejlődését!
- 3) Milyen fontos célokra teszi lehetővé a Pötv. a társadalmi szervezetként való önkéntes lakossági részvételt?
- 4) A Pötv. 4. § alapján ismertesse a polgárőr jogosultságait és kötelességeit szabálysértés, illetőleg bűncselekmény elkövetésének tettenérése esetén!
- 5) A Pötv. hogyan teszi egységessé a polgárőrség közterületen való megjelenését, arculatát?
- 6) Mikortól illeti meg a polgárőrt a közfeladatot ellátó személy jogi védelme?
- 7) A törvény hogyan szolgálja a polgárőrség működőképességének fenntartását, anyagi és technikai biztonságát?
- 8) Milyen két új elem jelenik meg a polgárőrség feladatrendszerében?
- 9) Ismertesse, hogy a Pötv. módosítása milyen fontos új területekre terjed ki!

II. A POLGÁRŐR

2.1. A polgárőrrel szemben támasztott követelmények

A **polgárőr** a helyi polgárőr szervezet tagja, a polgárőrsegről szóló törvényben, valamint a Büntető Törvénykönyvben meghatározottak szerint közfeladatot ellátó személy, aki önként vállalja a polgárőrség tevékenységében való közreműködést.

Az Országos Polgárőr Szövetség tagszervezeteiben **polgárőr lehet** minden büntetlen előéletű magyar vagy Magyarországon letelepedett, illetve magyarországi tartózkodási engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgár, aki:

- a) a polgárőr szervezet célkitűzéseivel egyetért;
- b) azok megvalósítása érdekében önként, díjazás nélkül, szabadidejében tenni kíván;
- c) polgárőr egyesület a tagjai soraiba felveszi és sikeres polgárőr alapismereti vizsgát tett.

A polgárőr szervezet számára jelentős anyagi vagy erkölcsi támogatást nyújtó jogi vagy természetes személyek a közgyűlés döntése alapján a polgárőrség (egyesület, szervezet) pártoló tagja címet nyerheti el. A pártoló tagságot a szervezet oklevéllel ismeri el. A polgárőr szervezet a polgárőrség érdekében kifejtett tevékenysége, közéleti szereplése alapján természetes személynek „tisztyletbeli tag” címet adományozhat.

Követelmények a polgárőrrel szemben:

- a) aktívan vegyen részt egyesületének munkájában, vállaljon szerepet a polgárőrség célkitűzéseinek megvalósításában, a polgárőr szolgálatok teljesítésében;
- b) tekintse fontos feladatának a szűkebb és tágabb környezetében élők egymás iránti tiszteletrre, megbecsülésre ösztönzését, az egymás érdekeit figyelembe vevő korrekt emberi kapcsolatok kialakítását;
- c) érezzen felelősséget szűkebb és tágabb környezete biztonságáért, nyugalmaért, vállaljon kezdeményező szerepet annak megvalósításában;
- d) ne valljon magáénak, ne fogadjon el, és ne terjesszen szélsőséges nézeteket, utasítson el bármilyen, a nemzeti kisebbséghez vagy etnikai hovatartozáshoz, vallási meggyőződéshez, nemhez, fajhoz kapcsolódó diszkriminatív magatartást vagy megnyilvánulást;
- e) ápolja a polgárőrségre és az egyesületek életére jellemző bajtársi szellemet, képviselje a közbiztonság érdekeit minden társadalmi fórumon, bajbajutott társainak nyújtson minden törvényes eszközzel segítséget;
- f) támogassa a közbiztonság fenntartása érdekében hivatásszerűen tevékenykedő állami és önkormányzati szervek munkáját, működjön közre a közösség érdekeit szolgáló kezdeményezések felkarolásában;
- g) ne képviseljen olyan nézeteket, eszméket, amelyek a lakosság nyugalmaival, a közbiztonság fenntartásával ellentétesek;
- h) vegyen részt a környezetében észlelt, a társadalmi együttélést megzavaró, annak normáiba ütköző magatartásformák, jelenségek megelőzésében, működjön közre azok elhárításában.

A fenti követelmények ismételt szándékos vagy gondatlan megszegését a polgárőr szervezet etikai vétségnek minősítheti.

2.2. A polgárőr jogai és kötelezettségei

A polgárőr a magyar **állampolgárt illető, valamint a polgárőrségről szóló törvényben meghatározott jogok** és kötelezettségek keretében végzi bűnmegelőzési, és a közbiztonság, közrend védelme érdekében kifejtett önkéntes szolgálatát. Ennek részleteit „a polgárőr intézkedések” című fejezetben tárgyaljuk.

A polgárőr köteles a polgárőrség célkitűzései, az egyesület által felvállalt feladatok megvalósítása érdekében

- a) aktív tevékenységet folytatni;
- b) a polgárőr szervezetek saját és ideiglenes használatra kapott vagyontárgyait a tőle elvárható gondossággal megóvni, azokat rendeltetésszerűen használni;

- c) az általa észlelt vagy tudomására jutott bűncselekményekről, vagy a közbiztonságra káros következményekkel fenyegető cselekményekről az abban eljárni illetékes hatóságot haladéktalanul értesíteni;
- d) felkérésre segítséget nyújtani az eljáró hivatalos szervek munkájához;
- e) a rendvédelmi vagy más szervekkel történő együttműködés során tudomására jutott állam- vagy szolgálati (üzleti) titkot megőrizni;
- f) tevékenysége során birtokába jutott személyes adatok megismerése és adatkezelése tekintetében a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény rendelkezései szerint köteles eljárni.

A polgárőr jogosult az állampolgári jogok keretében:

- a) saját illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadást elhárítani (jogos védelem),
- b) beavatkozni végszükség helyzetben,
- c) a birtokvédelem keretében jogos önhatalmat gyakorolni,
- d) arra törvény által feljogosított hivatalos személy felkérésével igazoltatást kezdeményezni,
- e) feljelentést tenni bűncselekmény vagy szabálysértés észlelése esetén.

A polgárőr jogosult a polgárőrségről szóló törvényben biztosított jogok keretében:

- a) a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, az elkövetőt visszatartani (köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul a büntetőeljárásról szóló törvény szerint eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni),
- b) gázspray-t magánál tartani és kizárólag jogos védelmi helyzetben használni,
- c) a törvényben meghatározott esetekben jelzőőri feladatokat ellátni,
- d) a rendőrséggel való együttműködés keretében a körözött gépjárművek azonosításában részt venni.

A polgárőr az állampolgárt terhelő kötelezettségek keretében köteles:

- a) segítséget nyújtani sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek.
- b) teljesíteni a jogszabályban előírt bejelentési, értesítési (pl. tűz, katasztrófaveszély, stb.) kötelezettségeket.
- c) eleget tenni a jogszabályban meghatározott közreműködési (pl. veszély elhárítása) kötelezettségének.

A polgárőr tevékenysége során **megkülönböztető mellényt köteles viselni**, amelyen jól látható módon a **Polgárőrség feliratot kell elhelyezni**. Más felirat (pl. Bűnmegelőzés, Faluőrség, stb.) nem alkalmazható. Gyakorlatilag tehát a polgárőrt formaruha-viselési kötelezettség terheli, amelynek alapvető eszköze a megkülönböztető - és nem a láthatósági - mellény. A mellény a polgárőrnek más személyektől való megkülönböztetésre és a polgárőr jelenlét jelzésére szolgál, színe bármilyen - sárga, kék, narancssárga, piros, stb. - lehet, amellyel a megkülönböztetés célja adott élethelyzetben (pl. nappal kék, éjszaka vagy tömegben a sárga mellény ajánlott) elérhető. A polgárőr az egyesülete által elfogadott formaruhát is viselhet, az azonban nem lehet megtévesztő, azaz a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek vagy más hatóság tagjainak egyenruhájához nem lehet hasonló. A megkülönböztető mellényen vagy a formaruhán hatósági jellegre utaló, megtévesztésre alkalmas egyéb jelzést vagy címet, rangjelzést nem lehet használni.

2.3. A polgárőrre vonatkozó tiltó rendelkezések

A polgárőr hatósági jogkörrel nem rendelkezik, ezért szolgálata során nem keltheti sem megjelenésében, sem tevékenységében hivatalos személy látszatát.

A polgárőr kényszerítő eszközt nem alkalmazhat. Miután - más arra jogosult szervezetekre vonatkozó törvényektől eltérően - a polgárőr törvény nem határozza meg a kényszerítő eszköz fogalmát, illetve körét, így ennek a tiltó rendelkezésnek az értelmezése pillanatnyilag rendkívül nehéz. Egyelőre - jobb példa nem lévén - a gumibotot, a bilincset, az elektromos sokkolót, és a szolgálati kutyát¹ sorolhatjuk ebbe a tilalmi körbe, kivéve a gázspray-t, de csak jogos védelmi helyzetben alkalmazhatja (lásd 8.3.2.: A polgárőr legújabb jogosultságai). A polgárőr tevékenysége során **nem tarthat magánál közbiztonságra különösen veszélyes eszközt** (lásd 7.5.: A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökre vonatkozó szabályok.).

A polgárőr tevékenysége során nem viselhet lőfegyvert. Lőfegyvernek minősül a 2004. évi XXIV. törvényben meghatározott tűzfegyver, valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék lőhető ki. A polgárőr törvény tiltó rendelkezése generális tilalmat jelöl, tehát polgárőr szolgálatban az sem viselhet lőfegyvert, aki egyébként más jogcímen annak viselésére jogosult lenne.

2.4. A polgárőr jogalanyisága és jogi védelme

A polgárőr jogi védelmének helyes értelmezése két jogszabályból vezethető le:

- a büntető törvénykönyvből (1978. évi IV. törvény, Btk.);
- a módosított polgárőrségről szóló törvényből (2006. évi LII. törvény, Pötv.).

A Btk. az értelmező rendelkezések között határozza meg, hogy a polgárőr mikor minősül közfeladatot ellátó személynek. A Btk.137. § 2/i. pontja szerint **közfeladatot ellátó személy: a polgárőr, a polgárőrségről szóló törvényben meghatározott feladatok ellátásával kapcsolatban.**

A Pötv.1. § (2) bekezdése szerint **a polgárőr a Büntető Törvénykönyvben meghatározottak szerint - tevékenysége ellátása során - közfeladatot ellátó személy.**

A fenti rendelkezésekből adódóan tehát a polgárőr bizonyos feltételek fennállása esetén közfeladatot ellátó személynek minősül, ezért fokozott büntetőjogi védelem illeti meg.

A közfeladatot ellátó személy a feladatait jogszabály alapján látja el, de eljárása nem minősül hivatalos eljárásnak.

A közfeladatot ellátó személy jogalanyisága megállapíthatóságának feltétele:

1. a polgárőr a polgárőrségről szóló törvényben meghatározott feladatot lát el, és
2. kizárólag a polgárőri tevékenységgel összefüggésben illeti meg a közfeladatot ellátó személy jogalanyisága.

1. A Pötv. csupán a 6. §-ban tesz konkrét említést a polgárőrség feladatairól. Erre tekintettel **a polgárőrség feladatai különösen:**

a) a közrend, a közbiztonság védelmében, az államhatár őrzésében és rendjének fenntartásában, a katasztrófa-és veszélyhelyzet, továbbá a környezet veszélyeztetettségének, károsításának,

¹ A példában felsoroltak a rendőrség kényszerítő eszközei, nyilvánvalóan ez nem a teljes felsorolás, mert a fegyver használat is ide tartozik és további kényszerítő eszközök állnak rendelkezésükre.

rongálásának megelőzésében és elhárításában, következményeinek felszámolásában való közreműködés;

b) a bűn- és baleset-megelőzési, az áldozatvédelmi, a közlekedésbiztonsági és a környezetvédelmi tevékenység támogatása, a lakosság és az önkormányzatok közötti kapcsolat erősítése;

c) a rendőrségről szóló törvény alapján a rendőrkapitányok, a megyék (főváros) tekintetében a rendőrfőkapitány és az illetékességi területen működő önkormányzatok által létrehozott bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottság munkájában való részvétel;

d) folyamatos kapcsolattartás a Pötv. 2. § (1) bekezdésében felsorolt együttműködő - helyi, területi és országos hatáskörű - szervezetekkel, kölcsönös segítségnyújtás egymásnak a feladatok ellátásában;

e) közreműködés a bűncselekmények megelőzésében és felderítésében, eltűnt személyek felkutatásában;

f) önálló, illetve közös szolgálat vagy feladat teljesítésével való részvétel a Pötv. 2. § (1) bekezdése szerinti együttműködő szervek szakmai tevékenységének segítésében;

g) közreműködés a lakosok személyének és javainak védelmében, az állami és önkormányzati vagyon megóvásában.

Amint látható, a jogalkotó igen széles körűen írja le a polgárőrség legfontosabb feladatait. A kialakult gyakorlat alapján megállapítható, hogy a polgárőr egyesületek által végzett konkrét tevékenységek mind besorolhatók a fent említett hét tevékenységi csoport valamelyikébe.

Amennyiben a polgárőr olyan feladatot végez, amely nem függ össze közvetlenül a polgárőri tevékenységgel, nem részesül fokozott büntetőjogi védelemben.

2. A Pötv.-t módosító törvény pontosítja, hogy a polgárőr **kizárólag** tevékenységének ellátása során minősül közfeladatot ellátó személynek. Bár ennek megítélése szorosan összefügg az előző pontban írtakkal, a kizárólagosságnak is fenn kell állnia, mert a két feltétel együttes fennállása esetén részesül csak fokozott büntetőjogi védelemben a polgárőr.

Az, hogy a polgárőr ténylegesen polgárőri tevékenységet lát-e el, az a legegyszerűbben abból állapítható meg, hogy azt az adott egyesületnél előre tervezték, és az Egységes Egyesületi Szolgálatjelentő lapon bejelentették-e vagy sem. Ugyanis az OPSZ Szolgálati Kézikönyvének előírása szerint a polgárőr szolgálatának teljesítését a polgárőr egyesületnél nyilván kell tartani. Erre szolgál az említett szolgálatjelentő lap.

Mind ez azért fontos tehát tisztázni, **mert csak a fenti kritériumok együttes fennállása esetén részesül a polgárőr, mint közfeladatot ellátó személy fokozott büntetőjogi védelemben.**

A fokozott büntetőjogi védelem a polgárőrt megilleti:

- a) saját jogon;
- b) más személy támogatójaként.

a) Saját jogon

A polgárőrt saját jogon, mint közfeladatot ellátó személyt illeti meg a fokozott büntetőjogi védelem. Ezt a Btk. a **Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak** bűncselekménnyel juttatja kifejezésre. **A Btk. 230. § kimondja, hogy** a Btk. 229. § rendelkezései (a hivatalos személy elleni erőszak büntette) szerint büntetendő, aki az ott meghatározott cselekményt közfeladatot ellátó személy ellen követi el.

A hivatalos személy elleni erőszak büntetettét az valósítja meg, aki a hivatalos személyt vagy a külföldi hivatalos személyt jogszerű eljárásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályozza, intézkedésre kényszeríti, vagy eljárása alatt, illetőleg emiatt bántalmazza, továbbá akkor is, ha a bántalmazott a bűncselekmény elkövetésekor már nem hivatalos személy, vagy nem külföldi

hivatalos személy. A közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntettének megvalósulásához az elkövetőnek tisztában kell lennie azzal, hogy a sértett közfeladatot ellátó személy, illetve e minőségében jár el (ezért is fontos, hogy a polgárőr a szolgálatban a polgárőrséghez tartozását mindenki számára jól láthatóan jelző felirattal ellátott öltözetet viseljen). Az elkövetőnek ebben a tényben való tévedése ugyanis kizárhatja a büntetőjogi felelősségét e minősítésre nézve.

A hivatalos személy elleni erőszak bűncselekmény elkövetési magatartásai lehetnek:

- a. *a hivatalos személy jogszerű eljárása teljesítésének akadályozása,*
- b. *intézkedésre kényszerítése,*
- c. *eljárása alatti bántalmazása,*
- d. *eljárása miatti bántalmazása*

A hivatalos személy akadályozása

Akadályozásnak az olyan magatartás tekinthető, amely a jogszerű eljárás megkezdését, folytatását, vagy befejezését gátolja, nehezíti, késlelteti, intenzitását csökkenti. Az akadályozás megvalósításához eredmény létrejötte nem szükséges, a bűncselekmény az elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik.

A hivatalos személy intézkedésre kényszerítése

A hivatalos személy intézkedésre kényszerítéséről akkor lehet beszélni, ha az erőszak, vagy fenyegetés alkalmas arra, hogy a sértett az elkövető akaratának megfelelő magatartást tanúsítva, olyan jogilag értékelhető tevékenységet fejtson ki, amelyre hatáskörénél fogva egyébként is jogosult volna.

A hivatalos személy bántalmazása

Hivatalos személy elleni erőszak büntettét valósítja meg az is, aki a hivatalos személyt eljárása alatt, illetve emiatt bántalmazza. Bántalmazásról ennél az elkövetési magatartásnál akkor beszélünk, ha az elkövető a sértett alany testét erőszakosan, durván érinti.

A hivatalos személy elleni erőszak büntettének fontos tényállási eleme az elkövetés módja, vagyis a hivatalos személy elleni erőszak, vagy fenyegetés alkalmazása. Mind az erőszaknak, mind a fenyegetésnek személy ellen kell irányulnia.

Fontos tényállási feltétele az is, hogy a passzív alany a cselekmény elkövetésekor **jogszerű eljárást teljesítse** és erről az érdekelt állampolgárok tudomást szerezzenek.

A bűncselekmény elkövetése szempontjából teljesen mindegy, hogy az elkövető melyik tevékenységi mozzanat alkalmával gyakorol erőszakot. A lényeg az, hogy az elkövető az erőszakot akkor alkalmazza, amikor hivatalos személy, a hivatalos kötelességéhez tartozó tevékenységi sorozatot már megkezdte, de nem fejezte be.

A hivatalos személyt nem csak a szó szoros értelmében vett közhatalmi tevékenységének a kifejtése során illeti meg a fokozott büntetőjogi védelem, hanem általában a szolgálata, munkaideje alatt, amikor felkészül, illetve készenlétben áll az esetleges intézkedésre, és az ellene irányuló - erőszakkal, vagy fenyegetéssel történő - ráhatás akadályozza a tervezett, vagy szükségessé váló intézkedés megtételét.

b) Más személy támogatójaként

A polgárőr, ugyanúgy, mint valamennyi állampolgár, más személy támogatójaként is felléphet. A büntetőjog ebben az esetben is jogi oltalmazásban részesíti a polgárőrt. Ez a Btk.-ban a hivatalos személy támogatója elleni erőszak büntett formájában jelenik meg. A ***hivatalos***

személy támogatója elleni erőszak bűncselekményt az követi el, aki a hivatalos személy elleni erőszak bűncselekményét hivatalos vagy közfeladatot ellátó személy támogatására vagy védelmére kelt személy ellen követi el.

A hivatalos, vagy közfeladatot ellátó személy támogatására kelt személy az, aki nem hivatalos, vagy közfeladatot ellátó személy, de jogszabály, vagy polgári jogviszony alapján, illetve saját kezdeményezésére, önmagától, előzetes megállapodás nélkül is támogat hivatalos eljárást, egy ellátó személyt, vagy érték védelmére kel.

Elkövetője közvetlenül a hivatalos személy támogatóját, annak tevékenységét akadályozza.

A hivatalos személy elleni erőszak, illetve a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak bűncselekményeknél írtak értelemszerűen a hivatalos személy támogatója elleni erőszak bünteténél is irányadóak. Mindez azt jelenti, hogy a jogszerű polgárőri tevékenységet ellátó polgárőr támogatására vagy védelmére kelt személy elleni erőszak megvalósulása esetén az elkövető a hivatalos személy támogatója elleni erőszak büntett elkövetése miatt felel.

A szolgálatban lévő polgárőr kérésére közreműködő személy elleni erőszakos magatartás nem a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntettét, hanem a hivatalos személy támogatója elleni erőszak büntettét valósítja meg.

Ismétlő kérdések:

Ki lehet a polgárőr egyesület tagja (polgárőr)?

Melyek a polgárőrrel szemben támasztott legfontosabb követelmények?

Mi a különbség a polgárőr, a polgárőrség pártoló tagja és a tiszteltbeli tag között?

Mikor minősülhet etikai vétségnek a polgárőrrel szemben támasztott követelmények szándékos vagy gondatlan megszegése?

Mikor részesülhet a polgárőr fokozott jogi védelemben?

Ki minősül a hivatalos személy támogatójának?

Milyen feltétel teljesülése szükséges ahhoz, hogy a polgárőrrel szembeni támadás közfeladatot ellátó személlyel szembeni erőszaknak minősüljön?

Gyakorlati feladat:

Gyűjtsön gyakorlati példákat arra, hogy polgárőr szolgálatban milyen esetekben jár el hivatalos személy támogatójaként, közfeladatot ellátó személyként, s mely esetekben nem részesül fokozott jogi védelemben.

III. A POLGÁRŐRSÉG

A polgárőrség legfontosabb jellemzőit a polgárőrsegről szóló 2006. évi LII. törvényből, valamint a közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. törvényből vezethetjük le. A polgárőrsegről szóló 2006-ban megjelent törvény meghatározza a polgárőrség és a polgárőr jogszabályi fogalmát, az együttműködés legfontosabb színtereit és tartalmát, a polgárőrség jogosítványait, az állami támogatás rendszerét. A 2009-ben elfogadott törvény az együttműködés tartalmi elemeit pontosítja, továbbá a polgárőrseget megillető jogosítványok körét bővíti, valamint pontosítja a polgárőr jogállását.

3.1. A polgárőrség célja, fogalma, tevékenységi területei

A polgárőrség általános célja a közösségi bűnmegelőzésen belül a civil, lakossági közreműködés biztosítása a bűncselekmények megelőzése érdekében. Széleskörű társadalmi összefogásra épül, alapja az állampolgárok pozitív érzelmi kötődése szűkebb környezetükhöz, tenni akarása a lokális környezet életfeltételeire kedvezőtlenül ható jelenségek távoltartása, megszüntetése vagy visszaszorítása érdekében.

A polgárőrség közvetlen célja:

- az ország közrendje és közbiztonsága fenntartásának segítése,
- a határőrizetben, a környezet- és természetvédelemben, a veszélyhelyzetek megelőzésében és kezelésében, a társadalmi bűnmegelőzésben való lakossági részvétel,
- az önkormányzatok és a lakosság közötti bizalom erősítése,
- a helyi közbiztonság közösségi védelme érdekében a lakosok közösségei által meghatározott feladatok ellátásában való közreműködés.

A polgárőrség főbb jellemzői:

- az önkéntesség,
- a törvényesség,
- az emberi jogok messzemenő tiszteletben tartása,
- az ellenszolgáltatás nélkül végzett közösségi tevékenység,
- a bizalomra épülő felelősségvállalás és a politikasemlegesség jellemzi.

A polgárőrség fő tevékenységi területei:

- a bűnözés elleni fellépés,
- a bűnmegelőzés:
 - a vagyonvédelem,
 - a gyermek- és ifjúságvédelem,
 - a kábítószer-fogyasztás visszaszorítása,
 - a közlekedés biztonsága,
 - a katasztrófavédelem valamint
 - a környezetvédelem társadalmi feladatainak megvalósításában való közreműködés.

3.2. A polgárőr szervezet

A polgárőrség - célkitűzései megvalósítása érdekében - az egyesülési jog alapján működő társadalmi szervezetek összefoglaló megnevezése.

Az egyesülési jog és a társadalmi szervezetek

Az egyesülési jog mindenkit megillető szabadságjog, amelyet a Magyar Köztársaság elismer és biztosít annak zavartalan gyakorlását.

Az egyesülési jog gyakorlása:

- nem valósíthat meg bűncselekményt, bűncselekmény elkövetésére való felhívást;
- nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével;

Az egyesülési jog alapján fegyveres szervezet nem hozható létre.

Társadalmi szervezet minden olyan tevékenység céljából alapítható, amely összhangban áll az Alkotmánnyal, és amelyet törvény nem tilt. A társadalmi szervezet céljai megvalósítása gazdasági feltételeinek megvalósítása érdekében gazdasági-vállalkozási tevékenységet is folytathat - az adott tevékenységre vonatkozó külön szabályok szerint -, de elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenység végzése céljából nem alapítható.

A társadalmi szervezet legfontosabb jellemzői:

- a) önkéntesen, bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre,
- b) önkormányzattal rendelkezik,
- c) alapszabályában meghatározott célra alakul,
- d) nyilvántartott tagsággal rendelkezik, és céljai elérésére szervezi tagjai tevékenységét.

Nem minősül társadalmi szervezetnek a magánszemélyeknek az egyesülési jog alapján létrehozott olyan közössége, amelynek működése nem rendszeres, vagy nincs nyilvántartott tagsága, vagy az egyesülési jogról szóló törvényben meghatározott szervezete.

A polgárőrség szervezetei

Polgárőr szervezetnek minősül:

- a) a polgárőrségben részt venni kívánó polgárok vagy a települési önkormányzat kezdeményezésére, településenként, település-részenként vagy több település összefogásával létrehozott önálló **polgárőr egyesület**;
- b) feladataik összehangolása, tagjaik képzése, érdekeik képviselése, védelme érdekében az egyesületek által a megyében (fővárosban) megalakított **területi szövetség**;
- c) az egyesületi, tagszövetségi érdekvédelem, a polgárőrség célkitűzéseinek társadalmi képviselése, az egyesületek, tagszövetségek működését elősegítő információk közvetítése, a hazai és külföldi tapasztalatok hasznosítása, népszerűsítése, más hazai vagy külföldi társadalmi szervezettel, állami vagy gazdasági szervvel történő, kölcsönös előnyökön alapuló együttműködés kialakítása, a polgárőrségben résztvevők képzése, az egyesületek, tagszövetségek anyagi támogatása érdekében a területi szövetségek által létrehozott **országos szövetség (OPSZ)**.

Polgárőr egyesületek céljaik elérése, érdekeik hatékonyabb érvényesítése érdekében a nagyvárosokban, valamint az idegenforgalom, vagy a kiemelt céltámogatások által érintett kistérségekben szövetséget hozhatnak létre. A kistérségi társulás nem minősül területi szövetségnek, és a működés, valamint az OPSZ tagság kérdésében más polgárőr egyesületet nem befolyásolhat.

A polgárőr egyesület (kistérségi, települési társulás stb.) és a területi szövetség az OPSZ-tagságát az országos szövetség által kiadott tanúsítvánnyal igazolja.

Polgárőr szervezettel szemben alapvető követelmény, hogy:

- a) tegye lehetővé a közbiztonság javításáért és megszilárdításáért önként tenni akaró állampolgárok szervezett és célirányos részvételét a bűnözés elleni fellépés, a bűnmegelőzés, a közlekedés biztonsága, a gyermek- és ifjúságvédelem, a kábítószer-fogyasztás visszaszorítása, a katasztrófavédelem és a környezetvédelem társadalmi feladatainak megvalósításában,

- b) kapcsolódjon be a célkitűzéseivel azonos tevékenységet végző állami, önkormányzati, más társadalmi szervek, szervezetek munkájának népszerűsítésébe,
- c) biztosítson teret és lehetőséget az állampolgárok közbiztonsági ismereteinek bővítéséhez,
- d) járuljon hozzá a települések (lakókörnyezet) közbiztonságának fenntartásához, a polgárok személy- és vagyonbiztonságát veszélyeztető cselekmények, események megelőzéséhez, ezen keresztül szubjektív biztonságérzetük javításához,
- e) képviselje az állampolgárok legszélesebb rétegeit a helyi, területi önkormányzati-rendőrségi bűnmegelőzési és társadalmi bizottságokban,
- f) érdekképviselői tevékenységével, tagjai és a lakosság mozgósításával segítse elő a helyi önkormányzat feladatkörébe tartozó, a közbiztonság javítására irányuló törekvéseket,
- g) az állampolgárokat megillető jogi lehetőségek legszélesebb kihasználásával nyújtson segítséget a közbiztonság fenntartásával, javításával hivatásszerűen foglalkozó szervek munkájához.

A polgárőr szervezet határolódjon el az erőszak, az önbíráskodás, másokat sértő provokatív magatartás, a felfegyverkezés, a félkatonai jellegű szervezeti és működési struktúrák, a politikai érdekeket szolgáló megnyilvánulások minden formájától.

A polgárőr szervezet a helyileg illetékes önkormányzat hozzájárulásával a település, városrész nevére utalással a „POLGÁRŐRSÉG” (például Kecskeméti Polgárőrség, Békásmegyeri Polgárőrség, Nagyegyháza Polgárőrsége) megnevezést is használhatja.

3.3. A polgárőr tevékenység területei

A polgárőrség fő küldetése a közbiztonság védelme. A polgárőrség célkitűzéseinek megvalósítása érdekében **a polgárőr szervezet tevékenysége** kiterjedhet:

- a) a polgárőrök bűnmegelőzési alapképzésére, folyamatos továbbképzésére,
- b) rendszeres egyesületi foglalkozások keretében az egyesületi tagok és a lakosság részére közbiztonsági vonatkozású tájékoztató előadások, bemutatók, kiállítások, tanácsadások szervezésére,
- c) posztos polgárőri szolgálat teljesítésére (ez új fogalom a polgárőrség történetében, de már jó pár éve polgárőrök teljesítenek ilyen feladatokat),
- d) a közösségi biztonsághoz szükséges állampolgári jogok és kötelességek megismertetésére,
- e) bűnmegelőzési, közlekedésbiztonsági, természet- és környezetvédelmi, katasztrófavédelmi kiadványok terjesztésére,
- f) a közbiztonság megítéléséről, az önkormányzat, a rendőrség, más rendvédelmi szervek működéséről a lakossági vélemények közvetítésére a helyi önkormányzati és állami szervek fórumain,
- g) az iskolai bűnmegelőzési nevelőmunkában történő részvételre,
- h) a polgárőrök testedzésének támogatására, a tömegsport népszerűsítésére,
- i) az egyesület működési körzetében közbiztonsági célú közterületi álló és mozgó figyelő-jelző szolgálat működtetésére,
- j) lakókörnyezeti közösségek biztonságát, önvédelmi jellegű együttműködését biztosító mozgalmak (például Szomszédok Egymásért - SZEM) támogatására,
- k) a polgári védelmi tevékenységgel összefüggő biztonsági feladatok ellátásában való közreműködésre,
- l) a köztisztaságra, a közegészségügyre, a közterületek igénybevitelére, a természet- és környezetvédelemre, a katasztrófa-elhárításra vonatkozó kedvezőtlen jelenségek feltárására, folyamatos figyelemmel kísérésére,

- m) lakóközösségek által magánerejűvel létesített vagy más jellegű vagyonvédelmi biztonsági jelzőberendezések diszpécserközpontjainak felügyeletére, szükség esetén az eljárásra jogosult hatóságoknál intézkedések kezdeményezésére,
- n) intézkedő rendőr, más rendvédelmi szerv tagja vagy közfeladatot ellátó személy részére közvetlen segítség nyújtására,
- o) lakossági, önkormányzati vagy más rendezvényeken rendezői feladatok ellátására.

A felsorolt tevékenységek közül egy polgárőr szervezet a helyi lakossági, önkormányzati, közbiztonsági igények figyelembe vételével önállóan választhatja ki azokat, amelyek célkitűzéseinek, lehetőségeinek leginkább megfelelnek.

A kiválasztott tevékenységi területek feladatainak ellátása érdekében a polgárőr szervezet az alapszabályában rögzítetteknek megfelelően szakcsoportokat, munkabizottságokat, szekciókat, tagozatokat, stb. (pl.: oktatási, propaganda, médiafelelősi; bűnmegelőzési; ifjúsági-nevelési; közlekedésbiztonsági, baleset-megelőzési; környezetvédelmi, katasztrófavédelmi, ügyeleti-felügyeleti; közterületi figyelő-jelző; vagyon-védelmi, SZEM, stb.) hozhat létre. E szervezeti elemek alapvető rendeltetése, hogy a szervezeten belül lehetőséget biztosítson a szakosodásra, összehozza az egyes bűnmegelőzési szakterületek iránt érdeklődőket, és teret adjon számukra a közös cselekvésre.

3.4. Az együttműködés

A polgárőr szervezet széleskörű együttműködést alakít ki a települések biztonságában, a közbiztonság fenntartásában érdekelt állami, önkormányzati szervekkel és társadalmi szervezetekkel. Olyan alternatív közbiztonsági szervekkel célszerű együttműködni, amelyek a jogállam követelményeinek megfelelnek (közterület felügyelők, mezőőrök, természetvédelmi őrk, halőrök, vadászok, gátőrök, stb.). A stratégiai együttműködő partnerekkel kialakított partneri kapcsolat a polgárőrség működésének meghatározó tényezője.

Azt azonban e helyen is meg kell említenünk, hogy természetesen maga a helyi lakosság a legfontosabb partnere a polgárőrségnek a helyi biztonság megteremtésére irányuló tevékenységben.

A polgárőrség **kiemelt stratégiai** együttműködő partnerei:

- a) az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (ezen belül az ORFK, területi rendőr-főkapitányságok, rendőrkapitányságok),
- b) Az Önkormányzati Minisztérium (ezen belül a helyi és megyei jogú városi, fővárosi önkormányzatok),
- c) a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium stb.

További együttműködő partnerek:

- Magyar Vöröskereszt
- Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
- Vám- és Pénzügyőrség
- Magyar Posta
- Megyei Önkormányzatok Szövetsége
- Magyar Autóklub stb.

A rendvédelmi szervek segítséget nyújtanak a polgárőr egyesületek tagfelvételi munkájához; rendszeresen igénylik a közterületek és nyilvános helyek rendjének, létesítmények vagyonbiztonsági helyzetének folyamatos figyelemmel kísérését, a veszélyt jelentő eseményekről a jelzésadást, a polgárőr egyesületek eszközeinek eseti igénybevételét, a

polgárőrök közreműködését a hivatalos eljárások lebonyolításában. Kezdeményezik, szervezik és irányítják a közös bűnmegelőzési szolgálat ellátását, kéri tevékenységük népszerűsítését, kiadványaik terjesztését a lakosság körében.

Az önkormányzatoknak a közbiztonság terén vállalt nagyobb felelőssége, intenzívebb bűnmegelőzési tevékenysége indokolja, hogy **a polgárőrségek minél nagyobb arányban és erővel járuljanak hozzá az önkormányzati feladatok megvalósításához.** Ezen feladatok közül kiemelkedik:

- a) az aktív részvétel a település közbiztonsági, bűnmegelőzési stratégiájának kidolgozásában, az abban foglalt programok megvalósításában,
- b) a közreműködés az önkormányzatot terhelő, a település és a régió biztonságát érintő közfeladatok ellátásában,
- c) a rendszeres tájékoztatás a lakosságot érintő, az önkormányzat intézkedési körébe tartozó közlekedésbiztonsági, természet- és környezetvédelmi, gyermek- és ifjúságvédelmi, szociális, stb. problémákról javaslattétel és részvétel azok megoldásában.

A társadalmi szervezetek közül a polgárőrség elsősorban azokkal törekszik kölcsönös kapcsolatok kialakítására, tevékenységének összehangolására, amelyek működése a településfejlesztés, közlekedésbiztonság növelése, a lakosság egészségügyi helyzete, a természet- és a környezetvédelem, a karitatív tevékenység, a vagyonbiztonság, az állampolgárok érdekeinek érvényesítése, a nevelésügy területére irányul.

A gazdasági élet szereplőinek megnyerése a bűnmegelőzés társadalmi feladatainak támogatására kiemelkedően segítheti az önkéntes polgárőrségek működési feltételeinek biztosítását, nagymértékben hozzájárulhat a helyi közbiztonsági kockázatok csökkentéséhez. A kölcsönös segítségnyújtásra irányuló feladatokat, együttműködési megállapodásokat elsősorban azokkal a gazdasági társaságokkal, vállalkozásokkal (pl. postai szolgáltatók, közlekedési vállalatok, közüzemek, pénzüzetek, stb.) célszerű kialakítani, amelyek működésének megzavarása jelentősen befolyásolhatja a lakosság biztonságérzetét, ugyanakkor a polgárőr szolgálatok célirányos szervezésével a polgárőrségek képesek érzékelhetően hozzájárulni azok megelőző védelméhez.

Egyre inkább előtérbe kerül a civil bűnmegelőzési mozgalmak nemzetközi kapcsolatainak fontossága. Nemcsak országos szinten, de különösen az államhatár menti településeken működő polgárőrségek számára ajánlott a határon túli települések vagy régió hasonló bűnmegelőzési, a gyermek- és ifjúságvédelemben, a drogmegelőzésben szerepet vállaló civil szervezeteivel a kölcsönös kapcsolatok kialakítása és fenntartása.

Az együttműködés keretében a külső szervezetek:

- a) közreműködnek a polgárőrök alapismereti és továbbképzésében, a vezetőképzésben,
- b) infrastruktúrát, tárgyi eszközöket bocsátanak a polgárőr egyesületek rendelkezésére,
- c) szakmai tájékoztató anyagokat biztosítanak,
- d) pénzügyi támogatást nyújtanak,
- e) az egyesületeket, szövetségeket tervezetek véleményezésére, javaslattételre kéri fel.

Az együttműködés területeit, a közösen, illetve az együttműködő fél érdekében ellátandó feladatokat, a felelősöket, határidőket illetve a felek által fontosnak ítélt egyéb kérdéseket a polgárőr szervezetek írásban, együttműködési megállapodás keretében rögzítik. A polgárőr szervezetek általában évenként egy alkalommal áttekintik és értékelik az együttműködési

megállapodásban foglaltak teljesülését, szükség esetén kezdeményezik annak felülvizsgálatát, a szükséges módosítások elvégzését.

Ismétlő kérdések:

- 1) Fogalmazza meg a polgárőrség alapvető célját!*
- 2) Melyek a polgárőrség legfontosabb jellemzői?*
- 3) Melyek a polgárőrség fő tevékenységi területei?*
- 4) Ismertesse a polgárőrség fogalmát!*
- 5) Mit értünk az egyesületi jog alatt?*
- 6) Határozza meg egy társadalmi szervezet legfontosabb jellemzőit!*
- 7) Sorolja fel a polgárőr szervezeteket!*
- 8) Ismertessen legalább három, a polgárőr szervezettel szemben támasztott alapvető követelményt!*
- 9) Kik a polgárőrség stratégiai együttműködő partnerei?*
- 10) Milyen segítséget nyújthatnak külső szervezetek a polgárőrség részére az együttműködés keretében?*

Gyakorlati feladat:

A polgárőr szervezetek részére ajánlott tevékenységi körökből válassza ki azokat, amelyek ellátása az Ön megítélése szerint saját lakókörnyezetében fontosak.

Készítsen javaslatot arra, hogy az Ön által kiválasztott tevékenységeket a saját polgárőr egyesülete hol, milyen módon, formában, illetve milyen tartalommal valósíthatja meg.

IV.

A POLGÁRŐR KÖZTERÜLETI BŰNMEGELŐZÉSI SZOLGÁLATA

4.1. A közbiztonság fogalma

A közbiztonság nem más, mint amit a szó jelent: a „köz” biztonsága, vagyis az állampolgárok mindenkori közbiztonság érzete, amely általában szubjektív, ugyanakkor ezt a szubjektivitást jellemzően a közbiztonságérzetet befolyásoló objektív események és állapotok határozzák meg. Más megfogalmazásban: közbiztonság alatt értünk olyan közállapotot, társadalmi rendet, amelyben mind az egyes polgárok, állami társadalmi gazdasági szervek, életét, testi épségét, anyagi javait, jó hírnevét mindenki tiszteletben tartja és azt az állam erőszak szervei útján szavatolja.

4.2. A közrend és a közbiztonság

A közrend összességében a jogi rendet jelenti. Feltételez a köz érdekét magában hordozó jogrendszer létét és egy olyan közigazgatási végrehajtó rendszer, valamint igazságszolgáltatás meglétét és működését, amely képes a jogszabályokban előírt magatartások kikényszerítésére.

A közbiztonság egy olyan állapot, amelyben a társadalom tagjai ismerik és tudják jogaikat, azokat követik, betartják és bíznak abban, hogy az állam a jogok gyakorlását, érvényesülését akadályozó, gátló tevékenységgel szemben közvetlenül állami kényszerrel is fellép.

4.3. A közbiztonság-érzet meghatározó tényezői

- Bűnügyi-közlekedési tényezők: a szűkebb és tágabb lakóhelyén történt – lakosság közeli - bűncselekményszám alakulása, valamint a bűncselekmények „minősége”, a közvetlen lakóhelyén, valamint az egyén által a legtöbbet használt útvonalak közlekedési állapota.
- Közterületek rendjével kapcsolatos tényezők: a közvetlen lakóhelyén és a munkahelye körül a közvilágítás állapota, a közvetlen környezetében tapasztalt köztisztasági helyzet.
- A humán kapcsolatokkal és a humán-kommunikációval kapcsolatos tényezők:
 - az egyén és a rendőrök egymáshoz való viszonya.
 - a rendőri jelenlét a közterületeken
 - a rendőri reagáló képesség minősége
 - a különböző bűncselekményekkel kapcsolatos rendőrségi és sajtó-kommunikáció milyensége,
 - a polgárőri jelenlét a közterületen
- Az igazságszolgáltatással kapcsolatos tényezők

4.4. A polgárőr-szolgálat fogalma

Polgárőr-szolgálatnak minősül valamennyi, a polgárőr mozgalom célkitűzéseinek megvalósítása érdekében végzett tevékenység, amely kiterjed különösen:

- a) a felvilágosításra,
- b) a tájékoztatásra,
- c) meghatározott eseményen történő részvételre,
- d) helyszínen való tartózkodásra, ott a rend fenntartásában való közreműködésre,
- e) objektum, közterület vagy esemény megfigyelésére, továbbá
- f) az eljáró szerv (hatóság) tevékenységének támogatására és segítésére.

A polgárőr a szolgálatát a polgárőrség (egyesület, szövetség) által önként vállalt feladatkörök bármelyikében teljesítheti.

A vállalható feladatkörök az alábbi **célok megvalósítását** szolgálják:

- a) a közrend, a közbiztonság védelme,
- b) az államhatár őrzése és rendjének fenntartása,
- c) a katasztrófa- és veszélyhelyzet, továbbá a környezet veszélyeztetettségének, károsításának, rongálásának megelőzése, elhárítása, következményei elhárításában való közreműködés,
- d) az áldozatvédelmi tevékenység támogatása,
- e) a közlekedésbiztonsági és baleset-megelőzési tevékenység támogatása,
- f) a környezetvédelmi tevékenység támogatása,
- g) a lakosság és az önkormányzatok közötti kapcsolat erősítése,
- h) a rendőrség és az önkormányzat által létrehozott bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottság munkájában való részvétel,
- i) közreműködés a bűncselekmények megelőzésében és felderítésében, eltűnt személyek felkutatásában,
- j) közreműködés a lakosok személyének és javainak védelmében, az állami és önkormányzati vagyon megóvásában.

A polgárőr akkor tekinthető szolgálatban állónak, ha a fenti követelményeknek megfelelő feladatokat teljesít, és szolgálatát:

- a) a polgárőrszervezet feladattervében (munkatervében) szerepeltetik,
- b) a polgárőrszervezet szolgálat-tervezetében előzetesen hivatalosan rögzítésre került,
- c) a hatóság hivatalos eljárásában soron kívüli felkérése alapján végzi, vagy
- d) bűncselekmény, súlyos szabálysértés, baleset, elemi csapás, katasztrófa-helyzet észlelése esetén a kialakult helyzet azonnali közreműködést igényel.

A polgárőr szolgálatának teljesítését a polgárőr egyesületnél nyilván kell tartani.

A polgárőr szolgálat végrehajtható önállóan, vagy a polgárőrséggel együttműködő szervek szakmai tevékenységének segítése érdekében közös szolgálat keretében. A polgárőrség törvény által megjelölt **együttműködő szervei**:

- a) a helyi önkormányzatok,
- b) az állami és önkormányzati szervezetek,
- c) a rendőrség, a katasztrófavédelem, illetve a vám- és pénzügyőrség szervei,
- d) a környezet- és természetvédelmi szervezetek,
- e) a hivatásos önkormányzati és önkéntes tűzoltóságok,
- f) a mezei és természetvédelmi őrszolgálatok, valamint
- g) a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara.

Elvárások a polgárőrrel szemben a szolgálat teljesítése során:

- a) nem állhat alkohol vagy más bódító hatású szer befolyása alatt,
- b) szeszes italt nem fogyaszthat,
- c) közbiztonságra különösen veszélyes eszközt nem tarthat magánál (kivéve gázspray),
- d) tanúsítson jogkövető magatartást,
- e) köteles magánál tartani személyi és polgárőr igazolványát.

4.5. A polgárőr közterületi szolgálat formái

A polgárőr az önként vállalt feladatait alapvetően települések közterületein, a lakókörnyezetben előforduló bűncselekmények megelőzése érdekében, elsősorban figyelőjelző szolgálat keretében teljesíti. A polgárőr szolgálat kiterjedhet a külterületekre, mezőgazdasági és más önkormányzati vagy közösségi tulajdonban lévő területekre is.

Az **álló figyelő-jelző szolgálat** célja a lakókörnyezetben, a lakóházak, lakások, gazdasági épületek, gépjárműtároló helyek, egyes közintézmények (pl.: polgármesteri hivatal, iskola, óvoda, stb.), közterületek (pl. parkok, játszóterek, gépjárműparkolók, stb.) betöréstől, lopástól, rongálástól, egyéb káreseménytől való megóvása. Ez megvalósítható az érintett létesítmények, azok környezetének folyamatos, vagy kisebb megszakításokkal történő figyelésével, a nemkívánatos jelenségek észlelése esetén az intézkedésre jogosult szervek (pl.: rendőrség, vám- és pénzügyőrség, tűzoltóság, mentők, stb.) azonnali értesítésével.

A **mozgó figyelő-jelző szolgálat** célja különösen:

- a) a település egészen, vagy egy részén a közbiztonság általános állapotának,
- b) a személy- és vagyonbiztonság helyzetének,
- c) ismeretlen személyek mozgásának figyelemmel kísérése,
- d) a gyermekek biztonságára veszélyt jelentő (pl.: kábítószer forgalmazó, beteges hajlamú) személyek távoltartása,
- e) a közlekedés biztonságára veszélyt jelentő cselekmények, helyzetek (pl.: közlekedési jelzőtáblák eltulajdonítása, nehezen áttekinthető vagy célszerűtlen forgalmi rend, nem észlelhető burkolati jelek, sorozatosan súlyos szabálysértést elkövető járművek, stb.) felfedése,
- f) illegális szeméttlerakó helyeket kialakítók kilétének megállapítása,
- g) mezőgazdasági területeken a termés, gépek, haszonállatok megóvása.

A polgárőri fellépés sajátos formájának lehet tekinteni azokat a tevékenységeket, amelyek bizonyos **személyek biztonságának fokozására** irányulnak. Ilyenek lehetnek például:

- a) pénzt kézbesítő postás (pl.: nyugdíjfizetéskor), vagy a díjbeszedő elkísérése;
- b) mezőgazdasági örökkel, természetvédelmi örökkel közös figyelő szolgálat teljesítése;
- c) körzeti megbízott, közösségi rendőr vagy rendőrijárőr (határrendész járőr) támogatása intézkedései végrehajtása során.

A polgárőrök a közterületen, mezőgazdasági területeken feladatukat

- a) legalább ketten együtt,
- b) a polgárőr vagy a polgárőr szolgálatot támogató (pl.: rendőrségi) diszpécser-központokkal, ügyeletekkel megfelelő összeköttetési lehetőséggel,
- c) a polgárőrséghez, polgárőr szervezethez tartozást jelölő, jól látható polgárőr megkülönböztető mellény, formaruha viselésével látják el.

A törvény előírásai alapján a polgárőrt formaruha-viselési kötelezettség terheli. Polgárőr szolgálat a polgárőr jelleg rejtésével nem teljesíthető.

A polgárőr soha nem élhet vissza polgárőr szervezethez tartozásával, polgárőr igazolványával, magát nem tüntetheti fel hivatalos személyként, erre hivatkozva hivatalos eljárásra utaló intézkedést nem kezdeményezhet.

A polgárőr kerékpáron, segédmotoros kerékpáron, motorkerékpáron, gépkocsival és lóháton is teljesíthet szolgálatot. Közlekedéskor az adott járműre, illetőleg a lovaglásra vonatkozó szabályokat kell betartania.

4.6. Felkészülés az álló vagy mozgó figyelőszolgálatra

4.6.1 Feladatok a szolgálat megkezdése előtt

A felszerelés ellenőrzése

A szolgálat megkezdése előtt a polgárőr **győződjön meg** arról, hogy:

- a) magához vette személyi igazolványát, polgárőr igazolványát és polgárőr szolgálati jelvényét,
- b) ruházata megfelel az általánosan elfogadott társadalmi normáknak,
- c) polgárőr megkülönböztető mellénye, formaruhája tiszta, rendezett, megfelelően tükrözi a polgárőrséghez tartozást,
- d) a szolgálat ellátásához szükséges eszközei rendelkezésre állnak, használhatók, működőképeseek.

Tájékoztassa családját, hozzátartozóját, hogy polgárőr szolgálatba indul.

A szolgálati gépjármű ellenőrzése

Amennyiben a polgárőr a szolgálathoz **gépjárművet** vesz igénybe, úgy ellenőrizni kell:

- a) a gépjármű üzemképességét, a kormány, a fékrendszer, az irányjelző és a világítóberendezések működőképességét,
- b) a kötelező tartozékok (elakadásjelző háromszög, elsősegély doboz) meglétét (ma már nem kötelező tartozék az izzókészlet, de ajánlatos a gépjármű működőképessége érdekében),
- c) az üzemanyag szintjét,
- d) a gépjármű és a gépjárművezető okmányait,
- e) a polgárőr jelleget biztosító feliratok, matricák épségét, láthatóságát.

Előzetes tájékozódás

A polgárőr tájékozódjon arról, hogy az elmúlt napon (héten, hónapban) az egyesület működési területén (szolgálatának helyszínén) milyen események történtek, a polgárőrök milyen feladatokat oldottak meg, illetve szolgálati ideje alatt mi várható. A tájékozódáshoz vegye figyelembe:

- a) a helyi, a megyei és az országos írott és elektronikus sajtó híradásait,
- b) az önkormányzat közleményeit,
- c) a rendőrségtől, a természetvédelmi és környezetvédelmi hatóságoktól kapott tájékoztatókat,

d) polgárőrtársai beszámolóit.

Azoknál a polgárőr egyesületeknél, ahol állandó diszpécser szolgálat, vagy szolgálatszervező működik, ott a közbiztonsági információkat célszerű folyamatosan gyűjteni és azt rendszerezett formában a szolgálatba lépő polgárőrök részére átadni. Előre tervezett polgárőr szolgálat esetén, ahol arra a lehetőség biztosított, az egyesület kijelölt tisztségviselője a szolgálatba lépők számára tájékoztatót (eligazítást) is tarthat.

A szolgálatba lépést megelőző tájékoztató (eligazítás) tartalma:

- a) a polgárőr egyesület részéről elismert szolgálatuk mikor kezdődik, és mikor fejeződik be,
- b) a település (szolgálati hely, körzet) aktuális közbiztonsági, közlekedés-biztonsági helyzete,
- c) a rendőrségtől, kapott aktuális felkérések (pl. tárgykörözések, eltűnt vagy keresett személyek),
- d) milyen útvonalon, irányban célszerű közlekedniük,
- e) mire fordítsanak kiemelt figyelmet (pl. üresen álló üdülők, autóparkolók, terménytárolók, stb.),
- f) milyen tárgyak, építmények épségéről, meglétéről győződjenek meg (pl. közterek, parkok felszerelése, közvilágítás, közlekedési jelzőtáblák megléte, stb.),
- g) milyen polgárőr csoportok dolgoznak még a közelükben,
- h) kivel, hogyan tartanak kapcsolatot.

Amennyiben a polgárőr rendőrrel, közterület-felügyelővel, természetvédelmi őrral stb. teljesít közösen szolgálatot, úgy köteles részt venni a szolgálatot megelőző rendőrségi (természetvédelmi hatósági) eligazításon. A polgárőrnek az eligazításon már úgy kell megjelennie, hogy a közös szolgálatot az eligazítás befejezését követően azonnal meg tudja kezdeni.

A tájékoztató (eligazításon) elhangzott legfontosabb információkat, adatokat a polgárőr jegyezze fel, s amennyiben szükségesnek ítéli, saját feladatára vonatkozóan tegyen fel kérdéseket. A kérdések legyenek rövidek, lényegre törők.

A polgárőr szolgálat megkezdését (befejezését) a rendőrséggel kötött együttműködési megállapodásban foglaltak szerint telefonon, vagy más, helyileg szokásos módon be kell jelenteni a rendőrség ügyeleti szolgálatának.

4.6.2 A polgárőr felszerelése

A polgárőr álló vagy mozgó figyelőszolgálat során az alábbi **felszerelési tárgyakat köteles magánál tartani**:

- a) személyi igazolvány és polgárőr igazolvány,
- b) polgárőr szolgálati jelvény,
- c) „Polgárőrség” feliratú megkülönböztető mellény vagy formaruha,
- d) jegyzetfüzet és íróeszköz,
- e) értesítésre, bejelentésre alkalmas hírközlő eszköz (pl. mobil telefon, URH rádiókészülék vagy nyilvános telefon használatához telefonkártya, pénzemre);
- f) jelzőtárcsa, piros fényt adó lámpa.

A polgárőr saját elhatározásából (az eligazításon elhangzott felkérés alapján) az alábbi **felszerelési tárgyakat tarthatja** magánál a szolgálata során:

- a) elemlámpa (nappal is célszerű magánál tartania) vagy kézi reflektor,
- b) távcső és/vagy éjjellátó berendezés,
- c) képrögzítő eszköz (fényképezőgép, vagy videó kamera),
- d) térkép, vázlat,
- e) tárgykörözést segítő elektronikai berendezés,
- f) a rendőrségnél rendszeresített típusú gázspray;

A gázspray és az őrző-védő kutya személyrel szemben kizárólag jogos védelmi helyzetben vagy végszükség esetén alkalmazható.

Polgárőr rendőrrel, pénzügyőrrel, az önkormányzat közterület-felügyelőjével közösen is teljesíthet bűnmegelőzési szolgálatot.

A rendvédelmi szervek tulajdonát képező eszközök közül közös szolgálat esetén, a járőrvezető rendőr utasítása alapján **kezelhető berendezések**²:

- a) tárgyköörözést segítő elektronikai berendezés,
- b) kézi és állványos sebesség-ellenőrző berendezés,
- c) világító berendezés,
- d) kép- és hangrögzítő berendezés.

A polgárőr szolgálatra használt **gépjárműveken a polgárőrséghez tartozást szimbolizáló jelölések az alábbiak szerint helyezhetők el:**

- a) gépjármű oldalán (az ajtók középmagasságában) és a motorháztetőn „POLGÁRŐRSÉG” felirat (matrica vagy festés),
- b) a gépjármű jobb és bal oldalán az OPSZ vagy a polgárőr egyesület emblémája, címere,
- c) a gépjármű tetején keresztben folyamatos fehér fényt adó, POLGÁRŐRSÉG feliratú lámpa (fényhid).

A polgárőr jelleget magán viselő gépjárműveken a település címere csak az önkormányzat hozzájárulásával helyezhető el a jobb és a bal első ajtókon a Polgárőrség felirat fölött, vagy amennyiben ott felirat nincs, az ajtók középmagasságában.

A polgárőrségi gépjárműveken tilos elhelyezni:

- a) megkülönböztető fény- (villogó kék) és hangjelzést (sziréna),
- b) figyelmeztető fény- (villogó sárga) jelzést,
- c) villogó piros fényjelzést.

4.7. A polgárőr szolgálat-ellátási feladatai

4.7.1. Jelenlét a közterületeken

A polgárőr közterületi szolgálatának alapvető rendeltetése:

- a) jelenlétével, mozgásával a védett területtől (településtől, település-résztől, létesítménytől) távol tartsa a bűnös szándékú embert,
- b) megelőzze a bűnelkövetési alkalmak kialakulását,
- c) megakadályozza a vagyon elleni és más bűncselekmények elkövetését,
- d) figyeljen azokra a nemkívánatos jelenségekre (pl. ismeretlen személyek feltűnése, elhagyott vagyontárgyak, nyitva maradt épületek, megrongálódott közlekedési jelzőtáblák és más biztonsági berendezések, baleseti veszélyhelyzetek, illegális hulladéklerakás, stb.), amelyek az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét kedvezőtlenül befolyásolják, jogsérelmet vagy veszélyhelyzetet okozhatnak, valamint bűncselekmények elkövetésére adhatnak alkalmat.

Annak érdekében, hogy a polgárőr-jelenlét a fenti célokat elélje, a polgárőr megjelenésének, öltözetének, mozgásának egyértelműen ki kell fejeznie a társadalmi bűnmegelőzési szervezethez

² Az a-d pontokban felsorolt berendezések kezelését csak olyan polgárőrök végezhetik, akik a rendőrségen megfelelő felkészítésben részesültek, mivel például a személyiségi jogok, a kép és hangrögzítés szabályai, annak felhasználás, tárolása és megsemmisítése is jogszabályban rögzített.

tartozást, látható és egyértelmű legyen mindenki számára, hogy a polgárőrség által védett területre érkezett.

A polgárőri jelenlét észlelhetősége

Törekedni kell arra, hogy *a polgárőr járőr mozgása, közterületi jelenléte észlelhető, látható legyen.* Ezért a járőr lehetőleg:

- a) viseljen a polgárőrségi jellegű (településenként, egyesületenként egységes) formaruhát vagy felsőruházatot,
- b) a járdán a járdaszegélyhez közel haladjon (innen láthatók be ugyanis legjobban a közúton közlekedők és a járdán haladók, kísérhetők figyelemmel a járda mellett parkoló autók és a házak homlokzata, üzletek bejáratai és itt észlelhető legjobban a polgárőr járőr),
- c) éjszaka a járőr egy-vagy két tagja a közvilágítás által megvilágított oldalon haladjon vagy a sötét helyeken folyamatosan alkalmazza az elemlámpát,
- d) tartózkodjon egy helyben 15-20 percig, vagy a szükséges ideig egy-egy forgalmasabb, sokak által érintett csomóponton (pl. útkereszteződés, vasút- vagy autóbusz állomás, közintézmény, bevásárló hely, stb.).

Gépjárművel szolgálatot teljesítő polgárőr a közút szélén lassan, 15-20 km/óra sebességgel haladjon. A gépjármű ablakait tartsa lehúzva (téli is) annak érdekében, hogy a külső zajokat, esetleges segélyhívást meghallja. A gépjármű világítását (tompított fényszóró) nappal is üzemeltesse.

Rendőrrel közös szolgálat

Ha a rendőrség a polgárőrszervezet működési területét érintő fokozott ellenőrzést hajt végre, a fokozott ellenőrzés ideje alatt - a rendőrség kérésére - a polgárőrség a feladatainak végrehajtását és szolgálatának szervezését egyezteti a rendőrséggel.

A rendőrrel közös szolgálat esetén a polgárőrség gépjárművét polgárőr vezesse, a rendőr járőr egy tagja (a járőrvezető) mellette, a jobb első ülésen foglaljon helyet. Rendőrségi gépjárműben - ha a rendőr, járőr két vagy több fős - a polgárőr a hátsó ülésre üljön.

4.7.2. Jelenlét a mezőgazdasági, természetvédelmi területen

Lakott területen kívül (vagy külterületen) a polgárőr láthatóságára a településen belüli ajánlásokat kell irányadónak tekinteni. Emellett több biztonsági rendszabályt kell betartania.

A polgárőr járőr tagjai ne egymás mellett, hanem egymás mögött 3-5 lépésre haladjanak. A polgárőr csak a mezei, erdei utakon, gyalogösvényeken közlekedjen. Kerülje az áthaladást az ültetvényeken, vetéseken. Egy-egy nagyobb, belátható területen történő áthaladás előtt álló helyzetből győződjene meg arról, tartózkodik-e ott valaki, észlelhető-e mozgás, vagy más rendellenesnek tűnő jelenség. Célszerű ehhez távcsövet vagy más figyelést megkönnyítő eszközt (pl. teleobjektívvel felszerelt fényképezőgép) használni. Ezt követően haladjanak tovább.

A járőr tagjai amennyiben számukra ismeretlen személlyel találkoznak, szólítsák meg, beszélgetés során tudakolják meg kilétét, tevékenységét, figyeljék meg ruházatát, a nála tartott tárgyakat. Az elköszönést követően jegyezzék fel, mikor és hol találkoztak vele, és készítsenek egy rövid személyleírást. Ugyancsak jegyezzék fel, ha a területen gépjárművek mozgását

észlelik (hely, idő, hol, honnan milyen irányban közlekedett, a gépjármű színe, típusa, rendszáma, egyéb jellegzetessége, hányan ültek benne, hogyan néztek ki).

Figyeljenek fel minden szokatlan, gyanúsnak tűnő jelenségre, amelyből esetlegesen jogsértő tevékenységre lehet következtetni. Ilyenek lehetnek többek között lövések zaja, munkagép vagy szállító jármű zúgása, füst, égett szag, elhullott állat, elszóródott termés, stb. Minderről ugyancsak feljegyzést kell készíteni.

A mezőgazdasági, természetvédelmi területeken tett megfigyelésekről a rendvédelmi, természetvédelmi hatóságokat, mezőőri szolgálatot minden esetben tájékoztatni kell.

4.7.3. Kapcsolattartás a polgárokkal

A polgárőr megjelenése, viselkedése, beszédstílusa nyerve meg az emberek bizalmát, adjon tekintélyt a polgárőrnek anélkül, hogy egy hivatalból eljáró ember benyomását keltené. A polgárőr közterületei megjelenése elsősorban nem a hatóság, hanem a polgárok, a lakosság érdekeit kell, hogy szolgálja.

A közterületen vagy lakott területen kívül szolgálatot teljesítő polgárőr tevékenysége során térjen be az üzletekbe, vendéglátóhelyekre, az útvonalába eső tanyákra, majorokba, munkavégzési helyekre, köszöntse a tulajdonost, az ott dolgozókat, érdeklődjön tapasztalataikról, megfigyeléseikről.

4.7.4. Elhagyott, üresen álló építmények ellenőrzése

Az elhagyott, ideiglenesen üresen álló épületek (pl. üdülők, tanyák, ipari létesítmények, stb.) célpontjai lehetnek vagyon elleni bűncselekményeknek, ezért a polgárőr szolgálat során azokat célszerű ellenőrizni. Az ellenőrzés előtt a polgárőr erről lehetőleg tegyen bejelentést a diszpécser központjának (rendőrségnek) vagy a szomszédos polgárőr járőrnek.

Polgárőr egyedül nem ellenőrizhet elhagyott épületet, építményt! Az ellenőrzéskor a polgárőr járőr tagjai soha nem téveszthetik egymást szem elől.

Az ellenőrzés megkezdésekor kopogtatással, csengetéssel vagy beköszönéssel jelezze érkezését. Amennyiben a kapu, bejárat zárva van, a létesítmény területére be nem léphet, de kívülről, körbejárással győződjön meg arról, nem láthatók-e illegális behatolásra, tárgyak, eszközök eltulajdonítására utaló jelek (pl. leszerelt rács, betört ablak, felfeszített ajtó, elejtett belső berendezési tárgyak, friss lábnyomok vagy mászási nyomok).

Az ajtón való kopogtatáskor, vagy annak megnyitásakor ne álljon közvetlenül az ajtó előtt. A megnyitott ajtótól oldalt állva, azt kissé meglökve engedje magától kinyílni. Belépés előtt betekintéssel (bevilágítással) győződjön meg arról, hogy a helyiség üres, illetve a kinyílt ajtószárny mögött nem tartózkodik-e valaki.

Lépcsőn fel vagy lefelé haladva mindig a lépcsőfordulók külső ívén kell tartózkodni azért, hogy a következő lépcsőszakasz a lehető legszélesebben belátható legyen.

A padlástereteket - amennyiben az lehetséges - külső feljárón keresztül célszerű megközelíteni. A hordozható létrákat a fel- vagy lemászás előtt eldőlés (ellökés) ellen biztosítani kell. A többszintes épületeket lehetőleg fentről lefelé haladva ellenőrizték.

Amennyiben az ellenőrzött épületben idegen személyt találnak, az nem fogható el, illetve nem tartható vissza, ha bűncselekményre utaló körülmény nem merül fel, és a *tetten* érés feltételei nem állnak fenn.

4.7.5. Parkoló gépjárművek ellenőrzése

A gépjárműlopások, gépjárműfeltörések megelőzése a polgárőrök egyik legfontosabb feladata. A polgárőr a gépjárművekbe betekintéssel győződjön meg arról, hogy nem hagytak-e az

utastérben olyan tárgyakat (pl. táska, fényképezőgép, videó kamera, nagy értékű ruházat, stb.) amely felkeltheti a bűnelkövetők érdeklődését, és a gépjármű feltörését, a vagyontárgyak eltulajdonítását okozhatja. Amennyiben a polgárőr ilyen veszélyhelyzetet észlel, a szélvédőn helyezzen el a gépjárműfeltörések veszélyeire figyelmeztető tájékoztatót (prospektust, szórólapot), és észlelését jegyezze fel. A parkoló gépjárművek zártsága az ajtókilincsek megfogásával, a nyitás próbálgatásával nem ellenőrizhetők (közelségi vagy nagy érzékenyséű autóriasztók miatt). Ha a polgárőr a gépjárműbe betekintéskor azt észleli, hogy az ajtózárral nyitott állapotban van, hívjon oda egy vagy két külső, együttműködésre hajlandó személyt és előttük, mint tanúk előtt az ajtók kinyithatók és lezárhatóak. A lezárás előtt a polgárőr a gépkocsi műszerfalára tegyen egy feljegyzést, amelyben közli a lezárás tényét és azt, hogy szükség esetén további információkért a polgárőrség hol érhető el. A tanúk neveit, lakcímét, elérhetőségét jegyezze fel, de azt a lezárt gépkocsi tulajdonosával nem kell közölni.

Abban az esetben, ha az autóriasztó a polgárőr eljárása során megszólal, maradjon az autó mellett, várja meg a tulajdonost és közölje vele a körülményeket. Azokon a helyeken, ahol az lehetséges (pl. bevásárló központok, szórakozóhelyek, stb.) hívják a tulajdonost az autójához.

Körözött gépjármű felderítése esetén a rendőrséget azonnal értesíteni kell. A rendőrség ügyeletét fel kell kérni a rendszám, a gépjármű típusa és színe alapján a körözés ellenőrzésére, s ha az valós, úgy a helyszínen meg kell várni a rendőrrjárőr kiérkezését. A rendőrrjárőr megérkezéséig a gépjármű eltávozása megakadályozható.

4.7.6. A helyszínbiztosítás

A helyszínbiztosítás alapvető feladata a bűncselekmények, vagy balesetek helyszínének változatlan állapotban való fenntartása annak érdekében, hogy a hatósági eljárás sikere biztosítható legyen. A polgárőr ez irányú tevékenysége a hatósági helyszíni szemle megkezdéséig a helyszín elváltozásának, illetve megváltoztatásának megakadályozására szolgál. Nem egyszerű őrzési feladat, hanem sokoldalú, aktív tevékenység. A helyszínbiztosítás feladatai az alábbiak:

Helyszínre érkezés és tájékozódás a helyszín körülményeiről.

A lehető leggyorsabban ki kell érni a helyszínre és meg kell kezdeni a helyszín biztosítását. A helyszínre érkező polgárőrnek tájékozódnia kell arról, hogy mi történt, ki, milyen céllal tartózkodik a helyszínen. Előzetesen ki kell kérdezni a jelenlévőket, mit tudnak az eseményről, ki részes, ki tanú, ki nem illetékes az adott eseményben.

A rendőrség (a mentők, a tűzoltók) értesítése

Ha mód és lehetőség van rá, a helyszínbiztosítást végrehajtó ne hagyja el a helyszínt, erre alkalmas személyt kérjen fel. Ma már nagy segítséget jelent a mobiltelefon. Gyakori, hogy nem csak a rendőrséget kell értesíteni, hanem pl.: mentőket, tűzoltókat és más szerveket, pl.: leszakadt az elektromos felsővezeték, akkor az áramszolgáltató szervet is. Általános megállapítás, hogy az a leggyorsabb, ha minden információt a rendőri ügyeletnek továbbítunk a ma már jól működő 107 és 112-es segélyhívószámon keresztül, akiknek módjukban áll a többi érintett szervet is értesíteni. Például a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányságon a Bevetésirányítási Központ fogadja a 112-es segélyhívószámon történő bejelentéseket, ahol a szolgálatban lévő ügyeltesek azonnal megteszik a szükséges intézkedéseket.

Elsősegély nyújtása a sérülteknek.

A helyszínbiztosításnak alapelve, hogy a helyszínt eredeti állapotában kell megőrizni, de ez bizonyos esetekben nem oldható meg maradéktalanul. A baleseti helyszín biztosítása minden vizsgálatot és beavatkozást megelőz. A területet biztonságosan kell megközelítenünk, szükség esetén a forgalom elterelésével, illetve leállításával. Biztonságban kell tudni magát az

elsősegélynyújtót, a sérültet és a jelenlévő embereket. A helyszín biztosítása nem csak közúton történt balesetekre vonatkozik, hanem középületekben, lakásban történt rosszgullétekre, sérülésekre is. Prioritást élvez ugyanis az ember életének megmentése. Életveszély esetén a segítségnyújtás kötelező, függetlenül attól, hogy a helyszín megváltozik-e vagy sem, de ezeket a szükségképpen okozott elváltozásokat a klerkező rendőrkjörőnek jelezni kell. A lehetőségekhez képest törekedni kell arra, hogy a legkevesebb elváltozás jöjjön létre a helyszín állapotában. Meg kell jelölni a sérült fekvésének pontos helyét, meg kell jegyezni ruházatának állapotát, környezetének helyzetét, amelyet az elsősegélynyújtás során megváltoztattak. Ha a sérültet már a rendőrség helyszínre érkezése előtt elszállítják, fel kell jegyezni a mentőtiszt, orvos nevét, a mentő rendszámát és meg kell tudni, melyik egészségügyi intézetbe szállítják a sérültet.

Teendők baleset helyszínén:

Különös tekintettel kell lenni az alábbi balesetek esetén:

- Áramütés: a legelső teendő az áramtalanítás. Ez történhet épületen belül a megszakító vagy főkapcsoló lekapcsolásával, közterületen az áramszolgáltató bevonásával. 1000 V feszültség alatt alkalmi eszközzel megkísérélhetjük a sérültet eltávolítani az áramforrástól. 1000 V feletti feszültség esetén (pl. vasúti vezetékek, távvezetékek) a helyszínt meg sem közelíthetjük. Ilyenkor mindenképpen az áramszolgáltatót kell kérni az érintett szakasz teljes áramtalanítására.
- Vízbeesés: az ilyen esetben beavatkozó elsősegélynyújtótól elvárható, hogy kiválóan tudjon úszni. Egy fuldokló ember a segítségére sietőt is akaratlanul magával tudja húzni a mélybe. A vízből mentés technikáját az ezzel foglalkozó szakemberek külön tanfolyamokon tanulják.
- Szén-monoxid mérgezés: a helyszínre érkezve, a baleset körülményeiből következtetve fel kell ismerni a még fennálló veszélyt. A szén-monoxid színtelen, szagtalan és a levegővel elkeveredik. A mérgezés tünetei: émelygés, fejfájás, hányinger. Ezután az egyén elveszti az eszméletét, így a teljes mérgezéstől nem tud menekülni. A gáz többnyire zárt terekben tud felgyűlni, mint például garázsban (kipufogógáz miatt), illetve kazánházban, fürdőszobában (rosszul szellőző gázkazán miatt). Az érintett helyiséget azonnal ki kell szellőztetni, majd a sérültet szabad levegőre kell vinni.
- Szén-dioxid mérgezés: a szén-dioxid színtelen, szagtalan, a levegőnél nehezebb gáz. Ez utóbbi tulajdonsága miatt a helyiség alsó részében gyűlik fel. Legjellemzőbb esetben borospincében. Az elsősegélynyújtó csak akkor mehet be, ha a szén-dioxid szintje nem éri el a légútjait. A sérültet szabad levegőre kell vinni, szükség esetén speciális műszaki mentők segítségével.
- Veszélyes anyagot szállító jármű balesete: ezeket a járműveket onnan ismerjük meg, hogy a jármű, illetve a járműszerelvénv elején és hátulján narancssárga táblát látunk számmal ellátva vagy anélkül. Fokozottan kell ügyelnünk, hogy az ilyen helyszínen mindenkit a lehető legnagyobb távolságba kell elküldeni. Jelentős szél esetén a széllal szemben kell a járműtől eltávolodni.

A sérült/beteg vizsgálata

A beteg vizsgálatakor mindenképpen szem előtt kell tartanunk az idő múlását. A lehető legrövidebb idő alatt kell sok fontos információt begyűjtenünk. A mentő értesítése ezen információk nélkül félrevezető lehet a mentők diszpécserre számára.

Az első a beteg eszméletének a vizsgálata. Már a megközelítés közben megszólítom. Ha erre nem kapok választ, akkor enyhe, de határozott fizikai inger alkalmazok. Az inger erőssége olyan kell legyen, amire egy alvó vagy ittas személy is reagál, de természetesen sérülést nem okozhatunk vele. Ha a beteg erre sem reagál, akkor haladéktalanul segítséget hívunk.

Ezután ellenőrizzük a légutakat. Ha a beteg szájában olyan akadályt látunk, amelyet könnyen elérünk, akkor el kell távolítani. A mélyebben fekvő akadályt ne próbáljuk meg kiszedni, mert

esetlegesen mélyebbre nyomhatjuk. Hajtsuk hátra a beteg fejét! Ezzel a mozdulattal megakadályozzuk, hogy az elernyedtv nyelv elzárja a garatot, továbbá a légutakat egy vonalba helyezzük. A baleset körülményeit figyelembe véve gondolnunk kell egy esetleges sérülésre a gerincoszlop nyaki tájékán. Ilyen sérülést okozhat például motoros baleset, akasztás, vízbe esés. Ilyen sérülést feltételezve, ne hajtsuk hátra a beteg fejét, mert ezzel végzetes sérülést okozhatunk a gerincvelő nyaki szakaszán. Ehelyett inkább meg kell próbálni az állkapocs előemelését a nyak mozgatása nélkül. Ezzel a műfogással is el tudjuk távolítani az elernyedtv nyelvet a hátsó garatfaltól.

A légút-biztosítás után ellenőrizzük a beteg légzését. A beteg fejét hátrahajtott állapotban kell tartani, majd az arcunkat a beteg arca elé kell helyezni. Közben figyelni kell a mellkas és a has határvonalát. Így látjuk, hogy van-e légzőmozgás, halljuk, illetve az arcunkon érezzük, hogy van-e légáramlat. A légzést 10 másodpercig vizsgáljuk. Ha ez idő alatt nem tapasztalunk légzőmozgást és semmilyen egyéb életre utaló jelet (pl. izommozgás), akkor a beteget klinikai halottnak kell tekinteni.

A mentőket ekkor kell értesíteni, vagy meg kell erre kérni a korábban odahívott segítőt. A bejelentés határozott legyen, és mindenképpen tartalmaznia kell a legfontosabb információkat: *ki vagyok; mi történt; hol történt; mikor történt; hány személy sérült meg; sérülések súlyossága*. A beteg újraélesztését haladéktalanul meg kell kezdeni a keringés és a légzés pótlásával.

Vagyonmentés

A további károsodások megelőzése érdekében azonnali beavatkozást követelhet a keletkezett tüzek lokalizálása és eloltása, a vízfolyás megszüntetése, gázömlések megakadályozása, vezetékek áramtalanítása. Ezeket a feladatokat is a helyszíni nyomok lehető kíméletével kell ellátni.

A tetten ért elkövető elfogása³

A helyszínbiztosítást végző polgárőr a bűncselekmény elkövetőjének elfogása fejezetben írtak szerint járhat el. A helyszín biztosítása akkor is szükséges, ha a tettes nyomban kézre került, mert a tényállás teljes felderítéséhez, a bizonyításhoz a helyszíni szemle lefolytatása elengedhetetlen.

A polgárőr nyomon üldözést önállóan nem folytathat. Amennyiben a rendőr járőr erre a közreműködésre felkéri, a továbbiakban, a nyomon üldözésben, mint a hivatalos személy támogatója járhat el.

A tanúk helyszínen tartása, az illetéktelen személyek eltávolítása

A polgárőr kérje fel a felfedező tanút, valamint azokat, akik a további eljárásban tanúként számításba jöhetnek, maradjanak a helyszínen, várják meg a kiérkező rendőr (határőr) járőrt. Jegyezze fel nevüket, lakcímüket, személyi igazolvány számukat, elérhetőségüket, majd azt adja át a kiérkező járőrnek. Amennyiben a tanú el kíván távozni, a helyszínen maradásra a polgárőr nem kényszerítheti. Azokat, akik a helyszínen szükséges mentési, kárelhárítási munkában nem vesznek részt, vagy később érkeztek, fel kell kémi, hogy távozzanak el, illetve olyan távolságba tartózkodjanak, hogy a helyszín változatlanul hagyását ne befolyásolják.

A helyszín körülhatárolása, őrzése

Az elsősegélynyújtás, illetve veszélyhelyzet megszüntetése után célszerű megvonni a helyszín határait és annak lezárásáról gondoskodni. A körülhatárolás történhet szalag, kötél vagy bóják kihelyezésével, esetleg kordon felállításával. A hatósági eljárás szempontjából felmerülhet

³ Lásd továbbiakban a 8.2.1 („...bűncselekmény elkövetőjének elfogása fejezetben írtak...”)

hibalehetőségek leszűkítése érdekében arra kell törekedni, hogy a kérdéses területet szélesebb körben határolják körül.

A helyszínen lehetnek nyomok, nyomhordozók, anyagmaradványok vagy elváltozások, amelyek épsége, megóvása a további eljárás, a bizonyítás sikere szempontjából kiemelt jelentőségű. Csapadékos időben szabad területen ezek pl. nylonnal, vagy kemény műanyag lappal letakarhatók, ügyelve arra, hogy a megóvásra irányuló szándék sérülést, elváltozást ne okozzon.

A polgárőr a helyszínre érkező **rendőrt tájékoztassa** arról, hogy:

- a) pontosan mikor érkezett a helyszínre, milyenek voltak az időjárási, látási viszonyok,
- b) kiket talált a helyszínen,
- c) milyen halaszthatatlan intézkedéseket tett, illetve kezdeményezett (elsősegély, kárelhárítás),
- d) hová szállították a sérülteket,
- e) ki, milyen változtatást eszközölt a helyszínen, mi volt ennek az oka,
- f) milyen volt a helyszín állapota a ki érkezésekor,
- g) milyen nyombiztosítási munkákat végzett el,
- h) kik viselkedtek gyanúsán, gyanúját mire alapozza.

A helyszín átadása után a polgárőr felkérésre működjön közre a helyszínbiztosítás további feladatai (pl. rendfenntartás, forgalomterelés, adatrögzítés) ellátásában.

Ismétlő kérdések:

- 1) *Ismertesse a polgárőr szolgálatnak minősülő tevékenységeket!*
- 2) *Ismertesse, hogy a polgárőr a szolgálatát milyen - a polgárőrség (egyesület, szövetség) által önként vállalt - feladatkörökben teljesítheti!*
- 3) *Milyen feltételek esetén tekinthető szolgálatban állónak a polgárőr?*
- 4) *Ismertesse a polgárőrség - törvény által megjelölt - együttműködő szerveit!*
- 5) *Ismertesse az elvárásokat a polgárőrrel szemben a szolgálat teljesítése során!*
- 6) *Ismertesse a polgárőr közterületi szolgálatának formáit!*
- 7) *Ismertesse, hogy a polgárőrnek a szolgálat megkezdése előtt milyen feladatai vannak a felszerelés ellenőrzésével kapcsolatosan!*
- 8) *Mit kell ellenőriznie a polgárőrnek a szolgálati gépjármű használata előtt?*
- 9) *Miről tájékozódjon a polgárőr szolgálatba lépése előtt?*
- 10) *Ismertesse a polgárőr felszerelési tárgyait!*
- 11) *Ismertesse a polgárőr közterületi szolgálatának alapvető rendeltetését!*
- 12) *Hogyan kell biztosítani a polgárőri jelenlét észlelhetőségét?*
- 13) *Ismertesse, hogyan kerül végrehajtásra a rendőrrel közös szolgálat!*
- 14) *Ismertesse a polgárőr jelenlétét a mezőgazdasági, természetvédelmi területen!*
- 15) *Ismertesse az elhagyott, üresen álló építmények ellenőrzésének végrehajtását!*
- 16) *Hogyan történik a parkoló gépjárművek ellenőrzése?*
- 17) *Ismertesse a helyszínbiztosítás végrehajtását, az elsősegélynyújtás kivételével!*
- 18) *Ismertesse az elsősegély-nyújtási teendőket baleset esetén!*

V. A BŰNMEGELŐZÉS ALAPFOGALMAI

5.1. A bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalma

Az Európai Unió Tanácsa 2001. május 28-án hozott döntése értelmében a bűnmegelőzés minden olyan intézkedés és beavatkozás, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése, az állampolgárok biztonságérzetének minőségi javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést előidéző okok hatásainak mérséklésével, vagy a sértetté válás megelőzésével.

A társadalmi bűnmegelőzés mindenekelőtt az állampolgárokat és közösségeiket közvetlenül sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények csökkentésére irányul. Emellett magában foglal a bűnözés egyes megjelenési formáival (szervezett bűnözés, nemzetközi migrációval összefüggő bűncselekmények egyes típusai) szemben minden olyan összehangolt vagy célzott tevékenységet, amelyekbe az állampolgárok, azok természetes közösségei, a civil szervezetek, az egyházak bevonhatóak és aktivitásukkal a közbiztonság javítható, ennek érdekében a közösségi összetartozás érzése és cselekvőképessége erősíthető.

A társadalmi, a közösségi jellegű bűnmegelőzési reakciók a „hagyományos”, a lakosság közbiztonsági közérzetét közvetlenül befolyásoló jelenségekkel kapcsolatban bizonyultak hatékonynak. A szervezett bűnözés, a nemzetközi szervezett bűnözés, a terrorizmus új kihívásaival szemben ugyanakkor elsősorban a bűnüldöző szervek szakmai fejlesztése, hazai és nemzetközi kooperációja biztosíthat hatékonyabb védelmet.

5.2. A bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) Országgyűlési Határozat által használt bűnmegelőzési fogalom

Napjainkban már általánosan elfogadott az a tétel, amely szerint a bűnözés csökkentésének két, egymást kölcsönösen feltételező és kiegészítő módja van, nevezetesen a bűnüldözés és a bűnmegelőzés. E két módozatot egymás mellé kell helyeznünk, egyiknek sem szabad olyan túlsúlyos szerepet engedni, hogy elnyomja a másikat.

A bűnüldözés kizárólagossága a jogszabályokban e tevékenységre felhatalmazott szerveké (pl. rendőrség), a hatékony bűnmegelőzés azonban a társadalom legszélesebb köreinek részvételét feltételezi, tehát össztársadalmi feladatnak tekintendő.

A bűnmegelőzés olyan célkitűzések összessége, amelyekkel mérsékelni kell a bűncselekményeket előidéző okok hatását, csökkenteni kell a sértetté válás veszélyét, növelni az egész közösség biztonságát, ezáltal javítani az élet minőségét és egyben az emberi jogok érvényesülését.

A korszerű társadalmi bűnmegelőzési stratégia a társadalom önvédelmi képességeit fokozó, államilag vezérelt, illetve támogatott szakmai és civil mozgalom.

A társadalmi bűnmegelőzés fogalmának elemei:

- a) a bűncselekményeket előidéző okok hatásának mérséklése,
- b) a sértetté válás veszélyének csökkentése,
- c) az egész közösség biztonságának növelése,
- d) az élet minőségének és egyben az emberi jogok érvényesülésének javítása.

A társadalmi bűnmegelőzési stratégia tehát komplex, össztársadalmi feladat, amely a teljes lakónépesség biztonságának megteremtésével, a bűnözés csökkentésével az életminőség

javítását célozza. Hozzájárul a gazdaság fejlődéséhez, a piac biztonságos működéséhez, a bűnözés okozta erkölcsi és anyagi károk csökkentéséhez. A bűnmegelőzési intézkedések költségeit olyan befektetésnek kell tekinteni, amelynek hozama a közbiztonság érzékelhető javulása.

A bűnmegelőzés tárgya

A bűnmegelőzés tárgya azoknak a jelenségeknek az összessége, amelyet a bűnözés lényegi összetevői, illetve a kriminális jelleget mutató egyéb jogsértések, így a szabálysértések alkotnak. A bűnmegelőzés tárgyát az alábbi jelenségek alkotják:

- a bűnözés egyes szelvényei (pl. vagyoni elleni bűncselekmények, erőszakos jellegű bűncselekmények, stb.);
- az egyes bűncselekmények (pl. lopás, csalás, rongálás, testi sértés, garázdaság stb.);
- a kriminális jellegű szabálysértések;
- a közterületen előforduló egyéb jogsértések.

5.3. A bűnmegelőzés alkotmányos követelményei

A megbélyegzés elkerülése

A bűnmegelőzés szabályozott keretek között zajló, felelősséggel járó tevékenység, amelynek érvényesítése során *tiszteletben kell tartani az emberi jogokat*, követni kell az alkotmányos jogállam elveit. Bűnmegelőzés címén kényszerítő vagy megbélyegzést eredményező módon nem szabad beavatkozni a lakókörnyezet, az ott élő emberek életébe. A bűnmegelőzési programok meghatározásánál tekintettel kell lenni arra, hogy a bűnözéssel kapcsolatos problémák eltérően érintik a nőket, a férfiakat, a fiatalokat és az időseket. Figyelembe kell venni a kulturális különbségeket és a kisebbségek eltérő kultúráját, szokásait is.

Az arányosság elvének érvényesítése

A bűnmegelőzést szolgáló beavatkozások módjának megválasztásakor figyelemmel kell lenni az egyéni autonómia és a közösségi kontroll egyensúlyára. Az ENSZ Gazdasági és Szociális Bizottságának a bűnmegelőzéssel kapcsolatos ajánlása az élet- és vagyonbiztonságot az egyik alapvető emberi jogként fogja fel. Ugyanakkor azt is megállapítja, hogy a bűnmegelőzési intézkedéseket az emberi jogok, a potenciális áldozatok, az elkövetők és a harmadik személyek szabadságjogainak tiszteletben tartásával, *az arányosság elvére* figyelemmel kell végrehajtani. A közösség biztonságának megteremtésére irányuló törekvés érvényesítésében gyakran egymásnak feszülő - közösségi és egyéni - érdekek között kell az egyensúlyt megteremteni.

A kirekesztés elkerülése

A bűnözés megfékezése társadalmilag elfogadott cél. Az ennek érdekében fogantatott intézkedések, valamint a bűnözéstől való félelem bizonyos csoportok kirekesztésének erősödésével járhat. Növelheti a bűnelkövető fiatalokkal, a börtönviseltekkel, a drogfüggőkkel, a hajléktalanokkal, a szegényekkel, a kisebbséghez tartozókkal szembeni előítéleteket. A társadalmi bűnmegelőzés rendszere *a társadalmi igazságosság elvén* alapul. Ennek érdekében egyaránt törekedni kell a társadalmi kirekesztés, az előítéletesség elkerülésére és a biztonsághoz fűződő érdekek érvényesítésére.

5.4. Prioritások és a célrendszer

Közismert, hogy a bűnözés és annak erkölcsi, anyagi következményei a társadalom különböző rétegeit, régióit eltérő módon érintik. Ezért a társadalmi bűnmegelőzési stratégiában a közbiztonságot, a közbiztonsági közérzetet veszélyeztető minden jelenségre országosan és helyi szinten ki kell alakítani a hatékony és intézményesíthető reakciókat. Ezen belül a bűnözés sajátosságaira, a lakosság aggodalmaira figyelemmel, a nemzetközi követelményeknek megfelelően prioritásokat kell megjelölni.

A prioritások a társadalmi bűnmegelőzési stratégia nem kizárólagos, de kétségtelenül a leghangsúlyosabb pontjai, a leghatékonyabbnak ígérkező komplex beavatkozási célcsoportok és területek megjelölése.

Az Országgyűlés a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájában ezeket a prioritásokat a következőkben határozza meg:

- a) a gyermek- és fiatalkori bűnözés csökkentése;*
- b) a városok biztonságának fokozása;*
- c) a családon belüli erőszak megelőzése;*
- d) az áldozattá válás megelőzése, az áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja;*
- e) a bűnisméltés megelőzése.*

5.5. A közösségi bűnmegelőzés színtereinek feladatai

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája tételesen meghatározza a bűnmegelőzés szereplőinek feladatait a legfontosabb célkitűzések megvalósításában. Az állami intézményrendszer tagjainak és az ágazatoknak a feladatköre rendkívül fontos, hiszen e nélkül maga a bűnmegelőzési rendszer működtetése sem képzelhető el. A polgárőrség számára - a rendszerben elfoglalt helyéből fakadóan - a „másik oldal”, a közösségi intézményrendszer számára ajánlott feladatok azok, amelyeket elsősorban számításba kell vennie saját tevékenységének kialakítása, programjai kidolgozása során. Tekintsük át röviden, címszavakban ezeket a lehetséges polgárőrségi feladatokat.

5.5.1. A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése

Közreműködés a bűnmegelőzési, alkohol- és drogreprevenációs programokban.

A gyermek- és fiatalkori devianciák megelőzését szolgáló programok létesítése, működtetése.

Résztétel a társadalmi pártfogói és utógondozói hálózat munkájában.

5.5.2. A városok biztonságának fokozása

A városi biztonsággal kapcsolatos problémák feltárása, a résztétel a problémák megoldására alkalmazható eszközök és módszerek kialakításában.

A helyi biztonsággal kapcsolatos közösségi problémamegoldások, konfliktuskezelés erősítése és támogatása.

Résztétel a közterületek biztonságának fokozásában.

A szomszédsági környezet ellenőrzése, a környezet védelme (Szomszédok Egyémásért Mozgalom, továbbiakban: SZEM).

Közösségi problémamegoldások, konfliktuskezelés erősítése és támogatása. A bűnmegelőzési kommunikáció segítése.

Különböző kisközösségi mozgalmak szervezése, támogatása (SZEM, polgárőrség, szülők egymásért mozgalom, környezetvédelmi akciók).

A városi/kerületi őrség munkájában való résztétel vagy annak támogatása.

Együttműködés fenntartása a bűnmegelőzés más szereplőivel.

5.5.3. Családon belüli erőszak megelőzése

Közreműködés a települési jelzőrendszer működtetésében.

Közreműködés a problémamegoldó non-profit vállalkozások, civil szervezetek munkájában.

Alternatív szabadidős tevékenység szervezése a konfliktusveszélyes környezetben nevelkedők és a támaszt jelentő szülők számára.

5.5.4. Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja

Egyes áldozati csoportok segítése.

SZEM mozgalom szervezése, működtetése.

A „Szülők a gyermekekért”, a „Szülők egymásért” mozgalmak támogatása. A polgárőr szolgálatok folyamatos és biztonságos fenntartása. Közreműködés a vagyontárgyak tulajdonosi jelölésének népszerűsítésében.

5.5.5. A bűnismétlés megelőzése

„Fogadd vissza őt!” kampány keretében a bűnelkövetők társadalomba való visszailleszkedése (reintegrációs) közösségi feltételeinek erősítése.

Tolerancia növelése.

Bekapcsolódás a szociális és mentális problémák orvoslásába.

Az utógondozás alatt állók bevonása a közösségi programokba.

Önsegítő intézmények és csoportok támogatása.

Ismétlő kérdések:

1. *Ismertesse a bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalmát!*
2. *Mit nevezünk társadalmi bűnmegelőzésnek?*
3. *Mi a társadalmi bűnmegelőzés elsődleges célja?*
4. *Sorolja fel a bűnmegelőzés alkotmányos követelményeit!*
5. *Mit jelent a bűnmegelőzésben az arányosság?*
6. *Mit ért a bűnmegelőzés alkotmányos követelményei közül a kirekesztés elkerülése alatt?*
7. *Sorolja fel a társadalmi bűnmegelőzési stratégia prioritásait!*
8. *Sorolja fel a közösségi bűnmegelőzés legfontosabb szereplőit!*
9. *Határozza meg a polgárőrség helyét a közösségi bűnmegelőzés rendszerében!*

Gyakorlati feladat:

A bűnmegelőzés prioritásai szerint készítsen egy táblázatot, melyek lakóhelyén a közösség biztonságát, biztonságérzetét leginkább érintő problémák. Megállapításait példákkal indokolja!

Állítson össze egy listát arról, hogy a bűnmegelőzés prioritásain belül, a civil szféra számára ajánlott feladatok közül lakóhelyén hol, milyen feladatok megvalósítására volna elsődlegesen szükség?

VI.

A POLGÁRŐRSÉG MŰKÖDÉSE, BŰN- ÉS BALESET MEGELŐZÉSI, VALAMINT KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMOK

6.1. A polgárőrség működése

Az Országos Polgárőr Szövetség által összefogott polgárőr egyesületek az alábbi - a közrend és közlekedésbiztonság területén végzett, az egyes tagegyesületek működési körzetében jelentkező helyi fontossági sorrend alapján megállapított - feladatokat teljesítik:

- a) folyamatos - elsősorban az esti, éjszakai órákban ellátott - közterületi álló, és mozgó figyelő- jelző szolgálat ellátása a települések belterületén a vagyon elleni (gépjárműlopás, betörés, termény, mezőgazdasági kisgép, haszonállat lopások) bűncselekmények megelőzése, a káresemények felderítése, valamint a rendőrségnek történő jelzésadás érdekében,
- b) a mezőgazdasági területeken, különösen a betakarítások időszakában teljesített álló és mozgó figyelő-jelző szolgálat a mezőgazdasági lopások és kártételek megelőzése, megakadályozása érdekében,
- c) a települési önkormányzat igénye szerint a közterület-felügyelet valamint a mezőgazdasági őrszolgálat hatáskörébe tartozó egyes feladatok (szabálytalan, jogsértő tevékenységek felfedése, károkozások megelőzése, megakadályozása) önkéntes ellátása,

- d) rendőrfárörök feladatellátásának támogatása, az egyes eljárásí cselekményekhez szükséges állampolgári jelenlét (pl. hatósági tanú) biztosítása,
- e) 2007. évben országos szinten bevezetésre került az „Egy iskola-egy polgárör” mozgalom, amely 2008. évben tovább szélesedett, erősödött. Továbbra is ezen túlmenően rendszeres közreműködés a rendörség országos közlekedésbiztonsági, bűnmegelőzési (pl. „Egy iskola - egy rendör”) akcióinak lebonyolításában,
- f) elemi csapások elhárítása (pl. árvízvédekezés, nagy kiterjedésű tüzesetek) során közreműködés a veszély- és kárelhárítási munkákban, a veszélyeztetett területek, kiürített települések, településrészek, segélyszállítmányok, kárelhárítási anyagszállítmányok őrzése, kísérése,
- g) közreműködés a lakosságot érintő bűn- és baleset-megelőzési tájékoztató munkában kiadványok terjesztésével, tájékoztatók megtartásával, lakossági fórumok szervezésével,
- h) rendszeres polgárör továbbképzések megrendezésével hozzájárulás a lakosság bűnmegelőzési, közlekedési, katasztrófa-elhárítási ismereteinek fejlesztéséhez,
- i) ifjúsági programok (pl. nyári táboroztatás) szervezésével aktív részvétel a gyermekek és az ifjúság közösségi neveléséhez, a fiatalokú bűnözés, a kábítószer-fogyasztás, az alkoholizmus, a dohányzás elleni küzdelemhez.

A polgárörség erőssége a bűnmegelőzésben különösen:

- a) az országos hálózata,
- b) a szervezetek egysége,
- c) az önkéntesség,
- d) az ellenszolgáltatás nélkül végzett közösségi tevékenység,
- e) a bizalomra épülő felelősségvállalás,
- f) a törvényesség,
- g) az emberi jogok messzemenő tiszteletben tartása, valamint
- h) a politikasemlegesség és a pártfüggetlenség.

A polgárörök a közterületek biztonságának fenntartása érdekében évente több mint hétmillió szolgálati órát teljesítenek, több tízezer jogsértést akadályoznak meg jelenlétükkel, fellépésükkel. A települési polgárörségek a rendörség, a környezetvédelmi hatóságok, az önkormányzatok közbiztonság-védelmi tevékenységének legjelentősebb lakossági támogatói. Több száz településen, ahol nem működik rendőri szervezet, a polgárörök gondoskodnak a közbiztonság fenntartásáról. A határ menti települések polgárörsei nagy szerepet vállálnak az államhatár őrzetében, a határrend fenntartásában önálló vagy határör járörrel közös szolgálat keretében. A polgárörség létének, működésének, további fejlesztésének jelentősége - figyelemmel a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Programjában foglaltakra is - különösen abban áll, hogy:

- a) A szervezet elősegíti a „közösségi rendvédelem” fokozatos kiépítését.
- b) Előmozdítja az állampolgárok aktivitását a bűnüldözés segítése terén.
- c) Meglévő társadalmi bázisként ösztönzi az önkormányzatok bűnmegelőzésben történő egyre nagyobb fokú szerepvállalását.
- d) Képessé válik állami közfeladatok átvállalására, önálló vitelére.
- e) Pozitív közösségformáló erőként van jelen a települések életében.

6.2. Polgárör bűnmegelőzési programok és annak eredményei

6.2.1. A nagyvárosok biztonságának növelése

A polgárörség a nagyvárosok bűnmegelőzési kérdéseivel több év óta foglalkozik szakmai programjaiban és fórumain. Ennek alapvető oka az, hogy a bűnözés elsősorban a városok társadalmi problémája, így a bűnmegelőzési szervezetek is természetes módon keresik ennek megoldási lehetőségeit. Ismeretes, hogy a kis településeken általában jobban érvényesül a polgárörség közösségformáló, bűnmegelőzési tevékenysége, egyszerűen azért, mert ott a

társadalom mozgósító ereje, a közösség összetartozásának érzése jóval nagyobb, mint a nagyvárosokban. Éppen ezért a nagyvárosokban sajátos módon kell megközelíteni a polgárőrség munkáját, külön programot kell megfogalmazni a polgárőrség megerősítése, hatékonyabb tevékenysége érdekében. Az Országos Polgárőr Szövetség 2003-ban Budapesten rendezte meg első szakmai fórumát a nagyvárosi bűnmegelőzés elvi kérdésekről. Ott fogalmazódott meg az igény, erősíteni kell a jövőben ezen a területen a polgárőrség prevenciós tevékenységét.

Alapvetően **négy nagy terület** került kijelölésre, ahol a polgárőrnek a bűnmegelőzés érdekében dolgoznia kell:

a) a gyermek és oktatási intézmények körzete, különösen

- a drogfogyasztás,
- a közlekedési balesetek, és
- a szexuális bűncselekmények megelőzése érdekében;

b) az idegenforgalmi területek, különösen

- a lopás, gépjárműfeltörés,
- a rendzavarás megelőzése,
- a közterületek rendje fenntartása érdekében;

c) a lakosság érdekében dolgozó intézmények,

- lopás, rongálás, baleset-megelőzés, valamint

d) a lakóterületeken, ahol elsősorban

- a betörések megelőzése,
- a közterület használata,
- a parkolási szabályok betartása,
- a kutyatartás szabályai,
- a köztisztaság, közegészségügy érdekei,
- a közvilágítás problémái jelentik a fő feladatot.

Nagyvárosi bűnmegelőzési programunkban leginkább a gyermekintézmények körzetében vagy azokon belüli polgárőr jelenlét (pl. a „biztonságos folyosó” a balesetek, vagyon elleni cselekmények megelőzésére) a legismertebb. Ennek a keretében merült fel a legélesebben a „látható polgárőrség” igénye, hiszen itt a preventív hatást leginkább a jelenlét biztosíthatja.

6.2.2. A polgárőrség drogmegelőzési programja

Az Országos Polgárőr Szövetség 2002-2003. évben indította meg részletesen kidolgozott tematika alapján drogmegelőzési programját. Ez a program elsősorban a gyermek- és fiatalkori bűnözés, illetve az áldozattá válás megelőzése társadalmi feladatkörébe sorolható, amely szinte azonnal nagy népszerűsége tette szert elsősorban a pedagógusok körében, akik jelentős számban vettek részt a felkészítő tanfolyamokon.

A gyermekek részére szervezhető foglalkozások segítéséhez szükséges eszközöket **pályázat útján** nyerhetik el azok a polgárőr egyesületeknek, amelyek vállalták, hogy:

- a) működési területükön a drogtáska⁴ segítségével a polgárőrség drogmegelőzési programjának folyamatos népszerűsítését, elsősorban az általános és középiskolák tanulói körében,
- b) a rendőri szervek felkérésére a drogtáska bemutatásával bekapcsolódnak a rendőrség kábítószer ellenes programjaiba.

⁴ Valamennyi területi rendőr-főkapitányság bűnmegelőzési osztályán van legalább egy drogtáska, amely a drogprevenciós előadásokon jó szemléltetőeszköz.

6.2.3. Az idegenforgalmi körzetek biztonsága

Különösen a nyári idegenforgalmi idényben fontos, hogy a polgárőr egyesületek tagjai fokozott figyelmet fordítsanak a kiránduló- és üdülőhelyek biztonságára. A fő figyelmet a főváros, a Balaton, a Dunakanyar és a gyógyturizmussal érintett városok bűnmegelőzési feladataira irányul. Az ott működő egyesületek feladatának egy része a közterületi szolgálatellátás, egy része a szükséges tájékoztató kiadványok, szórólapok terjesztése. Az idegenforgalmi feladatok minden esetben a rendőrséggel szoros együttműködésben kerülnek végrehajtásra.

6.2.4. A bűnmegelőzési táborok

A polgárőrség több év óta rendszeresen szervez középiskolai diákok, valamint fiatal rendőrök és határőrök bevonásával nyári bűnmegelőzési táborokat. A kellemes időtöltés mellett itt a fiatalok megismerkednek a rendvédelmi szervek munkájával, a lakossági bűnmegelőzés lehetőségeivel, tájékoztatókat kapnak a lakossági bűnmegelőzés lehetséges módszereiről.

Az Országos Polgárőr Szövetség a jövőben törekszik a rendőrség segítségével országos méretűvé fejleszteni sikeres nyári bűnmegelőzési táborait. A fiatalok részére szervezett bűnmegelőzési táborokat a nyári iskolai szünet teljes időtartama alatt, első időszakban legalább megyénként egy-egy helyszínen kívánja működtetni. Már jelenleg is hazánkban két helyen, az egyik az OPSZ által szervezett, a másik Debrecenben a Víg-kend majorban kerül megrendezésre.

Ehhez azonban:

- a) meg kell találni, és fel kell használni a már most is rendelkezésre álló központi pályázati forrásokat,
- b) fel kell kérni azokat a pedagógusokat és bűnmegelőzési szakembereket, akik képesek és vállalkoznak a gyermekek és a fiatalok táboroztatására,
- c) meg kell nyerni az önkormányzatokat, gazdasági társaságokat, állami intézményeket, hogy a rendelkezésükre álló, kihasználatlan, arra alkalmas ingatlanokat e nyári programhoz rendelkezésre bocsássák,
- d) az oktatási intézményekben meg kell hirdetni, és vonzó programok összeállításával a nyári polgárőr bűnmegelőzési táborokat népszerűvé kell tenni a szülők, a gyermekek és a fiatalok körében.

6.2.5. Polgárőr bűnmegelőzési és balesetmegelőzési akciók

A polgárőrség talán legnagyobb népszerűségnek örvendő, látványos, koncentrált bűnmegelőzési fellépése. Nyáron és a tanévkezdés időszakára időzített eseménysorozat során a polgárőrök önállóan és a rendőrség helyi szerveivel szoros együttműködésben bűnmegelőzési és közlekedésbiztonsági feladatok végrehajtásában vesznek részt. Ezenkívül a rendőrséggel közösen az EU által előírt dispol akciókban és egyéb országos és helyi akciókban is részt vállal a polgárőrség.

A fokozott akciók legfontosabb célja:

- a) a tanévkezdés időszakában a gyermekbalesetek megelőzése,
- b) a gyermekek sérelmére irányuló jogsértő cselekmények (kábitószer és pornográf termékek terjesztése, pedofília és egyéb erőszakos jellegű cselekmények) megakadályozása,
- c) a vagyon elleni bűncselekmények, elsősorban a betöréses lopások, a terménylopások megelőzéséhez szükséges lakossági önvédelmi készségek kialakítása, fejlesztése, állandósítása,
- d) a polgárőrség bűnmegelőzési, vagyonvédelmi, kármegelőzési és áldozatvédelmi propaganda tevékenységének további kiterjesztése,

- e) a határrendészet idegenrendészeti akcióiba történő bekapcsolódás,
- f) tanyákon élő időskorúak rendszeres látogatása, ott ennek érdekében járőrszolgálat teljesítése.

A polgárőr szervezetek a Polgárőr Bűnmegelőzési Hónap előkészítése és végrehajtása során az alábbi főbb tennivalókra irányítják figyelmüket:

- a) Felkérlik a települések polgármesterét, önkormányzati képviselő testületét, a helyi rendőri és határőrizeti szervek vezetőit lakossági fórumok szervezésére, ahol áttekintik a helyi közbiztonság helyzetét, az önkormányzat, a lakosság figyelmét ráirányítják az állampolgárokat érintő közbiztonsági kockázatokra.
- b) Fokozzák a járőr, valamint a figyelő-jelző szolgálatok gyakoriságát elsősorban a települések pince-, hétvégi ház- és üdülőövezeteiben. A szolgálatok keretében felkeresik a téli időszakban lezárásra kerülő létesítmények üzemeltetőit, tulajdonosait, felhívják figyelmüket a betörések, káresemények elkerülése érdekében ajánlott megelőző intézkedésekre. Ennek során a tulajdonosok, üzemeltetők részére bűnmegelőzési tájékoztató anyagokat adnak át.
- c) A megyei és a helyi írott és elektronikus sajtó segítségét kérve, az adott régió illetve település problémáira koncentrálnak rendszeresen hírt adnak a bűncselekmények és a közlekedési balesetek megelőzése, az ifjúság védelme érdekében tett lépéseikről, kezdeményezéseik eredményeiről.
- d) Csatlakoznak a rendőrség által az általános iskolák környékére szervezett közlekedésbiztonsági, baleset-megelőzési szolgálatokhoz. A közös szolgálatok mellett gondoskodnak az önálló polgárőr jelenlét biztosításáról is. A közlekedésbiztonsági feladatokon túl segítséget nyújtanak a gyermekekre veszélyt jelentő deviáns személyek távoltartására, felfedéséhez, jogsértő magatartásuk elhárításához. Tapasztalataikról jelzést adnak az illetékes rendőri szerveknek.
- e) A terménylopások megelőzése, megakadályozása érdekében közös mezőőr-polgárőr szolgálatokat szerveznek.
- f) Rendszeresebbé teszik szolgálati jelenlétüket a posták és a takarékszövetkezetek objektumainak környékén.
- g) Az akcióban résztvevő polgárőrök feladataikat demonstratív módon, a polgárőrséghez való tartozást kifejező öltözékben és jelzésekkel teljesítik.

A bűnmegelőzési hónapok hatására érzékelhetően javult a lakosság önvédelmi készsége, csökkentek az iskolák körzetében a gyermekbalesetek, valamint a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma.

6.2.6. A „Szomszédok Egymásért Mozgalom”

A polgárőrség keretein belül a „Bűnmegelőzési, határ- és vámrendészeti” munkabizottság foglalkozik a Szomszédok Egymásért Mozgalom (röviden: SZEM) szervezésével. A mozgalom lényege, hogy az egymás szomszédságában lakók az átlagosnál sokkal jobban figyelnek, vigyáznak egymás értékeire és közvetlen lakókörnyezetükre, felelősséget éreznek saját és mások személyi, tárgyi értékei iránt. Az egymás iránti figyelem és felelősségvállalás eredményeként nyilvánvalóbbá válhatnak a gyanús események, és - ha bizonyossá vagy akár csak feltételezhetővé is válik, hogy azok törvénysértéshez, károkozáshoz vezethetnek - lehetőség nyílik időben a rendőrség, vagy a polgárőrség értesítésére. Ugyanígy nagyobb az esély arra, hogy az egyedül élő, az idős vagy a beteg ember időben jusson segítséghez. A mozgalom biztonságot nyújt az egyénnek, a családnak akkor is, ha bármennyi időre elhagyja otthonát, de nagyobb biztonságot nyújt az otthonlávőknek is.

A SZEM célja:

- a) helyi szinten csökkenteni a bűnözési lehetőségeket azáltal, hogy elriasztjuk a leendő tolvajokat, garázdákat, vandálokat,
- b) kialakítani a közösségi szellemet, így mindenki hozzájárulhat a saját és mások tulajdonának védelméhez, kölcsönös együttműködésen és a párbeszéden keresztül.
- c) tájékoztatni a gyanús személyekről és tevékenységekről azokat a segítőköt, akik közvetlenül tartják a kapcsolatot a rendőrséggel vagy a polgárőrökkel.

A SZEM bármely lakóközösségben létrehozható (lakótelep, családi házas övezet, falu, hétvégi telkek, nyaralók, garázsok), s működése igazából akkor optimális, ha a lakóközösségnek legalább egy részét sikerül bevonni. A szerveződés valójában nem igényli bejegyzett társadalmi szervezet (pl. egyesület) létrehozását. Elegendő, ha a lakóközösség elhatározza, hogy részt vesz a mozgalomban, de nem hoz létre ehhez formális egyesületet.

Ma Magyarországon számos helyen működnek SZEM közösségek, akár egyesületi formában, akár informálisan. A polgárőr szervezetek általános bűnmegelőzési feladataik részeként, a lakossági kapcsolataik fejlesztése, a bűnmegelőzési tájékoztató munka, valamint az értesítési és reagálási lehetőségek biztosításával gondoskodnak e kétségtelenül hasznos bűnmegelőzési módszernek a népszerűsítéséről és fenntartásáról.

6.2.7. A környezetbiztonsági program

Az Országos Polgárőr Szövetség Elnöksége először a 2001. évi kiemelt feladatai között szerepeltette részletesen a helyi környezetvédelmi feladatok támogatását.

A polgárőr egyesületek figyelmét felhívta arra, hogy az általuk teljesített szolgálatok keretében kiemelt figyelmet fordítsanak:

- a) a *tiltott* hulladéklerakás felfedezésére, elhullott állatok szabálytalan elhelyezésére, a települési önkormányzatok részére történő jelzésére,
- b) a vadon élő védett növény vagy állat sérülésére, elhullására,
- c) az élővizek szennyeződéseire, a halállomány pusztulásának jeleire,
- d) a talajszennyező forrásaira (pl. földbe ázott illegális olajtartályok, akkumulátorbontók, galvániszap feltöltések, stb.),
- e) a légszennyező eseményekre (pl. színesfém kábelek égetése, kigyulladt szeméttelepek, stb.),
- f) a közterületnek minősülő parkok rongálásának megelőzésére,
- g) az erdők, erdősávok megóvására,
- h) a tiltott fakitermelés jelzésére,
- i) a falfirkálások megelőzésére.

Ezeket a feladatokat a polgárőr szervezetek rendszeresen, általános bűnmegelőzési feladataik keretében vagy célprogramok (akciók: pl. szemétygyűjtés, lomtalanítás, parlagfűirtás) szervezésével végzik.

Ismétlő kérdések:

1. *Ismertesse, hogy a polgárőrség működése során a közrend és közbiztonság területén, a bűn- és balesetmegelőzés érdekében milyen feladatokat teljesít!*
2. *Melyek a polgárőrség legfontosabb erősségei?*
3. *Ismertesse a polgárőrség bűnmegelőzési és balesetmegelőzési akcióit!*
4. *Beszéljen a Szomszédok Egymásért Mozgalomról!*
5. *Ismertesse a polgárőrség környezetbiztonsági programját!*

Gyakorlati feladat:

Válasszon ki a polgárőrség bűn- és balesetmegelőzési programjai közül egyet! Mutassa be annak tartalmát, jelentőségét a bűnmegelőzés célkitűzései elérésében!

Tegyen javaslatot hogyan, milyen formáiban és milyen tartalommal valósítható meg az Ön által kiválasztott program lakókörnyezetében, saját polgárőr egyesületének tevékenységében.

VII.

ISMERETEK A BÜNTETŐJOG ÉS A SZABÁLYSÉRTÉSI JOG KÖRÉBŐL

7.1. Bűncselekmények, elkövetők

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) rendelkezik arról, hogy mely emberi cselekmények minősülnek bűncselekményeknek, és hogy azokra nézve milyen büntetések szabhatók ki.

A bűncselekmény fogalma

A Btk. meghatározása szerint a **bűncselekménynek az a cselekmény minősül, amely veszélyes a társadalomra és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli.**

A társadalomra az a magatartás veszélyes, amely a Magyar Köztársaság állami, gazdasági, társadalmi rendjét, az állampolgárok személyi és anyagi érdekeit sérti, vagy veszélyezteti.

A bűncselekmény bűnösség szerinti osztályozása

Bűncselekményt szándékosan vagy gondatlanul lehet elkövetni. Szándékosságról akkor beszélünk, ha valaki a magatartásának következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik. Gondatlanul az követ el bűncselekményt, aki előre látja ugyan magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában. Ugyancsak gondatlan az, aki e következmények lehetőségeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

A bűncselekmény súly szerinti osztályozása

A bűncselekménynek két alakzata van: a büntett és a vétség. A büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a törvény két évnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli. Mindazok a bűncselekmények pedig, amelyek nem tartoznak az előbb meghatározott körbe, vétségnek minősülnek.

A bűncselekmény stádiumai

A törvény általában a befejezett bűncselekményt bünteti, azonban súlyosabb esetekben - s erre a Btk. az egyes bűncselekmények ismertetésénél utalást is tesz - az előkészület és a kísérlet is büntetendő.

Kísérlet

Kísérlet miatt az a személy büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be. A törvény a kísérletre is a befejezett bűncselekmény büntetési tételét alkalmazza. A büntetést azonban korlátlanul enyhíteni vagy mellőzni is lehet, ha a kísérletet alkalmatlan tárgyon vagy alkalmatlan eszközzel követik el. Nem büntethető kísérlet miatt az,

akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése, továbbá az sem, aki az eredmény bekövetkezését önként elhárítja.

Előkészület

Ha a törvény külön elrendeli, *előkészület* miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik. Nem büntethető előkészület miatt:

- a) akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény elkövetésének megkezdése;
- b) aki az elkövetés elhárítása céljából felhívását, ajánlkozását, vállalkozását visszavonja, vagy arra törekszik, hogy a többi közreműködő az elkövetéstől elálljon, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetésének megkezdése bármely okból elmarad;
- c) aki az előkészületet a hatóságnál jelenti.

A bűncselekmény elkövetői

Bűncselekményt:

1. *a tettes,*
2. *a társtettes,*
3. *a felbujtó és*
4. *a bűnsegéd követhet el.*

A bűncselekmény Btk.-ban leírt törvényi tényállását *a tettes önállóan* valósítja meg.

A **társtettesek** azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását, egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg.

Felbujtó az, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

Bűnsegéd az, aki a bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan nyújt segítséget.

A felbujtót és a bűnsegédet a törvény együttesen részeseknek is nevezi. A törvény azonban a részesekre is azt a büntetési tételt alkalmazza, amelyet a tettesekre állapít meg.

7.2. A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai

A Btk. megállapít néhány olyan esetet, amikor a bűncselekmény elkövetőjét büntetőjogilag nem lehet felelősségre vonni. Ezeknek az eseteknek az első csoportjába a büntethetőséget kizáró okok, a másodikba a büntethetőséget megszüntető okok tartoznak.

A büntethetőséget kizáró okok

A gyermekkor. A 14. életévét be nem töltött személy - a gyermekkorú - bűncselekmény elkövetése miatt nem büntethető. A fiatalkorúak, vagyis a 14. és 18. életévük között lévő elkövetők azonban - természetesen életkori sajátosságaikra figyelemmel - felelősségi-e vonhatók.

A kóros elmeállapot. A kóros elmeállapotnak több formája van, így törvény ide sorolja az elmebetegséget, a gyengeelméjűséget, a szellemi leépülést, a tudatzavart és a személyiségzavart. Azt, hogy az elkövető melyik kóros elmeállapotban szenved, az igazságügyi orvos szakértő hivatott megállapítani. Tudni kell viszont, nem tekinthető kóros elmeállapotban lévőnek az, aki a bűncselekményt önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követi el.

A kényszer vagy fenyegetés. Aki olyan kényszer vagy fenyegetés hatása alatt áll, amely miatt képtelen akaratának megfelelő magatartásra és ezért követ el bűncselekményt, nem büntethető. A büntetése viszont korlátlanul enyhíthető annak, aki azért alkalmaz kényszert vagy fenyegetést, hogy az elkövetőt korlátozza az akaratának megfelelő magatartásban (vagyis, a bűncselekmény elkövetésében).

A tévedés. Nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott. Nem büntethető az sem, aki a cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az a társadalomra nem veszélyes, és erre a feltevésre alapos oka van. A tévedés viszont nem zárja ki a büntethetőséget akkor, ha azt gondatlanság okozza, és a törvény a gondatlanságból eredő elkövetést is bünteti.

A magánindítvány hiánya. A törvényben meghatározott esetekben (pl. becsületsértés, rágalmazás) a bűncselekmény csak a sértett által előterjesztett magánindítványra büntethető. A magánindítvány nem vonható vissza, és bármelyik elkövetővel szemben is terjesztik elő, valamennyi elkövetőre hatályos. Amennyiben a sértett korlátozottan cselekvőképes, a magánindítványt törvényes képviselője is, ha pedig cselekvőképtelen, kizárólag a törvényes képviselője terjesztheti elő. Ezekben az esetekben a gyámhatósági is jogosult magánindítvány előterjesztésére. Ha a magánindítvány előterjesztésére jogosult sértett meghal, a hozzátartozója jogosult a magánindítvány előterjesztésére.

A jogos védelem és a végszükség. A polgárőr szolgálatban gyakran felmerülő kérdés, ezért annak részleteivel külön foglalkozunk.

A büntethetőséget megszüntető okok

Az elkövető halála. A halál büntetőjogi jelentősége kettős. Amennyiben az elkövető a bűncselekmény elkövetése után, de még az eljárás jogerős befejezése előtt hal meg, a büntethetősége szűnik meg. Ha pedig a halál a büntetést kiszabó ítélet jogerőre emelkedése után, de a büntetés végrehajtásának befejezése előtt következik be, a halál a büntetés végrehajtását zárja ki. A halott értelemszerűen nem büntethető, de az intézkedések közül az elkobzás kimondását a halál nem zárja ki, és az elkobzásra irányuló tárgyi eljárás a halál esetén is lefolytatható.

Az elévülés. Az elévülés az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmények esetén 20 év, egyébként az egyes bűncselekmények elkövetéséért kiszabható büntetés felső határának megfelelő idő, de legalább három év. A háborús és nép elleni bűncselekmények soha nem évülnek el.

A kegyelem. Kegyelem gyakorlására a köztársasági elnök jogosult. Az úgynevezett eljárási kegyelem büntethetőséget megszüntető ok. A végrehajtási kegyelem kizárja a kiszabott büntetés egészének vagy egy részének (esetleg hátralevő részének) a végrehajtását. A kegyelmi mentesítés a büntetett előlethez fűződő hátrányos következmények alól mentesíti - értelemszerűen a büntetés végrehajtása után - az elítéltet. A kegyelmi eljárás szabályait a büntetőeljárásról szóló törvény tartalmazza.

A Btk. az egyes bűncselekmények tényállásának ismertetése során, adott tényálláshoz kapcsolatosan további **egyéb megszüntető okokat** is felsorol. Ezek részleteit a Btk. részletes tanulmányozás estén ismerhetjük meg.

7.3. A bűncselekmények felismerése

Ahhoz, hogy a polgárőr képes legyen a bűncselekmények megelőzésére, valamint azok elkövetése esetén a szükséges jelzésadásra, vagy annak megakadályozására, képesnek kell lennie a bűncselekmény felismerésére. Ehhez ismernie kell a bűncselekmény tényállását és azt az észlelt cselekmény alapján be kell tudnia azonosítani. Ennek érdekében sorolunk fel néhány, *a közterületi álló és mozgó figyelő szolgálatok során jellemzően tapasztalható bűncselekményfajtát:*

A vagyon elleni bűncselekmények közül elsőként emeljük ki a **lopást**. Lopást valósít meg az, aki **idegen dolgot** mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa. Ha az eltulajdonított dolog értéke nem haladja meg a 20 000 Ft-ot, a cselekmény szabálysértésnek minősül. Súlyosabban büntetik a lopást, illetve értékhatártól függetlenül nem minősül szabálysértésnek, ha azt

- a) bűnszövetségben,
- b) közveszély színhelyén,
- c) üzletszerűen,
- d) dolog elleni erőszakkal (pl. betörés útján),
- e) helyiségbe vagy ehhez tartozó bekerített helyre megtevesztéssel vagy a jogosult (használó) tudta és beleegyezése nélkül bemenve,
- f) hamis vagy lopott kulcs használatával,
- g) lakást vagy hasonló helyiséget az elkövetővel közösen használó sérelmére,
- h) zsebtolvajlás útján,
- i) másnak a bűncselekmény elhárítására képtelen állapotát kihasználva követik el.

Sikkasztásnak az minősül, amikor valaki a **rábízott idegen dolgot** (pl. gépkocsivezető a rakományt, boltos az árut, raktáros a nála tárolt holmit stb.) tulajdonítja el jogtalanul, vagy azzal sajátjaként rendelkezik. A sikkasztást szintén súlyosabban büntetik, ha azt bűnszövetségben, közveszély színhelyén, vagy üzletszerűen követik el.

Csalás az, ha valaki a jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz.

A rablás az egyik legsúlyosabb vagyon elleni erőszakos bűncselekmény. Ennek során az elkövető az idegen dolgot a jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el mástól, hogy evégből valaki ellen erőszakot, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, illetőleg valakit öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyez. Rablás az is, ha a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz. Súlyos a rablás megítélése akkor, ha azt

- a) fegyveresen,
- b) jelentős értékre,
- c) bűnszövetségben vagy csoportosan,
- d) hivatalos személy, külföldi hivatalos személy ellen, hivatalos eljárása alatt, vagy közfeladatot ellátó személy ellen, e feladatának teljesítése során követik el.

Kifosztásnak minősül, ha az idegen dolgot a jogtalan eltulajdonítás végett valaki úgy vesz el mástól, hogy evégből lerészegíti, vagy az általa más bűncselekmény elkövetése során alkalmazott erőszak, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés hatása alatt álló személytől vesz el.

Rongálás az, amikor idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával okoz kárt valaki. Súlyos a bűncselekmény megítélése akkor, ha

- a) nagyobb kárt okoz,

- b) kulturális javak körébe tartozó tárgyat, régészeti lelőhelyet vagy műemléket,
- c) vallási tisztelet tárgyat, illetőleg vallási szertartás végzésére szolgáló épületet vagy tárgyat,
- d) temetési helyet, temetkezési emlékhelyet, illetőleg temetőben vagy temetkezési emlékhelyen a halott emlékére rendelt tárgyat rongál, vagy semmisít meg, vagy a rongálást
- e) robbanóanyag vagy robbantószer felhasználásával követik el.

Jogtalan elsajátítást követ el, aki a talált idegen dolgot eltulajdonítja, avagy nyolc nap alatt a hatóságnak vagy annak, aki elvesztette, nem adja át, úgyszintén aki a véletlenül vagy tévedésből hozzá került idegen dolgot eltulajdonítja, vagy nyolc nap alatt vissza nem adja.

Jármű önkényes elvétele (és nem lopás) akkor valósul meg, ha valaki idegen gépi meghajtású járművet mástól azért vesz el, hogy jogtalanul használja, vagy az így elvett, illetve a rábízott ilyen járművet használja jogtalanul.

A köznyugalom elleni bűncselekmények közül elsőként említjük a **garázdaságot**, amely olyan vétségnek minősülő kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartás, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. A garázdaság büntett akkor, ha

- a) csoportosan,
- b) a köznyugalmat súlyosan megzavarva követik el.

Közveszéllyel fenyegetést valósít meg az, aki más előtt olyan, a köznyugalom megzavarására alkalmas valótlan tényről állít, hogy közveszéllyel járó esemény bekövetkezése fenyeget.

Rendbontás vétségének elkövetője, aki a nyilvános rendezvény rendezőjének a rend fenntartása érdekében tett intézkedésével szemben *erőszakkal vagy fenyegetéssel ellenállást tanúsít*, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. Büntettnak minősül, ha a rendbontást csoportosan vagy felfegyverkezve követik el. A Btk. alkalmazásában nyilvános rendezvénynek minősül a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó rendezvény, továbbá az olyan kulturális és sportrendezvény, amely a közönség számára azonos feltételek mellett nyitva áll.

7.4. Szabálysértési ismeretek

7.4.1 A szabálysértésekről általában

Szabálysértésnek minősül az a magatartás, amely veszélyezteti az együttélési szabályokat, akadályozza, vagy zavarja a közigazgatás működését, illetve meghatározott tevékenység vagy foglalkozás gyakorlására vonatkozó szabályokba ütközik. Van olyan jogellenes magatartás, amelynek kettős alakzata van: a jogszabályokban meghatározottak szerint lehet szabálysértés (például a lopás 20 000 Ft értékhatár alatt) és bűncselekmény is (például a lopás 20 000 Ft értékhatár felett).

A szabálysértések a szabálysértési kódexben találhatók. A **kódex két részből** áll:

1. 1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről.
2. A kódex második része: 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet az egyes szabálysértésekről.

A szabálysértések döntő többsége a Kormányrendeletben található.

A szabálysértésekről szóló törvény maga is **két fő részből** áll:

1. az általános részből, és

2. a különös részből.

Az általános részben található valamennyi szabálysértésre vonatkozóan a rendelkezések; a különös rész a súlyosabb társadalmi veszélyességű szabálysértéseket tartalmazza. (A tulajdon elleni szabálysértés és a garázdaság szabálysértés a bűncselekmények tárgyalásánál található.)

A **szabálysértési törvény célja**, hogy gyors és eredményes fellépést biztosítson azokkal a jogsértő magatartásokkal szemben, melyek a bűncselekményekhez képest enyhébb fokban sértik vagy veszélyeztetik a társadalom általánosan elfogadott együttélési normáit, akadályozzák vagy zavarják a közigazgatás működését, illetve meghatározott tevékenység vagy foglalkozás gyakorlására vonatkozó jogszabályokba ütköznek. E célok megvalósítása érdekében a törvény meghatározza a szabálysértések elkövetése miatt alkalmazható joghátrányokat, e cselekmények elbírálásának rendjét, s ennek keretében azt a jogot, hogy az érintettek az e törvényben meghatározott feltételek mellett bírósághoz fordulhatnak.

7.4.2. A szabálysértés törvényi fogalma

Szabálysértés az a jogellenes, tevékenységben vagy mulasztásban megnyilvánuló cselekmény, melyet törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet szabálysértésnek nyilvánít, s amelynek elkövetőit az e törvényben meghatározott joghátrány fenyeget.

Szabálysértés nem állapítható meg, ha a cselekmény bűncselekményt valósít meg.

7.4.3. A törvény hatálya

A szabálysértések a belföldön elkövetett cselekményekre vonatkoznak állampolgárságra tekintet nélkül. Az önkormányzati rendelettel megállapított szabálysértések hatálya csak az adott önkormányzat illetékességi területére terjed ki.

A törvény területi és személyi hatálya

E törvényt - ha törvény kivételt nem tesz - a belföldön elkövetett szabálysértésekre kell alkalmazni, az eljárás alá vont személy állampolgárságára tekintet nélkül, feltéve, hogy nemzetközi szerződés vagy a szabálysértést meghatározó jogszabály másként nem rendelkezik. A nemzetközi jog alapján kiváltságot és mentességet élvező személy szabálysértés miatti felelősségre vonására nemzetközi szerződés, illetőleg a viszonyosság az irányadó. A viszonyosság fennállása kérdésében az igazságügyi és rendészeti miniszter nyilatkozatát kell alapul venni.

A törvény időbeli hatálya

A cselekményt az elkövetés idején hatályban lévő jogszabályok alapján kell elbírálni. Ha a szabálysértés elbírálásakor hatályban lévő új jogszabály szerint a cselekmény már nem minősül jogellenesnek, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új jogszabályt kell alkalmazni.

A szabálysértésért való felelősség

A szabálysértést – a bűncselekményhez hasonlóan – *szándékosan vagy gondatlanul* lehet elkövetni. Szabálysértés miatt tehát az vonható felelősségre, akinek a cselekménye szándékos vagy gondatlan, kivéve, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály csak a szándékos elkövetést bünteti.

Felelősséget **kizáró oknak** minősül a gyermekkor (14. életévét be nem töltött személy), a kóros elmeállapot, a kényszer vagy fenyegetés hatása alatti elkövetés, a tévedés, valamint a jogos védelem és a végszükség. Nem lehet azonban alkalmazni a felelősséget kizáró okokat abban az esetben, ha az elkövető a jogellenes cselekményét önhibájából ittas vagy bódult állapotban követte el.

Az elkövetők

A szabálysértés elkövetője lehet:

- tettes,
- társtettes,
- felbujtó és
- bűnsegéd.

7.4.4 A fontosabb szabálysértések

Tiltott kéjelgés szabálysértését az követi el, aki a külön törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján hozott önkormányzati rendeletben a szexuális szolgáltatással összefüggő korlátozást, illetve tilalmat megszeg.

E szabálysértés elkövetője elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható. Súlyosabban minősül az elkövető magatartása, és elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható, ha

- a szexuális szolgáltatásra való felajánlkozása zaklató jellegű;
- nem rendelkezik a külön jogszabályban előírt orvosi igazolással.

A szabálysértés miatti eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik.

Természetvédelmi szabálysértésért felel az az elkövető, aki

- a) a természetvédelmi államigazgatási szerv engedélyéhez vagy szakhatósági hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély vagy szakhatósági hozzájárulás nélkül, vagy az engedélytől, szakhatósági hozzájárulástól eltérő módon végez vagy végeztet, bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget,
- b) természeti területen - beleértve a védett természeti területet is - a természetvédelmi célokkal össze nem egyeztethető tevékenységet folytat, szemetel, a területet más módon szennyezi, tiltott helyen tartózkodik, tiltott módon közlekedik, engedély nélkül tüzet rak,
- c) védett élő szervezet egyedét, származékát vagy barlangi képződményt jogellenesen megrongál, elvisz vagy elpusztít, illetve védett vagy fokozottan védett állatfaj egyedét élettevékenységében jelentős mértékben zavar,
- d) a természet védelmére vonatkozó rendelkezéseket egyébként megsérti.

A szabálysértés elkövetéséért a szabálysértő százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

A b) pontban meghatározott szabálysértés elkövetőjére a természetvédelmi őr, az önkormányzati természetvédelmi őr, valamint a természetvédelmi hatóság részéről eljáró és erre felhatalmazott személy helyszíni bírságot szabhat ki.

Azt a védett, illetőleg fokozottan védett növény- és állatfajegyedet, annak bármely fejlődési alakját, származékát, védett ásványi képződményt, amelyre nézve a természetvédelmi szabálysértést elkövették, **el kell kobozni**.

Ha egy fentebb említett, védett természeti érték állami tulajdonban van, akkor azt a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv lefoglalja, és az állam tulajdonosi jogait gyakorló szerv döntéséig gondoskodik a megőrzéséről.

E szabálysértés miatt az eljárás a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv hatáskörébe tartozik.

Környezetvédelmi szabálysértés

A környezetvédelmi szabálysértést az követi el, aki a környezetvédelmi hatóság engedélyéhez vagy hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély vagy hozzájárulás nélkül, vagy az engedélytől, hozzájárulástól eltérő módon végez vagy végeztet, illetve a környezet elemeit a külön jogszabályban meghatározott módon terheli, illetve szennyezi, vagy az egyéb környezetvédelmi előírásokat más módon megszegi.

E szabálysértés elkövetője százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Jogosulatlan vadászat

Jogosulatlan vadászat szabálysértés elkövetésért vonható felelősségre az, aki:

- idegen vadászterületen,
- tiltott helyen vagy időben

jogosulatlanul, vad elejtésére használható és arra alkalmas állapotban lévő eszközzel tartózkodik.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Aki vadászjegy nélkül vagy pedig úgy vadászik, hogy nem felel meg a vadászat gyakorlására megállapított feltételeknek, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Az a vadász, aki tiltott helyen vagy időben, továbbá tiltott vadra vadászik, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Aki a vadásatról szóló jogszabályok megszegésével vadásztat, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Veszélyes fenyegetés

Veszélyes fenyegetés szabálysértés elkövetéséért felel az, aki mást félelemkeltés céljából a megfenyegetett személyre vagy annak hozzátartozójára vonatkozó, a becsület csorbítására alkalmas tény nagy nyilvánosság elé tárásával komolyan megfenyeget.

E szabálysértés elkövetője elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Az ezen szabálysértés miatti eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik.

Járművezetés az eltiltás tartama alatt

Az a bíróság vagy szabálysértési hatóság által a járművezetéstől eltiltott személy, aki a járművezetéstől eltiltás hatálya alatt annak érvényesülési körébe tartozó járművet vezet, járművezetés az eltiltás tartama alatt elnevezésű szabálysértés követi el, és elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt az eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik.

Ittas vezetés

Ittas vezetés szabálysértés elkövetése miatt az vonható felelősségre, aki:

- vasúti vagy légi járművet, gépi meghajtású vízi járművet, úszó munkagépet, továbbá közúton vagy a közforgalom elől el nem zárt magánúton gépi meghajtású járművet **úgy vezet, hogy szervezetében szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van**, vagy a jármű vezetését **ilyen állapotban lévő személynek engedi át**,
- nem gépi meghajtású járművet szeszes italtól befolyásolt állapotban vezet vagy hajt.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Sebességkorlátozás jelentős túllépése

Sebességkorlátozás jelentős túllépése elnevezésű szabálysértést követ el az, aki a km/óraban meghatározott vagy a jelzőtáblával km/óraban jelzett sebességet

- a) 100 km/órát meg nem haladó sebességkorlátozás esetén legalább a felével,
- b) 100 km/órát meghaladó sebességkorlátozás esetén legalább a harmadával túllépi.

E szabálysértés elkövetője hatvanezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat, továbbá a rendőrség - közúti határátkelőhelyen is - helyszíni bírságot szabhat ki.

Az elsőbbség és az előzés szabályainak megsértése

Az elsőbbségre vagy az előzésre vonatkozó szabályok megszegése ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Az elsőbbségre vagy az előzésre vonatkozó szabályok megszegésével a közlekedés más résztvevőjének hirtelen fékezésre vagy irányváltoztatásra kényszerítése százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Vasúti átjárón áthaladás szabályainak megsértése

Vasúti átjárón áthaladás szabályainak megsértésért az a járművezető vagy állathajtó vonható felelősségre, aki járművével vagy állatával (állataival) a közlekedési szabályok szerinti tilalom ellenére a vasúti átjáróba hajt, vagy azon áthajt, és hatvanezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat, továbbá a rendőrség helyszíni bírságot szabhat ki.

Vasúti átjárón áthaladás szabályainak megsértése

Vasúti átjárón áthaladás szabályainak megsértése miatt az vonható felelősségre, aki a közúti közlekedés szabályait megszegi és ezzel másnak vagy másoknak életét, testi épségét vagy egészségét gondatlanságból közvetlen veszélynek teszi ki vagy könnyű testi sértést okoz.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Nem tekinthetők közúti közlekedési szabálynak a gyalogosra és az utasra vonatkozó rendelkezések.

Engedély nélküli vezetés

Engedély nélküli vezetés szabálysértését az követi el, aki vasúti járművet, légi járművet, gépi meghajtású vízi járművet, úszó munkagépet, illetőleg a közúti forgalomban olyan gépi meghajtású járművet vezet, amelynek vezetésére hatósági engedéllyel nem rendelkezik, továbbá aki e járművek vezetését ilyen személynek átengedi.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Azzal szemben, aki a közúti forgalomban gépi meghajtású járművet engedély nélkül vezet, a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat, továbbá a rendőrség, valamint közúti határátkelőhelyen a határőrség helyszíni bírságot szabhat ki.

A járművezetők engedélyezett vezetési és pihenőidejének túllépése

Az a gépjárművezető, aki a közúti fuvarozás során a vezetési vagy a pihenőidőre vonatkozó

jogszabályban meghatározott kötelezettséget megszegi 100 000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a rendőrség helyszíni bírságot szabhat ki.

Biztonságos közlekedésre alkalmatlan jármű vezetése

Biztonságos közlekedésre alkalmatlan jármű vezetése elnevezésű szabálysértést az követi el, aki a közúti forgalomban olyan gépi meghajtású járművet vezet:

- amelynek kormányberendezése hibás,
- üzemi fékberendezése elromlott, vagy
- féklámpája, irányjelző berendezése (kivéve, ha kézzel megfelelő irányjelzés adható) továbbá - ha a látási viszonyok megkívánják - bal oldali első vagy hátsó helyzetjelző lámpája elromlott (kivéve, ha ezek helyettesítése más lámpával megoldható), úgyszintén az is, aki
- a közúti forgalomban olyan villamost vezet, amelynek üzemi fékberendezése hatásosan nem működik,

E szabálysértés elkövetője ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Közúti jelzéssel kapcsolatos szabálytalanság

A közúti jelzéssel kapcsolatos szabálytalanság szabálysértést az követi el, aki jogosulatlanul

- a) közúti jelzést elhelyez, megváltoztat, felismerhetetlenné tesz, működtet vagy eltávolít,
- b) közúton jelzőőrt állít, ha ezzel a közlekedés biztonságát nem veszélyezteti.

A fenti szabálysértés elkövetője ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Nehéz tehergépkocsikra vonatkozó korlátozások megszegése

Az a járművezető, aki a tehergépkocsik, vontatók, mezőgazdasági vontatók és ezek pótkocsijának forgalmát korlátozó - külön jogszabályban meghatározott - rendelkezéseket megszegi, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat

Érvényes gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés nélküli vezetés

Az az üzemben tartó, akinek gépjárműve érvényes kötelező felelősségbiztosítás nélkül vesz részt a közúti forgalomban, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Gépjármű-közlekedéssel összefüggő okmányokkal elkövetett szabálysértés

E szabálysértést az az elkövető valósítja meg, aki a közúti forgalomban:

- a) gépjárművel nem a szabályszerű menet- vagy fuvarokmánnyal, utaslistával, üzemeltetői nyilatkozattal, utazási szerződéssel, bérleti szerződéssel, illetőleg ezek hiányában vesz részt, vagy
- b) a gépjármű menet- vagy fuvarokmányát nem az előírásoknak megfelelően állítja ki, illetőleg vezeti,

A szabálysértés elkövetője harmincezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Érvénytelen hatósági engedéllyel vagy jelzéssel való közlekedés

Az az üzemben tartó, aki érvénytelen hatósági engedéllyel vagy jelzéssel vesz részt a közúti forgalomban, ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

A megkülönböztető jelzést adó készülék felszerelésével és használatával kapcsolatos szabálysértés

A megkülönböztető jelzést adó készülék felszerelésével és használatával kapcsolatos szabálysértést az valósítja meg, aki a megkülönböztető fényjelzést vagy a hangjelzést adó készüléket

- a) gépjárműre jogosulatlanul felszerel (felhelyez),
- b) közterületen lévő gépjárműben engedély nélkül birtokol.

A szóban forgó szabálysértést elkövető százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Azt a készüléket, amellyel ezen szabálysértések valamelyikét elkövették, el kell kobozni.

E szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.

7.5. A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökre vonatkozó szabályok

A közbiztonság védelme, a jogsértő cselekmények megelőzése, a jogkövető magatartás elősegítése érdekében a 175/2003. (X.28.) Kormányrendelet szabályozta a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök körét. A rendeletben foglaltak betartása mindenki számára kötelező.

Jogszabály eltérő rendelkezése hiányában tilos a közbiztonságra különösen veszélyes eszközt közterületen, nyilvános helyen - ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmú közlekedési eszközön birtokolni.

Nem vonatkozik a tilalom:

- a) a Magyar Honvédségre,
- b) rendvédelmi szervekre,
- c) a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokra,
- d) a Magyar Köztársaság területén állomásozó fegyveres szervekre, továbbá
- e) azokra a szervekre és személyekre, melyeknek a közbiztonságra különösen veszélyes eszköz birtoklását, használatát jogszabály megengedi.
- f) Azokra a rendeltetésszerűen munkavégzési, sport és a szokásos életvitel körében használt eszközökre, amelyeknek a közterületen, nyilvános helyen – ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmi közlekedési eszközön való birtoklása indokolt, feltéve, ha a tényleges munkavégzésen (tevékenységen) vagy az igazolható munkavégzéshez (tevékenységhez) szükséges szállításon kívül a birtoklás (szállítás) rejtve vagy a szokásos módon becsomagolva, szétszedve vagy zárt tárolóeszközben, illetőleg egyéb biztonságos módon történik.
- g) Azokra az eszközökre, amelyek használata filmfelvétel, színházi előadás, illetve más hasonló rendezvény megtartásához szükséges.
- h) A legfeljebb 20 gramm töltőanyag tömegű gázspray-re, kivéve a közterületen vagy nyilvános helyen szervezett rendezvényeket.

Dobócsillag, rugóskés, ólmosbot, gumibot, boxer, elektromos sokkoló, 20 gramm töltőanyag tömeget meghaladó gázspray nem kereskedelmi (turista) forgalomban nem vámkezelhetők.

Gázspray, íj, számszeríj, szigonypuska csomagküldő szolgálat, ügynöki tevékenység hálázás és az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás útján nem forgalmazható.

Jogsabály eltérő rendelkezése hiányában gázspray közterületen, nyilvános helyen - ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmú közlekedési eszközön csak tokban, dobozban, zárt tároló eszközben vagy ruházat alá rejtve birtokolható (szállítható).

A közbiztonságra különösen veszélyes eszközök

Az említett kormányrendelet mellékletében konkrétan felsorolt eszközök minősülnek közbiztonságra különösen veszélyes eszközöknek:

- a) az olyan szűrő- vagy vágóeszköz, amelynek szűrőhosszúsága vagy vágóéle a 8 cm-t meghaladja, továbbá a szűrőhosszúság vagy a vágóél méretétől függetlenül a dobócsillag, a rugóskés és a szűrő-, vágóeszközt vagy testi sérülés okozására alkalmas egyéb tárgyat kilövő készülék (különösen: íj, számszerű, francia kés, szigonypuska, paritty, csúzli);
- b) a jellegzetesen ütés céljára használható és az ütés erejét, hatását növelő eszköz (különösen: ölmosbot, boxer);
- c) a lánccal vagy egyéb hajlékony anyaggal összekapcsolt botok, nehezekek;
- d) az olyan eszköz, melyből a szem és a nyálkahártyák, illetve a bőrfelület ingerlésével támadásra képtelen állapotot előidéző anyag permetezhető ki (gázspray);
- e) az olyan eszköz, amely az utánpótlás jellege és méretarányos kivitelezése miatt megtévesztésre alkalmas módon hasonlít a lőfegyverre (lőfegyverutánpótlás);
- f) az olyan eszköz, amely elektromos feszültség útján védekezésre képtelen állapot előidézésére alkalmas (elektromos sokkoló);
- g) az olyan eszköz, amely a zárszerkezetek illegális kinyitására vagy feltörésére szolgál (különösen: álkulcsok, mechanikus vagy elektromos elven működő zárnyitó szerkezetek).

7.6. A törvényesség betartása polgárőr szolgálatban

A jogot tisztelő, annak előírásai maradéktalan betartásával tevékenykedő ember is nehéz helyzetbe kerülhet, ha nem ismeri a jog legfontosabb előírásait, s megsért olyan normákat, ami alapján a törvény előtt felelősséggel tartozik. Különösen így van ez a bűnmegelőzés direkt, szituációs módszereit alkalmazó polgárőr esetben, hiszen a szolgálat fokozott figyelmet, nem egy esetben kockázatvállalást igénylő időszakaiban is meg kell őriznie hidegvérét, tudnia kell gondolkodni, és helyesen kell megválasztania esetlegesen szükségessé váló beavatkozásának nemcsak legcélszerűbb, hanem jogilag is támadhatatlan formáját. Jegyezzünk meg tehát néhány olyan bűncselekmény törvényi tényállását is, amelyet a legnagyobb jó szándékkal fellépő ember is megvalósíthat, ha nem figyel, ha túlzottan elragadja az indulat, vagy nem méri fel kellően az esetleges következményeket.

Ilyen például a **testi sértés**, amely megvalósulhat a törvény által adott helyzetben megengedett megfogás, visszatartás esetén is. A Btk. szerint, aki más testi épségét vagy egészségét sérti, ha a sérülés vagy a betegség nyolc napon belül gyógyul, a könnyű testi sértés vétségét követi el. Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető a súlyos testi sértés büntetettét követi el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha a testi sértést aljas indokból vagy célból, továbbá ha védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személlyel szemben követik el, a büntetés büntett miatt könnyű testi sértés esetén három évig, súlyos testi sértés esetén egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés. Büntetett követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az elkövető, ha a testi sértés maradandó fogyatékosságot vagy súlyos egészségromlást okoz, illetőleg, ha a súlyos testi sértést különös kegyetlenséggel követi el. A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a testi sértés életveszélyt vagy halált okoz.

Aki mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűrjön, és ezzel jelentős érdeksérelmet okoz, amennyiben más bűncselekmény nem valósul meg, a **kényszerítés** büntetettét követ el.

Önbíráskodást követ el az, aki abból a célból, hogy jogos vagy jogosnak vélt vagyoni igénynek érvényt szerezzen, más erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűnjön. Nem valósul meg önbíráskodás, ha az erőszak vagy a fenyegetés alkalmazása az igény érvényesítésének megengedett eszköze (például birtokvédelem jogos önhatalommal).

Személyi szabadság megsértése büntettet követ el az, aki más személyi szabadságától megfoszt. Súlyosabb a bűncselekmény megítélése, ha azt

- a) aljas indokból vagy célból,
- b) hivatalos eljárás színlelésével,
- c) a sértett sanyargatásával,
- d) jelentős érdeksérelmet okozva,
- e) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el.

Magánlaksértésnek minősül, ha valaki másnak a lakásába, egyéb helyiségébe vagy ezekhez tartozó bekerített helyre *erőszakkal, fenyegetéssel, hivatalos eljárás színlelésével* bemegy, vagy ott bent marad. Súlyosabban bírálják el az elkövető cselekményét, ha az elkövető másnak a lakásába, egyéb helyiségébe vagy az ezekhez tartozó bekerített helyre, az ott lakónak vagy azzal rendelkezőnek akarata ellenére, vagy megtévesztéssel

- a) éjjel,
- b) fegyveresen,
- c) felfegyverkezve,
- d) csoportosan megy be, vagy ott bent marad.

Magántitok megsértését követheti el az, aki a foglalkozásánál vagy közmegbízatusánál fogva tudomására jutott magántitkot alapos ok nélkül felfedi.

Visszaélés személyes adattal bűncselekményének minősül annak a cselekménye, aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi rendelkezések megszegésével

- a) jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel,
- b) az érintett tájékoztatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget,
- c) az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja,

és ezzel más vagy mások érdekeit jelentősen sérti. A büntetés súlyosabb, ha az fent meghatározott cselekményt hivatalos személyként, közmegbízatus felhasználásával, vagy jogtalan haszonszerzés végett, vagy különleges személyes adatra követik el.

Rágalmazást követ el az, aki valakiről, más előtt, a becsület csorbítására alkalmas tényt állít, vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ. Súlyosbító körülményként ítélik meg, ha a rágalmazást

- a) aljas indokból vagy célból,
- b) nagy nyilvánosság előtt,
- c) jelentős érdeksérelmet okozva követik el.

Becsületsértés, ha valaki a rágalmazás esetén kívül mással szemben

- a) a sértett munkakörének ellátásával, közmegbízatusának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben,
- b) nagy nyilvánosság előtt

a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el.

Ismétlő kérdések:

1. Mit nevezünk bűncselekménynek?
2. Mi a különbség egy bűncselekmény szándékos vagy: gondatlan elkövetése között?
3. Mi a különbség a büntett és a vétség között?
4. Melyik jogszabály sorolja fel a bűncselekményeket?
5. Kik lehetnek egy bűncselekmény elkövetői? Értelmezze az egyes elkövetők szerepét a bűncselekmény megvalósításában!
6. Miért fontos, hogy a polgárőr felismerje a bűncselekményt vagy, ' annak elkövetésére irányuló magatartást (kísérletet)?
7. Hasonlítsa össze a lopás, a sikkasztás és a rablás vagyon elleni bűncselekmények elkövetési magatartásait!
8. Mi a különbség a jogtalan elsajátítás és a lopás között?
9. Hasonlítsa össze a garázdaság és a rendbontás törvényi tényállásait!
10. Miért fontos polgárőr szolgálatban a jogkövető magatartás szigorú megtartása?
11. Sorolja fel a büntethetőséget kizáró okokat!
12. Melyek a büntethetőséget megszüntető okok?
13. Ismertesse a szabálysértés fogalmát!
14. Milyen közlekedési szabálysértéseket ismer?
15. Mely közlekedési szabálysértések idéznek elő közlekedési baleseteket?
16. Milyen közbiztonságra különösen veszélyes eszközöket ismer?

Gyakorlati feladat:

Gyűjtsön össze az elmúlt néhány hónapban a településük, megyéjük területén, közterületen elkövetett 10-15 bűncselekményről szóló újságcikket, tudósítást, rendőrségi tájékoztatót!

Elemesse az elkövetési magatartásokat, értékeljék, ezek alapján hogyan lehet felismerni a bűncselekmény tényét egy tetten érés esetén.

Vonjon le következtetéseket arról, hogy a bűncselekmény, annak elkövetési helye, ideje, az elkövető személye és az elkövetési magatartás, valamint a bűncselekmény sértettje és annak tevékenysége között milyen ok-okozati összefüggések figyelhetők meg.

VIII. A POLGÁRŐR INTÉZKEDÉSEK

8.1. Az intézkedés fogalma

A polgárőrség bűnmegelőzési szolgálatában **intézkedés alatt értjük azokat a beavatkozási jogokat, illetve kötelezettségeket, amelyek - törvény előírásai alapján - az állampolgárt megilletik, illetve terhelik a biztonságot fenyegető veszélyhelyzetek megelőzése, elhárítása, továbbá a következmények enyhítése érdekében.**

A fenti fogalomból kiindulva az alábbiakat kell figyelembe venni:

1. Az állampolgár részére a beavatkozásra **csak törvény adhat felhatalmazást**, s ugyancsak törvény írhat elő beavatkozási kötelezettséget a számára.
2. A polgárőr - a korábbiakban kifejtett kivételekkel: közfeladatot ellátó személy, gázspray, jelzőőri feladatok stb. - ugyanazokkal a jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik, mint bármelyik állampolgár. A bűnmegelőzési feladatok ellátása keretében **a polgárőrségnek**

nincsenek hatósági jellegű jogosítványai. A polgárőri beavatkozás, mint állampolgári fellépés eredményességét ugyanakkor jelentős mértékben növeli, hogy a polgárőr:

- a) képzett és felkészült, pontosan ismeri állampolgári jogait és kötelezettségeit, tisztában van lehetőségeivel és korlátaival,
 - b) szolgálatban és szolgálaton kívül készen áll ezen intézkedések megtételére, tudja mikor, mit és hogyan tehet,
 - c) megfelelő háttérrel rendelkezik: a saját szervezete és az együttműködő partnerek támogatását, szükség esetén segítségét élvez.
3. A **fellépés** (beavatkozás) *joga* azt jelenti, hogy adott helyzetben az állampolgárnak felhatalmazása van a törvény által meghatározott keretek között a szükséges intézkedések megtételére. Maga jogosult eldönteni, képes-e az adott körülmények alapján az eredményes beavatkozásra, vállalja-e a beavatkozás kockázatát. Amennyiben úgy dönt, hogy ehhez a megfelelő feltételek nem állnak rendelkezésre (pl. nincs kellő erőfölényben, nincs tanú a bizonyításhoz, pontosan nem tudja minősíteni az adott cselekményt) jogosult a beavatkozástól elállni, s emiatt semmilyen joghátrány nem érheti.
4. A személy- vagy vagyonbiztonságot fenyegető veszélyhelyzet megelőzése, elhárítása érdekében törvény az állampolgárt **beavatkozásra kötelezheti**. Ennek alapján az állampolgár köteles megtenni minden tőle elvárható a veszélyhelyzet csökkentése, a veszélyben lévők mentése érdekében, s közreműködni a következmények elhárításában. Aki ezt a kötelességét elmulasztja, vagy e kötelezettsége teljesítésére vonatkozó felhívásnak nem tesz eleget, azt a törvény büntetni rendeli.

8.2. Az intézkedési jogok

8.2.1 A szabálysértés és a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személlyel szembeni intézkedések

A Pötv. 4. § alapján a polgárőr tevékenysége során jogosult a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, illetve a bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt visszatartani.

A polgárőr köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul a büntetőeljárásról szóló törvény szerint eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni.

A Pötv. idézett rendelkezéseiből következően a polgárőr intézkedési jogosultságai a szabálysértés és a bűncselekmény elkövetésén tettenért személy esetében a következők:

- a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt a cselekmény abbahagyására **felszólítani**,
- a szabálysértés és a bűncselekmény cselekmény folytatását **megakadályozni**,
- a bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt **visszatartani (elfogni)**.

A fenti három jogosultság közül, azok súlya szerinti minősítése miatt az elfogás jogintézménye érdemel bővebb kifejtést. Az elfogás jogintézményét a Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) szabályozza. A Be. 123. § (3) bekezdés alapján a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt **bárki elfoghatja**, köteles azonban őt a nyomozó hatóságnak haladéktalanul átadni; ha erre nincs módja, a nyomozó hatóságot értesíteni. A gyakorlatban ugyanis számos esetben előfordul, hogy az elkövetőt az elkövetés helyszínén, vagy annak közelében valaki - nem a nyomozó hatóság tagja - elfogja.

Az elfogás jogi feltételei:

- a) az elkövetési magatartás bűncselekményt valósít meg,
- b) az elfogott személy maga a bűncselekmény elkövetője,
- c) az elkövetőt a bűncselekmény elkövetése során tetten érték,

d) az elfogottat a hatóság részére haladéktalanul átadják.

Tettenérésnek⁵ nemcsak az az eset minősül, amikor az elkövető a bűncselekményt szemtanú jelenlétében hajtja végre, aki elfogja, hanem az is, amikor az elkövetőt akár a cselekmény szemtanúja, vagy az ő felhívására, vagy egyéb okból - például a riasztó működését észlelve - más személy üldözés során fogja el. E törvényhely miniszteri indokolása felhívja a figyelmet arra, hogy a motorizáció, a technikai haladás folytán tágul az üldözés közben elfogottak, ennél fogva így a tettenérés térbeli és időbeli köre.

Nem minősül tettenérésnek, így jogellenes az elfogás például akkor, ha a helyszínen felismerjük a bűnelkövetőt, majd később a lakásáról, vagy szórakozóhelyről erőszakkal elvisszük és így akarjuk a hatóság részére átadni.

A Be. 127. § (3) bekezdése lehetőséget biztosít az elfogó személynek arra, hogy az elkövetőt visszatartsa a hatóság kéréséig. Az elfogó személy ilyen esetben haladéktalanul köteles a tetten ért személyt a rendőrségnek átadni, amennyiben pedig erre nincs módja, úgy köteles értesíteni. A törvény ezen rendelkezése ilyen esetben a jogellenességet kizárja, így nincs helye az elfogóval szemben a személyi szabadság megsértésének a megállapítására (BH 1990. 326).

A visszatartás az eltávozás megakadályozása akár a szükséges mértékű fizikai erővel (megfogással, lefogással). A fizikai erő alkalmazása ugyanakkor nem járhat bántalmazással, nem okozhat sérülést vagy dologi kárt.

Az elkövetőt nem lehet a helyszínről elvinni, a nyomozó hatóság értesítése előtt még rövidebb vagy hosszabb ideig fogva tartani, kihallgatni, stb. Szigorúan tilos a bekövetkezett jogsérelem miatt az elfogott személyt bántalmazni, vagy bármi más módon rajta elégtételt venni (lásd: önbíráskodás, Btk. 273. §).

8.2.2. Saját, illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítása

Az intézkedés végrehajtásának alapvető feltétele a *jogos védelmi helyzet* kialakulása. A jogos védelemről a Büntető Törvénykönyv 29. §-a az alábbiak szerint rendelkezik: „29. § (1) *Nem büntethető, akinek a cselekménye a saját illetőleg a mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.*

⁵ A magyar értelmező szótár a tettenérés fogalmán azt érti, ha a tettes vagy tettesek a cselekmény elkövetése közben lelepleződnek. A 2003. június 30. napjáig hatályos 1973. évi I. tv. (rég. Be.) alapján a tettenérés akkor volt aggálytalanul megállapítható, ha a terhelt a bűncselekmény törvényi tényállását szemtanú jelenlétében valósította meg. Tettenérésnek tekintette azt az esetet is, amikor az elkövetőt üldözés során, illetőleg a helyszínről való távozás közben fogták el. Az 1998. évi XIX. tv. szerint nem csak az tekinthető tettenérésnek, ha az elkövető a bűncselekményt szemtanú jelenlétében hajtja végre, és az a helyszínen elfogja, hanem az is, ha az elkövetőt akár a cselekmény szemtanúja, vagy az ő felhívására vagy egyéb okból - pl. a riasztó működését észlelve - más személy üldözés során elfogja. A személy-és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. CXXXIII. tv. tettenérésnek minősíti a jogsértő cselekmény elkövetésének közvetlen észlelését, ideértve a jogsértésnek elektronikus megfigyelőrendszer (térfigyelés) útján történő, az eseménnyel egyidejű észlelését is. A tettenérés fogalma a technika fejlődésével a társadalmi elvárásoknak megfelelően változott és nyert egyre szélesebb körű értelmet. Ezt a fejlődési irányt támasztja alá a Legfelsőbb Bíróság döntéseiben megfigyelhető, a tettenérés fogalmának egyre szélesebb értelmezése. Már a BH. 1983. 227. számú döntésében is úgy fogalmazott a Legfelsőbb Bíróság, hogy az ítélezési gyakorlat a tettenérés fogalmát a nyelvtani fogalmánál tágabban értelmezi és nemcsak az elkövetőnek a cselekmény véghezvitele közben történt leleplezését jelenti, hanem azt is, ha a helyszínről távozó tettest nyomon követik, és megszakítás nélkül üldözik. A Debreceni Munkaügyi Bíróság 2.M. 960/2005/20. számú ítéletében megállapította, hogy a bűncselekmény elkövetését rögzítő hangfelvétellel a tettenérés jogszabályi feltétele teljesült. Bíró Gyula: Kriminálisztika. Debreceni Egyetem ÁJK, Lícium-ART Könyvkiadó, 2007. 178. o.

(2) *Nem büntethető az sem, aki az elhárítás szükséges mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból túllépi.*

(3) *A megtámadott nem köteles kitérni a jogtalan támadás elől.⁶*

A jogos védelem **egyik kritériuma a jogtalan támadás**, vagyis a támadásnak valamely bűncselekmény törvényi tényállását kell kimerítenie. Ez csak aktív, jogtalan emberi magatartással valósítható meg, amely irányulhat közérdek, személyek és javak ellen. *A támadásnak megkezdettnek, folyamatban lévőnek („intézettnek”) kell lennie, vagy közvetlenül kell fenyegetnie* (bekövetkezésétől nyomban tartani lehet). A támadás jogtalansága objektív ismérv, így a gyermek, a beszámíthatatlan, a gondatlanul vagy vétlenül eljáró személy támadása is lehet jogtalan. A támadás jogtalanságát nem zárja ki egymagában az, ha valaki azzal az előzetes céllal provokálja ki a támadást, hogy a védekezés ürügyén a támadóval leszámoljon. A *kölcsönös és egyidejű támadás* (a kölcsönös verekedés) esetén mindegyik fél jogtalan támadó, s jogos védelmi helyzetbe csak az a harmadik személy jut, aki nem egyoldalúan, hanem szétválasztási célból avatkozik be. Nincs viszont jogos védelmi helyzetben az, aki tévesen feltételezi azt, hogy meg akarják támadni. Nem áll fenn tehát a jogos védelmi helyzet például akkor, ha a közérdeket, a személyeket és a javakat nem éri közvetlen fenyegetés, vagy a támadó a megelőző fenyegető magatartással felhagy és közvetlen támadást nem intéz, vagy a helyszínről távozik.

A jogos védelem **második kritériuma az elhárító cselekmény szükségessége és arányossága**.

A szükségesség mindenekelőtt azt jelenti, hogy *a támadás csak tényállásszerű cselekménnyel hárítható el*. A támadás legyőzéséhez alkalmazott cselekmény (eszköz) szükségességét a támadás minősége, mérve, intenzitása és az adott helyzet mérlegelése alapján kell elbírálni. Az arányosság azt jelenti, hogy *a sérelem, amelyet az elhárító cselekmény okoz, ne legyen aránytalanul nagyobb, mint amelyet a jogtalan támadás okozott volna*. A jogos védelem túllépése következik be akkor is, ha kirívó aránytalanság van a támadás és a védelem intenzitása, eszköze valamint a támadással célba vett és az elhárítással okozott sérelem között. Ha a védekező súlyosabb sérelmet okoz, mint ami szükséges és elég lett volna a támadás elhárításához, és a többlet sérelem nyilvánvalóan aránytalan, a védekező a túllépésért felel. *A jogos védelmi helyzet addig tart, ameddig a támadás*. Megszűnik, ha a támadást végleges jelleggel visszaverték, vagy ha kétséget kizáróan kitűnik, hogy a támadó a további támadással felhagy. Nem szűnik meg viszont, ha a támadás megismétlődése közvetlenül fenyeget. Időbeli túllépésről (praetextus) akkor beszélünk, ha a védelmi cselekményt túl korán fejtik ki, vagy az elhárító cselekmény a támadás befejezése után vagy az elhárításához szükséges időn túl is egyhuzamban tart.

Az ijedtség vagy a menthető felindulás foka különböző lehet, így ennek a felismerő képességre gyakorolt hatása is eltérő. Kizárt a büntethetősége annak, aki a jogos védelem határát azért lépi túl, mert az elhárítás szükséges mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni. Ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt csupán korlátozza az elhárítás mértékének a felismerésében, az elkövető büntetését korlátlanul enyhíteni lehet. Az ijedtség vagy menthető felindulás mellékének és a vádlottra gyakorolt hatásának megállapítása a jogos védelem körében nem orvosi, hanem jogi szakkérdés.

8.2.3. A megelőző jogos védelem

A Btk. 2009. évi módosítása vezette be a megelőző jogos védelem intézményét. A jogalkotó az új szabályozással a büntetőjogi generális prevenciók cél hatékonyabb megvalósulását kívánja elérni. A Btk. 29/A. § szerint nem büntethető, aki a saját, illetőleg a mások személye vagy javai elleni jogtalan támadás megelőzéséhez szükséges védelmi eszközt alkalmaz, ha az az élet kioltására nem alkalmas, és annak folytán a jogtalan támadó szenved sérelmet, továbbá ha a

⁶ 2009. évi LXXX. tv. a Btk. módosításáról a Btk. 29. § (2)-(3) bekezdése helyébe a fenti rendelkezéseket léptette életbe.

védekező a sérelem elkerülése érdekében mindent megtett, ami tőle az adott helyzetben elvárható volt. A jogalkotó egyértelművé teszi, hogy a megtámadottnak - jogos védelmi helyzetben lévőknek - nem kell kivárnia azt, hogy a támadás teljesen kifejlődjék, és egyértelműen világossá váljék, hogy mire irányul a támadó szándéka. Már a jelenlegi ítélkezési gyakorlat a korábbinál szélesebb körben fogadta el a jogos védelmi cselekmény szükségességét és szűkebb körben helyezkedett a túllépés megállapítására. A bíróság tehát nem a jogtalanság talaján álló támadó, hanem a megtámadott szempontjait értékelte elsődlegesen, mert a támadónak kell a kockázatot viselnie. A korábbi bírói gyakorlat alapján került sor arra, hogy beemelték hatályos büntetőjogunkba, hogy a megtámadott a jogtalan támadás megelőzéséhez szükséges védelmi eszközt alkalmazzon. Az, hogy ez az új szabályozás egybeesik a polgárőrök gázspray-viselésének - illetőleg jogos védelmi helyzetben használatának - engedélyezésével, a polgárőri feladatok teljesítésének kiteljesedését is jelzi.

A védelmi eszköz használata tehát a következő három feltétel együttes megléte esetén megengedett:

- a jogtalan támadás megelőzéséhez szükséges védelmi eszköz nem lehet alkalmas az élet kioltására;
- annak folytán csak a jogtalan támadó szenvedhet sérelmet,
- az eszközt alkalmazó személy az adott helyzetben a sérelem elkerülése érdekében mindent megtett, ami tőle elvárható volt.

A törvény ésszerű korlátokat állít a lehetséges védelmi eszközök alkalmazása útjába a szélsőséges esetek elkerülése érdekében. Az élet kioltására alkalmas védelmi eszköz használata (így például szűrő, vágó fegyver, löfegyver automatikus működésbe hozatala, vagy nagy erősségű, illetőleg magas feszültségű áram alkalmazása) nem eredményezhet büntetlenséget.

Az élet kioltására alkalmas eszköz fogalma nem ismeretlen a magyar büntetőjogban, a Btk. 137. § 4. pont b) alpontjában szereplő, „felfegyverkezve” fogalom is használja azt.

8.2.4. Beavatkozás végszükség helyzetben

A végszükség törvényi tényállása a Büntető Törvénykönyv 30. §-a alapján a következő:

„30. § (1) Nem büntethető, aki a saját, illetőleg a mások személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelmében így jár el, feltéve, hogy a veszély előidézése nem róható a terhére és a cselekmények kisebb sérelmet okoz, mint amelynek elhárítására törekedett.

(2) Nem büntethető az sem, aki azért okoz akkora vagy nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni a sérelem nagyságát.

(3) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt korlátozza a sérelem nagyságának felismerésében.

(4) Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély vállalása hivatásánál fogva kötelessége. ”

A végszükség helyzet legfontosabb jellemzői, hogy:

- a) a veszély csak „tényleges” lehet,
- b) a veszélyhelyzetnek pedig „közvetlennek” kell lennie,
- c) a veszély másként el nem hárítható lehet és
- d) az elhárító személynek vétlennek kell lennie.

A végszükség rendszerint természeti katasztrófák, tűzvész, árvíz, közveszély kialakulása esetén fordul elő, de végszükség helyzetet idézhet elő egy megvadult állat (pl. kutya, bika) támadása is. A végszükség helyzetet emberi magatartás is okozhat, de ez az emberi magatartás nem minősül jogtalan támadásnak.

A végszükségben lévő személy magát vagy másokat menti a veszélyhelyzetből oly módon, hogy a mentést más körülmények között bűncselekményként, tehát valamilyen jog védte érték elleni támadásként kellene értékelni és elbírálni (pl. ajtó, ablak betörése, jármű megrongálása, anyag, eszköz felhasználása, stb.).

A végszükségben írt veszélyhelyzet közvetlen és másként el nem hárítható. További feltétele a végszükség megállapításának, hogy a veszélyhelyzet előidézése nem róható az elkövető terhére (pl. nem ő a „gyújtogató”). A vészhelyzet előidézésében felelős személy nem mentesülhet a károkozással elkövetett bűncselekmény következményei alól. Az arányosság, eltérően a jogos védelemben írt szabályozástól, csak akkor állapítható meg, ha az elhárító cselekmény kisebb sérelmet okozott, mint amilyen bekövetkezésével a veszély fenyegetett. A jogos védelmi helyzethez hasonlóan, az ijedség illetve a menthető felindulás itt is büntethetőséget kizáró vagy korlátozó tényező lehet.

A végszükség nem állapítható meg annak javára, akinek hivatásánál fogva (pl. mint tűzoltó) kötelessége volt a veszély elhárítása.

8.2.5. Birtokvédelem, jogos önhatalommal

A birtokvédelem fogalmát a Polgári Törvénykönyv határozza meg az alábbiak szerint:

188. § (1) Ha a birtokost birtokától jogalap nélkül megfosztják, vagy birtoklásában zavarják (tilos önhatalom), birtokvédelem illeti meg.

190. § (1) A birtokos a birtoka ellen irányuló támadást - a birtok megvédéséhez szükséges mértékben - önhatalommal is elháríthatja.

(2) Az elveszett birtok visszaszerzése érdekében önhatalmúlag csak akkor lehet fellépni, ha más birtokvédelmi eszközök igénybevételével járó időveszteség a birtokvédelmet megghiúsítaná.

A birtokvédelem fajtái:

- a jogos önhatalmat,
- a hatósági úton, illetve
- a bíróság útján érvényesített birtokvédelmi eljárást.

A hatósági úton és a bíróság útján érvényesített birtokvédelmi eljárást már az előző fejezetben tárgyaltuk, így most a polgárőr intézkedések szempontjából a jogos önhatalom szabályai kerülnek áttekintésre. A tulajdonos a birtokvédelem szabályai szerint **önhatalommal** is kizárhat, vagy elháríthat minden olyan jogellenes beavatkozást vagy behatást, amely tulajdonjogának gyakorlását akadályozza, korlátozza, vagy lehetetlenné teszi. A tulajdonos követelheti a jogellenes beavatkozás vagy behatás megszüntetését, ha pedig a dolog a birtokából kikerült, követelheti a visszaadását.

Önhatalommal nemcsak a tulajdonos élhet, hanem mindazok, akik más jogcímen ugyan, de jogosan tartják a dolgot birtokban.

A jogos önhatalom keretében a birtokos:

- mindenkitől követelheti, hogy tartózkodjék birtoklásának önhatalmú megzavarásától,
- a birtoka ellen irányuló közvetlen jogtalan támadást - a birtok megvédéséhez szükséges mértékben - elháríthatja,
- az elveszett birtokot önségéllyel visszaszerezheti, ha más eszköz igénybevételével járó időveszteség a birtokvédelmet megghiúsítaná.

Az **önhatalom** sokféle, arra alkalmas tevékenységet jelenthet, megvalósítható:

- saját testi erővel,
- maga által használt eszközökkel,
- mechanikai, elektronikai eszközökkel,
- házőrző vagy őrkutya alkalmazásával,
- más személy megbízásával.

Az önhatalmú jogérvényesítés szabályaira figyelemmel a majdani tulajdon- vagy birtoksérelem megakadályozása érdekében számtalan óvintézkedés hozható. A tulajdonos, a birtokos valamint az általuk megbízott személy a használatában lévő helyiséget (ingatlant) kerítéssel, ráccsal, zárszerkezettel, riasztóberendezéssel védheti, személylyel vagy éppen kutyával őriztetheti. A nem kívánatos jelenségek elkerülése érdekében szabályokat vezethet be a belépésre, bent tartózkodásra, a kívánatos magatartásra. A tulajdonjog sértetlenségéhez fűződő társadalmi és egyéni érdek elismerése sem vezethet drasztikus óvintézkedésekhez, ami más testi sérüléséhez, netán halálához vezethet (pl. áram vezetése kerítésbe, kilincsbe). Az ilyen veszélyeztetés már bűncselekmény, így határt szab az óvintézkedéseknek.

(A megelőző jogos védelem lényegét a korábbiakban ismertettük.)

Maga a tevőleges önhatalom csak a birtok megvédéséhez szükséges mértékben gyakorolható. Egyrészt a birtokos cselekménye csak addig terjedhet, ameddig az a tényleges birtok megvédését célozza. Magatartása nem alakulhat át megtorlássá, mert ebben az esetben már ő is jogellenes cselekményt, adott esetben birtokháborítást követ el. Másrészt a birtokos a birtoka megvédése érdekében nem okozhat a birtoksértőnek aránytalanul nagyobb kárt (hátrányt), mint amilyen őt a birtokháborítás következtében érte.

Az elveszett birtok önhatalmúlag visszaszerezni csak akkor lehet, ha az - egyéb törvényes (hatósági, igazságszolgáltatási) eszközök igénybevételevel járó - idővesztés a birtokvédelmet megghiúsítaná. A visszaszerzés érdekében való önhatalmú, erőszakos fellépés egyébiránt tilos. Megengedettnek az olyan eseteket tekinthetjük, amikor némi üldözés árán a támadó elfogása, az ellopott dolognak a tolvajtól való visszavétele kézenfekvő megoldás. Nem kell bírósági eljárásra várni, ha a helyszínen azonnal megtehető intézkedés nyilvánvaló és indokolt. Az már önbíráskodás büntette, ha a sértett vagy megbízottja az elkövető lakcímét kinyomozza, odamegy, és erőszak vagy fenyegetés alkalmazásával visszaveszi tulajdonát.

8.2.6. Igazoltatás kezdeményezése

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 24. § (4) bekezdése szerint a rendőrt a jogainak érvényesítése végett **bárki felkérheti** más személy igazoltatására. Ha az igazoltatást kérő valószínűsíti, hogy az igazoltatáshoz jogos érdeke fűződik, és a személyazonosságát igazolja, a rendőr a kérést teljesíti. Az igazoltatott adatait a rendőrkapitányság adja ki az igazoltatást kérőnek, ha az adatokhoz fűződő jogosultságát hitelt érdemlően igazolja.

A rendőr helyszínre hívásával tehát igazoltatás csak akkor kezdeményezhető, illetve az igazoltatásra vonatkozó kérésnek a rendőr csak akkor tesz eleget, ha:

- a) az igazoltatást kérőnek jogos érdeke (pl. kártérítési igény) fűződik ahhoz, hogy megismerhetők legyenek más személy személyazonosító adatai,
- b) a rendőrhatalóság előtt hitelt érdemlően (pl. okirattal, tanúval) tudja igazolni az adatokhoz fűződő jogosultságát.

Ha az igazoltatást kérő az igazoltatást követő 8 napon belül az adatok kiadását nem kéri, vagy a jogosultságát nem igazolja, a rendőrség az igazoltatott felvett adatait megsemmisíti. Az adatok kiadásáról az igazoltatott személyt a rendőrség írásban értesíti. Az értesítésben közli az igazoltatást kérő igényének indokait. Ha az igazoltatott kéri, az igazoltatást kérő személyazonosító adatait az igazoltatottal ugyancsak közli. A kiadott adatokat az igazolt jogosultságtól eltérő célból és módon nem lehet felhasználni.

8.2.7. Feljelentés bűncselekmény vagy szabálysértés miatt

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 171. § (1) bekezdése értelmében bűncselekmény miatt **bárki tehet feljelentést**.

A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 82. § (1) bekezdése szerint szabálysértési eljárás feljelentés, illetőleg a szabálysértési hatóság részéről eljáró személy észlelése vagy tudomása alapján indulhat meg. **A feljelentést** - ha jogszabály másképp nem rendelkezik - szóban vagy írásban **bármely személy vagy szerv megteheti**. A szóban tett feljelentést jegyzőkönyvbe kell foglalni.

8.3. A polgárőr legújabb jogosultságai

A polgárőrök iskolák közelében a kijelölt gyalogos-átkelőhelyeknél, illetve esetenként közlekedési baleset helyszínén, rendőri felkérésre, a közlekedés rendjéről szóló jogszabályoknak megfelelően korábban is jelzőőrként közreműködtek a balesetek megelőzésében és a közlekedés biztonságának elősegítésében. E tevékenység ellátását a mindennapok közlekedési eseményei igazolják, ezért vált szükségessé a polgárőrök e jogosultságának megerősítése és annak törvényben való szerepeltetése.

8.3.1. A polgárőr jelzőőri tevékenysége

Jelzőőr: az a személy, aki az úton előzetes felhatalmazás alapján jogosult ideiglenes jelleggel forgalmat irányítani.

8.3.1.1 Jögalap

- A közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. törvény 39. § alapján a Polgárőrségről szóló törvény (Pötv.) 4/A. §-a ad felhatalmazást a polgárőrség számára a jelzőőri feladatok ellátására, mint korlátozott forgalomirányítási jogosultságra.

- A várhatóan 2009 decemberében elfogadásra kerülő legújabb KRESZ-módosítás 3. §-ában az alábbiak szerepelnek: KRESZ 7. §⁷ és az azt megelőző alcím helyébe a következő rendelkezés lép: „7. § A jelzőőr vagy a **polgárőr** jelzőtárcsával vagy - feltartott, vagy vasúti átjárónál az úttesten állványra helyezett - piros fényű lámpával adott jelzésére meg kell állni.”

8.3.1.2 A polgárőr jelzőőri jogosultsága

A polgárőr jelzőőri jogosultsága fennáll:

1. közúti közlekedési baleset helyszínén;
2. óvodák és általános iskolák közvetlen közelében.

ad 1) Közúti közlekedési baleset helyszínén

A polgárőr a közúti közlekedési baleset helyszínén a közlekedés zavartalanságának biztosítása érdekében jogosult jelzőőri feladatok ellátására. A rendőri intézkedést igénylő baleset helyszínén a polgárőr a rendőrség megérkezéséig önállóan, azt követően a rendőrség felkérésére és utasításainak megfelelően folytathatja a jelzőőri tevékenységét. A jelzőőr a tevékenységét legalább 10 méterrel a közúti közlekedési baleset helyszíne előtt látja el.

A polgárőr a rendőri intézkedést igénylő baleset helyszínére érkezését követően haladéktalanul értesíti a rendőrséget. Az értesítés kiterjed a baleset jellegére, a sérültek számára, valamint arra, hogy a polgárőr megítélése szerint milyen veszélyhelyzet állt elő.

⁷ 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól - KRESZ 7. § A jelzőőr jelzőtárcsával vagy - feltartott, illetőleg vasúti átjárónál az úttesten állványra helyezett - piros fényű lámpával adott jelzésére meg kell állni.

ad 2) Óvodák és általános iskolák közvetlen közelében

A polgárőr - a polgárőrség és az óvoda, valamint az általános iskola fenntartójával kötött együttműködési megállapodás alapján - jogosult a gyermekek úttesten történő biztonságos átkelésének elősegítése érdekében az óvodák és általános iskolák közvetlen közelében jelzőőri feladatokat ellátni.

8.3.1.3 A jelzőőri feladatok végrehajtásának közös szabályai

Mind a baleset helyszínén, mind az óvodák és iskolák közvetlen közelében történő jelzőőri tevékenységre vonatkoznak a következő szabályok:

- a) A jelzőőr nappal jelzőtárcsával, éjszaka és korlátozott látási viszonyok esetén piros fényt adó lámpával irányítja a forgalmat.
- b) Munkáját egyértelműen látható, illetőleg hallható jelzésekkel köteles összehangolni.
- c) A forgalomirányító pontot úgy kell kiválasztani, hogy a jelzőőr személyes biztonsága mindvégig fennálljon, továbbá a jelzőőr az irányító pontról az útvonal forgalmát át tudja tekinteni, valamint a jelzőőrnek és jelzéseinek a megállási látótávolságból folyamatosan láthatóknak kell lenniük.
- d) Ha a közúti közlekedési baleset helyszínén a forgalmat jelzőőr irányítja, „Egyéb veszély” jelzőtáblát - jelzőőrrre utaló kiegészítő táblával - kell elhelyezni:
 - lakott területen kívül minden esetben,
 - lakott területen, ha a jelzőőr és jelzése 50 méterről folyamatosan és egyértelműen nem látható.
- e) A jelzőőri feladatokat ellátó polgárőr e tevékenysége során **megkülönböztető mellényt** köteles viselni, amely jól látható **Polgárőrség felirattal** van ellátva.

8.3.1.4 A közúti járművek megállításának módszertana

A polgárőr feladatainak ellátása során, mások jogainak védelme mellett, óvja saját életét, testi épségét és személyes szabadságát. Az általános prevenciót (megelőzést) az szolgálja a legjobban, ha a polgárőr magatartását, viselkedését helyesen választja meg. Ehhez elengedhetetlenül szükséges, hogy ismerje és helyesen alkalmazza a megállítás szabályait, amelyek az adott helyzetben a legcélravezetőbbek.

Egyedül a polgárőr járművet - jelzőőri teendők ellátása során – csak akkor állítson meg, ha végrehajtásának biztonságos feltételei az adott körülmények között adottak. (Ezt a szabályt főszabályként kell érteni, annak ellenére, hogy sajnos az életben igen gyakran előfordul, hogy nincsenek meg a szükséges feltételek a megállásra.)

Egy polgárőr által végrehajtott megállítás szabályai:

- elfoglalt pozíció a szélső forgalmi sáv járda, útpadka felőli része;
- megfelelő távolságról történő jelzésadás, a megállásra való felkészülés és végrehajtás érdekében;
- a jelzőőr a köralakú, fehér szegélyű, piros színű jelzőtárcsát nyújtott karral, függőlegesen tartsa a magasba;
- a megállási szándék figyelemmel kísérése és amennyiben nem észlelhető a megállás szándéka, úgy felkészülés a jármű előli kitérésre, a forgalommal nem érintett járda (útpadka, árok stb.) irányába;
- a szabad jelzést a kinyújtott karral tartott jelzőtárcsa jelzi a karral párhuzamosan érkező forgalom résztvevői számára;
- a gyorsító jelzést a jelzőőr a jelzőtárcsát tartó karjának vízszintesen történő kinyújtásával, majd maga előtt történő ismételt behajlításával jelzi;
- a lassító jelzés a vállmagasságban tartott jelzőtárcsa le- és felfelé történő mozdításával történik.

Járőrpár által végrehajtott megállítási szabályai:

- a jelzőőri jelzést adó polgárőr (megállító polgárőr: a járőrvezető) által elfoglalt pozíció a szélső forgalmi sáv járda, útpadka felőli része;
- megfelelő távolságra történő jelzésadás, a megállásra való felkészülés és annak biztonságos végrehajtása érdekében;
- a megállító a jelzőőr a köralakú, fehér szegélyű, piros színű jelzőtárcsát nyújtott karral, függőlegesen tartsa a magasba;
- a biztosító polgárőr (járőrtárs) által elfoglalt pozíció a járda (útpadka stb.) azon része, ahol ha szükséges, segítséget tud adni a jármű vezetőjének;
- a járőrtárs a megálló jármű ablakain át figyelemmel kíséri a járműben tartózkodókat és jelzi a járőrvezető részére, hogy minden rendben van-e.

8.3.1.5 A jelzőőr és az irányító elhatárolása

A **jelzőőrt** el kell határolni az **irányító** (más néven: közreműködő, segítő) személytől. A jelzőőr utasítást adhat a közlekedés valamennyi résztvevője számára és teljes mértékben (jogilag, anyagilag, erkölcsileg) felel az általa adott jelzésekért. Az irányító személy⁸ nem adhat utasítást, de nem is felel semmiért. Ennek alapján a jelzőőrnek a jelzéseit szabályosan, időben, jól láthatóan kell adnia, és akkor a közlekedés valamennyi résztvevője a jelzőőr jelzéseinek (utasításainak) köteles eleget tenni.

8.3.1.6 Rendkívüli események

Amennyiben a jármű vezetője a polgárőr (jelzőőr) jelzésére nem áll meg, ebből büntetőeljárás vagy szabálysértési eljárás indítására kerülhet sor. Mobiltelefonon vagy hasábrádióan azonnal jelenteni kell az illetékes rendőrkapitányság ügyeletére, s ezt követően a rendőrségnek kötelessége megtenni a továbbiakban szükséges intézkedéseket. Az ügyeletnek jelenteni kell, hogy mikor, hol történt; a gépkocsi rendszámát, típusát; abban hányan ültek; milyen irányból érkezett és milyen irányba ment tovább, a tanúkat vissza kell tartani, de ha sürgősen távozniuk kell a helyszínről, legfontosabb adataikat (név, lakcím, elérhetőség) rögzíteni kell. A nyomozás a Rendőrség feladata.

Az ügyből származható eljárások

1. amennyiben az elhajtó gépkocsi szándékosan veszélyeztette a polgárőr életét, testi épségét: Btk. 166. § Emberölés (befejezett stádium vagy kísérlete);
2. Ha a polgárőrnek el kellett lépnie (előfordult, hogy ugrania kellett), megvalósul a Btk. 186. § (1) bek. Közúti veszélyeztetés büntette és ezzel halmazatban a Btk. 230. § - figyelemmel a Btk. 229. §-ra;
3. A korábban említett feltételek együttes fennállása esetén a Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak.
4. A fentiekben túl még előfordul a Btk. 188. § Járművezetés ittas vagy bódult állapotban, vagy például vagyron elleni bűncselekmény stb.

Miért nem állnak meg a járművezetők: leggyakrabban ittasság miatt; de előfordulhat, hogy éppen akkor jön a betöréses lopás vagy rablás helyszínéről stb. és mindenáron a lehető leggyorsabban távozni akar a helyszínről.

⁸ A KRESZ-ben két helyen szerepel az irányító személy igénybevétele lehetőség: KRESZ 31. § (4) bek.: Ha a jármű méretei vagy egyéb ok miatt az (1)-(2) bekezdés rendelkezéseit megtartani nem lehet, a bekanyarodást fokozott óvatossággal - szükség esetén erre alkalmas irányító személy igénybevétele - és úgy kell végrehajtani, hogy a bekanyarodó jármű a többi járművet ne veszélyeztesse. , valamint 33. § (3) bek.: Ha a személy- és vagyonbiztonság megkívánja, a hátramenethez a járművezetőnek gondoskodnia kell arra alkalmas irányító személy közreműködéséről. Az irányító személynek úgy kell elhelyezkednie, hogy folyamatosan lássa a jármű mögötti területet és a jármű vezetőjével is kapcsolata legyen.

8.3.2 A polgárőr gázspray⁹-használati jogosultsága

8.3.2.1 Jogalap

A Pötv.-t módosító 2009. évi LXXXIV. törvény 37. § (1) bekezdése iktatta be ezt a jogintézményt. Az hatályos szabályozás szerint:

„A polgárőr tevékenysége során - a gázspray kivételével - nem tarthat magánál közbiztonságra különösen veszélyes eszközt, továbbá nem viselhet lőfegyvert.” (Tehát a polgárőr szolgálatának teljesítése során - a feltételek megléte esetén - csak gázspray-t tarthat magánál, más, a közbiztonságra veszélyes eszközt nem!)

8.3.2.2 A gázspray viselésének indokai

A polgárőrségről szóló törvény alapján eddig a polgárőr nem tarthatott magánál tevékenysége során közbiztonságra különösen veszélyes eszközt, és nem viselhetett lőfegyvert. Az éjszakai járőrözéseik során különösen vidéken, városi külterületeken, tanyákon a polgárőröket gyakran érték és a jövőben is érhetik fenyegetések és támadások. Testi épségük megóvása érdekében biztosítani kell, hogy a polgárőrök feladataik jogszerű teljesítése során jogos védelmi helyzetben alkalmazható eszközökkel hatékonyan megvédezhessék magukat.

8.3.2.3 A gázspray-használat szabályai

A gázspray használatának vannak általános és különös szabályai. Általános szabályok alatt azokat a szabályokat értjük, amelyek az alkotmányosság, az emberiesség és a demokratizmus elveinek, követelményeinek érvényre juttatását szolgálják. A gázspray használatának különös szabályai azok a szabályok, amelyek a különböző konkrét jogszabályokból vezethetők le.

A gázspray alkalmazásának elvei, általános szabályai

- Jogszerűség;
- Szakszerűség;
- Szükségesség;
- Arányosság, fokozatosság.

A **jogszerűség** azért fontos követelmény, mert a gázspray alkalmazása az érintett személy valamely alapjoga érvényesülésének korlátozásával jár, így különösen az egészséghez, a testi épséghez, valamint a személyes szabadsághoz és mozgásszabadsághoz fűződő jogok sérelmével járhat. Általános jogelv, hogy az említett alapjogok a legmagasabb jogszabálynak minősülő törvények rendelkezései szerint korlátozhatók. A polgárőr által alkalmazható gázspray használatát a Pötv. szabályozza. E szabályokat a gázspray alkalmazásának különös szabályai alcím alatt részletezzük.

A **szakszerűség** követelményének akkor felel meg a gázspray használata, ha az alkalmazás végrehajtásának minden mozzanata szakmailag megalapozott és a vonatkozó elméleti és gyakorlati elvárásoknak megfelel, továbbá minden személyes, anyagi, szociális vagy politikai befolyástól mentesek legyenek. A szakszerűség követelménye ugyanakkor nem csak a beavatkozás mikéntjére, hanem a mértékére is vonatkozik.

A **szükségesség** azt jelenti, hogy a polgárőrnek az adott helyzetben nincs más lehetősége a törvényes cél elérésére, mint a gázspray alkalmazása, vagyis elkerülhetetlenné válik a gázspray használata a jogtalan támadás elhárítása érdekében. Amennyiben más, enyhébb fokozatú megoldás is választható, a polgárőrnek ez utóbbi megoldást kell választania.

Az **arányosság és fokozatosság** elvének betartása akkor valósul meg, ha az alkalmazott eszköz, jelen esetben a gázspray alkalmazása arányban áll a jogtalan támadással, az elkövetett cselekmény súlyával. Így figyelembe kell venni az elkövető fizikai erejét, életkorát, nemét, számát, az esetlegesen általa használt eszközt. Mérlegelni kell azt is, hogy a polgárőr számára

⁹ A rendőrségnél rendszeresített gázspray ottani hivatalos megnevezése: könnygázsóró palack.

rendelkezésre álló intézkedési fajták közül melyiket alkalmazza az adott helyzetben.

A gázspray alkalmazásának különös szabályai

- Polgárőr egyesület gázspray-t csak nagykorú polgárőr részére adhat át használatra. Az átvevő polgárőr felelős az eszköz biztonságos tárolásáért, megóvásáért, jogszerű használatáért. A gázspray-t a polgárőr szolgálaton kívül az illetéktelen hozzáférést kizáró módon, elzárva köteles tartani. Tilos őrizetlenül hagyni vagy a használatára nem jogosult személy őrizetére bízni.
- A polgárőr kizárólag jogos védelmi helyzetben, aktív támadás leküzdésére használhat gázspray-t. A gázspray alkalmazására a saját vagy mások életét, testi épségét közvetlenül veszélyeztető támadás elhárítására miatt, vagy ha a polgárőr úgy ítéli meg, hogy a támadónál mutatkozó jelentős erőfölény miatt a testi erővel történő elhárítás nem vezet eredményre.
- A gázspray használata esetén kerülni kell a sérülés okozását.
- A polgárőr a gázspray használata során megsérült személy részére - amint ez lehetséges - köteles segítséget nyújtani, szükség esetén pedig gondoskodni arról, hogy a sérültet orvos elláthassa.
- Azt a személyt, aki a szolgálatban jogszerű tevékenységet folytató polgárőrrel szemben jogtalan támadást intéz, és ennek elhárítása érdekében gázspray alkalmazására kerül sor, - amennyiben a helyszínen lévő polgárőrök és segítők erőfölénye azt biztonságosan lehetővé teszi - el kell fogni, és a rendőrség helyszínre érkezéséig a helyszínen vissza kell tartani. A gázspray alkalmazásáról a rendőrséget akkor is haladéktalanul értesíteni kell, ha a jogtalan támadás mások személye, javai vagy a közérdek ellen irányult, vagy a támadó személy a helyszínről elmenekült.
- A gázspray nem alkalmazható:
 - intézkedés kikényszerítésére;
 - passzív ellenszegülés megtörésére;
 - megtorlásként;
 - jogtalan támadás megszűnése után.

A gázspray-t a polgárőr kizárólag jogos védelmi helyzetben, saját elhatározása alapján, a saját, illetőleg mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítására használhatja. Gázspray használatára a polgárőr nem utasítható. A polgárőr által használható gázspray típusa megegyezik a rendőrségnél rendszeresített típussal. A rendőrséggel írásba foglalt megállapodás alapján együttműködő polgárőrszervezet gázspray-t - térítés ellenében - a rendőrségtől igényelhet.

8.3.2.4 A gázspray használatának metodikája (módszertana)

A spray használata előtt a polgárőröknek elméleti és gyakorlati képzést kell kapniuk. Egyrészt arról, hogy milyen helyzetben használható jogszerűen, másrészt azért, hogy a gáz ne okozhasson maradandó károsodást vagy sérülést. Meg kell tanulni a szakszerű használatát, azt, hogy mikor, milyen irányba kell tartani ahhoz, hogy csak arra a személyre kerüljön belőle, akinek valóban szánjuk, aki arra okot adott (a jogtalan támadóra).

Először is, tudnunk kell, hogy mit használunk. A gázspray is olyan, mint egy fegyver, amelyet meg kell tanulnunk használni, sőt gyakorolni kell az alkalmazását. Először is tapogassuk, nézegessük kicsit, próbálgassuk a stabil fogását.

A gázspray gyakorlatban történő alkalmazása

- A gázsprayt csak olyan támadás elhárítására alkalmazzuk, amikor a támadó testközelben van, és nincs olyan tényező, amely az eredményes alkalmazását megghiúsítaná. Alapvető feltétel tehát, hogy a gázpermet viszonylag kis távolságról érje a támadó személyt. Nagyobb távolságról (2-3 méter) nem tud kiváltani kellő hatást a nagy szóródás miatt. Erősen ittas, alkoholos vagy kábítószeres befolyásoltság alatt álló személyeknél, vagy

szemüveget viselővel szemben a gázspray alkalmazása csak mérsékelt eredménnyel járhat.

- A gázsprayt éles helyzetben úgy kell megfogni, hogy a kezünkből ne lehessen ütéssel, rúgással kiteszítani, tehát szorosan, marokban tartva, minden ujjunkkal „átkarolva” tartsuk úgy, hogy a hüvelykujjunk közben a gombon van rajta. Így biztosak lehetünk abban, hogy nem tévesztjük el az irányt, mivel a gázspray gombja körül kialakított perem megakadályozza ezt.
- Miután biztosan fogjuk a kezünkben a flakont, célozzunk vele a támadó arcára, lehetőleg a személy orr- és szájnyílásától 20-40 cm távolságból, és azonnali gombnyomással aktiváljuk! Tapasztaljuk ki, mekkora erő kell a gomb lenyomásához, mennyi permet távozik belőle és milyen sebességgel stb.!
- A gázspray használatát gyakorolni kell, és a készség szintjén kell elsajátítani! Gázspray-t ruházat alatt rejtve kizárólag nagykorú polgárőr birtokolhat és használhat a polgárőr tevékenységének végzése során. Tegyük be a zsebünkbe, vagy csíptessük az övünkre, nadrágunkra, de semmiképpen nem javasolt a táskában történő elhelyezése, mert onnan nincs idő elővenni a hirtelen előállt szükséghelyzetben. Lehetőleg a derékszíjon jobb oldalon rögzített hordtáskában, derékszíj hiánya esetén zsebbe rejtetten, de könnyen hozzáférhető helyen érdemes tartani.
- Használatát lehetőleg mindig előzze meg a tevékenység abbahagyására vonatkozó felszólítás, illetve a gázspray használatára vonatkozó figyelmeztetés. Amennyiben a gázspray támadáselhárító eszközként történő használatának feltételei fennállnak az alkalmazó polgárőr köteles a támadó személyt előzetesen **felszólítani** cselekvése, tevékenysége abbahagyására. Ha a felszólítás hatástalan maradt, következnie kell a **figyelmeztetésnek**, hogy gázspray alkalmazására kerül sor. A figyelmeztetés rövid, határozott és jól érthető legyen. Lehetőleg úgy kell végrehajtani, hogy a közelben tartózkodók is jól hallják. E figyelmeztetések akkor mellőzhetők, ha a figyelmeztetéssel, illetve a felszólítással járó késedelem veszéllyel járna.
- A figyelmeztetés elhangzása után a polgárőr a könnygázsóró palackot hirtelen vegye elő és a személy arcára irányítva egy- másfél méteres távolságból folyamatos nyomással fél, maximum egy másodpercig alkalmazza. Felesleges hosszú másodpercekig, s főleg legyező mozdulatokkal nyomni a szórófejet.
- Amennyiben a körülmények azt lehetővé teszik, a használat előtt célszerű szabad térben a spray működőképességének ellenőrzését elvégezni, mert látható lesz a permetfelhő nagysága, terjedési távolsága, és érzékelhető a működtetéshez szükséges erő.
- Minden esetben figyelembe kell venni a jelenlévő légáramlatot, elkerülendő, hogy a könnygáz a saját vagy más személy arcába kerüljön. Szembe fújó szélben a polgárőr ne alkalmazza a gázsprayt. Egy jól irányzott, „kiadós” fújás kb. 5-10 percre teszi harcképtelenné a támadót. Ez az idő általában elegendő arra, hogy sor kerüljön további intézkedés foganatosítására.
- A polgárőr a gázspray használata után meg kell győződni arról, hogy az a személy, akivel szemben a gázspray használata történt, megsérült-e. Ha igen, a sérült személy részére a polgárőr köteles segítséget nyújtani, szükség esetén pedig gondoskodni arról, hogy a sérültet orvos láthassa el.
- Ha sérülés nem következett be, és a jogtalan támadás abbamaradt, a polgárőr a kívánt célt elérte, az érintett személy figyelmét fel kell hívnia arra, hogy ne dörzsölje a szemeit, és szükség esetén vízzel semlegesíthető a gázspray további hatása.
- A gázspray alkalmazásáról - legkésőbb az alkalmazást követő munkanapon - az egyesület elnökének útján írásban kötelező bejelenteni a használat helye szerint illetékes rendőrkapitányságon - a szolgálati kézikönyv előírásainak megfelelően -, amelyhez csatolni kell az esetleges támadó eszközöket, a bűnjeleket, és az esetlegesen felvett

látteleletet. A jelentés tartalmazza: a polgárőr adatait; mikor, hol, kivel szemben milyen típusú gázspray-t használt; a használat eseményszerű okát, a megelőző intézkedéseket; sérülés történt-e (ha igen, milyen sérülés); sor került-e elsősegélynyújtásra, orvosi ellátásra; hol tartózkodik a sérült; amennyiben orvosi ellátásra sor került, az orvos adatait, a mentőautó forgalmi rendszámát; károkozás történt-e, ha igen milyen jellegű a kár; a helyszínrre, a tanúkra, egyéb körülményekre vonatkozó adatokat.

8.3.2.5 A polgárőrök által használható gázspray nyilvántartásának és tárolásának rendje¹⁰

Az egységes gyakorlat kialakítása érdekében a **Polgárőr Egyesületek- a rendőrségtől átvett gázsprayt - az alábbi eljárási rendnek megfelelően tárolják és vezessék a nyilvántartást.**

- a) A polgárőr egyesület elnöke által darabszám szerint átvett gázspray tárolása a helyi polgárőrség által használt épület helyiségében biztonsági zárral ellátott faszekrényben történjen.
- b) A kulcs tárolása oly módon történjen, hogy ahhoz illetéktelen személy ne férjen hozzá.
- c) Azoknál a polgárőr egyesületeknél, ahol állandó diszpécser szolgálat vagy szolgálatsszervező működik, célszerű a tárolásra szolgáló szekrény kulcsát részükre átadni. Ők lesznek jogosultak a gázspray kiadásáról, leadásáról nyilvántartást vezetni - milyen időpontban kinek vagy kiknek adták ki az eszközt. Az átvevők ezt aláírásukkal igazolják. A nyilvántartó füzetbe a leadás időpontját és az átvevő személyét, annak aláírásával vezetni kell.
- d) Ahol nincs állandó diszpécser szolgálat az egyesület elnöke jelöljön ki olyan személyt vagy személyeket, akitől a tároló szekrény kulcsa felvehető és a nyilvántartó füzet vezetését végzi a c) pont szerint.
- e) Az átvevő nyilatkozata a munkavédelmi szabályokra történt kioktatásról.
- f) A nyilvántartó füzet tartalmazza:- sorszám, név, aláírás, azonosító okmány száma (személyi igazolvány száma, vagy vezetői engedély száma), a kiadás időpontja, a leadás időpontja.

A gázspray tárolására vonatkozóan fontos tudni, hogy

- 60 °C felett nem tárolható.
- Tűzbe, szemétkbe még üres állapotban sem dobható.
- Felnyitni nem szabad.
- Használata közben dohányozni és nyílt lángot használni tilos.

8.4. Intézkedési kötelezettségek

8.4.1 Segítségnyújtási kötelezettség sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 172. § (1) alapján mindenki köteles a tőle elvárható segítséget nyújtani sérült vagy olyan személynek, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van.

E kötelezettség teljesítésében fontos az elvárható mérték megítélése. Így például:

- a) Mindenkitől elvárható, hogy a sérült vagy bajbajutott megmentése érdekében segítséget hívjon, a környezetében lévőket, a mentőket, a tűzoltókat, a rendőrséget segítségül hívja.
- b) Egy gépjárművezetői jogosítvánnyal rendelkező felnőtt embertől elvárható a helyszíni elsősegélynyújtás megkezdése.
- c) Elvárható, hogy a helyszínen vagy annak közelében lévő, a közvetlen életveszély elhárítására alkalmas eszközt valaki a mentés megkezdése érdekében rendelkezésre bocsássa.

¹⁰ A törvény 7/A.§. b) pontja rendelkezik arról, hogy a rendészetért felelős miniszter rendeletben határozza meg a gázspray igénylésének rendjét, a térítés módját, a gázspray átvételének, valamint visszavételének szabályait.

Aki a segítségnyújtást elmulasztja, alapesetben vétséget követ el. Büntett valósul meg akkor, ha a sértett meghal, és életét a segítségnyújtás megmenthette volna. Súlyosabb megítélés alá esik a segítségnyújtás elmulasztása akkor, ha a veszélyhelyzetet az elkövető idézi elő, vagy ha a segítségnyújtás egyébként is a kötelessége lenne.

8.4.2 Értesítési és közreműködési kötelezettségek teljesítése

A tűzvédelmi és a katasztrófavédelmi jogszabályok az állampolgár részére veszélyhelyzet esetén jelentési és közreműködési kötelezettséget írnak elő.

A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény 5. § (1) bekezdése szerint, aki tüzet vagy annak közvetlen veszélyét észleli, **köteles azt haladéktalanul jelezni** a tűzoltóságnak, vagy ha erre nincs lehetősége, a rendőrségnek vagy a mentőszolgálatnak, illetőleg a települési önkormányzat polgármesteri hivatalának (körjegyzőségnek). A magánszemélyek és a jogi személyek egyaránt a tűzjelzéséhez, a segítségkéréshez híradási eszközüket kötelesek rendelkezésre bocsátani, szükség esetén járműveikkel segítséget nyújtani.

A tűzoltás-vezető (tűzoltó) a tűzoltáshoz **magánszemélyeket** a tűz oltásában és a mentési munkálatokban az életkoruk, egészségi és fizikai állapotuk alapján elvárható **közreműködésre kötelezhet**.

A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény 24. § (1) alapján, aki a katasztrófát a vagy annak veszélyét észleli, vagy arról tudomást szerez, haladéktalanul **köteles bejelenteni** azt a katasztrófavédelem hivatalos szerveinek, illetve az önkormányzati tűzoltóságnak és a polgármesteri hivatalnak.

A természetes személyek és szervezetek a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezető felszólítására kötelesek a védekezést elősegíteni:

- a) adat és egyéb információk közlésével,
- b) közvetlen részvétellel,
- c) a védekezés céljára alkalmas ingó és ingatlan dolog rendelkezésre bocsátásával, igénybevételének tűrésével.

E kötelezettségek teljesítése csak akkor tagadható meg, ha a kötelezettség teljesítésével a felszólított önmaga vagy mások életét, testi épségét vagy egészségét közvetlen és súlyos veszélynek tenné ki.

Ismétlő kérdések:

1. *Mit ért a polgárőrség bűnmegelőzési szolgálatában intézkedés alatt?*
2. *Mi a különbség a beavatkozási jog és a beavatkozási kötelezettség között?*
3. *Ismertesse a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogásának jogi feltételeit!*
4. *Értelmezze a „tetten érés” fogalmát!*
5. *Hogyan valósítható meg a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy visszatartása?*
6. *Ismertesse a jogos védelmi helyzet törvényi tényállását!*
7. *Sorolja fel a jogos védelem kritériumait!*
8. *Mit jelent jogos védelem esetén az arányosság követelménye?*
9. *Ismertesse a végszükség helyzet törvényi tényállását!*
10. *Sorolja fel a végszükség helyzet legfontosabb jellemzőit!*
11. *Mit jelent a birtokvédelemben a jogos önhatalom?*
12. *Mit tehet a tulajdonos, a birtokos birtoka megóvásáért a jogos önhatalom keretében?*

13. *Hogyan valósítható meg a jogos önhatalom?*
14. *Ismertesse a jogos önhatalom korlátait!*
15. *Mikor kezdeményezhető a rendőr felkérésével más személy igazoltatása?*
16. *Hogyan adhatja át a rendőrség az igazoltatott adatait az igazoltatást kérőnek?*
17. *Ki mikor tehet feljelentést bűncselekmény vagy szabálysértés miatt?*
18. *Ismertesse a segítségnyújtási kötelezettség tartalmát!*
19. *Értelmezze az értesítési és a közreműködési kötelezettség tartalmait!*
20. *Ismertesse a közúti járművek megállításának metodikáját (módszertanát)!*
21. *Milyen esetekben áll fenn a polgárőr jelzőőri jogosultsága?*
22. *Ismertesse a gázspray használatának szabályait!*
23. *Ismertesse a polgárőrök által használható gázspray nyilvántartásának és tárolásának szabályait!*

Gyakorlati feladat:

Állítson össze példatárat olyan elképzelt vagy valós események leírásával, amelyek észlelése esetén indokolt és lehetséges a polgárőr beavatkozása

- a) *A bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogása,*
- b) *Más személye ellen intézett jogtalan támadás elhárítása,*
- c) *Veszélyből mentés végszükség helyzetben,*
- d) *Tevőleges önhatalom gyakorlása,*
- e) *Károkozó személyazonossága megállapítása érdekében.*

Csoportos foglalkozáson szituációs gyakorlat (szerepjáték) keretében gyakorolják az intézkedések végrehajtását.

IX. KÖZLEKEDÉSI ISMERETEK

9.1. A „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015”¹¹

„Közlekedésbiztonság, balesetmegelőzés, közlekedési bűnözés a harmadik évezrednek is örökzöld témája marad. Miként sajnos az is, hogy Magyarország mikor tud a nyugati nagycsalád közlekedésbiztonságának legalább a középmezőnyébe kerülni. Mikor tudjuk utolérni, ha nem is a Skandináv országok vagy Nagy-Britannia, de legalább a velünk legszorosabb kapcsolatot fenntartó németek vagy osztrákok, esetleg Svájc biztonságát.”¹²

Magyarország nemzeti közlekedéspolitikai programját – mely a „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015” címet viseli – a Parlament 2004. elején fogadta el, s a koncepció a közösségi szándéknál enyhébb célkitűzéseket tartalmaz.

¹¹ A közlekedésbiztonság kérdése az ezredforduló óta az Európai Unióban prioritást élvez. Ennek oka, hogy évente több, mint 40.000 ember veszíti életét a közösséghez tartozó tagállamok közútjain (2007-ben mintegy 43.000 fő), s százezrek szenvednek különböző jellegű sérüléseket.

A közlekedésbiztonság javítása érdekében az ezredfordulót követően különböző közlekedéspolitikai programok láttak napvilágot, melyek konkrét - azaz számokban kifejezett, mérhető - célkitűzéseket tartalmaznak.

Az EU 2001. évi Fehér Könyvének célkitűzései jól ismertek: a Bizottság 2010-ig 50 %-kal kívánja visszaszorítani a közlekedési balesetben meghalt személyek számát. Magyarország 2004-ben elfogadott nemzeti közlekedéspolitikai programja (címe: „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015”) a közösségi szándéknál enyhébb célkitűzéseket tartalmaz. A megfogalmazott cél: a személysérüléssel járó balesetek és a halálos áldozatok számának 2010-ig történő 30 %-os, valamint 2015-ig történő 50 %-os csökkentése. A mérsékeltebb célok meghatározásakor hazánk még nem volt az EU tagállama, s a programban vázolt célkitűzések közelebb állnak a magyar valósághoz, realitásabban tükrözik a közlekedésbiztonság helyzetét, s az annak javításában rejlő lehetőségeket.” (Személysérüléssel járó közúti közlekedési balesetek 2007. Kiadta az Országos Balesetmegelőzési Bizottság Titkársága. 3. o.)

¹² Irk Ferenc: A közlekedésbiztonság kontrollja 2003., Belügyi Szemle 2004/1., 19. o.

A megfogalmazott cél

1. A személy sérüléses balesetek és a halálos áldozatok számának 2010-ig történő 30 %-os,
2. 2015-ig történő 50 %-os csökkentése.

A mérsékeltebb célok meghatározásának indoka egyrészt az, hogy a program kidolgozásakor hazánk még nem volt az EU tagállama, továbbá a célkitűzések jobban megfeleltek a magyar valóságnak, realisabban tükrözték a közlekedésbiztonság helyzetét, s annak javításában rejlő lehetőségeket. A közúthálózat, infrastrukturális háttér és a fejlesztésre fordítható eszközök volumene tekintetében hazánk egyébként is elmarad a régebbi tagállamoktól, így a halálos áldozatok számának az évtized végére történő felére csökkentése Magyarországot jóval nagyobb tehertétel elé állította volna.

A magyar közlekedéspolitikai irányszámokat egyébként az EU a csatlakozást követően elfogadta. A fent leírtak úgy értelmezhetők, hogy Magyarország a közúti balesetek és halálos áldozatok 30 %-os csökkentésével kíván hozzájárulni 2010-ig a közösségi (átlagosan 50 %-os) célok teljesítéséhez. A „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015” program elfogadásakor már nyilvánvalóvá vált, hogy a vállalások teljesítése kizárólag abban az esetben lesz lehetséges, amennyiben a közlekedésbiztonság kérdése a legmagasabb szintű politikai támogatást fogja élvezni, hiszen ez a feltétele a szükséges költségek biztosításának, s a jogszabályi környezet megreformálásának.

A balesetek okai

A balesetek oksági szerkezete az elmúlt években alig változott:

- a) A legtöbb baleset az abszolút és a relatív gyorsra vezethető vissza, ezt
- b) az irányválttatás, haladás és kanyarodás szabályainak meg nem tartása követi,
- c) harmadik fő baleseti ok évek óta az elsőbbség meg nem adása.

A balesetek okozói

- a) A közúti balesetek túlnyomó részét a járművezetők, ezen belül a **személygépkocsi vezetők** okozzák (2005-ben 63,3 %).
- b) A **tehergépkocsi vezetők** által okozott balesetek aránya évek óta 10 % körül alakul, a gyalogos okozók aránya pedig csökkent (8,1 %-ra).

A balesetek időpontjai

- a) A legtöbb baleset a harmadik, a legkevesebb pedig az első negyedévben történt, a havi bontás alapján az augusztus mellett az október a legveszélyesebb hónap.
- b) A sok éves tapasztalatok azt mutatják, hogy március hónaptól a balesetek száma hirtelen megnő, s jelentős és tartós csökkenés csak novemberből következik be.

Magyarországon a **szeszestől befolyásolt állapotban** okozott balesetek száma európai viszonylatban mérve is magas. Az ittas balesetek tendenciája megfelel a személy sérüléses balesetek alakulásának (2000-ig csökkenő, utána pedig növekvő tendencia) aránya azonban az ezredfordulót követően emelkedett. Jelentős probléma ugyanakkor, hogy az elmúlt években – különösen a nagyvárosokban – a jogkövető járművezetői magatartásban érezhetően kedvezőtlen változások történtek. A kiemelt közlekedésbiztonsági kockázattal járó agresszív járművezetési stílus a közútjainkon jelen van, s a lebukási veszély jelenlegi alacsony szintje, valamint az ezzel járó „büntetlenség érzete” miatt e rendkívül veszélyes magatartással a jövőbeni programok és feladatok meghatározásakor fokozottan számítani kell.

9.2 A személy sérüléses közúti balesetek alakulása

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Személy sérüléses közúti balesetek száma	18.505	19.686	19.976	20.957	20.777	20.977	20.635	19.217
Balesetben meghalt személyek száma	1.239	1.429	1.326	1.296	1.278	1.303	1.232	970

9.3 Az ittas járművezetés alakulása, jellemzői

- A 2007. évi 2.855 fővel szemben 2008-ban 21,58 %-kal kevesebb, azaz összesen 2.239 személy okozott ittas állapotban személy sérüléses közúti balesetet.
- A közlekedési balesetek oksági szerkezete az elmúlt évekhez képest nem változott. A balesetek okai között változatlanul első helyen emelhető ki a gyorshajítás, másodikként az elsőbbségi jog meg nem adása, s harmadikként a kanyarodás szabályainak meg nem tartása.
- A 19.217 személy sérüléses közúti baleset 62,7 %-ában - azaz 12.046 balesetnek az okozásában - a személygépkocsi vezetők vonhatók felelősségre (ez 62,7 %-os aránynak felel meg).
- A tehergépjármű vezetők a balesetek 8,9 %-át (1.711), az autóbusszvezetők az 1,0 %-át (211), a motorkerékpárosok és a segédmotor-kerékpárosok pedig egyaránt 4,5-4,5 %-át (855, ill. 862 baleset) okozták.

9.4 A 2008. január 1-jétől életbe lépett új rendelkezések

Január elsejétől rossz világ köszöntött a notórius szabálysértőkre. A közlekedésben bevezették a zéró tolerancia elvét, amit a hétköznapi nyelvre úgy lehet lefordítani: nincs elnézés, nincs magyarázkodás, aki megszegi a szabályokat, viselje is annak következményeit. Fegyelmezetlenek és könnyelműek vagyunk. Még olyankor is, amikor az életünkről, a testi épségünkről van szó. A január elsején életbe lépett új és módosított közlekedési jogszabályok végre valós fenyegetést teremtenek a renitensek számára. Ha a szép szó, ha az értelemre ható érvelés kevés, jöjjenek a keményebb eszközök: a súlyos tízezrekkel fenyegető büntetések. A bezárt kis-kapuk, a szubjektív megítélést kizáró eljárások. A korábbi jogszabály kibúvókra adott lehetőséget, a terhelő nyilatkozat megtagadásával a hatóság az elkövető kilétéről nem szerezhetett tudomást.

Az új pontrendszer lényege

Hazánkban a közlekedési szabályszegések pontozása 2001. január elsejétől van hatályban. A „pontoszerző” rendszer lényege, hogy a jogszabály bizonyos közlekedési szabályszegés(ek) elkövetéséhez automatikusan előéleti pont(ok) hozzáadásáról rendelkezik. A törvényben meghatározott 18 pont elérése esetén a vezetői engedélyt ideiglenesen, hat hónapra visszavonják, s akkor adják csak vissza, ha tulajdonosa igazolja, hogy sikeresen vett részt úgynevezett után-képzésen.

A 2008. január 1-jén életbe lépett új, hatályos szabályozás két leglényegesebb eleme, hogy

valamennyi érintett bűncselekményt és szabálysértést illetően emelkedett a kiadandó pontok száma, s bővült a pontrendszer hatálya, mely a korábbi 19 helyett már 26 szabálysértési tényállásra terjed ki.

A rendszer új eleme, hogy a közterület-felügyelet által kiróható, helyszíni bírsággal sújtható új szabálysértések is a pontrendszer hatálya alá kerültek. Változtak a „halmazati” elkövetés szabályai is. Ha egy eljárásban több szabályszegést együtt bírálnak el, akkor a bűncselekmény kategóriában a magasabb pontszámmal járó eseményhez rendelt pontszámot 4 ponttal kell növelni, míg szabálysértéseknél a magasabb pontszámmal járókat kell alapul venni, s a kevésbé súlyos szabálysértés pontjainak felével kell azt megnövelni. „Halmazat” valósul meg például, amennyiben a vétkes vezető túllépte a megengedett sebességet, ugyanakkor nem használta a biztonsági övet sem.

Új elem a szabályozásban, hogy a pontrendszer hatálya ma már nemcsak a magyar hatóság által kiállított vezetői engedéllyel, hanem az annak alapján a külföldi hatóság által kiállított járművezetői okmánnyal rendelkezőkre is kiterjed. Ez a módosítás különösen a külföldön élő, vagy tartósan ott dolgozó személyeket érinti. Lényegi változás történt az előéleti pontok „elévülése” tekintetében is, mert az eddigi 2 év helyett ma már 3 év összegyűjtött pontjai vezethetnek a vezetői engedély ideiglenes visszavonásához.

Önkéntes utánpótlás

A jelenleg hatályos szabályozás szerint 12 pont elérése esetén a Nyilvántartó értesítést küld a gépjárművezetőnek a pontjai számáról, s egyben tájékoztatja őt a felső ponthatár elérésének következményeiről, s arról, hogy ha önkéntesen beiratkozik utánpótlásra, lehetősége van a pontszám csökkentésére. Igaz, ennek a szabályai is szigorodtak: aki él ezzel a lehetőséggel, s legfeljebb csak 12 pont van a rovásán, az 9 ponttal, 13 és 17 pont között pedig 6 ponttal csökkentheti a már megszerzett pontjai számát. Önkéntes utánpótlással is egy éven belül legfeljebb egyetlen alkalommal lehet „kitörölni” a feketepontokat.

Emelkedett a helyszíni bírság összege

A szabálysértésekről szóló törvény módosításának a közlekedőket érintő egyik leglényegesebb eleme, hogy 2008. január 1-jétől 3000 – 20 000 forint közötti összegre emelkedett a helyszíni bírság. A tudomásul vett helyszíni bírság ellen nincs helye fellebbezésnek, további jogorvoslattal élni nem lehet.

Alkohol: 0-tolerancia

A helyszínen veszik el a vezetői engedélyt az ittas járművezetőktől, függetlenül az elfogyasztott alkohol mennyiségétől. 2008. január 20-i hatállyal módosultak a közúti közlekedésigazgatás szabályai, s ezek kimondják, hogy a rendőr a helyszínen elveszi a vezetői engedélyt, amennyiben a jármű vezetője ittas vezetéssel gyanúsítható.¹³

A statisztikai adatok is igazolják, mind a könnyebb, mind a súlyosabb sérüléssel, illetve halállal végződő balesetek oka gyakran visszavezethető az alkohol hatására.¹⁴ Az ittas járművezetés nemcsak Magyarországon, hanem egész Európában kiemelt közlekedésbiztonsági probléma. Az

¹³ Az ittas járművezetés elleni fellépés jegyében 2008. 01. 20-án lépett hatályba a zéró tolerancia elve, mely alapján az ittas járművezetőtől már a helyszínen elveszik a vezetői engedélyt, függetlenül az ittasság mértékétől. Jan. 20-a és dec. 30-a között összesen 7963 jogosítvány helyszíni elvételére került sor, az elvett engedélyek 96 százalékát (7654) magyar, négy százalékát (309) külföldi hatóság állította ki. (Úton. A közlekedési szolgáltatók szakmai lapja. 2009. jan.-febr. 17. o.)

¹⁴ Javult az ittas vezetők által okozott balesetek statisztikája. A 2008 első negyedévi 441 fővel szemben 2009-ben eddig 365 személy okozott ittas állapotban balesetet, ami 17 %-os javulás. (www.police.hu)

Európai Unióban a gyorsajtást követően az ittas járművezetés számít a halálos kimenetelű közlekedési balesetek legfőbb okának, veszélyességét fokozza az is, hogy az ittas vezetők többsége általában a megengedett sebességet is túllépi. Szakértői becslések szerint az EU útjain közlekedő járművezetők mintegy 2-3 százaléka vesz részt ittasan a közúti forgalomban, a közlekedési balesetben életüket veszített járművezetők halálát 10-15 százalékban okozza az alkoholos befolyásoltság.

Az objektív felelősség¹⁵ elve

2008. májusától lépett hatályba az intézkedési csomag egyik legjelentősebb és legnagyobb hatást kiváltó eleme, az úgynevezett „*objektív felelősség*” elvének a magyar jogrendbe, a közlekedési jogba történő bevezetése. Az objektív felelősség elve a gépjármű üzemen tartójának, illetve a gépjárművet használatra átvevő személynek a felelősségét állapítja meg meghatározott közlekedési szabályszegések elkövetése esetén.

Az új jogintézmény gyakorlatilag azt biztosítja, hogy a kiemelt súlyosságú, illetve gyakran előforduló szabályszegések elkövetését minden esetben szankció kövesse, még akkor is, ha a járművezető személyét valamely oknál fogva nem sikerült tisztázni. Az objektív felelősség elvét számos európai ország sikerrel alkalmazza. E nélkül elképzelhetetlen volna például a legkorszerűbb automata sebességellenőrző készülékek hatékony alkalmazása is, ami pedig Európa-szerte a közlekedési morál javításának talán leghatékonyabb eszközének bizonyult.

Az objektív felelősség körébe tartozik,¹⁶ ha a járművezető:

- a) átlépi a megengedett sebességet,
- b) tilos jelzés ellenére áthalad a vasúti átjárón,
- c) a kereszteződésben, a járművel tilosban áll vagy várakozik,
- d) az autópálya leállósávját folyamatos haladásra veszi igénybe,
- e) megszegi a behajtási tilalmat,
- f) a kötelező haladási irányra, illetve
- g) a természet védelmére vonatkozó előírásokat.

Ismétlő kérdések:

- 1) Röviden ismertesse a „Magyar Közlekedéspolitiká 2003-2015” lényegét!
- 2) Ismertesse a balesetek okait, okozóit!
- 3) Melyek a 2008. január 1-jétől életbe lépett új rendelkezések a közlekedésben?

X.

A KÖZLEKEDÉSI POLGÁRŐRÖK SPECIÁLIS SZAKMAI MUNKÁJA

10.1 A közös szolgálat

¹⁵ A tulajdonosi felelősség elvét Európában számos országban alkalmazzák (pl. Spanyolországban, Hollandiában, Franciaországban, Belgiumban, Ausztriában, Szlovéniában, Nagy-Britanniában), ugyanakkor elmondható, hogy nincs két teljes azonos rendszer, azaz - az esetleges hasonlóságok mellett - minden ország egyedi megoldást alakított ki.

¹⁶ A közigazgatási bírság: A fent említett szabályszegések bármelyikének elkövetése esetén az eljáró hatóság 2008. május 1-jét követően közigazgatási bírságot szab ki, amelynek összege 30 ezer forinttól 300 ezer forintig terjed. A bírság jogszabály által meghatározott összege igazodik az elkövetett szabályszegés súlyosságához. Például, ha valaki lakott területen kívüli főútvonalon 20-30 százalékkal túllépi a megengedett 90 km/órás sebességet, 30 ezer forintot, míg a 150 százalékot meghaladó gyorsajtás esetén már a maximális 300 ezer forintos bírságot kell megfizetnie.

Hazánkban a mintegy 85.000 fős polgárőrségnek a legfontosabb küldetése, hogy közösen lássanak el szolgálatot a polgárőrök a rendőrökkel. Ez a lakosság valamint az államnak is az igénye, tehát mindenkinek. Az a jó, ha a **közlekedési polgárőr a közlekedési rendőrrel közösen teljesít szolgálatot.**

10.2. A polgárőr lehetőségei a közlekedési feladatainak ellátásában¹⁷

10.2.1 Forgalmas közlekedési csomópontokban (gócpontokban) teljesít a polgárőr szolgálatot

Több országban (pl. Horvátországban) a fontosabb csomópontokban közlekedési rendőrök állnak. Hazánkban a rendőrök¹⁸ helyett közlekedési polgárőröket is ki lehet állítani. A fontosabb útkereszteződésekben figyelje **formaruhában** a forgalmat. A tapasztalat az, hogy az állampolgárok a polgárőr láttán fokozottan igyekeznek betartani a közlekedési szabályokat. A polgárőr legyen jelen, csak álljon és figyeljen, ez önmagában is a balesetmegelőzést szolgálja. Szólítsa fel azokat, akiknek nincs a biztonsági övük bekapcsolva.

10.2.2 Rendszám alapján feljelentés

Bűncselekmény esetén minden állampolgárnak, így a polgárőröknek is joga van a bűncselekmény elkövetőjét elfogni és a lehető legrövidebb időn belül átadni a nyomozó hatóságnak. Attól függetlenül, hogy a polgárőrnek nincs intézkedési joga, amikor megfigyelést végez – mind állampolgárnak – lehetősége van a kirívóan durva közlekedési szabálysértések esetén megtenni a feljelentést. Ámennyiben nagyon durva a szabályszegés, akkor a polgárőr is tegyen feljelentést. Ha a feljelentés kellően bizonyított – kettő vagy annál több polgárőr van a helyszínen, illetve kívülálló tanúk vannak, vagy videofelvétel készült stb. – akkor a rendőrhatalóság el fog járni a szabálysértésekben, azokkal szemben, akik a szabálysértéseket elkövették.

10.2.3 Közlekedési propaganda előadások tartása

A felkészült polgárőrök lakossági fórumokon, nyugdíjas klubokban, házakban, tanintézetekben tartanak balesetmegelőzéssel kapcsolatos közlekedési propaganda előadásokat. A jól felkészült közlekedési polgárőröket célszerű ilyen feladatokkal is megbízni, felruházni. A felnőtt közlekedők (képzése) továbbképzése esetén a közlekedési morál fejlesztésére nagyobb hangsúlyt kell fordítani. Fel kell venni a kapcsolatot a gépjárművezetői képzést végző iskolák vezetőivel. A gépjárművezetői tanfolyamok órakeretéből közlekedésbiztonsági órák rendezésével fejleszteni kell a tanulók közlekedési morálját. A képzés során rá kell döbbsíteni a hallgatót a közlekedés veszélyességére. Meg kell győzni a szabálytisztelő és alkalmazkodni képes közlekedési magatartás fontosságáról.

10.2.4 Iskolákban közlekedési propagandamunka végzése

E feladat végzése összefügg a 3. pontban taglaltakkal, de fontosságánál fogva külön, önálló kiemelés érdemel. Nagyon fontos a közlekedésre nevelés színterein – az óvodától az egyetemekig – az oktatás a képzés végzése. E fontos munkában a közlekedési polgárőrök is jelentős segítséget tudnak adni. **Oktatások tartása, illetőleg közlekedési vetélkedőkre felkészítés.** A rendőrség minden évben az általános és a középiskolások részére felmenő rendszerű közlekedési vetélkedőket szervez. A legfontosabb, hogy minden iskolában – a legkisebb településen is – a vetélkedők megtartásra kerüljenek. Nyilvánvalóan a vetélkedőknek

¹⁷ A jövőben arra kell felkészülni, hogy a közlekedési polgárőrök létszáma többszöröse lesz a közlekedési rendőröknek, így önállóan is fognak teljesíteni szolgálatot.

¹⁸ Hazánkban kevés is a közlekedési rendőr valamint motorizált így kevés a lehetőség rendszeresen kiállítani a rendőröket a csomópontokba, hogy csak álljon és figyeljen.

az a célja, hogy minden gyermek ismerje meg a rá vonatkozó közlekedési szabályokat, elméletben, gyakorlatban egyaránt. Ebben a fontos feladatban kell közreműködni a polgárőröknek. Az lenne az ideális, ha minden iskolát támogatni tudna a polgárőrség, el kellene érni, hogy minden iskolának lenne egy polgárőr kapcsolattartója (**egy polgárőr – egy iskola**), akik igyekeznének megadni minden segítséget a gyermekek helyes közlekedésre nevelés terén. El kellene jutni a középiskolákba is, sőt az egyetemekre is. Ezen kívül segítséget kellene adni a felnőttek közlekedésre nevelése terén is, ami hazánkban jelenleg szinte teljed mértékben megoldatlan. A hivatásos (főfoglalkozású) gépkocsivezetőket többnyire továbbképzik, de a magángépjármű vezetők oktatásáról alig-alig beszélhetünk, és ugyanakkor a baleseteket döntő többségében a magángépjármű vezetők okozzák.

10.2.5 A közlekedési polgárőrök képzése

Nagyon fontos a közlekedési polgárőrök felkészítése. Ez alapja az egész tevékenységnek. Ha nem készítjük fel a polgárőröket, ha nem lesznek továbbképzések, akkor maradnak a pusztá megjelenések a közterületen – ami egyébként alapvetően kiindulópontja a szolgáltatnak – de szeretnénk továbblépni. Az OPSZ 2006. évtől kezdve minden évben megszervezi a polgárőr vezetők továbbképzését, melyben központi helyet foglal el a közlekedésbiztonsági, a balesetmegelőzési oktatás. Hasonló 2-3 napos tanfolyam, ahol speciálisan a balesetmegelőzési ismereteket lehet elsajátítani. Szükségszerűvé vált, hogy az oktatás céljára alkalmas tankönyv álljon mindig rendelkezésre. Ezt az oktatási tansegédletet, ha nem is évente, de folyamatosan át kell dolgozni, ismeretanyagát frissíteni kell. El kell érni, hogy képzett polgárőrök legyenek a közlekedési rendőrök mellett, ennek érdekében mindent meg kell tenni. 2005 szeptemberében, Budapesten a BRFK Balesetmegelőzési Bizottsága és az OPSZ vezetésének szervezésében került sor az első országos közlekedési polgárőr vetélkedőre. Az országos megmérettetés egyrészt elméleti, és gyakorlati felkészülés is volt a közlekedési polgárőrök részére, másrészt ismerkedés a rendőrség és a polgárőrség szakemberei között. Hagyományt teremtettünk ebből, és 2009-ben már az ötödik alkalommal kerül megrendezésre, ismét Budapesten. A négy megtartott országos közlekedési polgárőr vetélkedő valamennyi esetben magas színvonalú volt, a 2008. évben Zalaegerszegen megrendezett IV. országos döntőn már a helyi polgárőr kollégákkal közlekedési konferenciát is szerveztünk. A képzések során feltétlenül szólni kell az aktuális baleseti helyzet alakulásáról.

10.2.6 Passzív biztonsági eszközök kampányában való közös részvétel

2005 évben reprezentatív felmérés volt, hogy hányan és hogyan használják a biztonsági övüket. Ez a felmérés befejeződött, melynek eredménye elég lehangoló, hiszen 4-5 %-os az eredmény, mely nagyon alacsony. A másik eredménye a kampánynak a közös munka, a rendőrség és polgárőrség között dicséretre méltó, hiszen a polgárőrök munkája e tekintetben is pótolhatatlan volt. Azóta már több alkalommal is meg lett ismételve a felmérés.

10.2.7 Baleseti ok-kutatás

A közlekedési polgárőrök a rendőrökkel közösen, de önállóan is végezhetik.

10.2.8 Forgalomtechnikai problémák feltérképezése, jelzése

A közlekedési polgárőrök folyamatosan kísérik figyelemmel a közutakat, annak állapotát, a közúti jelzéseket (jelzőlámpák meghibásodását, jelzőtáblákat, útburkolati jeleket), baleseti gócpontok, baleseti konfliktushelyzetek felderítését, balesetveszélyesen elhelyezett gépjárműveket, egyéni tapasztalatok jelzését, forgalomtechnikai hiányosságokat, problémákat. Adott esetben éljenek jelzéssel, javaslatokkal a közlekedési hatóságok felé.

10.2.9 Közös szolgálat a Közlekedési Felügyelet, illetve a MÁV szerveivel

Lehetőleg minden évben a MÁV-val ellenőrizni kell valamennyi vasúti átjárót a közlekedésbiztonság szempontjából. A Rendőrség mellett a Közlekedési Felügyelet közúti ellenőreivel közösen is kell teljesíteni szolgálatot.

10.2.10 Helyszíni szemlék tartása

Itt nagyon nagy figyelemmel kell lenni arra, hogy mit végezhet a polgárőr. A helyszíni szemlék tartását alapvetően a hatóságoknak, így pl. közlekedési bűncselekmények, balesetek helyszínén a rendőrhatóságnak (azok tagjainak) kell végrehajtani. A rendőrök munkáját nyilvánvalóan segíthetik a polgárőrök is. A polgárőr foghatja a mérőszalag végét, a helyszín lezárásában segíthet, adhat elsősegélyt az arra rászorulóknak, ha a gépkocsi kigyullad a tűz oltásában köteles segíteni, lehet hatósági tanú, ha az intézkedő rendőrt megtámadják, akkor a rendőr védelmére kelhet – ez egyébként alapvetően kötelessége is a polgárőrnek – valamint végezhet minden egyéb olyan tevékenységet, amely mint állampolgárnak is joga, illetve kötelessége lenne. Hibásnak értékelem viszont, amikor a közlekedési balesetek helyszínén a polgárőr önállóan végzi a szemle egyes részfeladatait, pl. a mérőszalaggal vagy a tolómérővel egyedül végzi a helyszíni méréseket, készíti a helyszínvázlatot, nem beszélve a jegyzőkönyv készítéséről. A nyomozási és más hatósági feladatok – amikor nem közlekedési bűncselekmény helyszínén intézkednek, hanem szabálysértés történt vagy közigazgatási hatósági eljárásban járnak el – végzését csak hatóság tagjai teljesíthetik, mert ez az adatvédelemről szóló 1992. évi tv. szempontjából aggályos, ezt a balesetnek részesei (okozó, vétlen, személyek), illetőleg a védők is kétségbe vonhatják és kifogásolhatják a polgárőrök önálló tevékenységét.

10.2.11 Parkoló gépjárművekkel kapcsolatos megelőzési feladatok

A polgárőrök egyik fontos bűnmegelőzési feladata a gépjárműlopások, gépjárműfeltörések megelőzése. A polgárőr a **gépjárműbe való betekintéssel** győződjön meg, hogy nem hagytak-e az utastérben olyan tárgyakat (pl.: táskát, egyéb értékes dolgokat), amelyek bűncselekmény elkövetését eredményezhetik, a gépjármű feltöréséhez vezethetnek. Bűnalkalom észlelése esetén a polgárőr helyezzen el a szélvédőn a lopás veszélyeire figyelmeztető tájékoztatót (figyelemfelhívást, prospektust, szórólapot), és észlelését jegyezze fel.

Parkoló gépjárművek **zártágának** megállapítását szemrevételezéssel hajtsa végre. Az ajtókilincsek megfogásával, a nyitás próbálgatásával nem szabad ellenőrizni. Ha a polgárőr a gépjárműbe betekintéskor azt észleli, hogy az ajtózár nyitott állapotban van, hívjon oda egy vagy két külső, együttműködésre hajlandó személyt, és előttük, mint tanúk előtt, az ajtók ki nyithatók és bezárhatók. A lezárás előtt a polgárőr a gépkocsi műszerfalára helyezzen el egy feljegyzést a történekről és a polgárőrség elérhetőségéről további információk igénylésének esetére. A tanúk nevét, lakcímét és elérhetőségét jegyezze fel, de ezt a lezárt kocsi tulajdonosával nem kell közölni.

Abban az esetben, ha az autóriasztó a polgárőr eljárása során megszólal, maradjon a helyszínen, várja meg a tulajdonost, és közölje vele a körülményeket. Azokon a helyeken, ahol lehetséges (pl.: bevásárló központok, szórakozóhelyek stb.), értesíteni kell a tulajdonost.

Körözött gépjármű felderítése esetén a rendőrséget azonnal értesíteni kell. A rendőrség ügyeletét fel kell kérni a rendszám, a gépjármű típusa és színe alapján a körözési ellenőrzésre, és ha valóban körözés alatt áll a gépjármű, a helyszínen meg kell várni a rendőrgárőr kikerzését.

10.2.12. Gépjármű-felismerési rendszer alkalmazása

Ugyancsak a polgárőrök fontos bűnmegelőzési feladataihoz tartozik az **ellopott gépjárművek felkutatásában**, felderítésében való részvétel. A polgárőr szervezetek a rendőrség és az önkormányzatok támogatásával rendszámfelismerő rendszereket és eszközöket alkalmazhatnak

az ellopott gépjárművek felderítésére. Az Országos Polgárőr Szövetség Gépjármű Felderítő Tagozata - továbbiakban OPSZ. GFT. - látja el azon polgárőr szövetségek és tagszervezetek érdekvédelmi, -képviselési, érdekérvényesítő és tájékoztatási feladatait, amelyek tagszervezetként önkéntesen társultak az országos tagozathoz.

Az OPSZ. GFT. szervezi, koordinálja a tagszervezetek körözött gépjárművek felderítésére, valamint a közlekedésbiztonság javítására irányuló tevékenységét, továbbá segíti a működési és technikai feltételek javítását és a polgárőri munkát. A tagszervezetek a gépjármű felderítő munka mellett ellátják a polgárőri feladatokat is.

Az **adatok nyilvántartása**, tárolása, az OPSZ. GFT. tagszervezeteinél üzemeltetett rendszámfelismerő berendezésekben, informatikai eszközökben történik. A nyilvántartás kezelése számítógépes támogatással történik. A polgárőrség a rendőrséggel való **együttműködés keretében** részt vehet a körözött gépjárművek **azonosításában is**. Az azonosított, körözött gépjárművekre vonatkozó információkról a polgárőrség a rendőrséget - az azonosítást követően - haladéktalanul tájékoztatja. Az adatok gyűjtésére az OPSZ. GFT. tagnyilvántartásában szereplő tagok jogosultak.

Az adatgyűjtésre vonatkozó szabályok:

- a) Az adatok gyűjtője köteles gondoskodni arról, hogy az adatgyűjtés során illetéktelen személyek az adatok tartalmáról ne szerezzenek tudomást.
- b) Az adathordozót a feldolgozásig, illetve a feldolgozásra történő átadásig zárható helyen kell tartani.
- c) Az adatok gyűjtése csak a rendszámfelismerő működéséhez szükséges jármű adatok, valamint az együttműködő hatóságok felkérésére rögzített adatok körére terjedhet ki.
- d) A számítógépből papír alapú hordozóra történt adatszolgáltatás esetén a rontott és a felesleges példányokat haladéktalanul meg kell semmisíteni úgy, hogy ezt követően az adatot ne lehessen előhívni. A megsemmisítésnek dokumentáltan kell történnie.
- e) A körözés adataihoz bármelyik polgárőr - jelszóval - hozzáférhet.
- f) A polgárőr szolgálatának ellátása során a gépjármű-körözési nyílt adatokat lekérheti bármely - az országban működő - polgárőr-ügylettől.

10.2.13 Egyéb rendezvények, feladatok végrehajtása

Folyamatosan keresni kell, azokat a további feladatokat, lehetőségeket, melyeket a közlekedési polgárőrök önállóan, illetve a közlekedési rendőrökkel együtt tud végezni.

Ismétlő kérdések:

- 1) *Milyen lehetőségei vannak a polgárőrnek a közlekedési feladatai ellátása során?*
- 2) *Hogyan történik a rendszám alapján való feljelentés?*
- 3) *Beszéljen a közlekedési propagand- előadások tartásáról!*
- 4) *Ismertesse az iskolákban végzendő közlekedési propagandamunkát!*
- 5) *Ismertesse, hogyan történik a közlekedési polgárőrök képzése!*
- 6) *Hogyan történik a forgalomtechnikai problémák feltérképezése, jelzése?*
- 7) *Mi a teendőjük a polgárőröknek a helyszíni szemlék tartása során?*
- 8) *A polgárőr parkoló gépjárművekkel kapcsolatos megelőzési feladatai?*
- 9) *Mik a teendői a polgárőrnek körözött gépjármű felderítése esetén?*
- 10) *Beszéljen a gépjármű-felismerési rendszer alkalmazásáról!*

POLGÁRŐR ALAPISMERETEK

**Tansegédlet a polgárőr egyesületek tagjainak
alapismereti képzéséhez**

Az Országos Polgárőr Szövetség módosított kiadványa
2009.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
I. A POLGÁRŐRSÉG KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE 1991-TŐL	6
1.1. A polgárőrség fejlődése	6
1.2. A törvény értékteremtő elemei	8
II. A POLGÁRŐR	11
2.1. A polgárőrrel szemben támasztott követelmények	11
2.2. A polgárőr jogai és kötelezettségei	12
2.3. A polgárőrre vonatkozó tiltó rendelkezések	14
2.4. A polgárőr jogalanyisége és jogi védelme	14
III. A POLGÁRŐRSÉG	17
3.1. A polgárőrség célja, fogalma, tevékenységi területei	18
3.2. A polgárőr szervezet	18
3.3. A polgárőr tevékenység területei	20
3.4. Az együttműködés	21
IV. A POLGÁRŐR KÖZTERÜLETI BŰNMEGELŐZÉSI SZOLGÁLATA	23
4.1. A közbiztonság fogalma	23
4.2. A közrend és a közbiztonság	23
4.3. A közbiztonság-érzet meghatározó tényezői	24
4.4. A polgárőr-szolgálat fogalma	24
4.5. A polgárőr közterületi szolgálat formái	25
4.6. Felkészülés az álló vagy mozgó figyelőszolgálatra	26
4.6.1 Feladatok a szolgálat megkezdése előtt	26
4.6.2 A polgárőr felszerelése	27
4.7. A polgárőr szolgálat-ellátási feladatai	28
4.7.1. Jelenlét a közterületeken	28
4.7.2. Jelenlét a mezőgazdasági, természetvédelmi területen	29
4.7.3. Kapcsolattartás a polgárokkal	30
4.7.4. Elhagyott, üresen álló építmények ellenőrzése	30
4.7.5. Parkoló gépjárművek ellenőrzése	30
4.7.6. A helyszínbiztosítás	31
V. A BŰNMEGELŐZÉS ALAPFOGALMAI	35
5.1. A bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalma	35
5.2. A bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2005. Országgyűlési Határozat által használt bűnmegelőzési fogalom	35
5.3. A bűnmegelőzés alkotmányos követelményei	36
5.4. Prioritások és a célrendszer	36
5.5. A közösségi bűnmegelőzés színtereinek feladatai	37
5.5.1. A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése	37
5.5.2. A városok biztonságának fokozása	37
5.5.3. Családon belüli erőszak megelőzése	37
5.5.4. Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja	37
5.5.5. A bűnismétlés megelőzése	38

VI. A POLGÁRŐRSÉG MŰKÖDÉSE, BŰN- ÉS BALESET-MEGELŐZÉSI, VALAMINT KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMOK	38
6.1. A polgárőrség működése	38
6.2. Polgárőr bűnmegelőzési programok és annak eredményei	39
6.2.1. A nagyvárosok biztonságának növelése	39
6.2.2. A polgárőrség drogmegelőzési programja	40
6.2.3. Az idegenforgalmi körzetek biztonsága	41
6.2.4. A bűnmegelőzési táborok	41
6.2.5. Polgárőr bűnmegelőzési és balesetmegelőzési akciók	41
6.2.6. A „Szomszédok Egymásért Mozgalom”	42
6.2.7. A környezetbiztonsági program	43
VII. ISMERETEK A BÜNTETŐJOG ÉS A SZABÁLYSÉRTÉSI JOG KÖRÉBŐL	44
7.1. Bűncselekmények, elkövetők	44
7.2. A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai	45
7.3. A bűncselekmények felismerése	47
7.4. Szabálysértési ismeretek	48
7.4.1 A szabálysértésekről általában	48
7.4.2. A szabálysértés törvényi fogalma	49
7.4.3. A törvény hatálya	49
7.4.4 A fontosabb szabálysértések	50
7.5. A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökre vonatkozó szabályok	54
7.6. A törvényesség betartása polgárőr szolgálatban	55
VIII. A POLGÁRŐR INTÉZKEDÉSEK	57
8.1. Az intézkedés fogalma	57
8.2. Az intézkedési jogok	58
8.2.1 A szabálysértés és a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személlyel szembeni intézkedések	59
8.2.2. Saját, illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítása	59
8.2.3. A megelőző jogos védelem	60
8.2.4. Beavatkozás végszükség helyzetben	61
8.2.5. Birtokvédelem, jogos önhatalommal	62
8.2.6. Igazoltatás kezdeményezése	63
8.2.7. Feljelentés bűncselekmény vagy szabálysértés miatt	64
8.3. A polgárőr legújabb jogosultságai	64
8.3.1. A polgárőr jelzőőri tevékenysége	64
8.3.1.1 Jogonalap	64
8.3.1.2 A polgárőr jelzőőri jogosultsága	64
8.3.1.3 A jelzőőri feladatok végrehajtásának közös szabályai	65
8.3.1.4 A közúti járművek megállításának módszertana	65
8.3.1.5 A jelzőőr és az irányító elhatárolása	66
8.3.1.6 Rendkívüli események	66
8.3.2 A polgárőr gázspray-használati jogosultsága	67
8.3.2.1 Jogonalap	67
8.3.2.2 A gázspray viselésének indokai	67
8.3.2.3 A gázspray-használat szabályai	67
8.3.2.4 A gázspray használatának metodikája (módszertana)	68
8.3.2.5 A polgárőrök által használható gázspray nyilvántartásának és tárolásának rendje	70

8.4. Intézkedési kötelezettségek	70
8.4.1 Segítségnyújtási kötelezettség sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek	70
8.4.2 Értesítési és közreműködési kötelezettségek teljesítése	71
IX. KÖZLEKEDÉSI ISMERETEK	72
9.1. A „Magyar Közlekedéspolitiká 2003-2015”	72
9.2 A személysérüléses közúti balesetek alakulása	74
9.3 Az ittas járművezetés alakulása, jellemzői	74
9.4 A 2008. január 1-jétől életbe lépett új rendelkezések	74
X. A KÖZLEKEDÉSI POLGÁRŐRÖK SPECIÁLIS SZAKMAI MUNKÁJA	77
10.1 A közös szolgálat	77
10.2. A polgárőr lehetőségei a közlekedési feladatainak ellátásában	77
10.2.1 Forgalmas közlekedési csomópontokban (gócpontokban) teljesít a polgárőr szolgálatot	77
10.2.2 Rendszám alapján feljelentés	77
10.2.3 Közlekedési propaganda előadások tartása	77
10.2.4 Iskolákban közlekedési propagandamunka végzése	77
10.2.5 A közlekedési polgárőrök képzése	78
10.2.6 Passzív biztonsági eszközök kampányában való közös részvétel	78
10.2.7 Baleseti ok-kutatás	78
10.2.8 Forgalomtechnikai problémák feltérképezése, jelzése	78
10.2.9 Közös szolgálat a Közlekedési Felügyelet, illetve a MÁV szerveivel	79
10.2.10 Helyszíni szemlék tartása	79
10.2.11 Parkoló gépjárművekkel kapcsolatos megelőzési feladatok	79
10.2.12. Gépjármű-felismerési rendszer alkalmazása	80
10.2.13 Egyéb rendezvények, feladatok végrehajtása	80

BEVEZETÉS

A képzés fontosságáról röviden

Az Országos Polgárőr Szövetség fennállása óta kiemelt figyelmet fordít arra, hogy segítséget nyújtson a polgárőr egyesületek tagjai számára a legfontosabb bűnmegelőzési ismeretek elsajátításához. Különösen a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának megjelenését követően értékelődött fel a bűnmegelőzés szereplőinek szakmai tudása és az ehhez szükséges képzés szerepe. A stratégia ugyanis a bűnmegelőzésben részt vevő civil szervezetek és együttműködő személyek - így a polgárőrség és a polgárőrök - tevékenységével, programjaival szemben magas szakmai követelményeket kíván támasztani, s ennek egyik biztosítékaként a képzést és a továbbképzést jelöli meg. A bűnmegelőzésben való részvétel egyik fontos garanciális követelményének - a szakszerűségnek - tehát csak az a társadalmi önvédelmi szervezet tud megfelelni, amely képes biztosítani tagjai megfelelő szakmai képzését, az alapvető bűnmegelőzési szakismeretek elsajátítását.

A polgárőrség képzési rendszerében meghatározó helyet foglal el az alapismereti képzés, amely - a polgárőr mozgalom jellegéből kiindulva - a szakmaiság követelménye mellett elsősorban az ismeretterjesztést, az állampolgári ismeretek szakirányú bővítését, illetve a polgárőrségen keresztül a lakosság szélesebb rétegei számára is hasznosítható önvédelmi képességek fejlesztését tűzte ki célul.

Alapismereti képzésben minden polgárőr egyesületi tagnak részesülni kell. A képzés célja, hogy a polgárőrök a bűnmegelőzés érdekében végzett társadalmi munkájuk során

- a) ismerjék fel lakókörnyezetükben, településükön a különböző bűnalkalmak kialakulását elősegítő veszélyforrásokat,
- b) legyenek képesek a lakosság körében a bűncselekmények elkövetésének, az áldozattá válás lehetőségének kockázatát csökkentő, önvédelmi jellegű magatartásformák alkalmazásának kezdeményezésére, népszerűsítésére,
- c) készség szinten sajátítsák el a biztonság fenntartása, a veszélyhelyzetek elhárítása érdekében a polgárőrt és az állampolgárt megillető jogokat és kötelességeket.

A most kézbe vett tansegédlet azokat a legfontosabb ismereteket foglalja össze, amelyeket elgondolásunk szerint a polgárőröknek az alapismereti képzés keretében el kell sajátítaniuk. Elkészítése során arra törekedtünk, hogy a bonyolultabb szakmai kérdéseket is viszonylag egyszerűen, könnyen értelmezhetően és olvasmányosan próbáljuk megfogalmazni. Szándékunk ezzel az volt, hogy egyrészt a bűnmegelőzést a szakmai elméleti oldalról is népszerűsítsük a polgárőrök körében, másrészt olyan érveket is a kezükbe adjunk, amelyet a közösségi kapcsolatok során is jól tudnak hasznosítani.

Az általános ismeretek előtérbe helyezése miatt ebben a kiadványban nem tárgyalunk részletesen olyan speciális felkészülést igénylő kérdéseket, mint a közlekedésbiztonság, a baleset megelőzés, a környezetvédelem, a kábítószer-fogyasztás elleni fellépés, vagy az. áldozatvédelem társadalmi feladatai. Úgy gondoljuk, ez már a polgárőrök, polgárőr szervezetek szakosodása érdekében szükséges más képzési fonna (a szakmai továbbképzés, vagy szakosító képzés) témaköre lehet.

Valamennyi fejezet végén ismétlő kérdéseket, valamint egy gyakorlati feladatot is megfogalmaztunk, amelyek nemcsak az egyesületekben szervezett csoportos felkészülések, hanem az egyéni tanulás, az önképzés során is jó szolgálatot tehetnek az ismeretek

elsajátításának ellenőrzésében. Nem titkolt szándékunk ezzel az sem, hogy elősegítsük a leírtak továbbgondolását, a helyi sajátosságokhoz és lehetőségekhez igazodó bővítését, új szituációs bűnmegelőzési módszerek kialakítását.

A jegyzet használatához sok sikert kívánunk, s bízunk abban, hogy azt nemcsak a tanulás, hanem a gyakorlati munka során is hasznosítani tudják a polgárőr egyesületek tagjai.

I.

A POLGÁRŐRSÉG KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE 1991-TŐL

1.1. A polgárőrség fejlődése

Az Országos Polgárőr Szövetség 1991. március 28-án alakult Önvédelmi Szervezetek Országos Szövetsége néven elsősorban a kistelepülések biztonságát, a lakókörnyezeteket veszélyeztető bűncselekmények, a közlekedési balesetek megelőzése, gyermek- és ifjúságvédelem társadalmi feladatainak ellátása, valamint a fenti feladatokat ellátó állami és önkormányzati szervezetek munkájának lakossági segítése érdekében. Az OPSZ egyik alapítója és első elnöke Dr. Kopácsi Sándor. Valódi, alulról szerveződő mozgalom bontakozott ki, gyakorlatilag az akkori, igen kritikusnak érezhető közbiztonsági helyzet következményeként. A lakosság érezte, nemcsak elvárásokat kell támasztania a rendvédelmi szervekkel szemben, de tevőlegesen is közre kell működnie a közbiztonság megóvásában. A polgárőrség igen gyorsan országos kiterjedésűvé vált, regisztrált tagsága ma már meghaladja a 85 000 főt, akik több mint 2000 egyesületbe és 20 területi (megyei, fővárosi) szövetségbe tömörülve végzik szabadidejükben, önként vállalt közösségi feladataikat.

A polgárőrség életében megalakulása óta négy jól elkülöníthető fejlődési szakasz figyelhető meg.

1. 1991 és 1996 között a polgárőrsegeket egy alapvetően **spontán szervezeti fejlődés, laza országos szövetségi kapcsolat, területenként eltérő bűnmegelőzési szemlélet és gyakorlat, valamint a rendkívül alacsony anyagi támogatottság jellemezte.** Nagy felelősséget vállaltak ekkor magukra a megyei és fővárosi polgárőr szövetségek valamint az egyesületek vezetői, hogy megalapozzák szinte településenként a civil bűnmegelőzés társadalmi megbecsülését, elfogadottá tegyék azt lakosság körében. Ennek az időszaknak fontos eredménye, hogy folyamatosan jöttek létre a polgárőr egyesületek, a mozgalom terebélyesedett, egyre inkább kereste helyét a bűnözés elleni társadalmi fellépés rendszerében.

2. 1997 és 2000 között a mozgalom jelentős változásokon ment keresztül. Az OPSZ 1997. június 7-i tisztújító országos küldött közgyűlése nem csupán az elnök személyében és az elnökség tagjaiban hozott változást, hanem ezzel párhuzamosan a mozgalom szellemisége is megváltozott. A polgárőr szervezetek legmagasabb fóruma a mozgalom alapvető célkitűzéseként a bűncselekmények megelőzését jelölte meg azzal, hogy a fő figyelmet:

- a) a lakosság vagyónvédelmére (lakásbetörések, gépkocsi feltörések megelőzésére),
- b) a gyermek- és ifjúságvédelem feladataira,
- c) a kábítószer fogyasztás visszaszorítására, valamint
- d) a közlekedés biztonsága érdekében végezhető tájékoztató és nevelőmunkára kívánja fordítani.

A polgárőr szervezetek ezzel egy időben elhatárolták magukat az erőszak, az önbíráskodás, a másokat sértő provokatív magatartás, a felfegyverkezés és a félkatonai jellegű szervezeti és működési struktúrák, a politikai érdekeket szolgáló megnyilvánulások minden formájától.

Elvetették a „bűncselekményekre reagálás” elvét, s tevékenységük egészét a prevencióra, az úgynevezett másodlagos bűnmegelőzési munkára irányították.

Annak érdekében, hogy a polgárőrség egy egységes szemléletű, jól szervezett, határozott célkitűzésekkel rendelkező, egyben a legnagyobb létszámú társadalmi bűnmegelőzési szervezetté váljon, számos új lépés megtételére volt szükség. Még 1997-ben megjelent a polgárőr mozgalom koncepciója, amely alapját képezte az Országos Polgárőr Szövetség új Alapszabályának és a polgárőr szervezetek első, 1998-ban megjelent működési szabályzatának. 1998 lett a „polgárőrség oktatási éve”, amikor megkezdődött a polgárőrök egységes tematika alapján történő bűnmegelőzési felkészítése. A már új ismeretekkel rendelkező polgárőrök 1999-et - a lakosságot leginkább aggasztó - közterületi bűnözés „megelőzési évének” nyilvánították.

Az országos, a megyei és fővárosi szövetségek, a települési egyesületek egyre több állami és önkormányzati szervezettel kötöttek együttműködési megállapodást. Folyamatosan bővültek a gazdasági szférától kapott támogatások. Ebben az időszakban vált a polgárőrség a Belügyminisztérium, a rendőrség, az önkormányzatok legnagyobb stratégiai szövetségésévé.

Az 1997-2000. évek közötti, másodiknak tekintett fejlődési szakasz legnagyobb eredménye született meg 2000-ben azzal, hogy a Fővárosi Bíróság a 14.Pk.66.112/91/15. sz. végzésével az Országos Polgárőr Szövetséget az 1997. évi CLVI. tv. 22. §-ának (3) bekezdése alapján 2000. július 6-tól kiemelkedően közhasznú szervezetté átsorolta. Ennek alapján az Országos Polgárőr Szövetség 2000. március 25-én elfogadott módosított alapszabályában foglaltak értelmében a szövetség

- a) a közrend és közlekedésbiztonság terén a közhasznú szervezetekről szóló törvény (Kszt.) 26. § c) 15. pont alapján kiemelkedően közhasznú;
- b) a gyermek- és ifjúságvédelem terén a Kszt. 26. § c) 10. pontja alapján, továbbá
- c) a környezetvédelem terén a Kszt. 26. § c) 9. pontja alapján közhasznú tevékenységet folytat.

Törvény mondja ki, hogy *a lakosság élet- és vagyónvédelmének biztosítása érdekében létesült társadalmi önvédelmi szervezetek tagjainak a közbiztonság javítására irányuló, a rendőrséggel együttműködési megállapodás szerint végzett tevékenysége közfeladat. A polgárőr közfeladata teljesítése közben ugyancsak törvény alapján részesül 2000. március 1-től a közfeladatot ellátó személy fokozott jogi védelmében.*

Az Országos Polgárőr Szövetség 2001-ben ünnepelte megalakulásának 10. évfordulóját. A 2001. év azonban nemcsak az ünneplés, hanem egyben a tisztújítás éve is volt. A közgyűlés ismételten bizalmat szavazott az Országos Polgárőrség eddigi vezetőinek, s emellett új négy évre (2001-2004) szóló középtávú stratégiát fogadott el. A stratégia egyik fontos célkitűzése volt, hogy a polgárőrségnek a települési, illetve kistérségi lakossági biztonsági igények és elvárások kielégítése, az állami és önkormányzati szervekkel történő hatékony együttműködés biztosítása érdekében:

- a) az ország egészét átfogó,
- b) a kiemelkedően közhasznú, a közhasznú tevékenységek és a közfeladatok ellátására minden tekintetben alkalmas,
- c) szilárd tagsággal rendelkező,
- d) minőségi bűnmegelőzési munkát biztosító szervezetté kell válnia.

3. 2001-től számítjuk így a polgárőrség minőségi fejlesztési szakaszának megkezdését, s ez nyilván jellegénél fogva a korábbiaknál lassabb ütemben - tart mind a mai napig. Ennek a legfontosabb elemei:

- a) a stratégiai partneri kapcsolatok további erősítése,
- b) az országos polgárőr bűnmegelőzési programok (pl. drogprogram, idegenforgalmi régiók programja, nagyvárosi bűnmegelőzési program, az ősz iskolakezdés bűnmegelőzési programja) folyamatos szervezése, elméleti és módszertani fejlesztése,
- c) a polgárőr tevékenység jogi szabályozása, ezzel a szervezet teljes beillesztése a társadalmi bűnmegelőzés rendszerébe,
- d) a stabil, folyamatos finanszírozási háttér megteremtése.

Az elmúlt években ezen a téren is jelentős előrelépések történtek. A működési feltételek biztosítása terén az Országos Polgárőr Szövetség megjelent az állami költségvetés belügyminisztériumi fejezetében.

Ebben az időszakban nyílt lehetőség arra, hogy eddiginél jelentősebb pénzügyi támogatás volt adható:

- a) a területi szövetségek működéséhez és programjaik megvalósításához,
- b) egyes bűnmegelőzési programok (pl. az idegenforgalmi ideny feladatai, nagyvárosi program) lebonyolításához,
- c) a forráshiányos egyesületek megsegítésére,
- d) központi rendezvények (pl. ifjúsági bűnmegelőzési táborok, konferenciák) szervezésére.

4. A polgárőrségről szóló törvény (Pötv.) megjelenése a polgárőrség társadalmi elismerését jelzi. A Magyar Köztársaság Országgyűlése 2006. február 13-án elfogadta a polgárőrségről szóló 2006. évi LII. Törvényt.

A tény és az esemény minden tekintetben történelmi. Legújabb kori történelmünkben talán először fordul elő, hogy egy társadalmi szervezet tagjai önerőből jutnak el odáig, hogy ügyüket nemcsak a társadalom, de a törvényhozás is felkarolja, és a legmagasabb szintű jogszabályban fogalmazza meg elismerését és a jogrendszerbe illesztve ad lehetőséget egy mozgalom további építéséhez.

Olyan törvényt alkotott a magyar Parlament, amely

- a) **elismerését fejezi ki** az állampolgárok önszerveződésének eredményeként megalakult polgárőrség tevékenységéért,
- b) **méltányolja** szerepvállalását a helyi önkormányzatok és a helyi, területi rendvédelmi szervek közbiztonsági, bűnmegelőzési feladatainak végrehajtásában,
- c) a jövő szempontjából **értékteremtő alapokat fektet le** a polgárőrség további sikeres működtetése és fejlesztése érdekében, s mindezzel
- d) a társadalmi bűnmegelőzésben való civil részvétel számára **szilárd jövőkép** kialakításának **lehetőségét teremti meg**.

1.2. A törvény értékteremtő elemei: amelyeknek meghatározóvá kell válniuk egyrészt a civil bűnmegelőzésben élenjáró polgárőrségi, másrészt a közigazgatási, önkormányzati és rendészeti-rendvédelmi gondolkodásban és cselekedetekben egyaránt.

1. A törvény megerősíti és intézményesíti a társadalmi szervezatként való önkéntes lakossági részvétel lehetőségét:

- a) az ország közrendje és közbiztonsága fenntartásának segítésében,

- b) a helyi közbiztonság közösségi védelmében,
- c) a határőrizetben,
- d) a környezet- és természetvédelemben,
- e) a veszélyhelyzetek megelőzésében és kezelésében,
- f) a társadalmi bűnmegelőzésben,
- g) az önkormányzatok és a lakosság közötti bizalom erősítésében.

Ezzel egyértelművé és mindenki számára jól érthetővé teszi a **polgárőrség tevékenységi területeit**, kijelöli a társadalmi bűnmegelőzés civil oldalán azt a pontos és egyébként igen széles cselekvési sávot, amelyben szerepet szán az önkéntes közreműködésnek.

2. A törvény pontosan meghatározza azokat a szervezeteket, amelyekkel a polgárőrség **kölcsönös együttműködésre** kötelezett. Ezek a szervezetek:

- a) a helyi önkormányzatok,
- b) az állami és önkormányzati szervezetek,
- c) a rendőrség, a katasztrófavédelem, illetve a vám- és pénzügyőrség szervei,
- d) a környezet- és természetvédelmi szervezetek,
- e) a hivatásos önkormányzati és az önkéntes tűzoltóságok,
- f) a mezei- és természetvédelmi őrszolgálatok, valamint
- g) a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara.

A **kölcsönös együttműködés** pedig fogalmilag egyértelműen jelzi, hogy **a megjelölt partnerek számára is kötelezettségként jelenik meg a polgárőrségekkel a kapcsolattartás**, a közös cselekvés. A felek felhatalmazást kaptak arra is, hogy az együttműködés tartalmi elemeit, a közös feladatok ellátásának rendjét írásbeli együttműködési megállapodásban rögzítsék. Ezzel a törvény megszünteti annak a lehetőségét, hogy egyes szervezetek azzal az indoklással zárkózzanak el a szerződéskötéstől, hogy arra nem rendelkeznek felhatalmazással.

3. Az együttműködő szervezetekkel történő közös feladatellátáson, belül a törvény azzal, hogy a polgárőrtől elvárható, illetve az általa ellátható főbb tevékenységeket felsorolja, **óvja az önkéntes közreműködőt az őt megillető jogkör esetleges túllépésének kockázatától**. Így a polgárőr tevékenysége a közös feladatellátás során a felvilágosításra, tájékoztatásra, meghatározott eseményen részvételre, helyszínen való tartózkodásra, ott a rend fenntartásában való közreműködésre, objektum, közterület vagy esemény megfigyelésre, továbbá az eljáró szerv tevékenységének támogatására és segítésére terjedhet ki. A Polgárőrségről szóló törvény 4. § alapján **a polgárőr tevékenysége során jogosult a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt visszatartani. Köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul a büntetőeljárásról szóló törvény szerint eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni**.

4. A törvény **egységessé teszi a polgárőrség megjelenését, arculatát** a közterületeken azzal, hogy

- a) a polgárőrség feliratú **megkülönböztető mellény** előírásával gyakorlatilag formaruha-viselési kötelezettséget ír elő,
- b) a szolgálati tevékenységhez használt **járműveken kizárólag a Polgárőrség feliratot** engedélyezi, egyben
- c) kizárja a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek és más hatóságok egyenruházatával, jelvényeihez, jelképeihez való hasonlóságot.

Mindennek védelmi hatása is van, hiszen láthatóvá, távolról is felismerhetővé teszi a fegyvertelen civil bűnmegelőzési mozgalom tagját, s ez csökkentheti egy esetleges menekülés érdekében történő váratlan támadás veszélyét.

A társadalmi bűnmegelőzés és a polgárőrség eszmeiségéhez közelálló további **törvényességi és a polgárőr személyére nézve biztonsági garanciát is jelent** a közbiztonságra különösen veszélyes eszköz, és a lőfegyver viselésének a tilalma, továbbá annak hangsúlyozása, hogy a polgárőr hatósági jogkörrel nem rendelkező, kényszerítő eszköz használatára nem jogosult személy. Ez egy jól behatárolható eszközkört érintő tiltás, amely ugyanakkor azt is jelenti, hogy a tilalmi körbe nem sorolt más, a jogos védelmi helyzetben arányosan alkalmazható védekező eszköz megjelenhet a polgárőr szolgálatban.

A polgárőr mozgalom működőképességének fenntartását, anyagi és technikai biztonságát szolgálja, hogy a törvény:

- a) deklarálja a polgárőrszervezetek szövetségének központi költségvetésből történő, az éves költségvetési törvényben meghatározottak szerinti támogatását,
- b) elvi lehetőséget biztosít az önkormányzatok, a rendvédelmi, a környezet- és természetvédelmi szervek számára, hogy technikai és egyéb eszközöket adjanak át, amelyeket kizárólag rendeltetésüknek megfelelő módon és céllal lehet felhasználni, vagy
- c) lehetőségük szerinti egyéb anyagi forrásokat biztosítsanak, vagy más módon támogassák a polgárőrség működését és tevékenységét.

Ez utóbbi lehetőség különösen helyi szinten kialakított együttműködési kapcsolatok keretében teszi lehetővé **az egyesületi működés hosszabb távú tervezhetőségét és biztonságát.**

A törvény meghatározza azokat a feladatköröket, amelyek közül legalább hármat a polgárőrszervezetek szövetségének teljesíteni kell ahhoz, hogy elnyerje az éves költségvetési törvényben meghatározottak szerint a központi költségvetés támogatását. E feladatkörök - nem számítva kisebb eltéréseket - gyakorlatilag megegyeznek az Országos Polgárőr Szövetség hatályos Alapszabályának 9. pontjában foglalt célokkal és feladatokkal.

Két új elem jelenik meg ugyanakkor a feladatrendszerben:

- a) *az áldozatvédelmi tevékenység támogatása, valamint*
- b) *közreműködés a bűncselekmények felderítésében.*

Az előbbi a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának kiemelt feladataihoz igazodik, míg utóbbi képezheti a jogi alapját - különösen az adatvédelmi szabályokkal történő összehangolását követően - a tárgykörözés feladataiban történő nyílt részvételnek.

A polgárőrség feladatrendszerében továbbra is az önkéntes feladatvállalás a meghatározó, amely önálló és közös polgárőr szolgálatok keretében, a helyi sajátosságok, biztonsági szükségletek és a helyi lakossági elvárások figyelembe vételével jeleníthető meg a mindennapok munkájában.

A polgárőrsegről szóló törvény megjelenése jól kifejezi: a társadalom a jövőben mind jobban támaszkodni kíván az önkéntes részvételen alapuló bűnmegelőzési, helyi közbiztonság védelmi feladatokat ellátó polgárőr szervezetekre. Ehhez egyértelmű támogatást biztosít az állam jogalkotó és más feltételteremtő tevékenysége, amelynek nyilvánvaló módon folytatódnia kell az elkövetkező években is.

A fenti folyamat szerves részének értékelhető a közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. tv. megjelenése.

Az Országgyűlés a közbiztonság növelésének, a lakosság biztonságérzete javításának elősegítésére, a helyi rendészeti feladatok egységes és hatékony ellátása, az ebben közreműködők együttműködésének fokozása, a közterületek rendjének védelme, valamint annak rendjét megbontó jogsértések hatékonyabb megelőzése, megakadályozása, szankcionálása, továbbá a védett természeti értékek és területek megóvása érdekében alkotta - a **polgárőrsegről szóló 2006. évi LII. törvényt is módosító - 2009. évi LXXXIV. törvényt.**

A módosítás legfontosabb területei:

- a rendőrség megállapodásra történő kötelezése a polgárőr szervezetekkel, amennyiben a törvényben meghatározott feladatokat ellátó polgárőr szervezet azt kezdeményezi;
- a törvényben meghatározottaknak megfelelően a rendőrség felé történő tájékoztatási és egyeztetési kötelezettség;
- a polgárőr - tevékenységének ellátása során - gázsprayt tarthat magánál;
- a polgárőrök a törvényben meghatározott esetekben és helyeken jelzőőri feladatokat láthatnak el;
- rendőrségi közreműködés a polgárőrök szakmai ismereteinek bővítésében.
- A polgárőrség a rendőrséggel való együttműködés keretében részt vehet a körözött gépjárművek azonosításában.

Ismétlő kérdések:

- 1) Mikor alakult meg az Országos Polgárőr Szövetség?
- 2) Ismertesse a polgárőrség fejlődését!
- 3) Milyen fontos célokra teszi lehetővé a Pötv. a társadalmi szervezetként való önkéntes lakossági részvételt?
- 4) A Pötv. 4. § alapján ismertesse a polgárőr jogosultságait és kötelességeit szabálysértés, illetőleg bűncselekmény elkövetésének tettenérése esetén!
- 5) A Pötv. hogyan teszi egységesé a polgárőrség közterületen való megjelenését, arculatát?
- 6) Mikortól illeti meg a polgárőrt a közfeladatot ellátó személy jogi védelme?
- 7) A törvény hogyan szolgálja a polgárőrség működőképességének fenntartását, anyagi és technikai biztonságát?
- 8) Milyen két új elem jelenik meg a polgárőrség feladatrendszerében?
- 9) Ismertesse, hogy a Pötv. módosítása milyen fontos új területekre terjed ki!

II. A POLGÁRŐR

2.1. A polgárőrrel szemben támasztott követelmények

A **polgárőr** a helyi polgárőr szervezet tagja, a polgárőrsegről szóló törvényben, valamint a Büntető Törvénykönyvben meghatározottak szerint közfeladatot ellátó személy, aki önként vállalja a polgárőrség tevékenységében való közreműködést.

Az Országos Polgárőr Szövetség tagszervezeteiben **polgárőr lehet** minden büntetlen előéletű magyar vagy Magyarországon letelepedett, illetve magyarországi tartózkodási engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgár, aki:

- a) a polgárőr szervezet célkitűzéseivel egyetért;
- b) azok megvalósítása érdekében önként, díjazás nélkül, szabadidejében tenni kíván;
- c) polgárőr egyesület a tagjai soraiba felveszi és sikeres polgárőr alapismereti vizsgát tett.

A polgárőr szervezet számára jelentős anyagi vagy erkölcsi támogatást nyújtó jogi vagy természetes személyek a közgyűlés döntése alapján a polgárőrség (egyesület, szervezet) pártoló tagja címet nyerheti el. A pártoló tagságot a szervezet oklevéllel ismeri el. A polgárőr szervezet a polgárőrség érdekében kifejtett tevékenysége, közéleti szereplése alapján természetes személynek „tisztyletbeli tag” címet adományozhat.

Követelmények a polgárőrrel szemben:

- a) aktívan vegyen részt egyesületének munkájában, vállaljon szerepet a polgárőrség célkitűzéseinek megvalósításában, a polgárőr szolgálatok teljesítésében;
- b) tekintse fontos feladatának a szűkebb és tágabb környezetében élők egymás iránti tiszteletre, megbecsülésre ösztönzését, az egymás érdekeit figyelembe vevő korrekt emberi kapcsolatok kialakítását;
- c) érezzen felelősséget szűkebb és tágabb környezete biztonságáért, nyugalmaért, vállaljon kezdeményező szerepet annak megvalósításában;
- d) ne valljon magáénak, ne fogadjon el, és ne terjesszen szélsőséges nézeteket, utasítson el bármilyen, a nemzeti kisebbséghez vagy etnikai hovatartozáshoz, vallási meggyőződéshez, nemhez, fajhoz kapcsolódó diszkriminatív magatartást vagy megnyilvánulást;
- e) ápolja a polgárőrségre és az egyesületek életére jellemző bajtársi szellemet, képviselje a közbiztonság érdekeit minden társadalmi fórumon, bajbajutott társainak nyújtson minden törvényes eszközzel segítséget;
- f) támogassa a közbiztonság fenntartása érdekében hivatásszerűen tevékenykedő állami és önkormányzati szervek munkáját, működjön közre a közösség érdekeit szolgáló kezdeményezések felkarolásában;
- g) ne képviseljen olyan nézeteket, eszméket, amelyek a lakosság nyugalmaival, a közbiztonság fenntartásával ellentétesek;
- h) vegyen részt a környezetében észlelt, a társadalmi együttélést megzavaró, annak normáiba ütköző magatartásformák, jelenségek megelőzésében, működjön közre azok elhárításában.

A fenti követelmények ismételt szándékos vagy gondatlan megszegését a polgárőr szervezet etikai vétségnek minősítheti.

2.2. A polgárőr jogai és kötelezettségei

A polgárőr a magyar **állampolgárt illető, valamint a polgárőrségről szóló törvényben meghatározott jogok** és kötelezettségek keretében végzi bűnmegelőzési, és a közbiztonság, közrend védelme érdekében kifejtett önkéntes szolgálatát. Ennek részleteit „a polgárőr intézkedések” című fejezetben tárgyaljuk.

A polgárőr köteles a polgárőrség célkitűzései, az egyesület által felvállalt feladatok megvalósítása érdekében

- a) aktív tevékenységet folytatni;
- b) a polgárőr szervezetek saját és ideiglenes használatra kapott vagyontárgyait a tőle elvárható gondossággal megóvni, azokat rendeltetésszerűen használni;

- c) az általa észlelt vagy tudomására jutott bűncselekményekről, vagy a közbiztonságra káros következményekkel fenyegető cselekményekről az abban eljárni illetékes hatóságot haladéktalanul értesíteni;
- d) felkérésre segítséget nyújtani az eljáró hivatalos szervek munkájához;
- e) a rendvédelmi vagy más szervekkel történő együttműködés során tudomására jutott állam- vagy szolgálati (üzleti) titkot megőrizni;
- f) tevékenysége során birtokába jutott személyes adatok megismerése és adatkezelése tekintetében a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény rendelkezései szerint köteles eljárni.

A polgárőr jogosult az állampolgári jogok keretében:

- a) saját illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadást elhárítani (jogos védelem),
- b) beavatkozni végszükség helyzetben,
- c) a birtokvédelem keretében jogos önhatalmat gyakorolni,
- d) arra törvény által feljogosított hivatalos személy felkérésével igazoltatást kezdeményezni,
- e) feljelentést tenni bűncselekmény vagy szabálysértés észlelése esetén.

A polgárőr jogosult a polgárőrségről szóló törvényben biztosított jogok keretében:

- a) a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, az elkövetőt visszatartani (köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul a büntetőeljárásról szóló törvény szerint eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni),
- b) gázspray-t magánál tartani és kizárólag jogos védelmi helyzetben használni,
- c) a törvényben meghatározott esetekben jelzőőri feladatokat ellátni,
- d) a rendőrséggel való együttműködés keretében a körözött gépjárművek azonosításában részt venni.

A polgárőr az állampolgárt terhelő kötelezettségek keretében köteles:

- a) segítséget nyújtani sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek.
- b) teljesíteni a jogszabályban előírt bejelentési, értesítési (pl. tűz, katasztrófaveszély, stb.) kötelezettségeket.
- c) eleget tenni a jogszabályban meghatározott közreműködési (pl. veszély elhárítása) kötelezettségének.

A polgárőr tevékenysége során **megkülönböztető mellényt köteles viselni**, amelyen jól látható módon a **Polgárőrség feliratot kell elhelyezni**. Más felirat (pl. Bűnmegelőzés, Faluőrség, stb.) nem alkalmazható. Gyakorlatilag tehát a polgárőrt formaruha-viselési kötelezettség terheli, amelynek alapvető eszköze a megkülönböztető - és nem a láthatósági - mellény. A mellény a polgárőrnek más személyektől való megkülönböztetésre és a polgárőr jelenlét jelzésére szolgál, színe bármilyen - sárga, kék, narancssárga, piros, stb. - lehet, amellyel a megkülönböztetés célja adott élethelyzetben (pl. nappal kék, éjszaka vagy tömegben a sárga mellény ajánlott) elérhető. A polgárőr az egyesülete által elfogadott formaruhát is viselhet, az azonban nem lehet megtévesztő, azaz a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek vagy más hatóság tagjainak egyenruhájához nem lehet hasonló. A megkülönböztető mellényen vagy a formaruhán hatósági jellegre utaló, megtévesztésre alkalmas egyéb jelzést vagy címet, rangjelzést nem lehet használni.

2.3. A polgárőrre vonatkozó tiltó rendelkezések

A polgárőr hatósági jogkörrel nem rendelkezik, ezért szolgálata során nem keltheti sem megjelenésében, sem tevékenységében hivatalos személy látszatát.

A polgárőr kényszerítő eszközt nem alkalmazhat. Miután - más arra jogosult szervezetekre vonatkozó törvényektől eltérően - a polgárőr törvény nem határozza meg a kényszerítő eszköz fogalmát, illetve körét, így ennek a tiltó rendelkezésnek az értelmezése pillanatnyilag rendkívül nehéz. Egyelőre - jobb példa nem lévén - a gumibotot, a bilincset, az elektromos sokkolót, és a szolgálati kutyát¹ sorolhatjuk ebbe a tilalmi körbe, kivéve a gázspray-t, de csak jogos védelmi helyzetben alkalmazhatja (lásd 8.3.2.: A polgárőr legújabb jogosultságai). A polgárőr tevékenysége során **nem tarthat magánál közbiztonságra különösen veszélyes eszközt** (lásd 7.5.: A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökre vonatkozó szabályok.).

A polgárőr tevékenysége során nem viselhet lőfegyvert. Lőfegyvernek minősül a 2004. évi XXIV. törvényben meghatározott tűzfegyver, valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék lőhető ki. A polgárőr törvény tiltó rendelkezése generális tilalmat jelöl, tehát polgárőr szolgálatban az sem viselhet lőfegyvert, aki egyébként más jogcímen annak viselésére jogosult lenne.

2.4. A polgárőr jogalanyisága és jogi védelme

A polgárőr jogi védelmének helyes értelmezése két jogszabályból vezethető le:

- a büntető törvénykönyvből (1978. évi IV. törvény, Btk.);
- a módosított polgárőrségről szóló törvényből (2006. évi LII. törvény, Pötv.).

A Btk. az értelmező rendelkezések között határozza meg, hogy a polgárőr mikor minősül közfeladatot ellátó személynek. A Btk.137. § 2/i. pontja szerint **közfeladatot ellátó személy: a polgárőr, a polgárőrségről szóló törvényben meghatározott feladatok ellátásával kapcsolatban.**

A Pötv.1. § (2) bekezdése szerint **a polgárőr a Büntető Törvénykönyvben meghatározottak szerint - tevékenysége ellátása során - közfeladatot ellátó személy.**

A fenti rendelkezésekből adódóan tehát a polgárőr bizonyos feltételek fennállása esetén közfeladatot ellátó személynek minősül, ezért fokozott büntetőjogi védelem illeti meg.

A közfeladatot ellátó személy a feladatait jogszabály alapján látja el, de eljárása nem minősül hivatalos eljárásnak.

A közfeladatot ellátó személy jogalanyisága megállapíthatóságának feltétele:

1. a polgárőr a polgárőrségről szóló törvényben meghatározott feladatot lát el, és
2. kizárólag a polgárőri tevékenységgel összefüggésben illeti meg a közfeladatot ellátó személy jogalanyisága.

1. A Pötv. csupán a 6. §-ban tesz konkrét említést a polgárőrség feladatairól. Erre tekintettel **a polgárőrség feladatai különösen:**

a) a közrend, a közbiztonság védelmében, az államhatár őrzésében és rendjének fenntartásában, a katasztrófa-és veszélyhelyzet, továbbá a környezet veszélyeztetettségének, károsításának,

¹ A példában felsoroltak a rendőrség kényszerítő eszközei, nyilvánvalóan ez nem a teljes felsorolás, mert a fegyver használat is ide tartozik és további kényszerítő eszközök állnak rendelkezésükre.

rongálásának megelőzésében és elhárításában, következményeinek felszámolásában való közreműködés;

b) a bűn- és baleset-megelőzési, az áldozatvédelmi, a közlekedésbiztonsági és a környezetvédelmi tevékenység támogatása, a lakosság és az önkormányzatok közötti kapcsolat erősítése;

c) a rendőrségről szóló törvény alapján a rendőrkapitányok, a megyék (főváros) tekintetében a rendőrfőkapitány és az illetékességi területen működő önkormányzatok által létrehozott bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottság munkájában való részvétel;

d) folyamatos kapcsolattartás a Pötv. 2. § (1) bekezdésében felsorolt együttműködő - helyi, területi és országos hatáskörű - szervezetekkel, kölcsönös segítségnyújtás egymásnak a feladatok ellátásában;

e) közreműködés a bűncselekmények megelőzésében és felderítésében, eltűnt személyek felkutatásában;

f) önálló, illetve közös szolgálat vagy feladat teljesítésével való részvétel a Pötv. 2. § (1) bekezdése szerinti együttműködő szervek szakmai tevékenységének segítésében;

g) közreműködés a lakosok személyének és javainak védelmében, az állami és önkormányzati vagyon megóvásában.

Amint látható, a jogalkotó igen széles körűen írja le a polgárőrség legfontosabb feladatait. A kialakult gyakorlat alapján megállapítható, hogy a polgárőr egyesületek által végzett konkrét tevékenységek mind besorolhatók a fent említett hét tevékenységi csoport valamelyikébe.

Amennyiben a polgárőr olyan feladatot végez, amely nem függ össze közvetlenül a polgárőri tevékenységgel, nem részesül fokozott büntetőjogi védelemben.

2. A Pötv.-t módosító törvény pontosítja, hogy a polgárőr **kizárólag** tevékenységének ellátása során minősül közfeladatot ellátó személynek. Bár ennek megítélése szorosan összefügg az előző pontban írtakkal, a kizárólagosságnak is fenn kell állnia, mert a két feltétel együttes fennállása esetén részesül csak fokozott büntetőjogi védelemben a polgárőr.

Az, hogy a polgárőr ténylegesen polgárőri tevékenységet lát-e el, az a legegyszerűbben abból állapítható meg, hogy azt az adott egyesületnél előre tervezték, és az Egységes Egyesületi Szolgálatjelentő lapon bejelentették-e vagy sem. Ugyanis az OPSZ Szolgálati Kézikönyvének előírása szerint a polgárőr szolgálatának teljesítését a polgárőr egyesületnél nyilván kell tartani. Erre szolgál az említett szolgálatjelentő lap.

Mind ez azért fontos tehát tisztázni, **mert csak a fenti kritériumok együttes fennállása esetén részesül a polgárőr, mint közfeladatot ellátó személy fokozott büntetőjogi védelemben.**

A fokozott büntetőjogi védelem a polgárőrt megilleti:

- a) saját jogon;
- b) más személy támogatójaként.

a) Saját jogon

A polgárőrt saját jogon, mint közfeladatot ellátó személyt illeti meg a fokozott büntetőjogi védelem. Ezt a Btk. a **Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak** bűncselekménnyel juttatja kifejezésre. **A Btk. 230. § kimondja, hogy** a Btk. 229. § rendelkezései (a hivatalos személy elleni erőszak büntette) szerint büntetendő, aki az ott meghatározott cselekményt közfeladatot ellátó személy ellen követi el.

A hivatalos személy elleni erőszak büntettét az valósítja meg, aki a hivatalos személyt vagy a külföldi hivatalos személyt jogszerű eljárásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályozza, intézkedésre kényszeríti, vagy eljárása alatt, illetőleg emiatt bántalmazza, továbbá akkor is, ha a bántalmazott a bűncselekmény elkövetésekor már nem hivatalos személy, vagy nem külföldi

hivatalos személy. A közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntettének megvalósulásához az elkövetőnek tisztában kell lennie azzal, hogy a sértett közfeladatot ellátó személy, illetve e minőségében jár el (ezért is fontos, hogy a polgárőr a szolgálatban a polgárőrséghez tartozását mindenki számára jól láthatóan jelző felirattal ellátott öltözetet viseljen). Az elkövetőnek ebben a tényben való tévedése ugyanis kizárhatja a büntetőjogi felelősségét e minősítésre nézve.

A hivatalos személy elleni erőszak bűncselekmény elkövetési magatartásai lehetnek:

- a. *a hivatalos személy jogszerű eljárása teljesítésének akadályozása,*
- b. *intézkedésre kényszerítése,*
- c. *eljárása alatti bántalmazása,*
- d. *eljárása miatti bántalmazása*

A hivatalos személy akadályozása

Akadályozásnak az olyan magatartás tekinthető, amely a jogszerű eljárás megkezdését, folytatását, vagy befejezését gátolja, nehezíti, késlelteti, intenzitását csökkenti. Az akadályozás megvalósításához eredmény létrejötte nem szükséges, a bűncselekmény az elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik.

A hivatalos személy intézkedésre kényszerítése

A hivatalos személy intézkedésre kényszerítéséről akkor lehet beszélni, ha az erőszak, vagy fenyegetés alkalmas arra, hogy a sértett az elkövető akaratának megfelelő magatartást tanúsítva, olyan jogilag értékelhető tevékenységet fejtessen ki, amelyre hatáskörénél fogva egyébként is jogosult volna.

A hivatalos személy bántalmazása

Hivatalos személy elleni erőszak büntettét valósítja meg az is, aki a hivatalos személyt eljárása alatt, illetve emiatt bántalmazza. Bántalmazásról ennél az elkövetési magatartásnál akkor beszélünk, ha az elkövető a sértett alany testét erőszakosan, durván érinti.

A hivatalos személy elleni erőszak büntettének fontos tényállási eleme az elkövetés módja, vagyis a hivatalos személy elleni erőszak, vagy fenyegetés alkalmazása. Mind az erőszaknak, mind a fenyegetésnek személy ellen kell irányulnia.

Fontos tényállási feltétele az is, hogy a passzív alany a cselekmény elkövetésekor **jogszerű eljárást teljesítse** és erről az érdekelt állampolgárok tudomást szerezzenek.

A bűncselekmény elkövetése szempontjából teljesen mindegy, hogy az elkövető melyik tevékenységi mozzanat alkalmával gyakorol erőszakot. A lényeg az, hogy az elkövető az erőszakot akkor alkalmazza, amikor hivatalos személy, a hivatalos kötelességéhez tartozó tevékenységi sorozatot már megkezdte, de nem fejezte be.

A hivatalos személyt nem csak a szó szoros értelmében vett közhatalmi tevékenységének a kifejtése során illeti meg a fokozott büntetőjogi védelem, hanem általában a szolgálata, munkaideje alatt, amikor felkészül, illetve készenlétben áll az esetleges intézkedésre, és az ellene irányuló - erőszakkal, vagy fenyegetéssel történő - ráhatás akadályozza a tervezett, vagy szükségessé váló intézkedés megtételét.

b) Más személy támogatójaként

A polgárőr, ugyanúgy, mint valamennyi állampolgár, más személy támogatójaként is felléphet. A büntetőjog ebben az esetben is jogi oltalmazásban részesíti a polgárőrt. Ez a Btk.-ban a hivatalos személy támogatója elleni erőszak büntett formájában jelenik meg. A ***hivatalos***

személy támogatója elleni erőszak bűncselekményt az követi el, aki a hivatalos személy elleni erőszak bűncselekményét hivatalos vagy közfeladatot ellátó személy támogatására vagy védelmére kelt személy ellen követi el.

A hivatalos, vagy közfeladatot ellátó személy támogatására kelt személy az, aki nem hivatalos, vagy közfeladatot ellátó személy, de jogszabály, vagy polgári jogviszony alapján, illetve saját kezdeményezésére, önmagától, előzetes megállapodás nélkül is támogat hivatalos eljárást, egy ellátó személyt, vagy érték védelmére kel.

Elkövetője közvetlenül a hivatalos személy támogatóját, annak tevékenységét akadályozza.

A hivatalos személy elleni erőszak, illetve a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak bűncselekményeknél írtak értelemszerűen a hivatalos személy támogatója elleni erőszak bünteténél is irányadóak. Mindez azt jelenti, hogy a jogszerű polgárőri tevékenységet ellátó polgárőr támogatására vagy védelmére kelt személy elleni erőszak megvalósulása esetén az elkövető a hivatalos személy támogatója elleni erőszak büntett elkövetése miatt felel.

A szolgálatban lévő polgárőr kérésére közreműködő személy elleni erőszakos magatartás nem a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntettét, hanem a hivatalos személy támogatója elleni erőszak büntettét valósítja meg.

Ismétlő kérdések:

Ki lehet a polgárőr egyesület tagja (polgárőr)?

Melyek a polgárőrrel szemben támasztott legfontosabb követelmények?

Mi a különbség a polgárőr, a polgárőrség pártoló tagja és a tiszteltbeli tag között?

Mikor minősülhet etikai vétségnek a polgárőrrel szemben támasztott követelmények szándékos vagy gondatlan megszegése?

Mikor részesülhet a polgárőr fokozott jogi védelemben?

Ki minősül a hivatalos személy támogatójának?

Milyen feltétel teljesülése szükséges ahhoz, hogy a polgárőrrel szembeni támadás közfeladatot ellátó személlyel szembeni erőszaknak minősüljön?

Gyakorlati feladat:

Gyűjtsön gyakorlati példákat arra, hogy polgárőr szolgálatban milyen esetekben jár el hivatalos személy támogatójaként, közfeladatot ellátó személyként, s mely esetekben nem részesül fokozott jogi védelemben.

III. A POLGÁRŐRSÉG

A polgárőrség legfontosabb jellemzőit a polgárőrsegről szóló 2006. évi LII. törvényből, valamint a közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. törvényből vezethetjük le. A polgárőrsegről szóló 2006-ban megjelent törvény meghatározza a polgárőrség és a polgárőr jogszabályi fogalmát, az együttműködés legfontosabb színtereit és tartalmát, a polgárőrség jogosítványait, az állami támogatás rendszerét. A 2009-ben elfogadott törvény az együttműködés tartalmi elemeit pontosítja, továbbá a polgárőrséget megillető jogosítványok körét bővíti, valamint pontosítja a polgárőr jogállását.

3.1. A polgárőrség célja, fogalma, tevékenységi területei

A polgárőrség általános célja a közösségi bűnmegelőzésen belül a civil, lakossági közreműködés biztosítása a bűncselekmények megelőzése érdekében. Széleskörű társadalmi összefogásra épül, alapja az állampolgárok pozitív érzelmi kötődése szűkebb környezetükhöz, tenni akarása a lokális környezet életfeltételeire kedvezőtlenül ható jelenségek távoltartása, megszüntetése vagy visszaszorítása érdekében.

A polgárőrség közvetlen célja:

- az ország közrendje és közbiztonsága fenntartásának segítése,
- a határőrizetben, a környezet- és természetvédelemben, a veszélyhelyzetek megelőzésében és kezelésében, a társadalmi bűnmegelőzésben való lakossági részvétel,
- az önkormányzatok és a lakosság közötti bizalom erősítése,
- a helyi közbiztonság közösségi védelme érdekében a lakosok közösségei által meghatározott feladatok ellátásában való közreműködés.

A polgárőrség főbb jellemzői:

- az önkéntesség,
- a törvényesség,
- az emberi jogok messzemenő tiszteletben tartása,
- az ellenszolgáltatás nélkül végzett közösségi tevékenység,
- a bizalomra épülő felelősségvállalás és a politikasemlegesség jellemzi.

A polgárőrség fő tevékenységi területei:

- a bűnözés elleni fellépés,
- a bűnmegelőzés:
 - a vagyonvédelem,
 - a gyermek- és ifjúságvédelem,
 - a kábítószer-fogyasztás visszaszorítása,
 - a közlekedés biztonsága,
 - a katasztrófavédelem valamint
 - a környezetvédelem társadalmi feladatainak megvalósításában való közreműködés.

3.2. A polgárőr szervezet

A polgárőrség - célkitűzései megvalósítása érdekében - az egyesülési jog alapján működő társadalmi szervezetek összefoglaló megnevezése.

Az egyesülési jog és a társadalmi szervezetek

Az egyesülési jog mindenkit megillető szabadságjog, amelyet a Magyar Köztársaság elismer és biztosítja annak zavartalan gyakorlását.

Az egyesülési jog gyakorlása:

- nem valósíthat meg bűncselekményt, bűncselekmény elkövetésére való felhívást;
- nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével;

Az egyesülési jog alapján fegyveres szervezet nem hozható létre.

Társadalmi szervezet minden olyan tevékenység céljából alapítható, amely összhangban áll az Alkotmánnyal, és amelyet törvény nem tilt. A társadalmi szervezet céljai megvalósítása gazdasági feltételeinek megvalósítása érdekében gazdasági-vállalkozási tevékenységet is folytathat - az adott tevékenységre vonatkozó külön szabályok szerint -, de elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenység végzése céljából nem alapítható.

A társadalmi szervezet legfontosabb jellemzői:

- a) önkéntesen, bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre,
- b) önkormányzattal rendelkezik,
- c) alapszabályában meghatározott célra alakul,
- d) nyilvántartott tagsággal rendelkezik, és céljai elérésére szervezi tagjai tevékenységét.

Nem minősül társadalmi szervezetnek a magánszemélyeknek az egyesülési jog alapján létrehozott olyan közössége, amelynek működése nem rendszeres, vagy nincs nyilvántartott tagsága, vagy az egyesülési jogról szóló törvényben meghatározott szervezete.

A polgárőrség szervezetei

Polgárőr szervezetnek minősül:

- a) a polgárőrségben részt venni kívánó polgárok vagy a települési önkormányzat kezdeményezésére, településenként, település-részenként vagy több település összefogásával létrehozott önálló **polgárőr egyesület**;
- b) feladataik összehangolása, tagjaik képzése, érdekeik képviselése, védelme érdekében az egyesületek által a megyében (fővárosban) megalakított **területi szövetség**;
- c) az egyesületi, tagszövetségi érdekvédelem, a polgárőrség célkitűzéseinek társadalmi képviselése, az egyesületek, tagszövetségek működését elősegítő információk közvetítése, a hazai és külföldi tapasztalatok hasznosítása, népszerűsítése, más hazai vagy külföldi társadalmi szervezettel, állami vagy gazdasági szervvel történő, kölcsönös előnyökön alapuló együttműködés kialakítása, a polgárőrségben résztvevők képzése, az egyesületek, tagszövetségek anyagi támogatása érdekében a területi szövetségek által létrehozott **országos szövetség (OPSZ)**.

Polgárőr egyesületek céljaik elérése, érdekeik hatékonyabb érvényesítése érdekében a nagyvárosokban, valamint az idegenforgalom, vagy a kiemelt céltámogatások által érintett kistérségekben szövetséget hozhatnak létre. A kistérségi társulás nem minősül területi szövetségnek, és a működés, valamint az OPSZ tagság kérdésében más polgárőr egyesületet nem befolyásolhat.

A polgárőr egyesület (kistérségi, települési társulás stb.) és a területi szövetség az OPSZ-tagságát az országos szövetség által kiadott tanúsítvánnyal igazolja.

Polgárőr szervezettel szemben alapvető követelmény, hogy:

- a) tegye lehetővé a közbiztonság javításáért és megszilárdításáért önként tenni akaró állampolgárok szervezett és célirányos részvételét a bűnözés elleni fellépés, a bűnmegelőzés, a közlekedés biztonsága, a gyermek- és ifjúságvédelem, a kábítószer-fogyasztás visszaszorítása, a katasztrófavédelem és a környezetvédelem társadalmi feladatainak megvalósításában,

- b) kapcsolódjon be a célkitűzéseivel azonos tevékenységet végző állami, önkormányzati, más társadalmi szervek, szervezetek munkájának népszerűsítésébe,
- c) biztosítson teret és lehetőséget az állampolgárok közbiztonsági ismereteinek bővítéséhez,
- d) járuljon hozzá a települések (lakókörnyezet) közbiztonságának fenntartásához, a polgárok személy- és vagyonbiztonságát veszélyeztető cselekmények, események megelőzéséhez, ezen keresztül szubjektív biztonságérzetük javításához,
- e) képviselje az állampolgárok legszélesebb rétegeit a helyi, területi önkormányzati-rendőrségi bűnmegelőzési és társadalmi bizottságokban,
- f) érdekképviselői tevékenységével, tagjai és a lakosság mozgósításával segítse elő a helyi önkormányzat feladatkörébe tartozó, a közbiztonság javítására irányuló törekvéseket,
- g) az állampolgárokat megillető jogi lehetőségek legszélesebb kihasználásával nyújtson segítséget a közbiztonság fenntartásával, javításával hivatásszerűen foglalkozó szervek munkájához.

A polgárőr szervezet határolódjon el az erőszak, az önbíráskodás, másokat sértő provokatív magatartás, a felfegyverkezés, a félkatonai jellegű szervezeti és működési struktúrák, a politikai érdekeket szolgáló megnyilvánulások minden formájától.

A polgárőr szervezet a helyileg illetékes önkormányzat hozzájárulásával a település, városrész nevére utalással a „POLGÁRŐRSÉG” (például Kecskeméti Polgárőrség, Békásmegyeri Polgárőrség, Nagyegyháza Polgárőrsége) megnevezést is használhatja.

3.3. A polgárőr tevékenység területei

A polgárőrség fő küldetése a közbiztonság védelme. A polgárőrség célkitűzéseinek megvalósítása érdekében **a polgárőr szervezet tevékenysége** kiterjedhet:

- a) a polgárőrök bűnmegelőzési alapképzésére, folyamatos továbbképzésére,
- b) rendszeres egyesületi foglalkozások keretében az egyesületi tagok és a lakosság részére közbiztonsági vonatkozású tájékoztató előadások, bemutatók, kiállítások, tanácsadások szervezésére,
- c) posztos polgárőri szolgálat teljesítésére (ez új fogalom a polgárőrség történetében, de már jó pár éve polgárőrök teljesítenek ilyen feladatokat),
- d) a közösségi biztonsághoz szükséges állampolgári jogok és kötelességek megismertetésére,
- e) bűnmegelőzési, közlekedésbiztonsági, természet- és környezetvédelmi, katasztrófavédelmi kiadványok terjesztésére,
- f) a közbiztonság megítéléséről, az önkormányzat, a rendőrség, más rendvédelmi szervek működéséről a lakossági vélemények közvetítésére a helyi önkormányzati és állami szervek fórumain,
- g) az iskolai bűnmegelőzési nevelőmunkában történő részvételre,
- h) a polgárőrök testedzésének támogatására, a tömegsport népszerűsítésére,
- i) az egyesület működési körzetében közbiztonsági célú közterületi álló és mozgó figyelő-jelző szolgálat működtetésére,
- j) lakókörnyezeti közösségek biztonságát, önvédelmi jellegű együttműködését biztosító mozgalmak (például Szomszédok Egymásért - SZEM) támogatására,
- k) a polgári védelmi tevékenységgel összefüggő biztonsági feladatok ellátásában való közreműködésre,
- l) a köztisztaságra, a közegészségügyre, a közterületek igénybevitelére, a természet- és környezetvédelemre, a katasztrófa-elhárításra vonatkozó kedvezőtlen jelenségek feltárására, folyamatos figyelemmel kísérésére,

- m) lakóközösségek által magánerejű létesített vagy más jellegű vagyonvédelmi biztonsági jelzőberendezések diszpécserközpontjainak felügyeletére, szükség esetén az eljárásra jogosult hatóságoknál intézkedések kezdeményezésére,
- n) intézkedő rendőr, más rendvédelmi szerv tagja vagy közfeladatot ellátó személy részére közvetlen segítség nyújtására,
- o) lakossági, önkormányzati vagy más rendezvényeken rendezői feladatok ellátására.

A felsorolt tevékenységek közül egy polgárőr szervezet a helyi lakossági, önkormányzati, közbiztonsági igények figyelembe vételével önállóan választhatja ki azokat, amelyek célkitűzéseinek, lehetőségeinek leginkább megfelelnek.

A kiválasztott tevékenységi területek feladatainak ellátása érdekében a polgárőr szervezet az alapszabályában rögzítetteknek megfelelően szakcsoportokat, munkabizottságokat, szekciókat, tagozatokat, stb. (pl.: oktatási, propaganda, médiafelelősi; bűnmegelőzési; ifjúsági-nevelési; közlekedésbiztonsági, baleset-megelőzési; környezetvédelmi, katasztrófavédelmi, ügyeleti-felügyeleti; közterületi figyelő-jelző; vagyon-védelmi, SZEM, stb.) hozhat létre. E szervezeti elemek alapvető rendeltetése, hogy a szervezeten belül lehetőséget biztosítson a szakosodásra, összehozza az egyes bűnmegelőzési szakterületek iránt érdeklődőket, és teret adjon számukra a közös cselekvésre.

3.4. Az együttműködés

A polgárőr szervezet széleskörű együttműködést alakít ki a települések biztonságában, a közbiztonság fenntartásában érdekelt állami, önkormányzati szervekkel és társadalmi szervezetekkel. Olyan alternatív közbiztonsági szervekkel célszerű együttműködni, amelyek a jogállam követelményeinek megfelelnek (közterület felügyelők, mezőőrök, természetvédelmi őrk, halőrök, vadászok, gátőrök, stb.). A stratégiai együttműködő partnerekkel kialakított partneri kapcsolat a polgárőrség működésének meghatározó tényezője.

Azt azonban e helyen is meg kell említenünk, hogy természetesen maga a helyi lakosság a legfontosabb partnere a polgárőrségnek a helyi biztonság megteremtésére irányuló tevékenységben.

A polgárőrség **kiemelt stratégiai** együttműködő partnerei:

- a) az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (ezen belül az ORFK, területi rendőr-főkapitányságok, rendőrkapitányságok),
- b) Az Önkormányzati Minisztérium (ezen belül a helyi és megyei jogú városi, fővárosi önkormányzatok),
- c) a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium stb.

További együttműködő partnerek:

- Magyar Vöröskereszt
- Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
- Vám- és Pénzügyőrség
- Magyar Posta
- Megyei Önkormányzatok Szövetsége
- Magyar Autóklub stb.

A rendvédelmi szervek segítséget nyújtanak a polgárőr egyesületek tagfelvételi munkájához; rendszeresen igénylik a közterületek és nyilvános helyek rendjének, létesítmények vagyonbiztonsági helyzetének folyamatos figyelemmel kísérését, a veszélyt jelentő eseményekről a jelzésadást, a polgárőr egyesületek eszközeinek eseti igénybevételét, a

polgárőrök közreműködését a hivatalos eljárások lebonyolításában. Kezdeményezik, szervezik és irányítják a közös bűnmegelőzési szolgálat ellátását, kéri tevékenységük népszerűsítését, kiadványaik terjesztését a lakosság körében.

Az önkormányzatoknak a közbiztonság terén vállalt nagyobb felelőssége, intenzívebb bűnmegelőzési tevékenysége indokolja, hogy **a polgárőrségek minél nagyobb arányban és erővel járuljanak hozzá az önkormányzati feladatok megvalósításához.** Ezen feladatok közül kiemelkedik:

- a) az aktív részvétel a település közbiztonsági, bűnmegelőzési stratégiájának kidolgozásában, az abban foglalt programok megvalósításában,
- b) a közreműködés az önkormányzatot terhelő, a település és a régió biztonságát érintő közfeladatok ellátásában,
- c) a rendszeres tájékoztatás a lakosságot érintő, az önkormányzat intézkedési körébe tartozó közlekedésbiztonsági, természet- és környezetvédelmi, gyermek- és ifjúságvédelmi, szociális, stb. problémákról javaslattétel és részvétel azok megoldásában.

A társadalmi szervezetek közül a polgárőrség elsősorban azokkal törekszik kölcsönös kapcsolatok kialakítására, tevékenységének összehangolására, amelyek működése a településfejlesztés, közlekedésbiztonság növelése, a lakosság egészségügyi helyzete, a természet- és a környezetvédelem, a karitatív tevékenység, a vagyonbiztonság, az állampolgárok érdekeinek érvényesítése, a nevelésügy területére irányul.

A gazdasági élet szereplőinek megnyerése a bűnmegelőzés társadalmi feladatainak támogatására kiemelkedően segítheti az önkéntes polgárőrségek működési feltételeinek biztosítását, nagymértékben hozzájárulhat a helyi közbiztonsági kockázatok csökkentéséhez. A kölcsönös segítségnyújtásra irányuló feladatokat, együttműködési megállapodásokat elsősorban azokkal a gazdasági társaságokkal, vállalkozásokkal (pl. postai szolgáltatók, közlekedési vállalatok, közüzemek, pénzüzetek, stb.) célszerű kialakítani, amelyek működésének megzavarása jelentősen befolyásolhatja a lakosság biztonságérzetét, ugyanakkor a polgárőr szolgálatok célirányos szervezésével a polgárőrségek képesek érzékelhetően hozzájárulni azok megelőző védelméhez.

Egyre inkább előtérbe kerül a civil bűnmegelőzési mozgalmak nemzetközi kapcsolatainak fontossága. Nemcsak országos szinten, de különösen az államhatár menti településeken működő polgárőrségek számára ajánlott a határon túli települések vagy régió hasonló bűnmegelőzési, a gyermek- és ifjúságvédelemben, a drogmegelőzésben szerepet vállaló civil szervezeteivel a kölcsönös kapcsolatok kialakítása és fenntartása.

Az együttműködés keretében a külső szervezetek:

- a) közreműködnek a polgárőrök alapismereti és továbbképzésében, a vezetőképzésben,
- b) infrastruktúrát, tárgyi eszközöket bocsátanak a polgárőr egyesületek rendelkezésére,
- c) szakmai tájékoztató anyagokat biztosítanak,
- d) pénzügyi támogatást nyújtanak,
- e) az egyesületeket, szövetségeket tervezetek véleményezésére, javaslattételre kéri fel.

Az együttműködés területeit, a közösen, illetve az együttműködő fél érdekében ellátandó feladatokat, a felelősöket, határidőket illetve a felek által fontosnak ítélt egyéb kérdéseket a polgárőr szervezetek írásban, együttműködési megállapodás keretében rögzítik. A polgárőr szervezetek általában évenként egy alkalommal áttekintik és értékelik az együttműködési

megállapodásban foglaltak teljesülését, szükség esetén kezdeményezik annak felülvizsgálatát, a szükséges módosítások elvégzését.

Ismétlő kérdések:

- 1) Fogalmazza meg a polgárőrség alapvető célját!*
- 2) Melyek a polgárőrség legfontosabb jellemzői?*
- 3) Melyek a polgárőrség fő tevékenységi területei?*
- 4) Ismertesse a polgárőrség fogalmát!*
- 5) Mit értünk az egyesületi jog alatt?*
- 6) Határozza meg egy társadalmi szervezet legfontosabb jellemzőit!*
- 7) Sorolja fel a polgárőr szervezeteket!*
- 8) Ismertessen legalább három, a polgárőr szervezettel szemben támasztott alapvető követelményt!*
- 9) Kik a polgárőrség stratégiai együttműködő partnerei?*
- 10) Milyen segítséget nyújthatnak külső szervezetek a polgárőrség részére az együttműködés keretében?*

Gyakorlati feladat:

A polgárőr szervezetek részére ajánlott tevékenységi körökből válassza ki azokat, amelyek ellátása az Ön megítélése szerint saját lakókörnyezetében fontosak.

Készítsen javaslatot arra, hogy az Ön által kiválasztott tevékenységeket a saját polgárőr egyesülete hol, milyen módon, formában, illetve milyen tartalommal valósíthatja meg.

IV.

A POLGÁRŐR KÖZTERÜLETI BŰNMEGELŐZÉSI SZOLGÁLATA

4.1. A közbiztonság fogalma

A közbiztonság nem más, mint amit a szó jelent: a „köz” biztonsága, vagyis az állampolgárok mindenkori közbiztonság érzete, amely általában szubjektív, ugyanakkor ezt a szubjektivitást jellemzően a közbiztonságérzetet befolyásoló objektív események és állapotok határozzák meg. Más megfogalmazásban: közbiztonság alatt értünk olyan közállapotot, társadalmi rendet, amelyben mind az egyes polgárok, állami társadalmi gazdasági szervek, életét, testi épségét, anyagi javait, jó hírnevét mindenki tiszteletben tartja és azt az állam erőszak szervei útján szavatolja.

4.2. A közrend és a közbiztonság

A közrend összességében a jogi rendet jelenti. Feltételez a köz érdekét magában hordozó jogrendszer létét és egy olyan közigazgatási végrehajtó rendszer, valamint igazságszolgáltatás meglétét és működését, amely képes a jogszabályokban előírt magatartások kikényszerítésére.

A közbiztonság egy olyan állapot, amelyben a társadalom tagjai ismerik és tudják jogaikat, azokat követik, betartják és bíznak abban, hogy az állam a jogok gyakorlását, érvényesülését akadályozó, gátló tevékenységgel szemben közvetlenül állami kényszerrel is fellép.

4.3. A közbiztonság-érzet meghatározó tényezői

- Bűnügyi-közlekedési tényezők: a szűkebb és tágabb lakóhelyén történt – lakosság közeli - bűncselekményszám alakulása, valamint a bűncselekmények „minősége”, a közvetlen lakóhelyén, valamint az egyén által a legtöbbet használt útvonalak közlekedési állapota.
- Közterületek rendjével kapcsolatos tényezők: a közvetlen lakóhelyén és a munkahelye körül a közvilágítás állapota, a közvetlen környezetében tapasztalt köztisztasági helyzet.
- A humán kapcsolatokkal és a humán-kommunikációval kapcsolatos tényezők:
 - az egyén és a rendőrök egymáshoz való viszonya.
 - a rendőri jelenlét a közterületeken
 - a rendőri reagáló képesség minősége
 - a különböző bűncselekményekkel kapcsolatos rendőrségi és sajtó-kommunikáció milyensége,
 - a polgárőri jelenlét a közterületen
- Az igazságszolgáltatással kapcsolatos tényezők

4.4. A polgárőr-szolgálat fogalma

Polgárőr-szolgálatnak minősül valamennyi, a polgárőr mozgalom célkitűzéseinek megvalósítása érdekében végzett tevékenység, amely kiterjed különösen:

- a) a felvilágosításra,
- b) a tájékoztatásra,
- c) meghatározott eseményen történő részvételre,
- d) helyszínen való tartózkodásra, ott a rend fenntartásában való közreműködésre,
- e) objektum, közterület vagy esemény megfigyelésére, továbbá
- f) az eljáró szerv (hatóság) tevékenységének támogatására és segítésére.

A polgárőr a szolgálatát a polgárőrség (egyesület, szövetség) által önként vállalt feladatkörök bármelyikében teljesítheti.

A vállalható feladatkörök az alábbi **célok megvalósítását** szolgálják:

- a) a közrend, a közbiztonság védelme,
- b) az államhatár őrzése és rendjének fenntartása,
- c) a katasztrófa- és veszélyhelyzet, továbbá a környezet veszélyeztetettségének, károsításának, rongálásának megelőzése, elhárítása, következményei elhárításában való közreműködés,
- d) az áldozatvédelmi tevékenység támogatása,
- e) a közlekedésbiztonsági és baleset-megelőzési tevékenység támogatása,
- f) a környezetvédelmi tevékenység támogatása,
- g) a lakosság és az önkormányzatok közötti kapcsolat erősítése,
- h) a rendőrség és az önkormányzat által létrehozott bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottság munkájában való részvétel,
- i) közreműködés a bűncselekmények megelőzésében és felderítésében, eltűnt személyek felkutatásában,
- j) közreműködés a lakosok személyének és javainak védelmében, az állami és önkormányzati vagyon megóvásában.

A polgárőr akkor tekinthető szolgálatban állónak, ha a fenti követelményeknek megfelelő feladatokat teljesít, és szolgálatát:

- a) a polgárőrszervezet feladattervében (munkatervében) szerepeltetik,
- b) a polgárőrszervezet szolgálat-tervezetében előzetesen hivatalosan rögzítésre került,
- c) a hatóság hivatalos eljárásában soron kívüli felkérése alapján végzi, vagy
- d) bűncselekmény, súlyos szabálysértés, baleset, elemi csapás, katasztrófa-helyzet észlelése esetén a kialakult helyzet azonnali közreműködést igényel.

A polgárőr szolgálatának teljesítését a polgárőr egyesületnél nyilván kell tartani.

A polgárőr szolgálat végrehajtható önállóan, vagy a polgárőrséggel együttműködő szervek szakmai tevékenységének segítése érdekében közös szolgálat keretében. A polgárőrség törvény által megjelölt **együttműködő szervei**:

- a) a helyi önkormányzatok,
- b) az állami és önkormányzati szervezetek,
- c) a rendőrség, a katasztrófavédelem, illetve a vám- és pénzügyőrség szervei,
- d) a környezet- és természetvédelmi szervezetek,
- e) a hivatásos önkormányzati és önkéntes tűzoltóságok,
- f) a mezei és természetvédelmi őrszolgálatok, valamint
- g) a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara.

Elvárások a polgárőrrel szemben a szolgálat teljesítése során:

- a) nem állhat alkohol vagy más bódító hatású szer befolyása alatt,
- b) szeszes italt nem fogyaszthat,
- c) közbiztonságra különösen veszélyes eszközt nem tarthat magánál (kivéve gázspray),
- d) tanúsítson jogkövető magatartást,
- e) köteles magánál tartani személyi és polgárőr igazolványát.

4.5. A polgárőr közterületi szolgálat formái

A polgárőr az önként vállalt feladatait alapvetően települések közterületein, a lakókörnyezetben előforduló bűncselekmények megelőzése érdekében, elsősorban figyelőjelző szolgálat keretében teljesíti. A polgárőr szolgálat kiterjedhet a külterületekre, mezőgazdasági és más önkormányzati vagy közösségi tulajdonban lévő területekre is.

Az **álló figyelő-jelző szolgálat** célja a lakókörnyezetben, a lakóházak, lakások, gazdasági épületek, gépjárműtároló helyek, egyes közintézmények (pl.: polgármesteri hivatal, iskola, óvoda, stb.), közterületek (pl. parkok, játszóterek, gépjárműparkolók, stb.) betöréstől, lopástól, rongálástól, egyéb káreseménytől való megóvása. Ez megvalósítható az érintett létesítmények, azok környezetének folyamatos, vagy kisebb megszakításokkal történő figyelésével, a nemkívánatos jelenségek észlelése esetén az intézkedésre jogosult szervek (pl.: rendőrség, vám- és pénzügyőrség, tűzoltóság, mentők, stb.) azonnali értesítésével.

A **mozgó figyelő-jelző szolgálat** célja különösen:

- a) a település egészen, vagy egy részén a közbiztonság általános állapotának,
- b) a személy- és vagyonbiztonság helyzetének,
- c) ismeretlen személyek mozgásának figyelemmel kísérése,
- d) a gyermekek biztonságára veszélyt jelentő (pl.: kábítószer forgalmazó, beteges hajlamú) személyek távoltartása,
- e) a közlekedés biztonságára veszélyt jelentő cselekmények, helyzetek (pl.: közlekedési jelzőtáblák eltulajdonítása, nehezen áttekinthető vagy célszerűtlen forgalmi rend, nem észlelhető burkolati jelek, sorozatosan súlyos szabálysértést elkövető járművek, stb.) felfedése,
- f) illegális szeméttlerakó helyeket kialakítók kilétének megállapítása,
- g) mezőgazdasági területeken a termés, gépek, haszonállatok megóvása.

A polgárőri fellépés sajátos formájának lehet tekinteni azokat a tevékenységeket, amelyek bizonyos **személyek biztonságának fokozására** irányulnak. Ilyenek lehetnek például:

- a) pénzt kézbesítő postás (pl.: nyugdíjfizetéskor), vagy a díjbeszedő elkísérése;
- b) mezőgazdasági örökkel, természetvédelmi örökkel közös figyelő szolgálat teljesítése;
- c) körzeti megbízott, közösségi rendőr vagy rendőrijárőr (határrendész járőr) támogatása intézkedései végrehajtása során.

A polgárőrök a közterületen, mezőgazdasági területeken feladatukat

- a) legalább ketten együtt,
- b) a polgárőr vagy a polgárőr szolgálatot támogató (pl.: rendőrségi) diszpécser-központokkal, ügyeletekkel megfelelő összeköttetési lehetőséggel,
- c) a polgárőrséghez, polgárőr szervezethez tartozást jelölő, jól látható polgárőr megkülönböztető mellény, formaruha viselésével látják el.

A törvény előírásai alapján a polgárőrt formaruha-viselési kötelezettség terheli. Polgárőr szolgálat a polgárőr jelleg rejtésével nem teljesíthető.

A polgárőr soha nem élhet vissza polgárőr szervezethez tartozásával, polgárőr igazolványával, magát nem tüntetheti fel hivatalos személyként, erre hivatkozva hivatalos eljárásra utaló intézkedést nem kezdeményezhet.

A polgárőr kerékpáron, segédmotoros kerékpáron, motorkerékpáron, gépkocsival és lóháton is teljesíthet szolgálatot. Közlekedéskor az adott járműre, illetőleg a lovaglásra vonatkozó szabályokat kell betartania.

4.6. Felkészülés az álló vagy mozgó figyelőszolgálatra

4.6.1 Feladatok a szolgálat megkezdése előtt

A felszerelés ellenőrzése

A szolgálat megkezdése előtt a polgárőr **győződjön meg** arról, hogy:

- a) magához vette személyi igazolványát, polgárőr igazolványát és polgárőr szolgálati jelvényét,
- b) ruházata megfelel az általánosan elfogadott társadalmi normáknak,
- c) polgárőr megkülönböztető mellénye, formaruhája tiszta, rendezett, megfelelően tükrözi a polgárőrséghez tartozást,
- d) a szolgálat ellátásához szükséges eszközei rendelkezésre állnak, használhatók, működőképeseek.

Tájékoztassa családját, hozzátartozóját, hogy polgárőr szolgálatba indul.

A szolgálati gépjármű ellenőrzése

Amennyiben a polgárőr a szolgálathoz **gépjárművet** vesz igénybe, úgy ellenőrizni kell:

- a) a gépjármű üzemképességét, a kormány, a fékrendszer, az irányjelző és a világítóberendezések működőképességét,
- b) a kötelező tartozékok (elakadásjelző háromszög, elsősegély doboz) meglétét (ma már nem kötelező tartozék az izzókészlet, de ajánlatos a gépjármű működőképessége érdekében),
- c) az üzemanyag szintjét,
- d) a gépjármű és a gépjárművezető okmányait,
- e) a polgárőr jelleget biztosító feliratok, matricák épségét, láthatóságát.

Előzetes tájékozódás

A polgárőr tájékozódjon arról, hogy az elmúlt napon (héten, hónapban) az egyesület működési területén (szolgálatának helyszínén) milyen események történtek, a polgárőrök milyen feladatokat oldottak meg, illetve szolgálati ideje alatt mi várható. A tájékozódáshoz vegye figyelembe:

- a) a helyi, a megyei és az országos írott és elektronikus sajtó híradásait,
- b) az önkormányzat közleményeit,
- c) a rendőrségtől, a természetvédelmi és környezetvédelmi hatóságoktól kapott tájékoztatókat,

d) polgárőrtársai beszámolóit.

Azoknál a polgárőr egyesületeknél, ahol állandó diszpécser szolgálat, vagy szolgálatszervező működik, ott a közbiztonsági információkat célszerű folyamatosan gyűjteni és azt rendszerezett formában a szolgálatba lépő polgárőrök részére átadni. Előre tervezett polgárőr szolgálat esetén, ahol arra a lehetőség biztosított, az egyesület kijelölt tisztségviselője a szolgálatba lépők számára tájékoztatót (eligazítást) is tarthat.

A szolgálatba lépést megelőző tájékoztató (eligazítás) tartalma:

- a) a polgárőr egyesület részéről elismert szolgálatuk mikor kezdődik, és mikor fejeződik be,
- b) a település (szolgálati hely, körzet) aktuális közbiztonsági, közlekedés-biztonsági helyzete,
- c) a rendőrségtől, kapott aktuális felkérések (pl. tárgykörözések, eltűnt vagy keresett személyek),
- d) milyen útvonalon, irányban célszerű közlekedniük,
- e) mire fordítsanak kiemelt figyelmet (pl. üresen álló üdülők, autóparkolók, terménytárolók, stb.),
- f) milyen tárgyak, építmények épségéről, meglétéről győződjenek meg (pl. közterek, parkok felszerelése, közvilágítás, közlekedési jelzőtáblák megléte, stb.),
- g) milyen polgárőr csoportok dolgoznak még a közelükben,
- h) kivel, hogyan tartanak kapcsolatot.

Amennyiben a polgárőr rendőrrel, közterület-felügyelővel, természetvédelmi őrral stb. teljesít közösen szolgálatot, úgy köteles részt venni a szolgálatot megelőző rendőrségi (természetvédelmi hatósági) eligazításon. A polgárőrnek az eligazításon már úgy kell megjelennie, hogy a közös szolgálatot az eligazítás befejezését követően azonnal meg tudja kezdeni.

A tájékoztató (eligazításon) elhangzott legfontosabb információkat, adatokat a polgárőr jegyezze fel, s amennyiben szükségesnek ítéli, saját feladatára vonatkozóan tegyen fel kérdéseket. A kérdések legyenek rövidek, lényegre törők.

A polgárőr szolgálat megkezdését (befejezését) a rendőrséggel kötött együttműködési megállapodásban foglaltak szerint telefonon, vagy más, helyileg szokásos módon be kell jelenteni a rendőrség ügyeleti szolgálatának.

4.6.2 A polgárőr felszerelése

A polgárőr álló vagy mozgó figyelőszolgálat során az alábbi *felszerelési tárgyakat köteles magánál tartani*:

- a) személyi igazolvány és polgárőr igazolvány,
- b) polgárőr szolgálati jelvény,
- c) „Polgárőrség” feliratú megkülönböztető mellény vagy formaruha,
- d) jegyzetfüzet és íróeszköz,
- e) értesítésre, bejelentésre alkalmas hírközlő eszköz (pl. mobil telefon, URH rádiókészülék vagy nyilvános telefon használatához telefonkártya, pénzemre);
- f) jelzőtárcsa, piros fényt adó lámpa.

A polgárőr saját elhatározásából (az eligazításon elhangzott felkérés alapján) az alábbi *felszerelési tárgyakat tarthatja* magánál a szolgálata során:

- a) elemlámpa (nappal is célszerű magánál tartania) vagy kézi reflektor,
- b) távcső és/vagy éjjellátó berendezés,
- c) képrögzítő eszköz (fényképezőgép, vagy videó kamera),
- d) térkép, vázlat,
- e) tárgykörözést segítő elektronikai berendezés,
- f) a rendőrségnél rendszeresített típusú gázspray;

A gázspray és az őrző-védő kutya személyrel szemben kizárólag jogos védelmi helyzetben vagy végszükség esetén alkalmazható.

Polgárőr rendőrrel, pénzügyőrrel, az önkormányzat közterület-felügyelőjével közösen is teljesíthet bűnmegelőzési szolgálatot.

A rendvédelmi szervek tulajdonát képező eszközök közül közös szolgálat esetén, a járőrvezető rendőr utasítása alapján **kezelhető berendezések**²:

- a) tárgyköörzést segítő elektronikai berendezés,
- b) kézi és állványos sebesség-ellenőrző berendezés,
- c) világító berendezés,
- d) kép- és hangrögzítő berendezés.

A polgárőr szolgálatra használt **gépjárműveken a polgárőrséghez tartozást szimbolizáló jelölések az alábbiak szerint helyezhetők el:**

- a) gépjármű oldalán (az ajtók középmagasságában) és a motorháztetőn „POLGÁRŐRSÉG” felirat (matrica vagy festés),
- b) a gépjármű jobb és bal oldalán az OPSZ vagy a polgárőr egyesület emblémája, címere,
- c) a gépjármű tetején keresztben folyamatos fehér fényt adó, POLGÁRŐRSÉG feliratú lámpa (fényhid).

A polgárőr jelleget magán viselő gépjárműveken a település címere csak az önkormányzat hozzájárulásával helyezhető el a jobb és a bal első ajtókon a Polgárőrség felirat fölött, vagy amennyiben ott felirat nincs, az ajtók középmagasságában.

A polgárőrségi gépjárműveken tilos elhelyezni:

- a) megkülönböztető fény- (villogó kék) és hangjelzést (sziréna),
- b) figyelmeztető fény- (villogó sárga) jelzést,
- c) villogó piros fényjelzést.

4.7. A polgárőr szolgálat-ellátási feladatai

4.7.1. Jelenlét a közterületeken

A polgárőr közterületi szolgálatának alapvető rendeltetése:

- a) jelenlétével, mozgásával a védett területtől (településtől, település-résztől, létesítménytől) távol tartsa a bűnös szándékú embert,
- b) megelőzze a bűnelkövetési alkalmak kialakulását,
- c) megakadályozza a vagyon elleni és más bűncselekmények elkövetését,
- d) figyeljen azokra a nemkívánatos jelenségekre (pl. ismeretlen személyek feltűnése, elhagyott vagyontárgyak, nyitva maradt épületek, megrongálódott közlekedési jelzőtáblák és más biztonsági berendezések, baleseti veszélyhelyzetek, illegális hulladéklerakás, stb.), amelyek az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét kedvezőtlenül befolyásolják, jogsérelmet vagy veszélyhelyzetet okozhatnak, valamint bűncselekmények elkövetésére adhatnak alkalmat.

Annak érdekében, hogy a polgárőr-jelenlét a fenti célokat elélje, a polgárőr megjelenésének, öltözetének, mozgásának egyértelműen ki kell fejeznie a társadalmi bűnmegelőzési szervezethez

² Az a-d pontokban felsorolt berendezések kezelését csak olyan polgárőrök végezhetik, akik a rendőrségen megfelelő felkészítésben részesültek, mivel például a személyiségi jogok, a kép és hangrögzítés szabályai, annak felhasználás, tárolása és megsemmisítése is jogszabályban rögzített.

tartozást, látható és egyértelmű legyen mindenki számára, hogy a polgárőrség által védett területre érkezett.

A polgárőri jelenlét észlelhetősége

Törekedni kell arra, hogy *a polgárőr járőr mozgása, közterületi jelenléte észlelhető, látható legyen.* Ezért a járőr lehetőleg:

- a) viseljen a polgárőrségi jellegű (településenként, egyesületenként egységes) formaruhát vagy felsőruházatot,
- b) a járdán a járdaszegélyhez közel haladjon (innen láthatók be ugyanis legjobban a közúton közlekedők és a járdán haladók, kísérhetők figyelemmel a járda mellett parkoló autók és a házak homlokzata, üzletek bejáratai és itt észlelhető legjobban a polgárőr járőr),
- c) éjszaka a járőr egy-vagy két tagja a közvilágítás által megvilágított oldalon haladjon vagy a sötét helyeken folyamatosan alkalmazza az elemlámpát,
- d) tartózkodjon egy helyben 15-20 percig, vagy a szükséges ideig egy-egy forgalmasabb, sokak által érintett csomóponton (pl. útkereszteződés, vasút- vagy autóbusz állomás, közintézmény, bevásárló hely, stb.).

Gépjárművel szolgálatot teljesítő polgárőr a közút szélén lassan, 15-20 km/óra sebességgel haladjon. A gépjármű ablakait tartsa lehúzva (téli is) annak érdekében, hogy a külső zajokat, esetleges segélyhívást meghallja. A gépjármű világítását (tompított fényszóró) nappal is üzemeltesse.

Rendőrrel közös szolgálat

Ha a rendőrség a polgárőrszervezet működési területét érintő fokozott ellenőrzést hajt végre, a fokozott ellenőrzés ideje alatt - a rendőrség kérésére - a polgárőrség a feladatainak végrehajtását és szolgálatának szervezését egyezteti a rendőrséggel.

A rendőrrel közös szolgálat esetén a polgárőrség gépjárművét polgárőr vezesse, a rendőr járőr egy tagja (a járőrvezető) mellette, a jobb első ülésen foglaljon helyet. Rendőrségi gépjárműben - ha a rendőr, járőr két vagy több fős - a polgárőr a hátsó ülésre üljön.

4.7.2. Jelenlét a mezőgazdasági, természetvédelmi területen

Lakott területen kívül (vagy külterületen) a polgárőr láthatóságára a településen belüli ajánlásokat kell irányadónak tekinteni. Emellett több biztonsági rendszabályt kell betartania.

A polgárőr járőr tagjai ne egymás mellett, hanem egymás mögött 3-5 lépésre haladjanak. A polgárőr csak a mezei, erdei utakon, gyalogösvényeken közlekedjen. Kerülje az áthaladást az ültetvényeken, vetéseken. Egy-egy nagyobb, belátható területen történő áthaladás előtt álló helyzetből győződjene meg arról, tartózkodik-e ott valaki, észlelhető-e mozgás, vagy más rendellenesnek tűnő jelenség. Célszerű ehhez távcsövet vagy más figyelést megkönnyítő eszközt (pl. teleobjektívvel felszerelt fényképezőgép) használni. Ezt követően haladjanak tovább.

A járőr tagjai amennyiben számukra ismeretlen személlyel találkoznak, szólítsák meg, beszélgetés során tudakolják meg kilétét, tevékenységét, figyeljék meg ruházatát, a nála tartott tárgyakat. Az elköszönést követően jegyezzék fel, mikor és hol találkoztak vele, és készítsenek egy rövid személyleírást. Ugyancsak jegyezzék fel, ha a területen gépjárművek mozgását

észlelik (hely, idő, hol, honnan milyen irányban közlekedett, a gépjármű színe, típusa, rendszáma, egyéb jellegzetessége, hányan ültek benne, hogyan néztek ki).

Figyeljenek fel minden szokatlan, gyanúsnak tűnő jelenségre, amelyből esetlegesen jogsértő tevékenységre lehet következtetni. Ilyenek lehetnek többek között lövések zaja, munkagép vagy szállító jármű zúgása, füst, égett szag, elhullott állat, elszóródott termés, stb. Minderről ugyancsak feljegyzést kell készíteni.

A mezőgazdasági, természetvédelmi területeken tett megfigyelésekről a rendvédelmi, természetvédelmi hatóságokat, mezőőri szolgálatot minden esetben tájékoztatni kell.

4.7.3. Kapcsolattartás a polgárokkal

A polgárőr megjelenése, viselkedése, beszédstílusa nyerve meg az emberek bizalmát, adjon tekintélyt a polgárőrnek anélkül, hogy egy hivatalból eljáró ember benyomását keltené. A polgárőr közterületei megjelenése elsősorban nem a hatóság, hanem a polgárok, a lakosság érdekeit kell, hogy szolgálja.

A közterületen vagy lakott területen kívül szolgálatot teljesítő polgárőr tevékenysége során térjen be az üzletekbe, vendéglátóhelyekre, az útvonalába eső tanyákra, majorokba, munkavégzési helyekre, köszöntse a tulajdonost, az ott dolgozókat, érdeklődjön tapasztalataikról, megfigyeléseikről.

4.7.4. Elhagyott, üresen álló építmények ellenőrzése

Az elhagyott, ideiglenesen üresen álló épületek (pl. üdülők, tanyák, ipari létesítmények, stb.) célpontjai lehetnek vagyon elleni bűncselekményeknek, ezért a polgárőr szolgálat során azokat célszerű ellenőrizni. Az ellenőrzés előtt a polgárőr erről lehetőleg tegyen bejelentést a diszpécser központjának (rendőrségnek) vagy a szomszédos polgárőr járőrnek.

Polgárőr egyedül nem ellenőrizhet elhagyott épületet, építményt! Az ellenőrzéskor a polgárőr járőr tagjai soha nem téveszthetik egymást szem elől.

Az ellenőrzés megkezdésekor kopogtatással, csengetéssel vagy beköszönéssel jelezze érkezését. Amennyiben a kapu, bejárat zárva van, a létesítmény területére be nem léphet, de kívülről, körbejárással győződjön meg arról, nem láthatók-e illegális behatolásra, tárgyak, eszközök eltulajdonítására utaló jelek (pl. leszerelt rács, betört ablak, felfeszített ajtó, elejtett belső berendezési tárgyak, friss lábnyomok vagy mászási nyomok).

Az ajtón való kopogtatáskor, vagy annak megnyitásakor ne álljon közvetlenül az ajtó előtt. A megnyitott ajtótól oldalt állva, azt kissé meglökve engedje magától kinyílni. Belépés előtt betekintéssel (bevilágítással) győződjön meg arról, hogy a helyiség üres, illetve a kinyílt ajtószárny mögött nem tartózkodik-e valaki.

Lépcsőn fel vagy lefelé haladva mindig a lépcsőfordulók külső ívén kell tartózkodni azért, hogy a következő lépcsőszakasz a lehető legszélesebben belátható legyen.

A padlástereteket - amennyiben az lehetséges - külső feljárón keresztül célszerű megközelíteni. A hordozható létrákat a fel- vagy lemászás előtt eldőlés (ellökés) ellen biztosítani kell. A többszintes épületeket lehetőleg fentről lefelé haladva ellenőrizték.

Amennyiben az ellenőrzött épületben idegen személyt találnak, az nem fogható el, illetve nem tartható vissza, ha bűncselekményre utaló körülmény nem merül fel, és a *tetten* érés feltételei nem állnak fenn.

4.7.5. Parkoló gépjárművek ellenőrzése

A gépjárműlopások, gépjárműfeltörések megelőzése a polgárőrök egyik legfontosabb feladata. A polgárőr a gépjárművekbe betekintéssel győződjön meg arról, hogy nem hagytak-e az

utastérben olyan tárgyakat (pl. táska, fényképezőgép, videó kamera, nagy értékű ruházat, stb.) amely felkeltheti a bűnelkövetők érdeklődését, és a gépjármű feltörését, a vagyontárgyak eltulajdonítását okozhatja. Amennyiben a polgárőr ilyen veszélyhelyzetet észlel, a szélvédőn helyezzen el a gépjárműfeltörések veszélyeire figyelmeztető tájékoztatót (prospektust, szórólapot), és észlelését jegyezze fel. A parkoló gépjárművek zártsága az ajtókilincsek megfogásával, a nyitás próbálgatásával nem ellenőrizhetők (közelségi vagy nagy érzékenyséű autóriasztók miatt). Ha a polgárőr a gépjárműbe betekintéskor azt észleli, hogy az ajtózárr nyitott állapotban van, hívjon oda egy vagy két külső, együttműködésre hajlandó személyt és előttük, mint tanúk előtt az ajtók kinyithatók és lezárhatóak. A lezárás előtt a polgárőr a gépkocsi műszerfalára tegyen egy feljegyzést, amelyben közli a lezárás tényét és azt, hogy szükség esetén további információkért a polgárőrség hol érhető el. A tanúk neveit, lakcímét, elérhetőségét jegyezze fel, de azt a lezárt gépkocsi tulajdonosával nem kell közölni.

Abban az esetben, ha az autóriasztó a polgárőr eljárása során megszólal, maradjon az autó mellett, várja meg a tulajdonost és közölje vele a körülményeket. Azokon a helyeken, ahol az lehetséges (pl. bevásárló központok, szórakozóhelyek, stb.) hívják a tulajdonost az autójához.

Körözött gépjármű felderítése esetén a rendőrséget azonnal értesíteni kell. A rendőrség ügyeletét fel kell kérni a rendszám, a gépjármű típusa és színe alapján a körözés ellenőrzésére, s ha az valós, úgy a helyszínen meg kell várni a rendőrrjárőr kiérkezését. A rendőrrjárőr megérkezéséig a gépjármű eltávozása megakadályozható.

4.7.6. A helyszínbiztosítás

A helyszínbiztosítás alapvető feladata a bűncselekmények, vagy balesetek helyszínének változatlan állapotban való fenntartása annak érdekében, hogy a hatósági eljárás sikere biztosítható legyen. A polgárőr ez irányú tevékenysége a hatósági helyszíni szemle megkezdéséig a helyszín elváltozásának, illetve megváltoztatásának megakadályozására szolgál. Nem egyszerű őrzési feladat, hanem sokoldalú, aktív tevékenység. A helyszínbiztosítás feladatai az alábbiak:

Helyszínre érkezés és tájékozódás a helyszín körülményeiről.

A lehető leggyorsabban ki kell érni a helyszínre és meg kell kezdeni a helyszín biztosítását. A helyszínre érkező polgárőrnek tájékozódnia kell arról, hogy mi történt, ki, milyen céllal tartózkodik a helyszínen. Előzetesen ki kell kérdezni a jelenlévőket, mit tudnak az eseményről, ki részes, ki tanú, ki nem illetékes az adott eseményben.

A rendőrség (a mentők, a tűzoltók) értesítése

Ha mód és lehetőség van rá, a helyszínbiztosítást végrehajtó ne hagyja el a helyszínt, erre alkalmas személyt kérjen fel. Ma már nagy segítséget jelent a mobiltelefon. Gyakori, hogy nem csak a rendőrséget kell értesíteni, hanem pl.: mentőket, tűzoltókat és más szerveket, pl.: leszakadt az elektromos felsővezeték, akkor az áramszolgáltató szervet is. Általános megállapítás, hogy az a leggyorsabb, ha minden információt a rendőri ügyeletnek továbbítunk a ma már jól működő 107 és 112-es segélyhívószámon keresztül, akiknek módjukban áll a többi érintett szervet is értesíteni. Például a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányságon a Bevetésirányítási Központ fogadja a 112-es segélyhívószámon történő bejelentéseket, ahol a szolgálatban lévő ügyeltesek azonnal megteszik a szükséges intézkedéseket.

Elsősegély nyújtása a sérülteknek.

A helyszínbiztosításnak alapelve, hogy a helyszínt eredeti állapotában kell megőrizni, de ez bizonyos esetekben nem oldható meg maradéktalanul. A baleseti helyszín biztosítása minden vizsgálatot és beavatkozást megelőz. A területet biztonságosan kell megközelítenünk, szükség esetén a forgalom elterelésével, illetve leállításával. Biztonságban kell tudni magát az

elsősegélynyújtót, a sérültet és a jelenlévő embereket. A helyszín biztosítása nem csak közúton történt balesetekre vonatkozik, hanem középületekben, lakásban történt rosszgullétekre, sérülésekre is. Prioritást élvez ugyanis az ember életének megmentése. Életveszély esetén a segítségnyújtás kötelező, függetlenül attól, hogy a helyszín megváltozik-e vagy sem, de ezeket a szükségképpen okozott elváltozásokat a klerkező rendőrkjörőnek jelezni kell. A lehetőségekhez képest törekedni kell arra, hogy a legkevesebb elváltozás jöjjön létre a helyszín állapotában. Meg kell jelölni a sérült fekvésének pontos helyét, meg kell jegyezni ruházatának állapotát, környezetének helyzetét, amelyet az elsősegélynyújtás során megváltoztattak. Ha a sérültet már a rendőrség helyszínre érkezése előtt elszállítják, fel kell jegyezni a mentőtiszt, orvos nevét, a mentő rendszámát és meg kell tudni, melyik egészségügyi intézetbe szállítják a sérültet.

Teendők baleset helyszínén:

Különös tekintettel kell lenni az alábbi balesetek esetén:

- Áramütés: a legelső teendő az áramtalanítás. Ez történhet épületen belül a megszakító vagy főkapcsoló lekapcsolásával, közterületen az áramszolgáltató bevonásával. 1000 V feszültség alatt alkalmi eszközzel megkísérélhetjük a sérültet eltávolítani az áramforrástól. 1000 V feletti feszültség esetén (pl. vasúti vezetékek, távvezetékek) a helyszínt meg sem közelíthetjük. Ilyenkor mindenképpen az áramszolgáltatót kell kérni az érintett szakasz teljes áramtalanítására.
- Vízbeesés: az ilyen esetben beavatkozó elsősegélynyújtótól elvárható, hogy kiválóan tudjon úszni. Egy fuldokló ember a segítségére sietőt is akaratlanul magával tudja húzni a mélybe. A vízből mentés technikáját az ezzel foglalkozó szakemberek külön tanfolyamokon tanulják.
- Szén-monoxid mérgezés: a helyszínre érkezve, a baleset körülményeiből következtetve fel kell ismerni a még fennálló veszélyt. A szén-monoxid színtelen, szagtalan és a levegővel elkeveredik. A mérgezés tünetei: émelygés, fejfájás, hányinger. Ezután az egyén elveszti az eszméletét, így a teljes mérgezéstől nem tud menekülni. A gáz többnyire zárt terekben tud felgyűlni, mint például garázsban (kipufogógáz miatt), illetve kazánházban, fürdőszobában (rosszul szellőző gázkazán miatt). Az érintett helyiséget azonnal ki kell szellőztetni, majd a sérültet szabad levegőre kell vinni.
- Szén-dioxid mérgezés: a szén-dioxid színtelen, szagtalan, a levegőnél nehezebb gáz. Ez utóbbi tulajdonsága miatt a helyiség alsó részében gyűlik fel. Legjellemzőbb esetben borospincében. Az elsősegélynyújtó csak akkor mehet be, ha a szén-dioxid szintje nem éri el a légútjait. A sérültet szabad levegőre kell vinni, szükség esetén speciális műszaki mentők segítségével.
- Veszélyes anyagot szállító jármű balesete: ezeket a járműveket onnan ismerjük meg, hogy a jármű, illetve a járműszerelvénv elején és hátulján narancssárga táblát látunk számmal ellátva vagy anélkül. Fokozottan kell ügyelnünk, hogy az ilyen helyszínen mindenkit a lehető legnagyobb távolságba kell elküldeni. Jelentős szél esetén a széllal szemben kell a járműtől eltávolodni.

A sérült/beteg vizsgálata

A beteg vizsgálatakor mindenképpen szem előtt kell tartanunk az idő múlását. A lehető legrövidebb idő alatt kell sok fontos információt begyűjtenünk. A mentő értesítése ezen információk nélkül félrevezető lehet a mentők diszpécserre számára.

Az első a beteg eszméletének a vizsgálata. Már a megközelítés közben megszólítom. Ha erre nem kapok választ, akkor enyhe, de határozott fizikai inger alkalmazok. Az inger erőssége olyan kell legyen, amire egy alvó vagy ittas személy is reagál, de természetesen sérülést nem okozhatunk vele. Ha a beteg erre sem reagál, akkor haladéktalanul segítséget hívunk.

Ezután ellenőrizzük a légutakat. Ha a beteg szájában olyan akadályt látunk, amelyet könnyen elérünk, akkor el kell távolítani. A mélyebben fekvő akadályt ne próbáljuk meg kiszedni, mert

esetlegesen mélyebbre nyomhatjuk. Hajtsuk hátra a beteg fejét! Ezzel a mozdulattal megakadályozzuk, hogy az elernyedtv nyelv elzárja a garatot, továbbá a légutakat egy vonalba helyezzük. A baleset körülményeit figyelembe véve gondolnunk kell egy esetleges sérülésre a gerincoszlop nyaki tájékán. Ilyen sérülést okozhat például motoros baleset, akasztás, vízbe esés. Ilyen sérülést feltételezve, ne hajtsuk hátra a beteg fejét, mert ezzel végzetes sérülést okozhatunk a gerincvelő nyaki szakaszán. Ehelyett inkább meg kell próbálni az állkapocs előemelését a nyak mozgatása nélkül. Ezzel a műfogással is el tudjuk távolítani az elernyedtv nyelvet a hátsó garatfaltól.

A légút-biztosítás után ellenőrizzük a beteg légzését. A beteg fejét hátrahajtott állapotban kell tartani, majd az arcunkat a beteg arca elé kell helyezni. Közben figyelni kell a mellkas és a has határvonalát. Így látjuk, hogy van-e légzőmozgás, halljuk, illetve az arcunkon érezzük, hogy van-e légáramlat. A légzést 10 másodpercig vizsgáljuk. Ha ez idő alatt nem tapasztalunk légzőmozgást és semmilyen egyéb életre utaló jelet (pl. izommozgás), akkor a beteget klinikai halottnak kell tekinteni.

A mentőket ekkor kell értesíteni, vagy meg kell erre kérni a korábban odahívott segítőt. A bejelentés határozott legyen, és mindenképpen tartalmaznia kell a legfontosabb információkat: *ki vagyok; mi történt; hol történt; mikor történt; hány személy sérült meg; sérülések súlyossága*. A beteg újraélesztését haladéktalanul meg kell kezdeni a keringés és a légzés pótlásával.

Vagyönmentés

A további károsodások megelőzése érdekében azonnali beavatkozást követelhet a keletkezett tüzek lokalizálása és eloltása, a vízfolyás megszüntetése, gázömlések megakadályozása, vezetékek áramtalanítása. Ezeket a feladatokat is a helyszíni nyomok lehető kíméletével kell ellátni.

A tetten ért elkövető elfogása³

A helyszínbiztosítást végző polgárőr a bűncselekmény elkövetőjének elfogása fejezetben írtak szerint járhat el. A helyszín biztosítása akkor is szükséges, ha a tettes nyomban kézre került, mert a tényállás teljes felderítéséhez, a bizonyításhoz a helyszíni szemle lefolytatása elengedhetetlen.

A polgárőr nyomon üldözést önállóan nem folytathat. Amennyiben a rendőr járőr erre a közreműködésre felkéri, a továbbiakban, a nyomon üldözésben, mint a hivatalos személy támogatója járhat el.

A tanúk helyszínen tartása, az illetéktelen személyek eltávolítása

A polgárőr kérje fel a felfedező tanút, valamint azokat, akik a további eljárásban tanúként számításba jöhetnek, maradjanak a helyszínen, várják meg a kiérkező rendőr (határőr) járőrt. Jegyezze fel nevüket, lakcímüket, személyi igazolvány számukat, elérhetőségüket, majd azt adja át a kiérkező járőrnek. Amennyiben a tanú el kíván távozni, a helyszínen maradásra a polgárőr nem kényszerítheti. Azokat, akik a helyszínen szükséges mentési, kárelhárítási munkában nem vesznek részt, vagy később érkeztek, fel kell kémi, hogy távozzanak el, illetve olyan távolságba tartózkodjanak, hogy a helyszín változatlanul hagyását ne befolyásolják.

A helyszín körülhatárolása, őrzése

Az elsősegélynyújtás, illetve veszélyhelyzet megszüntetése után célszerű megvonni a helyszín határait és annak lezárásáról gondoskodni. A körülhatárolás történhet szalag, kötél vagy bóják kihelyezésével, esetleg kordon felállításával. A hatósági eljárás szempontjából felmerülhet

³ Lásd továbbiakban a 8.2.1 („...bűncselekmény elkövetőjének elfogása fejezetben írtak...”)

hibalehetőségek leszűkítése érdekében arra kell törekedni, hogy a kérdéses területet szélesebb körben határolják körül.

A helyszínen lehetnek nyomok, nyomhordozók, anyagmaradványok vagy elváltozások, amelyek épsége, megóvása a további eljárás, a bizonyítás sikere szempontjából kiemelt jelentőségű. Csapadékos időben szabad területen ezek pl. nylonnal, vagy kemény műanyag lappal letakarhatók, ügyelve arra, hogy a megóvásra irányuló szándék sérülést, elváltozást ne okozzon.

A polgárőr a helyszínre érkező **rendőrt tájékoztassa** arról, hogy:

- a) pontosan mikor érkezett a helyszínre, milyenek voltak az időjárási, látási viszonyok,
- b) kiket talált a helyszínen,
- c) milyen halaszthatatlan intézkedéseket tett, illetve kezdeményezett (elsősegély, kárelhárítás),
- d) hová szállították a sérülteket,
- e) ki, milyen változtatást eszközölt a helyszínen, mi volt ennek az oka,
- f) milyen volt a helyszín állapota a ki érkezésekor,
- g) milyen nyombiztosítási munkákat végzett el,
- h) kik viselkedtek gyanúsán, gyanúját mire alapozza.

A helyszín átadása után a polgárőr felkérésre működjön közre a helyszínbiztosítás további feladatai (pl. rendfenntartás, forgalomterelés, adatrögzítés) ellátásában.

Ismétlő kérdések:

- 1) *Ismertesse a polgárőr szolgálatnak minősülő tevékenységeket!*
- 2) *Ismertesse, hogy a polgárőr a szolgálatát milyen - a polgárőrség (egyesület, szövetség) által önként vállalt - feladatkörökben teljesítheti!*
- 3) *Milyen feltételek esetén tekinthető szolgálatban állónak a polgárőr?*
- 4) *Ismertesse a polgárőrség - törvény által megjelölt - együttműködő szerveit!*
- 5) *Ismertesse az elvárásokat a polgárőrrel szemben a szolgálat teljesítése során!*
- 6) *Ismertesse a polgárőr közterületi szolgálatának formáit!*
- 7) *Ismertesse, hogy a polgárőrnek a szolgálat megkezdése előtt milyen feladatai vannak a felszerelés ellenőrzésével kapcsolatosan!*
- 8) *Mit kell ellenőriznie a polgárőrnek a szolgálati gépjármű használata előtt?*
- 9) *Miről tájékozódjon a polgárőr szolgálatba lépése előtt?*
- 10) *Ismertesse a polgárőr felszerelési tárgyait!*
- 11) *Ismertesse a polgárőr közterületi szolgálatának alapvető rendeltetését!*
- 12) *Hogyan kell biztosítani a polgárőri jelenlét észlelhetőségét?*
- 13) *Ismertesse, hogyan kerül végrehajtásra a rendőrrel közös szolgálat!*
- 14) *Ismertesse a polgárőr jelenlétét a mezőgazdasági, természetvédelmi területen!*
- 15) *Ismertesse az elhagyott, üresen álló építmények ellenőrzésének végrehajtását!*
- 16) *Hogyan történik a parkoló gépjárművek ellenőrzése?*
- 17) *Ismertesse a helyszínbiztosítás végrehajtását, az elsősegélynyújtás kivételével!*
- 18) *Ismertesse az elsősegély-nyújtási teendőket baleset esetén!*

V. A BŰNMEGELŐZÉS ALAPFOGALMAI

5.1. A bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalma

Az Európai Unió Tanácsa 2001. május 28-án hozott döntése értelmében a bűnmegelőzés minden olyan intézkedés és beavatkozás, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése, az állampolgárok biztonságérzetének minőségi javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést előidéző okok hatásainak mérséklésével, vagy a sértetté válás megelőzésével.

A társadalmi bűnmegelőzés mindenekelőtt az állampolgárokat és közösségeiket közvetlenül sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények csökkentésére irányul. Emellett magában foglal a bűnözés egyes megjelenési formáival (szervezett bűnözés, nemzetközi migrációval összefüggő bűncselekmények egyes típusai) szemben minden olyan összehangolt vagy célzott tevékenységet, amelyekbe az állampolgárok, azok természetes közösségei, a civil szervezetek, az egyházak bevonhatóak és aktivitásukkal a közbiztonság javítható, ennek érdekében a közösségi összetartozás érzése és cselekvőképessége erősíthető.

A társadalmi, a közösségi jellegű bűnmegelőzési reakciók a „hagyományos”, a lakosság közbiztonsági közérzetét közvetlenül befolyásoló jelenségekkel kapcsolatban bizonyultak hatékonynak. A szervezett bűnözés, a nemzetközi szervezett bűnözés, a terrorizmus új kihívásaival szemben ugyanakkor elsősorban a bűnüldöző szervek szakmai fejlesztése, hazai és nemzetközi kooperációja biztosíthat hatékonyabb védelmet.

5.2. A bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) Országgyűlési Határozat által használt bűnmegelőzési fogalom

Napjainkban már általánosan elfogadott az a tétel, amely szerint a bűnözés csökkentésének két, egymást kölcsönösen feltételező és kiegészítő módja van, nevezetesen a bűnüldözés és a bűnmegelőzés. E két módozatot egymás mellé kell helyeznünk, egyiknek sem szabad olyan túlsúlyos szerepet engedni, hogy elnyomja a másikat.

A bűnüldözés kizárólagossága a jogszabályokban e tevékenységre felhatalmazott szerveké (pl. rendőrség), a hatékony bűnmegelőzés azonban a társadalom legszélesebb köreinek részvételét feltételezi, tehát össztársadalmi feladatnak tekintendő.

A bűnmegelőzés olyan célkitűzések összessége, amelyekkel mérsékelni kell a bűncselekményeket előidéző okok hatását, csökkenteni kell a sértetté válás veszélyét, növelni az egész közösség biztonságát, ezáltal javítani az élet minőségét és egyben az emberi jogok érvényesülését.

A korszerű társadalmi bűnmegelőzési stratégia a társadalom önvédelmi képességeit fokozó, államilag vezérelt, illetve támogatott szakmai és civil mozgalom.

A társadalmi bűnmegelőzés fogalmának elemei:

- a) a bűncselekményeket előidéző okok hatásának mérséklése,
- b) a sértetté válás veszélyének csökkentése,
- c) az egész közösség biztonságának növelése,
- d) az élet minőségének és egyben az emberi jogok érvényesülésének javítása.

A társadalmi bűnmegelőzési stratégia tehát komplex, össztársadalmi feladat, amely a teljes lakónépesség biztonságának megteremtésével, a bűnözés csökkentésével az életminőség

javítását célozza. Hozzájárul a gazdaság fejlődéséhez, a piac biztonságos működéséhez, a bűnözés okozta erkölcsi és anyagi károk csökkentéséhez. A bűnmegelőzési intézkedések költségeit olyan befektetésnek kell tekinteni, amelynek hozama a közbiztonság érzékelhető javulása.

A bűnmegelőzés tárgya

A bűnmegelőzés tárgya azoknak a jelenségeknek az összessége, amelyet a bűnözés lényegi összetevői, illetve a kriminális jelleget mutató egyéb jogsértések, így a szabálysértések alkotnak. A bűnmegelőzés tárgyát az alábbi jelenségek alkotják:

- a bűnözés egyes szelvényei (pl. vagyoni elleni bűncselekmények, erőszakos jellegű bűncselekmények, stb.);
- az egyes bűncselekmények (pl. lopás, csalás, rongálás, testi sértés, garázdaság stb.);
- a kriminális jellegű szabálysértések;
- a közterületen előforduló egyéb jogsértések.

5.3. A bűnmegelőzés alkotmányos követelményei

A megbélyegzés elkerülése

A bűnmegelőzés szabályozott keretek között zajló, felelősséggel járó tevékenység, amelynek érvényesítése során *tiszteletben kell tartani az emberi jogokat*, követni kell az alkotmányos jogállam elveit. Bűnmegelőzés címén kényszerítő vagy megbélyegzést eredményező módon nem szabad beavatkozni a lakókörnyezet, az ott élő emberek életébe. A bűnmegelőzési programok meghatározásánál tekintettel kell lenni arra, hogy a bűnözéssel kapcsolatos problémák eltérően érintik a nőket, a férfiakat, a fiatalokat és az időseket. Figyelembe kell venni a kulturális különbségeket és a kisebbségek eltérő kultúráját, szokásait is.

Az arányosság elvének érvényesítése

A bűnmegelőzést szolgáló beavatkozások módjának megválasztásakor figyelemmel kell lenni az egyéni autonómia és a közösségi kontroll egyensúlyára. Az ENSZ Gazdasági és Szociális Bizottságának a bűnmegelőzéssel kapcsolatos ajánlása az élet- és vagyonbiztonságot az egyik alapvető emberi jogként fogja fel. Ugyanakkor azt is megállapítja, hogy a bűnmegelőzési intézkedéseket az emberi jogok, a potenciális áldozatok, az elkövetők és a harmadik személyek szabadságjogainak tiszteletben tartásával, *az arányosság elvére* figyelemmel kell végrehajtani. A közösség biztonságának megteremtésére irányuló törekvés érvényesítésében gyakran egymásnak feszülő - közösségi és egyéni - érdekek között kell az egyensúlyt megteremteni.

A kirekesztés elkerülése

A bűnözés megfékezése társadalmilag elfogadott cél. Az ennek érdekében fogantatott intézkedések, valamint a bűnözéstől való félelem bizonyos csoportok kirekesztésének erősödésével járhat. Növelheti a bűnelkövető fiatalokkal, a börtönviseltekkel, a drogfüggőkkel, a hajléktalanokkal, a szegényekkel, a kisebbséghez tartozókkal szembeni előítéleteket. A társadalmi bűnmegelőzés rendszere *a társadalmi igazságosság elvén* alapul. Ennek érdekében egyaránt törekedni kell a társadalmi kirekesztés, az előítéletesség elkerülésére és a biztonsághoz fűződő érdekek érvényesítésére.

5.4. Prioritások és a célrendszer

Közismert, hogy a bűnözés és annak erkölcsi, anyagi következményei a társadalom különböző rétegeit, régióit eltérő módon érintik. Ezért a társadalmi bűnmegelőzési stratégiában a közbiztonságot, a közbiztonsági közérzetet veszélyeztető minden jelenségre országosan és helyi szinten ki kell alakítani a hatékony és intézményesíthető reakciókat. Ezen belül a bűnözés sajátosságaira, a lakosság aggodalmaira figyelemmel, a nemzetközi követelményeknek megfelelően prioritásokat kell megjelölni.

A prioritások a társadalmi bűnmegelőzési stratégia nem kizárólagos, de kétségtelenül a leghangsúlyosabb pontjai, a leghatékonyabbnak ígérkező komplex beavatkozási célcsoportok és területek megjelölése.

Az Országgyűlés a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájában ezeket a prioritásokat a következőkben határozza meg:

- a) a gyermek- és fiatalkori bűnözés csökkentése;*
- b) a városok biztonságának fokozása;*
- c) a családon belüli erőszak megelőzése;*
- d) az áldozattá válás megelőzése, az áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja;*
- e) a bűnisméltés megelőzése.*

5.5. A közösségi bűnmegelőzés színtereinek feladatai

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája tételesen meghatározza a bűnmegelőzés szereplőinek feladatait a legfontosabb célkitűzések megvalósításában. Az állami intézményrendszer tagjainak és az ágazatoknak a feladatköre rendkívül fontos, hiszen e nélkül maga a bűnmegelőzési rendszer működtetése sem képzelhető el. A polgárőrség számára - a rendszerben elfoglalt helyéből fakadóan - a „másik oldal”, a közösségi intézményrendszer számára ajánlott feladatok azok, amelyeket elsősorban számításba kell vennie saját tevékenységének kialakítása, programjai kidolgozása során. Tekintsük át röviden, címszavakban ezeket a lehetséges polgárőrségi feladatokat.

5.5.1. A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése

Közreműködés a bűnmegelőzési, alkohol- és drogreprevenációs programokban.

A gyermek- és fiatalkori devianciák megelőzését szolgáló programok létesítése, működtetése.

Részvétel a társadalmi pártfogói és utógondozói hálózat munkájában.

5.5.2. A városok biztonságának fokozása

A városi biztonsággal kapcsolatos problémák feltárása, a részvétel a problémák megoldására alkalmazható eszközök és módszerek kialakításában.

A helyi biztonsággal kapcsolatos közösségi problémamegoldások, konfliktuskezelés erősítése és támogatása.

Részvétel a közterületek biztonságának fokozásában.

A szomszédsági környezet ellenőrzése, a környezet védelme (Szomszédok Egyémásért Mozgalom, továbbiakban: SZEM).

Közösségi problémamegoldások, konfliktuskezelés erősítése és támogatása. A bűnmegelőzési kommunikáció segítése.

Különböző kisközösségi mozgalmak szervezése, támogatása (SZEM, polgárőrség, szülők egymásért mozgalom, környezetvédelmi akciók).

A városi/kerületi őrség munkájában való részvétel vagy annak támogatása.

Együttműködés fenntartása a bűnmegelőzés más szereplőivel.

5.5.3. Családon belüli erőszak megelőzése

Közreműködés a települési jelzőrendszer működtetésében.

Közreműködés a problémamegoldó non-profit vállalkozások, civil szervezetek munkájában.

Alternatív szabadidős tevékenység szervezése a konfliktusveszélyes környezetben nevelkedők és a támaszt jelentő szülők számára.

5.5.4. Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja

Egyes áldozati csoportok segítése.

SZEM mozgalom szervezése, működtetése.

A „Szülők a gyermekekért”, a „Szülők egymásért” mozgalmak támogatása. A polgárőr szolgálatok folyamatos és biztonságos fenntartása. Közreműködés a vagyontárgyak tulajdonosi jelölésének népszerűsítésében.

5.5.5. A bűnismétlés megelőzése

„Fogadd vissza őt!” kampány keretében a bűnelkövetők társadalomba való visszailleszkedése (reintegrációs) közösségi feltételeinek erősítése.

Tolerancia növelése.

Bekapcsolódás a szociális és mentális problémák orvoslásába.

Az utógondozás alatt állók bevonása a közösségi programokba.

Önsegítő intézmények és csoportok támogatása.

Ismétlő kérdések:

1. *Ismertesse a bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalmát!*
2. *Mit nevezünk társadalmi bűnmegelőzésnek?*
3. *Mi a társadalmi bűnmegelőzés elsődleges célja?*
4. *Sorolja fel a bűnmegelőzés alkotmányos követelményeit!*
5. *Mit jelent a bűnmegelőzésben az arányosság?*
6. *Mit ért a bűnmegelőzés alkotmányos követelményei közül a kirekesztés elkerülése alatt?*
7. *Sorolja fel a társadalmi bűnmegelőzési stratégia prioritásait!*
8. *Sorolja fel a közösségi bűnmegelőzés legfontosabb szereplőit!*
9. *Határozza meg a polgárőrség helyét a közösségi bűnmegelőzés rendszerében!*

Gyakorlati feladat:

A bűnmegelőzés prioritásai szerint készítsen egy táblázatot, melyek lakóhelyén a közösség biztonságát, biztonságérzetét leginkább érintő problémák. Megállapításait példákkal indokolja!

Állítson össze egy listát arról, hogy a bűnmegelőzés prioritásain belül, a civil szféra számára ajánlott feladatok közül lakóhelyén hol, milyen feladatok megvalósítására volna elsődlegesen szükség?

VI.

A POLGÁRŐRSÉG MŰKÖDÉSE, BŰN- ÉS BALESET MEGELŐZÉSI, VALAMINT KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMOK

6.1. A polgárőrség működése

Az Országos Polgárőr Szövetség által összefogott polgárőr egyesületek az alábbi - a közrend és közlekedésbiztonság területén végzett, az egyes tagegyesületek működési körzetében jelentkező helyi fontossági sorrend alapján megállapított - feladatokat teljesítik:

- a) folyamatos - elsősorban az esti, éjszakai órákban ellátott - közterületi álló, és mozgó figyelő- jelző szolgálat ellátása a települések belterületén a vagyon elleni (gépjárműlopás, betörés, termény, mezőgazdasági kisgép, haszonállat lopások) bűncselekmények megelőzése, a káresemények felderítése, valamint a rendőrségnek történő jelzésadás érdekében,
- b) a mezőgazdasági területeken, különösen a betakarítások időszakában teljesített álló és mozgó figyelő-jelző szolgálat a mezőgazdasági lopások és kártételek megelőzése, megakadályozása érdekében,
- c) a települési önkormányzat igénye szerint a közterület-felügyelet valamint a mezőgazdasági őrszolgálat hatáskörébe tartozó egyes feladatok (szabálytalan, jogsértő tevékenységek felfedése, károkozások megelőzése, megakadályozása) önkéntes ellátása,

- d) rendőrfárörök feladatellátásának támogatása, az egyes eljárásí cselekményekhez szükséges állampolgári jelenlét (pl. hatósági tanú) biztosítása,
- e) 2007. évben országos szinten bevezetésre került az „Egy iskola-egy polgárör” mozgalom, amely 2008. évben tovább szélesedett, erősödött. Továbbra is ezen túlmenően rendszeres közreműködés a rendörség országos közlekedésbiztonsági, bűnmegelőzési (pl. „Egy iskola - egy rendör”) akcióinak lebonyolításában,
- f) elemi csapások elhárítása (pl. árvízvédekezés, nagy kiterjedésű tüzesetek) során közreműködés a veszély- és kárelhárítási munkákban, a veszélyeztetett területek, kiürített települések, településrészek, segélyszállítmányok, kárelhárítási anyagszállítmányok őrzése, kísérése,
- g) közreműködés a lakosságot érintő bűn- és baleset-megelőzési tájékoztató munkában kiadványok terjesztésével, tájékoztatók megtartásával, lakossági fórumok szervezésével,
- h) rendszeres polgárör továbbképzések megrendezésével hozzájárulás a lakosság bűnmegelőzési, közlekedési, katasztrófa-elhárítási ismereteinek fejlesztéséhez,
- i) ifjúsági programok (pl. nyári táboroztatás) szervezésével aktív részvétel a gyermekek és az ifjúság közösségi neveléséhez, a fiatalokú bűnözés, a kábítószer-fogyasztás, az alkoholizmus, a dohányzás elleni küzdelemhez.

A polgárörség erőssége a bűnmegelőzésben különösen:

- a) az országos hálózata,
- b) a szervezetek egysége,
- c) az önkéntesség,
- d) az ellenszolgáltatás nélkül végzett közösségi tevékenység,
- e) a bizalomra épülő felelősségvállalás,
- f) a törvényesség,
- g) az emberi jogok messzemenő tiszteletben tartása, valamint
- h) a politikasemlegesség és a pártfüggetlenség.

A polgárörök a közterületek biztonságának fenntartása érdekében évente több mint hétmillió szolgálati órát teljesítenek, több tízezer jogsértést akadályoznak meg jelenlétükkel, fellépésükkel. A települési polgárörségek a rendörség, a környezetvédelmi hatóságok, az önkormányzatok közbiztonság-védelmi tevékenységének legjelentősebb lakossági támogatói. Több száz településen, ahol nem működik rendőri szervezet, a polgárörök gondoskodnak a közbiztonság fenntartásáról. A határ menti települések polgárörsei nagy szerepet vállálnak az államhatár őrzetében, a határrend fenntartásában önálló vagy határör járörrel közös szolgálat keretében. A polgárörség létének, működésének, további fejlesztésének jelentősége - figyelemmel a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Programjában foglaltakra is - különösen abban áll, hogy:

- a) A szervezet elősegíti a „közösségi rendvédelem” fokozatos kiépítését.
- b) Előmozdítja az állampolgárok aktivitását a bűnüldözés segítése terén.
- c) Meglévő társadalmi bázisként ösztönzi az önkormányzatok bűnmegelőzésben történő egyre nagyobb fokú szerepvállalását.
- d) Képessé válik állami közfeladatok átvállalására, önálló vitelére.
- e) Pozitív közösségformáló erőként van jelen a települések életében.

6.2. Polgárör bűnmegelőzési programok és annak eredményei

6.2.1. A nagyvárosok biztonságának növelése

A polgárörség a nagyvárosok bűnmegelőzési kérdéseivel több év óta foglalkozik szakmai programjaiban és fórumain. Ennek alapvető oka az, hogy a bűnözés elsősorban a városok társadalmi problémája, így a bűnmegelőzési szervezetek is természetes módon keresik ennek megoldási lehetőségeit. Ismeretes, hogy a kis településeken általában jobban érvényesül a polgárörség közösségformáló, bűnmegelőzési tevékenysége, egyszerűen azért, mert ott a

társadalom mozgósító ereje, a közösség összetartozásának érzése jóval nagyobb, mint a nagyvárosokban. Éppen ezért a nagyvárosokban sajátos módon kell megközelíteni a polgárőrség munkáját, külön programot kell megfogalmazni a polgárőrség megerősítése, hatékonyabb tevékenysége érdekében. Az Országos Polgárőr Szövetség 2003-ban Budapesten rendezte meg első szakmai fórumát a nagyvárosi bűnmegelőzés elvi kérdésekről. Ott fogalmazódott meg az igény, erősíteni kell a jövőben ezen a területen a polgárőrség prevenciós tevékenységét.

Alapvetően **négy nagy terület** került kijelölésre, ahol a polgárőrnek a bűnmegelőzés érdekében dolgoznia kell:

a) a gyermek és oktatási intézmények körzete, különösen

- a drogfogyasztás,
- a közlekedési balesetek, és
- a szexuális bűncselekmények megelőzése érdekében;

b) az idegenforgalmi területek, különösen

- a lopás, gépjárműfeltörés,
- a rendzavarás megelőzése,
- a közterületek rendje fenntartása érdekében;

c) a lakosság érdekében dolgozó intézmények,

- lopás, rongálás, baleset-megelőzés, valamint

d) a lakóterületeken, ahol elsősorban

- a betörések megelőzése,
- a közterület használata,
- a parkolási szabályok betartása,
- a kutyatartás szabályai,
- a köztisztaság, közegészségügy érdekei,
- a közvilágítás problémái jelentik a fő feladatot.

Nagyvárosi bűnmegelőzési programunkban leginkább a gyermekintézmények körzetében vagy azokon belüli polgárőr jelenlét (pl. a „biztonságos folyosó” a balesetek, vagyon elleni cselekmények megelőzésére) a legismertebb. Ennek a keretében merült fel a legélesebben a „látható polgárőrség” igénye, hiszen itt a preventív hatást leginkább a jelenlét biztosíthatja.

6.2.2. A polgárőrség drogmegelőzési programja

Az Országos Polgárőr Szövetség 2002-2003. évben indította meg részletesen kidolgozott tematika alapján drogmegelőzési programját. Ez a program elsősorban a gyermek- és fiatalkori bűnözés, illetve az áldozattá válás megelőzése társadalmi feladatkörébe sorolható, amely szinte azonnal nagy népszerűsége tette szert elsősorban a pedagógusok körében, akik jelentős számban vettek részt a felkészítő tanfolyamokon.

A gyermekek részére szervezhető foglalkozások segítéséhez szükséges eszközöket **pályázat útján** nyerhetik el azok a polgárőr egyesületeknek, amelyek vállalták, hogy:

- a) működési területükön a drogtáska⁴ segítségével a polgárőrség drogmegelőzési programjának folyamatos népszerűsítését, elsősorban az általános és középiskolák tanulói körében,
- b) a rendőri szervek felkérésére a drogtáska bemutatásával bekapcsolódnak a rendőrség kábítószer ellenes programjaiba.

⁴ Valamennyi területi rendőr-főkapitányság bűnmegelőzési osztályán van legalább egy drogtáska, amely a drogprevenció előadásokon jó szemléltetőeszköz.

6.2.3. Az idegenforgalmi körzetek biztonsága

Különösen a nyári idegenforgalmi idényben fontos, hogy a polgárőr egyesületek tagjai fokozott figyelmet fordítsanak a kiránduló- és üdülőhelyek biztonságára. A fő figyelmet a főváros, a Balaton, a Dunakanyar és a gyógyturizmussal érintett városok bűnmegelőzési feladataira irányul. Az ott működő egyesületek feladatának egy része a közterületi szolgálatellátás, egy része a szükséges tájékoztató kiadványok, szórólapok terjesztése. Az idegenforgalmi feladatok minden esetben a rendőrséggel szoros együttműködésben kerülnek végrehajtásra.

6.2.4. A bűnmegelőzési táborok

A polgárőrség több év óta rendszeresen szervez középiskolai diákok, valamint fiatal rendőrök és határőrök bevonásával nyári bűnmegelőzési táborokat. A kellemes időtöltés mellett itt a fiatalok megismerkednek a rendvédelmi szervek munkájával, a lakossági bűnmegelőzés lehetőségeivel, tájékoztatókat kapnak a lakossági bűnmegelőzés lehetséges módszereiről.

Az Országos Polgárőr Szövetség a jövőben törekszik a rendőrség segítségével országos méretűvé fejleszteni sikeres nyári bűnmegelőzési táborait. A fiatalok részére szervezett bűnmegelőzési táborokat a nyári iskolai szünet teljes időtartama alatt, első időszakban legalább megyénként egy-egy helyszínen kívánja működtetni. Már jelenleg is hazánkban két helyen, az egyik az OPSZ által szervezett, a másik Debrecenben a Víg-kend majorban kerül megrendezésre.

Ehhez azonban:

- a) meg kell találni, és fel kell használni a már most is rendelkezésre álló központi pályázati forrásokat,
- b) fel kell kérni azokat a pedagógusokat és bűnmegelőzési szakembereket, akik képesek és vállalkoznak a gyermekek és a fiatalok táboroztatására,
- c) meg kell nyerni az önkormányzatokat, gazdasági társaságokat, állami intézményeket, hogy a rendelkezésükre álló, kihasználatlan, arra alkalmas ingatlanokat e nyári programhoz rendelkezésre bocsássák,
- d) az oktatási intézményekben meg kell hirdetni, és vonzó programok összeállításával a nyári polgárőr bűnmegelőzési táborokat népszerűvé kell tenni a szülők, a gyermekek és a fiatalok körében.

6.2.5. Polgárőr bűnmegelőzési és balesetmegelőzési akciók

A polgárőrség talán legnagyobb népszerűségnek örvendő, látványos, koncentrált bűnmegelőzési fellépése. Nyáron és a tanévkezdés időszakára időzített eseménysorozat során a polgárőrök önállóan és a rendőrség helyi szerveivel szoros együttműködésben bűnmegelőzési és közlekedésbiztonsági feladatok végrehajtásában vesznek részt. Ezenkívül a rendőrséggel közösen az EU által előírt dispol akciókban és egyéb országos és helyi akciókban is részt vállal a polgárőrség.

A fokozott akciók legfontosabb célja:

- a) a tanévkezdés időszakában a gyermekbalesetek megelőzése,
- b) a gyermekek sérelmére irányuló jogsértő cselekmények (kábitószer és pornográf termékek terjesztése, pedofília és egyéb erőszakos jellegű cselekmények) megakadályozása,
- c) a vagyon elleni bűncselekmények, elsősorban a betöréses lopások, a terménylopások megelőzéséhez szükséges lakossági önvédelmi készségek kialakítása, fejlesztése, állandósítása,
- d) a polgárőrség bűnmegelőzési, vagyonvédelmi, kármegelőzési és áldozatvédelmi propaganda tevékenységének további kiterjesztése,

- e) a határrendészet idegenrendészeti akcióiba történő bekapcsolódás,
- f) tanyákon élő időskorúak rendszeres látogatása, ott ennek érdekében járőrszolgálat teljesítése.

A polgárőr szervezetek a Polgárőr Bűnmegelőzési Hónap előkészítése és végrehajtása során az alábbi főbb tennivalókra irányítják figyelmüket:

- a) Felkérlik a települések polgármesterét, önkormányzati képviselő testületét, a helyi rendőri és határőrizeti szervek vezetőit lakossági fórumok szervezésére, ahol áttekintik a helyi közbiztonság helyzetét, az önkormányzat, a lakosság figyelmét ráirányítják az állampolgárokat érintő közbiztonsági kockázatokra.
- b) Fokozzák a járőr, valamint a figyelő-jelző szolgálatok gyakoriságát elsősorban a települések pince-, hétvégi ház- és üdülőövezeteiben. A szolgálatok keretében felkeresik a téli időszakban lezárásra kerülő létesítmények üzemeltetőit, tulajdonosait, felhívják figyelmüket a betörések, káresemények elkerülése érdekében ajánlott megelőző intézkedésekre. Ennek során a tulajdonosok, üzemeltetők részére bűnmegelőzési tájékoztató anyagokat adnak át.
- c) A megyei és a helyi írott és elektronikus sajtó segítségét kérve, az adott régió illetve település problémáira koncentrálnak rendszeresen hírt adnak a bűncselekmények és a közlekedési balesetek megelőzése, az ifjúság védelme érdekében tett lépéseikről, kezdeményezéseik eredményeiről.
- d) Csatlakoznak a rendőrség által az általános iskolák környékére szervezett közlekedésbiztonsági, baleset-megelőzési szolgálatokhoz. A közös szolgálatok mellett gondoskodnak az önálló polgárőr jelenlét biztosításáról is. A közlekedésbiztonsági feladatokon túl segítséget nyújtanak a gyermekekre veszélyt jelentő deviáns személyek távoltartására, felfedéséhez, jogsértő magatartásuk elhárításához. Tapasztalataikról jelzést adnak az illetékes rendőri szerveknek.
- e) A terménylopások megelőzése, megakadályozása érdekében közös mezőőr-polgárőr szolgálatokat szerveznek.
- f) Rendszeresebbé teszik szolgálati jelenlétüket a posták és a takarékszövetkezetek objektumainak környékén.
- g) Az akcióban résztvevő polgárőrök feladataikat demonstratív módon, a polgárőrséghez való tartozást kifejező öltözékben és jelzésekkel teljesítik.

A bűnmegelőzési hónapok hatására érzékelhetően javult a lakosság önvédelmi készsége, csökkentek az iskolák körzetében a gyermekbalesetek, valamint a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma.

6.2.6. A „Szomszédok Egymásért Mozgalom”

A polgárőrség keretein belül a „Bűnmegelőzési, határ- és vámrendészeti” munkabizottság foglalkozik a Szomszédok Egymásért Mozgalom (röviden: SZEM) szervezésével. A mozgalom lényege, hogy az egymás szomszédságában lakók az átlagosnál sokkal jobban figyelnek, vigyáznak egymás értékeire és közvetlen lakókörnyezetükre, felelősséget éreznek saját és mások személyi, tárgyi értékei iránt. Az egymás iránti figyelem és felelősségvállalás eredményeként nyilvánvalóbbá válhatnak a gyanús események, és - ha bizonyossá vagy akár csak feltételezhetővé is válik, hogy azok törvénysértéshez, károkozáshoz vezethetnek - lehetőség nyílik időben a rendőrség, vagy a polgárőrség értesítésére. Ugyanígy nagyobb az esély arra, hogy az egyedül élő, az idős vagy a beteg ember időben jusson segítséghez. A mozgalom biztonságot nyújt az egyénnek, a családnak akkor is, ha bármennyi időre elhagyja otthonát, de nagyobb biztonságot nyújt az otthonlávőknek is.

A SZEM célja:

- a) helyi szinten csökkenteni a bűnözési lehetőségeket azáltal, hogy elriasztjuk a leendő tolvajokat, garázdákat, vandálokat,
- b) kialakítani a közösségi szellemet, így mindenki hozzájárulhat a saját és mások tulajdonának védelméhez, kölcsönös együttműködésen és a párbeszéden keresztül.
- c) tájékoztatni a gyanús személyekről és tevékenységekről azokat a segítőköt, akik közvetlenül tartják a kapcsolatot a rendőrséggel vagy a polgárőrökkel.

A SZEM bármely lakóközösségben létrehozható (lakótelep, családi házas övezet, falu, hétvégi telkek, nyaralók, garázsok), s működése igazából akkor optimális, ha a lakóközösségnek legalább egy részét sikerül bevonni. A szerveződés valójában nem igényli bejegyzett társadalmi szervezet (pl. egyesület) létrehozását. Elegendő, ha a lakóközösség elhatározza, hogy részt vesz a mozgalomban, de nem hoz létre ehhez formális egyesületet.

Ma Magyarországon számos helyen működnek SZEM közösségek, akár egyesületi formában, akár informálisan. A polgárőr szervezetek általános bűnmegelőzési feladataik részeként, a lakossági kapcsolataik fejlesztése, a bűnmegelőzési tájékoztató munka, valamint az értesítési és reagálási lehetőségek biztosításával gondoskodnak e kétségtől hasznos bűnmegelőzési módszernek a népszerűsítéséről és fenntartásáról.

6.2.7. A környezetbiztonsági program

Az Országos Polgárőr Szövetség Elnöksége először a 2001. évi kiemelt feladatai között szerepeltette részletesen a helyi környezetvédelmi feladatok támogatását.

A polgárőr egyesületek figyelmét felhívta arra, hogy az általuk teljesített szolgálatok keretében kiemelt figyelmet fordítsanak:

- a) a *tiltott* hulladéklerakás felfedezésére, elhullott állatok szabálytalan elhelyezésére, a települési önkormányzatok részére történő jelzésére,
- b) a vadon élő védett növény vagy állat sérülésére, elhullására,
- c) az élővizek szennyeződéseire, a halállomány pusztulásának jeleire,
- d) a talajszennyező forrásaira (pl. földbe ázott illegális olajtartályok, akkumulátorbontók, galvániszap feltöltések, stb.),
- e) a légszennyező eseményekre (pl. színesfém kábelek égetése, kigyulladt szeméttelepek, stb.),
- f) a közterületnek minősülő parkok rongálásának megelőzésére,
- g) az erdők, erdősávok megóvására,
- h) a tiltott fakitermelés jelzésére,
- i) a falfirkálások megelőzésére.

Ezeket a feladatokat a polgárőr szervezetek rendszeresen, általános bűnmegelőzési feladataik keretében vagy célprogramok (akciók: pl. szemétygyűjtés, lomtalanítás, parlagfűirtás) szervezésével végzik.

Ismétlő kérdések:

1. Ismertesse, hogy a polgárőrség működése során a közrend és közbiztonság területén, a bűn- és balesetmegelőzés érdekében milyen feladatokat teljesít!
2. Melyek a polgárőrség legfontosabb erősségei?
3. Ismertesse a polgárőrség bűnmegelőzési és balesetmegelőzési akcióit!
4. Beszéljen a Szomszédok Egymásért Mozgalomról!
5. Ismertesse a polgárőrség környezetbiztonsági programját!

Gyakorlati feladat:

Válasszon ki a polgárőrség bűn- és balesetmegelőzési programjai közül egyet! Mutassa be annak tartalmát, jelentőségét a bűnmegelőzés célkitűzései elérésében!

Tegyen javaslatot hogyan, milyen formáiban és milyen tartalommal valósítható meg az Ön által kiválasztott program lakókörnyezetében, saját polgárőr egyesületének tevékenységében.

VII.

ISMERETEK A BÜNTETŐJOG ÉS A SZABÁLYSÉRTÉSI JOG KÖRÉBŐL

7.1. Bűncselekmények, elkövetők

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) rendelkezik arról, hogy mely emberi cselekmények minősülnek bűncselekményeknek, és hogy azokra nézve milyen büntetések szabhatók ki.

A bűncselekmény fogalma

A Btk. meghatározása szerint a **bűncselekménynek az a cselekmény minősül, amely veszélyes a társadalomra és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli.**

A társadalomra az a magatartás veszélyes, amely a Magyar Köztársaság állami, gazdasági, társadalmi rendjét, az állampolgárok személyi és anyagi érdekeit sérti, vagy veszélyezteti.

A bűncselekmény bűnösség szerinti osztályozása

Bűncselekményt szándékosan vagy gondatlanul lehet elkövetni. Szándékosságról akkor beszélünk, ha valaki a magatartásának következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik. Gondatlanul az követ el bűncselekményt, aki előre látja ugyan magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában. Ugyancsak gondatlan az, aki e következmények lehetőségeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

A bűncselekmény súly szerinti osztályozása

A bűncselekménynek két alakzata van: a büntett és a vétség. A büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a törvény két évnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli. Mindazok a bűncselekmények pedig, amelyek nem tartoznak az előbb meghatározott körbe, vétségnek minősülnek.

A bűncselekmény stádiumai

A törvény általában a befejezett bűncselekményt bünteti, azonban súlyosabb esetekben - s erre a Btk. az egyes bűncselekmények ismertetésénél utalást is tesz - az előkészület és a kísérlet is büntetendő.

Kísérlet

Kísérlet miatt az a személy büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be. A törvény a kísérletre is a befejezett bűncselekmény büntetési tételét alkalmazza. A büntetést azonban korlátlanul enyhíteni vagy mellőzni is lehet, ha a kísérletet alkalmatlan tárgyon vagy alkalmatlan eszközzel követik el. Nem büntethető kísérlet miatt az,

akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése, továbbá az sem, aki az eredmény bekövetkezését önként elhárítja.

Előkészület

Ha a törvény külön elrendeli, *előkészület* miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik. Nem büntethető előkészület miatt:

- a) akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény elkövetésének megkezdése;
- b) aki az elkövetés elhárítása céljából felhívását, ajánlkozását, vállalkozását visszavonja, vagy arra törekszik, hogy a többi közreműködő az elkövetéstől elálljon, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetésének megkezdése bármely okból elmarad;
- c) aki az előkészületet a hatóságnál jelenti.

A bűncselekmény elkövetői

Bűncselekményt:

1. *a tettes,*
2. *a társtettes,*
3. *a felbujtó és*
4. *a bűnsegéd követhet el.*

A bűncselekmény Btk.-ban leírt törvényi tényállását *a tettes önállóan* valósítja meg.

A **társtettesek** azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását, egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg.

Felbujtó az, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

Bűnsegéd az, aki a bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan nyújt segítséget.

A felbujtót és a bűnsegédet a törvény együttesen részeseknek is nevezi. A törvény azonban a részesekre is azt a büntetési tételt alkalmazza, amelyet a tettesekre állapít meg.

7.2. A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai

A Btk. megállapít néhány olyan esetet, amikor a bűncselekmény elkövetőjét büntetőjogilag nem lehet felelősségre vonni. Ezeknek az eseteknek az első csoportjába a büntethetőséget kizáró okok, a másodikba a büntethetőséget megszüntető okok tartoznak.

A büntethetőséget kizáró okok

A gyermekkor. A 14. életévét be nem töltött személy - a gyermekkorú - bűncselekmény elkövetése miatt nem büntethető. A fiatalkorúak, vagyis a 14. és 18. életévük között lévő elkövetők azonban - természetesen életkori sajátosságaikra figyelemmel - felelősségi-e vonhatók.

A kóros elmeállapot. A kóros elmeállapotnak több formája van, így törvény ide sorolja az elmebetegséget, a gyengeelméjűséget, a szellemi leépülést, a tudatzavart és a személyiségzavart. Azt, hogy az elkövető melyik kóros elmeállapotban szenved, az igazságügyi orvos szakértő hivatott megállapítani. Tudni kell viszont, nem tekinthető kóros elmeállapotban lévőnek az, aki a bűncselekményt önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követi el.

A kényszer vagy fenyegetés. Aki olyan kényszer vagy fenyegetés hatása alatt áll, amely miatt képtelen akaratának megfelelő magatartásra és ezért követ el bűncselekményt, nem büntethető. A büntetése viszont korlátlanul enyhíthető annak, aki azért alkalmaz kényszert vagy fenyegetést, hogy az elkövetőt korlátozza az akaratának megfelelő magatartásban (vagyis, a bűncselekmény elkövetésében).

A tévedés. Nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott. Nem büntethető az sem, aki a cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az a társadalomra nem veszélyes, és erre a feltevésre alapos oka van. A tévedés viszont nem zárja ki a büntethetőséget akkor, ha azt gondatlanság okozza, és a törvény a gondatlanságból eredő elkövetést is bünteti.

A magánindítvány hiánya. A törvényben meghatározott esetekben (pl. becsületsértés, rágalmozás) a bűncselekmény csak a sértett által előterjesztett magánindítványra büntethető. A magánindítvány nem vonható vissza, és bármelyik elkövetővel szemben is terjesztik elő, valamennyi elkövetőre hatályos. Amennyiben a sértett korlátozottan cselekvőképes, a magánindítványt törvényes képviselője is, ha pedig cselekvőképtelen, kizárólag a törvényes képviselője terjesztheti elő. Ezekben az esetekben a gyámhatósági is jogosult magánindítvány előterjesztésére. Ha a magánindítvány előterjesztésére jogosult sértett meghal, a hozzátartozója jogosult a magánindítvány előterjesztésére.

A jogos védelem és a végszükség. A polgárőr szolgálatban gyakran felmerülő kérdés, ezért annak részleteivel külön foglalkozunk.

A büntethetőséget megszüntető okok

Az elkövető halála. A halál büntetőjogi jelentősége kettős. Amennyiben az elkövető a bűncselekmény elkövetése után, de még az eljárás jogerős befejezése előtt hal meg, a büntethetősége szűnik meg. Ha pedig a halál a büntetést kiszabó ítélet jogerőre emelkedése után, de a büntetés végrehajtásának befejezése előtt következik be, a halál a büntetés végrehajtását zárja ki. A halott értelemszerűen nem büntethető, de az intézkedések közül az elkobzás kimondását a halál nem zárja ki, és az elkobzásra irányuló tárgyi eljárás a halál esetén is lefolytatható.

Az elévülés. Az elévülés az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmények esetén 20 év, egyébként az egyes bűncselekmények elkövetéséért kiszabható büntetés felső határának megfelelő idő, de legalább három év. A háborús és nép elleni bűncselekmények soha nem évülnek el.

A kegyelem. Kegyelem gyakorlására a köztársasági elnök jogosult. Az úgynevezett eljárási kegyelem büntethetőséget megszüntető ok. A végrehajtási kegyelem kizárja a kiszabott büntetés egészének vagy egy részének (esetleg hátralevő részének) a végrehajtását. A kegyelmi mentesítés a büntetett előlethez fűződő hátrányos következmények alól mentesíti - értelemszerűen a büntetés végrehajtása után - az elítéltet. A kegyelmi eljárás szabályait a büntetőeljárásról szóló törvény tartalmazza.

A Btk. az egyes bűncselekmények tényállásának ismertetése során, adott tényálláshoz kapcsolatosan további **egyéb megszüntető okokat** is felsorol. Ezek részleteit a Btk. részletes tanulmányozás estén ismerhetjük meg.

7.3. A bűncselekmények felismerése

Ahhoz, hogy a polgárőr képes legyen a bűncselekmények megelőzésére, valamint azok elkövetése esetén a szükséges jelzésadásra, vagy annak megakadályozására, képesnek kell lennie a bűncselekmény felismerésére. Ehhez ismernie kell a bűncselekmény tényállását és azt az észlelt cselekmény alapján be kell tudnia azonosítani. Ennek érdekében sorolunk fel néhány, *a közterületi álló és mozgó figyelő szolgálatok során jellemzően tapasztalható bűncselekményfajtát:*

A vagyon elleni bűncselekmények közül elsőként emeljük ki a **lopást**. Lopást valósít meg az, aki **idegen dolgot** mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa. Ha az eltulajdonított dolog értéke nem haladja meg a 20 000 Ft-ot, a cselekmény szabálysértésnek minősül. Súlyosabban büntetik a lopást, illetve értékhatártól függetlenül nem minősül szabálysértésnek, ha azt

- a) bűnszövetségben,
- b) közveszély színhelyén,
- c) üzletszerűen,
- d) dolog elleni erőszakkal (pl. betörés útján),
- e) helyiségbe vagy ehhez tartozó bekerített helyre megtevesztéssel vagy a jogosult (használó) tudta és beleegyezése nélkül bemenve,
- f) hamis vagy lopott kulcs használatával,
- g) lakást vagy hasonló helyiséget az elkövetővel közösen használó sérelmére,
- h) zsebtolvajlás útján,
- i) másnak a bűncselekmény elhárítására képtelen állapotát kihasználva követik el.

Sikkasztásnak az minősül, amikor valaki a **rábízott idegen dolgot** (pl. gépkocsivezető a rakományt, boltos az árut, raktáros a nála tárolt holmit stb.) tulajdonítja el jogtalanul, vagy azzal sajátjaként rendelkezik. A sikkasztást szintén súlyosabban büntetik, ha azt bűnszövetségben, közveszély színhelyén, vagy üzletszerűen követik el.

Csalás az, ha valaki a jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz.

A rablás az egyik legsúlyosabb vagyon elleni erőszakos bűncselekmény. Ennek során az elkövető az idegen dolgot a jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el mástól, hogy evégből valaki ellen erőszakot, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, illetőleg valakit öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyez. Rablás az is, ha a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz. Súlyos a rablás megítélése akkor, ha azt

- a) fegyveresen,
- b) jelentős értékre,
- c) bűnszövetségben vagy csoportosan,
- d) hivatalos személy, külföldi hivatalos személy ellen, hivatalos eljárása alatt, vagy közfeladatot ellátó személy ellen, e feladatának teljesítése során követik el.

Kifosztásnak minősül, ha az idegen dolgot a jogtalan eltulajdonítás végett valaki úgy vesz el mástól, hogy evégből lerészegíti, vagy az általa más bűncselekmény elkövetése során alkalmazott erőszak, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés hatása alatt álló személytől vesz el.

Rongálás az, amikor idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával okoz kárt valaki. Súlyos a bűncselekmény megítélése akkor, ha

- a) nagyobb kárt okoz,

- b) kulturális javak körébe tartozó tárgyat, régészeti lelőhelyet vagy műemléket,
- c) vallási tisztelet tárgyát, illetőleg vallási szertartás végzésére szolgáló épületet vagy tárgyat,
- d) temetési helyet, temetkezési emlékhelyet, illetőleg temetőben vagy temetkezési emlékhelyen a halott emlékére rendelt tárgyat rongál, vagy semmisít meg, vagy a rongálást
- e) robbanóanyag vagy robbantószer felhasználásával követik el.

Jogtalan elsajátítást követ el, aki a talált idegen dolgot eltulajdonítja, avagy nyolc nap alatt a hatóságnak vagy annak, aki elvesztette, nem adja át, úgyszintén aki a véletlenül vagy tévedésből hozzá került idegen dolgot eltulajdonítja, vagy nyolc nap alatt vissza nem adja.

Jármű önkényes elvétele (és nem lopás) akkor valósul meg, ha valaki idegen gépi meghajtású járművet mástól azért vesz el, hogy jogtalanul használja, vagy az így elvett, illetve a rábízott ilyen járművet használja jogtalanul.

A köznyugalom elleni bűncselekmények közül elsőként említjük a **garázdaságot**, amely olyan vétségnek minősülő kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartás, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. A garázdaság büntett akkor, ha

- a) csoportosan,
- b) a köznyugalmat súlyosan megzavarva követik el.

Közveszéllyel fenyegetést valósít meg az, aki más előtt olyan, a köznyugalom megzavarására alkalmas valótlan tényről állít, hogy közveszéllyel járó esemény bekövetkezése fenyeget.

Rendbontás vétségének elkövetője, aki a nyilvános rendezvény rendezőjének a rend fenntartása érdekében tett intézkedésével szemben *erőszakkal vagy fenyegetéssel ellenállást tanúsít*, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. Büntettnak minősül, ha a rendbontást csoportosan vagy felfegyverkezve követik el. A Btk. alkalmazásában nyilvános rendezvénynek minősül a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó rendezvény, továbbá az olyan kulturális és sportrendezvény, amely a közönség számára azonos feltételek mellett nyitva áll.

7.4. Szabálysértési ismeretek

7.4.1 A szabálysértésekről általában

Szabálysértésnek minősül az a magatartás, amely veszélyezteti az együttélési szabályokat, akadályozza, vagy zavarja a közigazgatás működését, illetve meghatározott tevékenység vagy foglalkozás gyakorlására vonatkozó szabályokba ütközik. Van olyan jogellenes magatartás, amelynek kettős alakzata van: a jogszabályokban meghatározottak szerint lehet szabálysértés (például a lopás 20 000 Ft értékhatár alatt) és bűncselekmény is (például a lopás 20 000 Ft értékhatár felett).

A szabálysértések a szabálysértési kódexben találhatók. A **kódex két részből** áll:

1. 1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről.
2. A kódex második része: 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet az egyes szabálysértésekről.

A szabálysértések döntő többsége a Kormányrendeletben található.

A szabálysértésekről szóló törvény maga is **két fő részből** áll:

1. az általános részből, és

2. a különös részből.

Az általános részben található valamennyi szabálysértésre vonatkozóan a rendelkezések; a különös rész a súlyosabb társadalmi veszélyességű szabálysértéseket tartalmazza. (A tulajdon elleni szabálysértés és a garázdaság szabálysértés a bűncselekmények tárgyalásánál található.)

A **szabálysértési törvény célja**, hogy gyors és eredményes fellépést biztosítson azokkal a jogsértő magatartásokkal szemben, melyek a bűncselekményekhez képest enyhébb fokban sértik vagy veszélyeztetik a társadalom általánosan elfogadott együttélési normáit, akadályozzák vagy zavarják a közigazgatás működését, illetve meghatározott tevékenység vagy foglalkozás gyakorlására vonatkozó jogszabályokba ütköznek. E célok megvalósítása érdekében a törvény meghatározza a szabálysértések elkövetése miatt alkalmazható joghátrányokat, e cselekmények elbírálásának rendjét, s ennek keretében azt a jogot, hogy az érintettek az e törvényben meghatározott feltételek mellett bírósághoz fordulhatnak.

7.4.2. A szabálysértés törvényi fogalma

Szabálysértés az a jogellenes, tevékenységben vagy mulasztásban megnyilvánuló cselekmény, melyet törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet szabálysértésnek nyilvánít, s amelynek elkövetőit az e törvényben meghatározott joghátrány fenyeget.

Szabálysértés nem állapítható meg, ha a cselekmény bűncselekményt valósít meg.

7.4.3. A törvény hatálya

A szabálysértések a belföldön elkövetett cselekményekre vonatkoznak állampolgárságra tekintet nélkül. Az önkormányzati rendelettel megállapított szabálysértések hatálya csak az adott önkormányzat illetékességi területére terjed ki.

A törvény területi és személyi hatálya

E törvényt - ha törvény kivételt nem tesz - a belföldön elkövetett szabálysértésekre kell alkalmazni, az eljárás alá vont személy állampolgárságára tekintet nélkül, feltéve, hogy nemzetközi szerződés vagy a szabálysértést meghatározó jogszabály másként nem rendelkezik. A nemzetközi jog alapján kiváltságot és mentességet élvező személy szabálysértés miatti felelősségre vonására nemzetközi szerződés, illetőleg a viszonyosság az irányadó. A viszonyosság fennállása kérdésében az igazságügyi és rendészeti miniszter nyilatkozatát kell alapul venni.

A törvény időbeli hatálya

A cselekményt az elkövetés idején hatályban lévő jogszabályok alapján kell elbírálni. Ha a szabálysértés elbírálásakor hatályban lévő új jogszabály szerint a cselekmény már nem minősül jogellenesnek, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új jogszabályt kell alkalmazni.

A szabálysértésért való felelősség

A szabálysértést – a bűncselekményhez hasonlóan – *szándékosan vagy gondatlanul* lehet elkövetni. Szabálysértés miatt tehát az vonható felelősségre, akinek a cselekménye szándékos vagy gondatlan, kivéve, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály csak a szándékos elkövetést bünteti.

Felelősséget **kizáró oknak** minősül a gyermekkor (14. életévét be nem töltött személy), a kóros elmeállapot, a kényszer vagy fenyegetés hatása alatti elkövetés, a tévedés, valamint a jogos védelem és a végszükség. Nem lehet azonban alkalmazni a felelősséget kizáró okokat abban az esetben, ha az elkövető a jogellenes cselekményét önhibájából ittas vagy bódult állapotban követte el.

Az elkövetők

A szabálysértés elkövetője lehet:

- tettes,
- társtettes,
- felbujtó és
- bűnsegéd.

7.4.4 A fontosabb szabálysértések

Tiltott kéjelgés szabálysértését az követi el, aki a külön törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján hozott önkormányzati rendeletben a szexuális szolgáltatással összefüggő korlátozást, illetve tilalmat megszeg.

E szabálysértés elkövetője elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható. Súlyosabban minősül az elkövető magatartása, és elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható, ha

- a szexuális szolgáltatásra való felajánlkozása zaklató jellegű;
- nem rendelkezik a külön jogszabályban előírt orvosi igazolással.

A szabálysértés miatti eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik.

Természetvédelmi szabálysértésért felel az az elkövető, aki

- a) a természetvédelmi államigazgatási szerv engedélyéhez vagy szakhatósági hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély vagy szakhatósági hozzájárulás nélkül, vagy az engedélytől, szakhatósági hozzájárulástól eltérő módon végez vagy végeztet, bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget,
- b) természeti területen - beleértve a védett természeti területet is - a természetvédelmi célokkal össze nem egyeztethető tevékenységet folytat, szemetel, a területet más módon szennyezi, tiltott helyen tartózkodik, tiltott módon közlekedik, engedély nélkül tüzet rak,
- c) védett élő szervezet egyedét, származékát vagy barlangi képződményt jogellenesen megrongál, elvisz vagy elpusztít, illetve védett vagy fokozottan védett állatfaj egyedét élettevékenységében jelentős mértékben zavar,
- d) a természet védelmére vonatkozó rendelkezéseket egyébként megsérti.

A szabálysértés elkövetéséért a szabálysértő százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

A b) pontban meghatározott szabálysértés elkövetőjére a természetvédelmi őr, az önkormányzati természetvédelmi őr, valamint a természetvédelmi hatóság részéről eljáró és erre felhatalmazott személy helyszíni bírságot szabhat ki.

Azt a védett, illetőleg fokozottan védett növény- és állatfajegyedet, annak bármely fejlődési alakját, származékát, védett ásványi képződményt, amelyre nézve a természetvédelmi szabálysértést elkövették, **el kell kobozni**.

Ha egy fentebb említett, védett természeti érték állami tulajdonban van, akkor azt a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv lefoglalja, és az állam tulajdonosi jogait gyakorló szerv döntéséig gondoskodik a megőrzéséről.

E szabálysértés miatt az eljárás a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv hatáskörébe tartozik.

Környezetvédelmi szabálysértés

A környezetvédelmi szabálysértést az követi el, aki a környezetvédelmi hatóság engedélyéhez vagy hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély vagy hozzájárulás nélkül, vagy az engedélytől, hozzájárulástól eltérő módon végez vagy végeztet, illetve a környezet elemeit a külön jogszabályban meghatározott módon terheli, illetve szennyezi, vagy az egyéb környezetvédelmi előírásokat más módon megszegi.

E szabálysértés elkövetője százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Jogosulatlan vadászat

Jogosulatlan vadászat szabálysértés elkövetésért vonható felelősségre az, aki:

- idegen vadászterületen,
- tiltott helyen vagy időben

jogosulatlanul, vad elejtésére használható és arra alkalmas állapotban lévő eszközzel tartózkodik.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Aki vadászjegy nélkül vagy pedig úgy vadászik, hogy nem felel meg a vadászat gyakorlására megállapított feltételeknek, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Az a vadász, aki tiltott helyen vagy időben, továbbá tiltott vadra vadászik, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Aki a vadásatról szóló jogszabályok megszegésével vadásztat, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Veszélyes fenyegetés

Veszélyes fenyegetés szabálysértés elkövetéséért felel az, aki mást félelemkeltés céljából a megfenyegetett személyre vagy annak hozzátartozójára vonatkozó, a becsület csorbítására alkalmas tény nagy nyilvánosság elé tárásával komolyan megfenyeget.

E szabálysértés elkövetője elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Az ezen szabálysértés miatti eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik.

Járművezetés az eltiltás tartama alatt

Az a bíróság vagy szabálysértési hatóság által a járművezetéstől eltiltott személy, aki a járművezetéstől eltiltás hatálya alatt annak érvényesülési körébe tartozó járművet vezet, járművezetés az eltiltás tartama alatt elnevezésű szabálysértés követi el, és elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt az eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik.

Ittas vezetés

Ittas vezetés szabálysértés elkövetése miatt az vonható felelősségre, aki:

- vasúti vagy légi járművet, gépi meghajtású vízi járművet, úszó munkagépet, továbbá közúton vagy a közforgalom elől el nem zárt magánúton gépi meghajtású járművet **úgy vezet, hogy szervezetében szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van**, vagy a jármű vezetését **ilyen állapotban lévő személynek engedi át**,
- nem gépi meghajtású járművet szeszes italtól befolyásolt állapotban vezet vagy hajt.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Sebességkorlátozás jelentős túllépése

Sebességkorlátozás jelentős túllépése elnevezésű szabálysértést követ el az, aki a km/óraban meghatározott vagy a jelzőtáblával km/óraban jelzett sebességet

- a) 100 km/órát meg nem haladó sebességkorlátozás esetén legalább a felével,
- b) 100 km/órát meghaladó sebességkorlátozás esetén legalább a harmadával túllépi.

E szabálysértés elkövetője hatvanezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat, továbbá a rendőrség - közúti határátkelőhelyen is - helyszíni bírságot szabhat ki.

Az elsőbbség és az előzés szabályainak megsértése

Az elsőbbségre vagy az előzésre vonatkozó szabályok megszegése ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Az elsőbbségre vagy az előzésre vonatkozó szabályok megszegésével a közlekedés más résztvevőjének hirtelen fékezésre vagy irányváltoztatásra kényszerítése százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Vasúti átjárón áthaladás szabályainak megsértése

Vasúti átjárón áthaladás szabályainak megsértésért az a járművezető vagy állathajtó vonható felelősségre, aki járművével vagy állatával (állataival) a közlekedési szabályok szerinti tilalom ellenére a vasúti átjáróba hajt, vagy azon áthajt, és hatvanezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat, továbbá a rendőrség helyszíni bírságot szabhat ki.

Vasúti átjárón áthaladás szabályainak megsértése

Vasúti átjárón áthaladás szabályainak megsértése miatt az vonható felelősségre, aki a közúti közlekedés szabályait megszegi és ezzel másnak vagy másoknak életét, testi épségét vagy egészségét gondatlanságból közvetlen veszélynek teszi ki vagy könnyű testi sértést okoz.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Nem tekinthetők közúti közlekedési szabálynak a gyalogosra és az utasra vonatkozó rendelkezések.

Engedély nélküli vezetés

Engedély nélküli vezetés szabálysértését az követi el, aki vasúti járművet, légi járművet, gépi meghajtású vízi járművet, úszó munkagépet, illetőleg a közúti forgalomban olyan gépi meghajtású járművet vezet, amelynek vezetésére hatósági engedéllyel nem rendelkezik, továbbá aki e járművek vezetését ilyen személynek átengedi.

E szabálysértés elkövetője százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Azzal szemben, aki a közúti forgalomban gépi meghajtású járművet engedély nélkül vezet, a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat, továbbá a rendőrség, valamint közúti határátkelőhelyen a határőrség helyszíni bírságot szabhat ki.

A járművezetők engedélyezett vezetési és pihenőidejének túllépése

Az a gépjárművezető, aki a közúti fuvarozás során a vezetési vagy a pihenőidőre vonatkozó

jogszabályban meghatározott kötelezettséget megszegi 100 000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a rendőrség helyszíni bírságot szabhat ki.

Biztonságos közlekedésre alkalmatlan jármű vezetése

Biztonságos közlekedésre alkalmatlan jármű vezetése elnevezésű szabálysértést az követi el, aki a közúti forgalomban olyan gépi meghajtású járművet vezet:

- amelynek kormányberendezése hibás,
- üzemi fékberendezése elromlott, vagy
- féklámpája, irányjelző berendezése (kivéve, ha kézzel megfelelő irányjelzés adható) továbbá - ha a látási viszonyok megkívánják - bal oldali első vagy hátsó helyzetjelző lámpája elromlott (kivéve, ha ezek helyettesítése más lámpával megoldható), úgyszintén az is, aki
- a közúti forgalomban olyan villamost vezet, amelynek üzemi fékberendezése hatásosan nem működik,

E szabálysértés elkövetője ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Közúti jelzéssel kapcsolatos szabálytalanság

A közúti jelzéssel kapcsolatos szabálytalanság szabálysértést az követi el, aki jogosulatlanul

- a) közúti jelzést elhelyez, megváltoztat, felismerhetetlenné tesz, működtet vagy eltávolít,
- b) közúton jelzőőrt állít, ha ezzel a közlekedés biztonságát nem veszélyezteti.

A fenti szabálysértés elkövetője ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat.

Nehéz tehergépkocsikra vonatkozó korlátozások megszegése

Az a járművezető, aki a tehergépkocsik, vontatók, mezőgazdasági vontatók és ezek pótkocsijának forgalmát korlátozó - külön jogszabályban meghatározott - rendelkezéseket megszegi, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

E szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság járművezetéstől eltiltást alkalmazhat

Érvényes gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés nélküli vezetés

Az az üzemben tartó, akinek gépjárműve érvényes kötelező felelősségbiztosítás nélkül vesz részt a közúti forgalomban, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Gépjármű-közlekedéssel összefüggő okmányokkal elkövetett szabálysértés

E szabálysértést az az elkövető valósítja meg, aki a közúti forgalomban:

- a) gépjárművel nem a szabályszerű menet- vagy fuvarokmánnyal, utaslistával, üzemeltetői nyilatkozattal, utazási szerződéssel, bérleti szerződéssel, illetőleg ezek hiányában vesz részt, vagy
- b) a gépjármű menet- vagy fuvarokmányát nem az előírásoknak megfelelően állítja ki, illetőleg vezeti,

A szabálysértés elkövetője harmincezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Érvénytelen hatósági engedéllyel vagy jelzéssel való közlekedés

Az az üzemben tartó, aki érvénytelen hatósági engedéllyel vagy jelzéssel vesz részt a közúti forgalomban, ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

A megkülönböztető jelzést adó készülék felszerelésével és használatával kapcsolatos szabálysértés

A megkülönböztető jelzést adó készülék felszerelésével és használatával kapcsolatos szabálysértést az valósítja meg, aki a megkülönböztető fényjelzést vagy a hangjelzést adó készüléket

- a) gépjárműre jogosulatlanul felszerel (felhelyez),
- b) közterületen lévő gépjárműben engedély nélkül birtokol.

A szóban forgó szabálysértést elkövető százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Azt a készüléket, amellyel ezen szabálysértések valamelyikét elkövették, el kell kobozni.

E szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.

7.5. A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökre vonatkozó szabályok

A közbiztonság védelme, a jogsértő cselekmények megelőzése, a jogkövető magatartás elősegítése érdekében a 175/2003. (X.28.) Kormányrendelet szabályozta a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök körét. A rendeletben foglaltak betartása mindenki számára kötelező.

Jogszabály eltérő rendelkezése hiányában tilos a közbiztonságra különösen veszélyes eszközt közterületen, nyilvános helyen - ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmú közlekedési eszközön birtokolni.

Nem vonatkozik a tilalom:

- a) a Magyar Honvédségre,
- b) rendvédelmi szervekre,
- c) a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokra,
- d) a Magyar Köztársaság területén állomásozó fegyveres szervekre, továbbá
- e) azokra a szervekre és személyekre, melyeknek a közbiztonságra különösen veszélyes eszköz birtoklását, használatát jogszabály megengedi.
- f) Azokra a rendeltetésszerűen munkavégzési, sport és a szokásos életvitel körében használt eszközökre, amelyeknek a közterületen, nyilvános helyen – ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmi közlekedési eszközön való birtoklása indokolt, feltéve, ha a tényleges munkavégzésen (tevékenységen) vagy az igazolható munkavégzéshez (tevékenységhez) szükséges szállításon kívül a birtoklás (szállítás) rejtve vagy a szokásos módon becsomagolva, szétszedve vagy zárt tárolóeszközben, illetőleg egyéb biztonságos módon történik.
- g) Azokra az eszközökre, amelyek használata filmfelvétel, színházi előadás, illetve más hasonló rendezvény megtartásához szükséges.
- h) A legfeljebb 20 gramm töltőanyag tömegű gázspray-re, kivéve a közterületen vagy nyilvános helyen szervezett rendezvényeket.

Dobócsillag, rugóskés, ólmosbot, gumibot, boxer, elektromos sokkoló, 20 gramm töltőanyag tömeget meghaladó gázspray nem kereskedelmi (turista) forgalomban nem vámkezelhetők.

Gázspray, íj, számszeríj, szigonypuska csomagküldő szolgálat, ügynöki tevékenység házalás és az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás útján nem forgalmazható.

Jogsabály eltérő rendelkezése hiányában gázspray közterületen, nyilvános helyen - ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmú közlekedési eszközön csak tokban, dobozban, zárt tároló eszközben vagy ruházat alá rejtve birtokolható (szállítható).

A közbiztonságra különösen veszélyes eszközök

Az említett kormányrendelet mellékletében konkrétan felsorolt eszközök minősülnek közbiztonságra különösen veszélyes eszközöknek:

- a) az olyan szűrő- vagy vágóeszköz, amelynek szűrőhosszúsága vagy vágóéle a 8 cm-t meghaladja, továbbá a szűrőhosszúság vagy a vágóél méretétől függetlenül a dobócsillag, a rugóskés és a szűrő-, vágóeszközt vagy testi sérülés okozására alkalmas egyéb tárgyat kilövő készülék (különösen: íj, számszerű, francia kés, szigonypuska, paritty, csúzli);
- b) a jellegzetesen ütés céljára használható és az ütés erejét, hatását növelő eszköz (különösen: ölmosbot, boxer);
- c) a lánccal vagy egyéb hajlékony anyaggal összekapcsolt botok, nehezekek;
- d) az olyan eszköz, melyből a szem és a nyálkahártyák, illetve a bőrfelület ingerlésével támadásra képtelen állapotot előidéző anyag permetezhető ki (gázspray);
- e) az olyan eszköz, amely az utánpótlás jellege és méretarányos kivitelezése miatt megtévesztésre alkalmas módon hasonlít a lőfegyverre (lőfegyverutánpótlás);
- f) az olyan eszköz, amely elektromos feszültség útján védekezésre képtelen állapot előidézésére alkalmas (elektromos sokkoló);
- g) az olyan eszköz, amely a zárszerkezetek illegális kinyitására vagy feltörésére szolgál (különösen: álkulcsok, mechanikus vagy elektromos elven működő zárnyitó szerkezetek).

7.6. A törvényesség betartása polgárőr szolgálatban

A jogot tisztelő, annak előírásai maradéktalan betartásával tevékenykedő ember is nehéz helyzetbe kerülhet, ha nem ismeri a jog legfontosabb előírásait, s megsért olyan normákat, ami alapján a törvény előtt felelősséggel tartozik. Különösen így van ez a bűnmegelőzés direkt, szituációs módszereit alkalmazó polgárőr esetben, hiszen a szolgálat fokozott figyelmet, nem egy esetben kockázatvállalást igénylő időszakaiban is meg kell őriznie hidegvérét, tudnia kell gondolkodni, és helyesen kell megválasztania esetlegesen szükségessé váló beavatkozásának nemcsak legcélszerűbb, hanem jogilag is támadhatatlan formáját. Jegyezzünk meg tehát néhány olyan bűncselekmény törvényi tényállását is, amelyet a legnagyobb jó szándékkal fellépő ember is megvalósíthat, ha nem figyel, ha túlzottan elragadja az indulat, vagy nem méri fel kellően az esetleges következményeket.

Ilyen például a **testi sértés**, amely megvalósulhat a törvény által adott helyzetben megengedett megfogás, visszatartás esetén is. A Btk. szerint, aki más testi épségét vagy egészségét sérti, ha a sérülés vagy a betegség nyolc napon belül gyógyul, a könnyű testi sértés vétségét követi el. Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető a súlyos testi sértés büntetettét követi el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha a testi sértést aljas indokból vagy célból, továbbá ha védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személlyel szemben követik el, a büntetés büntett miatt könnyű testi sértés esetén három évig, súlyos testi sértés esetén egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés. Büntetett követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az elkövető, ha a testi sértés maradandó fogyatékosságot vagy súlyos egészségromlást okoz, illetőleg, ha a súlyos testi sértést különös kegyetlenséggel követi el. A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a testi sértés életveszélyt vagy halált okoz.

Aki mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűrjön, és ezzel jelentős érdeksérelmet okoz, amennyiben más bűncselekmény nem valósul meg, a **kényszerítés** büntetettét követ el.

Önbíráskodást követ el az, aki abból a célból, hogy jogos vagy jogosnak vélt vagyoni igénynek érvényt szerezzen, más erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűnjön. Nem valósul meg önbíráskodás, ha az erőszak vagy a fenyegetés alkalmazása az igény érvényesítésének megengedett eszköze (például birtokvédelem jogos önhatalommal).

Személyi szabadság megsértése büntettet követ el az, aki más személyi szabadságától megfoszt. Súlyosabb a bűncselekmény megítélése, ha azt

- a) aljas indokból vagy célból,
- b) hivatalos eljárás színlelésével,
- c) a sértett sanyargatásával,
- d) jelentős érdeksérelmet okozva,
- e) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el.

Magánlaksértésnek minősül, ha valaki másnak a lakásába, egyéb helyiségébe vagy ezekhez tartozó bekerített helyre *erőszakkal, fenyegetéssel, hivatalos eljárás színlelésével* bemegy, vagy ott bent marad. Súlyosabban bírálják el az elkövető cselekményét, ha az elkövető másnak a lakásába, egyéb helyiségébe vagy az ezekhez tartozó bekerített helyre, az ott lakónak vagy azzal rendelkezőnek akarata ellenére, vagy megtévesztéssel

- a) éjjel,
- b) fegyveresen,
- c) felfegyverkezve,
- d) csoportosan megy be, vagy ott bent marad.

Magántitok megsértését követheti el az, aki a foglalkozásánál vagy köz megbízatásánál fogva tudomására jutott magántitkot alapos ok nélkül felfedi.

Visszaélés személyes adattal bűncselekményének minősül annak a cselekménye, aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi rendelkezések megszegésével

- a) jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel,
- b) az érintett tájékoztatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget,
- c) az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja,

és ezzel más vagy mások érdekeit jelentősen sérti. A büntetés súlyosabb, ha az fent meghatározott cselekményt hivatalos személyként, köz megbízatás felhasználásával, vagy jogtalan haszonszerzés végett, vagy különleges személyes adatra követik el.

Rágalmazást követ el az, aki valakiről, más előtt, a becsület csorbítására alkalmas tényt állít, vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ. Súlyosbító körülményként ítélik meg, ha a rágalmazást

- a) aljas indokból vagy célból,
- b) nagy nyilvánosság előtt,
- c) jelentős érdeksérelmet okozva követik el.

Becsületsértés, ha valaki a rágalmazás esetén kívül mással szemben

- a) a sértett munkakörének ellátásával, köz megbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben,
- b) nagy nyilvánosság előtt

a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el.

Ismétlő kérdések:

1. Mit nevezünk bűncselekménynek?
2. Mi a különbség egy bűncselekmény szándékos vagy: gondatlan elkövetése között?
3. Mi a különbség a büntett és a vétség között?
4. Melyik jogszabály sorolja fel a bűncselekményeket?
5. Kik lehetnek egy bűncselekmény elkövetői? Értelmezze az egyes elkövetők szerepét a bűncselekmény megvalósításában!
6. Miért fontos, hogy a polgárőr felismerje a bűncselekményt vagy, ' annak elkövetésére irányuló magatartást (kísérletet)?
7. Hasonlítsa össze a lopás, a sikkasztás és a rablás vagyon elleni bűncselekmények elkövetési magatartásait!
8. Mi a különbség a jogtalan elsajátítás és a lopás között?
9. Hasonlítsa össze a garázdaság és a rendbontás törvényi tényállásait!
10. Miért fontos polgárőr szolgálatban a jogkövető magatartás szigorú megtartása?
11. Sorolja fel a büntethetőséget kizáró okokat!
12. Melyek a büntethetőséget megszüntető okok?
13. Ismertesse a szabálysértés fogalmát!
14. Milyen közlekedési szabálysértéseket ismer?
15. Mely közlekedési szabálysértések idéznek elő közlekedési baleseteket?
16. Milyen közbiztonságra különösen veszélyes eszközöket ismer?

Gyakorlati feladat:

Gyűjtsön össze az elmúlt néhány hónapban a településük, megyéjük területén, közterületen elkövetett 10-15 bűncselekményről szóló újságcikket, tudósítást, rendőrségi tájékoztatót!

Elemesse az elkövetési magatartásokat, értékeljék, ezek alapján hogyan lehet felismerni a bűncselekmény tényét egy tetten érés esetén.

Vonjon le következtetéseket arról, hogy a bűncselekmény, annak elkövetési helye, ideje, az elkövető személye és az elkövetési magatartás, valamint a bűncselekmény sértettje és annak tevékenysége között milyen ok-okozati összefüggések figyelhetők meg.

VIII. A POLGÁRŐR INTÉZKEDÉSEK

8.1. Az intézkedés fogalma

A polgárőrség bűnmegelőzési szolgálatában **intézkedés alatt értjük azokat a beavatkozási jogokat, illetve kötelezettségeket, amelyek - törvény előírásai alapján - az állampolgárt megilletik, illetve terhelik a biztonságot fenyegető veszélyhelyzetek megelőzése, elhárítása, továbbá a következmények enyhítése érdekében.**

A fenti fogalomból kiindulva az alábbiakat kell figyelembe venni:

1. Az állampolgár részére a beavatkozásra **csak törvény adhat felhatalmazást**, s ugyancsak törvény írhat elő beavatkozási kötelezettséget a számára.
2. A polgárőr - a korábbiakban kifejtett kivételekkel: közfeladatot ellátó személy, gázspray, jelzőőri feladatok stb. - ugyanazokkal a jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik, mint bármelyik állampolgár. A bűnmegelőzési feladatok ellátása keretében **a polgárőrségnek**

nincsenek hatósági jellegű jogosítványai. A polgárőri beavatkozás, mint állampolgári fellépés eredményességét ugyanakkor jelentős mértékben növeli, hogy a polgárőr:

- a) képzett és felkészült, pontosan ismeri állampolgári jogait és kötelezettségeit, tisztában van lehetőségeivel és korlátaival,
 - b) szolgálatban és szolgálaton kívül készen áll ezen intézkedések megtételére, tudja mikor, mit és hogyan tehet,
 - c) megfelelő háttérrel rendelkezik: a saját szervezete és az együttműködő partnerek támogatását, szükség esetén segítségét élvez.
3. A **fellépés** (beavatkozás) *joga* azt jelenti, hogy adott helyzetben az állampolgárnak felhatalmazása van a törvény által meghatározott keretek között a szükséges intézkedések megtételére. Maga jogosult eldönteni, képes-e az adott körülmények alapján az eredményes beavatkozásra, vállalja-e a beavatkozás kockázatát. Amennyiben úgy dönt, hogy ehhez a megfelelő feltételek nem állnak rendelkezésre (pl. nincs kellő erőfölényben, nincs tanú a bizonyításhoz, pontosan nem tudja minősíteni az adott cselekményt) jogosult a beavatkozástól elállni, s emiatt semmilyen joghátrány nem érheti.
4. A személy- vagy vagyonbiztonságot fenyegető veszélyhelyzet megelőzése, elhárítása érdekében törvény az állampolgárt **beavatkozásra kötelezheti**. Ennek alapján az állampolgár köteles megtenni minden tőle elvárható a veszélyhelyzet csökkentése, a veszélyben lévők mentése érdekében, s közreműködni a következmények elhárításában. Aki ezt a kötelességét elmulasztja, vagy e kötelezettsége teljesítésére vonatkozó felhívásnak nem tesz eleget, azt a törvény büntetni rendeli.

8.2. Az intézkedési jogok

8.2.1 A szabálysértés és a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személlyel szembeni intézkedések

A Pötv. 4. § alapján a polgárőr tevékenysége során jogosult a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, illetve a bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt visszatartani.

A polgárőr köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul a büntetőeljárásról szóló törvény szerint eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni.

A Pötv. idézett rendelkezéseiből következően a polgárőr intézkedési jogosultságai a szabálysértés és a bűncselekmény elkövetésén tettenért személy esetében a következők:

- a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt a cselekmény abbahagyására **felszólítani**,
- a szabálysértés és a bűncselekmény cselekmény folytatását **megakadályozni**,
- a bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt **visszatartani (elfogni)**.

A fenti három jogosultság közül, azok súlya szerinti minősítése miatt az elfogás jogintézménye érdemel bővebb kifejtést. Az elfogás jogintézményét a Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) szabályozza. A Be. 123. § (3) bekezdés alapján a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt **bárki elfoghatja**, köteles azonban őt a nyomozó hatóságnak haladéktalanul átadni; ha erre nincs módja, a nyomozó hatóságot értesíteni. A gyakorlatban ugyanis számos esetben előfordul, hogy az elkövetőt az elkövetés helyszínén, vagy annak közelében valaki - nem a nyomozó hatóság tagja - elfogja.

Az elfogás jogi feltételei:

- a) az elkövetési magatartás bűncselekményt valósít meg,
- b) az elfogott személy maga a bűncselekmény elkövetője,
- c) az elkövetőt a bűncselekmény elkövetése során tetten érték,

d) az elfogottat a hatóság részére haladéktalanul átadják.

Tettenérésnek⁵ nemcsak az az eset minősül, amikor az elkövető a bűncselekményt szemtanú jelenlétében hajtja végre, aki elfogja, hanem az is, amikor az elkövetőt akár a cselekmény szemtanúja, vagy az ő felhívására, vagy egyéb okból - például a riasztó működését észlelve - más személy üldözés során fogja el. E törvényhely miniszteri indokolása felhívja a figyelmet arra, hogy a motorizáció, a technikai haladás folytán tágul az üldözés közben elfogottak, ennél fogva így a tettenérés térbeli és időbeli köre.

Nem minősül tettenérésnek, így jogellenes az elfogás például akkor, ha a helyszínen felismerjük a bűnelkövetőt, majd később a lakásáról, vagy szórakozóhelyről erőszakkal elvisszük és így akarjuk a hatóság részére átadni.

A Be. 127. § (3) bekezdése lehetőséget biztosít az elfogó személynek arra, hogy az elkövetőt visszatartsa a hatóság kéréséig. Az elfogó személy ilyen esetben haladéktalanul köteles a tetten ért személyt a rendőrségnek átadni, amennyiben pedig erre nincs módja, úgy köteles értesíteni. A törvény ezen rendelkezése ilyen esetben a jogellenességet kizárja, így nincs helye az elfogóval szemben a személyi szabadság megsértésének a megállapítására (BH 1990. 326).

A visszatartás az eltávozás megakadályozása akár a szükséges mértékű fizikai erővel (megfogással, lefogással). A fizikai erő alkalmazása ugyanakkor nem járhat bántalmazással, nem okozhat sérülést vagy dologi kárt.

Az elkövetőt nem lehet a helyszínről elvinni, a nyomozó hatóság értesítése előtt még rövidebb vagy hosszabb ideig fogva tartani, kihallgatni, stb. Szigorúan tilos a bekövetkezett jogsérelem miatt az elfogott személyt bántalmazni, vagy bármi más módon rajta elégtételt venni (lásd: önbíráskodás, Btk. 273. §).

8.2.2. Saját, illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítása

Az intézkedés végrehajtásának alapvető feltétele a *jogos védelmi helyzet* kialakulása. A jogos védelemről a Büntető Törvénykönyv 29. §-a az alábbiak szerint rendelkezik: „29. § (1) *Nem büntethető, akinek a cselekménye a saját illetőleg a mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.*

⁵ A magyar értelmező szótár a tettenérés fogalmán azt érti, ha a tettes vagy tettesek a cselekmény elkövetése közben lelepleződnek. A 2003. június 30. napjáig hatályos 1973. évi I. tv. (rég. Be.) alapján a tettenérés akkor volt aggálytalanul megállapítható, ha a terhelt a bűncselekmény törvényi tényállását szemtanú jelenlétében valósította meg. Tettenérésnek tekintette azt az esetet is, amikor az elkövetőt üldözés során, illetőleg a helyszínről való távozás közben fogták el. Az 1998. évi XIX. tv. szerint nem csak az tekinthető tettenérésnek, ha az elkövető a bűncselekményt szemtanú jelenlétében hajtja végre, és az a helyszínen elfogja, hanem az is, ha az elkövetőt akár a cselekmény szemtanúja, vagy az ő felhívására vagy egyéb okból - pl. a riasztó működését észlelve - más személy üldözés során elfogja. A személy-és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. CXXXIII. tv. tettenérésnek minősíti a jogsértő cselekmény elkövetésének közvetlen észlelését, ideértve a jogsértésnek elektronikus megfigyelőrendszer (térfigyelés) útján történő, az eseménnyel egyidejű észlelését is. A tettenérés fogalma a technika fejlődésével a társadalmi elvárásoknak megfelelően változott és nyert egyre szélesebb körű értelmet. Ezt a fejlődési irányt támasztja alá a Legfelsőbb Bíróság döntéseiben megfigyelhető, a tettenérés fogalmának egyre szélesebb értelmezése. Már a BH. 1983. 227. számú döntésében is úgy fogalmazott a Legfelsőbb Bíróság, hogy az ítélezési gyakorlat a tettenérés fogalmát a nyelvtani fogalmánál tágabban értelmezi és nemcsak az elkövetőnek a cselekmény véghezvitele közben történt leleplezését jelenti, hanem azt is, ha a helyszínről távozó tettest nyomon követik, és megszakítás nélkül üldözik. A Debreceni Munkaügyi Bíróság 2.M. 960/2005/20. számú ítéletében megállapította, hogy a bűncselekmény elkövetését rögzítő hangfelvétellel a tettenérés jogszabályi feltétele teljesült. Bíró Gyula: Kriminálisztika. Debreceni Egyetem ÁJK, Lícium-ART Könyvkiadó, 2007. 178. o.

(2) *Nem büntethető az sem, aki az elhárítás szükséges mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból túllépi.*

(3) *A megtámadott nem köteles kitérni a jogtalan támadás elől.*⁶

A jogos védelem **egyik kritériuma a jogtalan támadás**, vagyis a támadásnak valamely bűncselekmény törvényi tényállását kell kimerítenie. Ez csak aktív, jogtalan emberi magatartással valósítható meg, amely irányulhat közérdek, személyek és javak ellen. *A támadásnak megkezdettnek, folyamatban lévőnek („intézettnek”) kell lennie, vagy közvetlenül kell fenyegetnie* (bekövetkezésétől nyomban tartani lehet). A támadás jogtalansága objektív ismérv, így a gyermek, a beszámíthatatlan, a gondatlanul vagy vétlenül eljáró személy támadása is lehet jogtalan. A támadás jogtalanságát nem zárja ki egymagában az, ha valaki azzal az előzetes céllal provokálja ki a támadást, hogy a védekezés ürügyén a támadóval leszámoljon. A *kölcsönös és egyidejű támadás* (a kölcsönös verekedés) esetén mindegyik fél jogtalan támadó, s jogos védelmi helyzetbe csak az a harmadik személy jut, aki nem egyoldalúan, hanem szétválasztási célból avatkozik be. Nincs viszont jogos védelmi helyzetben az, aki tévesen feltételezi azt, hogy meg akarják támadni. Nem áll fenn tehát a jogos védelmi helyzet például akkor, ha a közérdeket, a személyeket és a javakat nem éri közvetlen fenyegetés, vagy a támadó a megelőző fenyegető magatartással felhagy és közvetlen támadást nem intéz, vagy a helyszínről távozik.

A jogos védelem **második kritériuma az elhárító cselekmény szükségessége és arányossága**.

A szükségesség mindenekelőtt azt jelenti, hogy *a támadás csak tényállásszerű cselekménnyel hárítható el*. A támadás legyőzéséhez alkalmazott cselekmény (eszköz) szükségességét a támadás minősége, mérve, intenzitása és az adott helyzet mérlegelése alapján kell elbírálni. Az arányosság azt jelenti, hogy *a sérelem, amelyet az elhárító cselekmény okoz, ne legyen aránytalanul nagyobb, mint amelyet a jogtalan támadás okozott volna*. A jogos védelem túllépése következik be akkor is, ha kirívó aránytalanság van a támadás és a védelem intenzitása, eszköze valamint a támadással célba vett és az elhárítással okozott sérelem között. Ha a védekező súlyosabb sérelmet okoz, mint ami szükséges és elég lett volna a támadás elhárításához, és a többlet sérelem nyilvánvalóan aránytalan, a védekező a túllépésért felel. *A jogos védelmi helyzet addig tart, ameddig a támadás*. Megszűnik, ha a támadást végleges jelleggel visszaverték, vagy ha kétséget kizáróan kitűnik, hogy a támadó a további támadással felhagy. Nem szűnik meg viszont, ha a támadás megismétlődése közvetlenül fenyeget. Időbeli túllépésről (praetextus) akkor beszélünk, ha a védelmi cselekményt túl korán fejtik ki, vagy az elhárító cselekmény a támadás befejezése után vagy az elhárításához szükséges időn túl is egyhuzamban tart.

Az ijedtség vagy a menthető felindulás foka különböző lehet, így ennek a felismerő képességre gyakorolt hatása is eltérő. Kizárt a büntethetősége annak, aki a jogos védelem határát azért lépi túl, mert az elhárítás szükséges mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni. Ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt csupán korlátozza az elhárítás mértékének a felismerésében, az elkövető büntetését korlátlanul enyhíteni lehet. Az ijedtség vagy menthető felindulás mellékének és a vádlottra gyakorolt hatásának megállapítása a jogos védelem körében nem orvosi, hanem jogi szakkérdés.

8.2.3. A megelőző jogos védelem

A Btk. 2009. évi módosítása vezette be a megelőző jogos védelem intézményét. A jogalkotó az új szabályozással a büntetőjogi generális prevenciók cél hatékonyabb megvalósulását kívánja elérni. A Btk. 29/A. § szerint nem büntethető, aki a saját, illetőleg a mások személye vagy javai elleni jogtalan támadás megelőzéséhez szükséges védelmi eszközt alkalmaz, ha az az élet kioltására nem alkalmas, és annak folytán a jogtalan támadó szenved sérelmet, továbbá ha a

⁶ 2009. évi LXXX. tv. a Btk. módosításáról a Btk. 29. § (2)-(3) bekezdése helyébe a fenti rendelkezéseket léptette életbe.

védekező a sérelem elkerülése érdekében mindent megtett, ami tőle az adott helyzetben elvárható volt. A jogalkotó egyértelművé teszi, hogy a megtámadottnak - jogos védelmi helyzetben lévőknek - nem kell kivárnia azt, hogy a támadás teljesen kifejlődjék, és egyértelműen világossá váljék, hogy mire irányul a támadó szándéka. Már a jelenlegi ítélkezési gyakorlat a korábbinál szélesebb körben fogadta el a jogos védelmi cselekmény szükségességét és szűkebb körben helyezkedett a túllépés megállapítására. A bíróság tehát nem a jogtalanság talaján álló támadó, hanem a megtámadott szempontjait értékelte elsődlegesen, mert a támadónak kell a kockázatot viselnie. A korábbi bírói gyakorlat alapján került sor arra, hogy beemelték hatályos büntetőjogunkba, hogy a megtámadott a jogtalan támadás megelőzéséhez szükséges védelmi eszközt alkalmazzon. Az, hogy ez az új szabályozás egybeesik a polgárőrök gázspray-viselésének - illetőleg jogos védelmi helyzetben használatának - engedélyezésével, a polgárőri feladatok teljesítésének kiteljesedését is jelzi.

A védelmi eszköz használata tehát a következő három feltétel együttes megléte esetén megengedett:

- a jogtalan támadás megelőzéséhez szükséges védelmi eszköz nem lehet alkalmas az élet kioltására;
- annak folytán csak a jogtalan támadó szenvedhet sérelmet,
- az eszközt alkalmazó személy az adott helyzetben a sérelem elkerülése érdekében mindent megtett, ami tőle elvárható volt.

A törvény ésszerű korlátokat állít a lehetséges védelmi eszközök alkalmazása útjába a szélsőséges esetek elkerülése érdekében. Az élet kioltására alkalmas védelmi eszköz használata (így például szűrő, vágó fegyver, löfegyver automatikus működésbe hozatala, vagy nagy erősségű, illetőleg magas feszültségű áram alkalmazása) nem eredményezhet büntetlenséget.

Az élet kioltására alkalmas eszköz fogalma nem ismeretlen a magyar büntetőjogban, a Btk. 137. § 4. pont b) alpontjában szereplő, „felfegyverkezve” fogalom is használja azt.

8.2.4. Beavatkozás végszükség helyzetben

A végszükség törvényi tényállása a Büntető Törvénykönyv 30. §-a alapján a következő:

„30. § (1) Nem büntethető, aki a saját, illetőleg a mások személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelmében így jár el, feltéve, hogy a veszély előidézése nem róható a terhére és a cselekmények kisebb sérelmet okoz, mint amelynek elhárítására törekedett.

(2) Nem büntethető az sem, aki azért okoz akkora vagy nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni a sérelem nagyságát.

(3) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt korlátozza a sérelem nagyságának felismerésében.

(4) Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély vállalása hivatásánál fogva kötelessége. ”

A végszükség helyzet legfontosabb jellemzői, hogy:

- a) a veszély csak „tényleges” lehet,
- b) a veszélyhelyzetnek pedig „közvetlennek” kell lennie,
- c) a veszély másként el nem hárítható lehet és
- d) az elhárító személynek vétlennek kell lennie.

A végszükség rendszerint természeti katasztrófák, tűzvész, árvíz, közveszély kialakulása esetén fordul elő, de végszükség helyzetet idézhet elő egy megvadult állat (pl. kutya, bika) támadása is. A végszükség helyzetet emberi magatartás is okozhat, de ez az emberi magatartás nem minősül jogtalan támadásnak.

A végszükségben lévő személy magát vagy másokat menti a veszélyhelyzetből oly módon, hogy a mentést más körülmények között bűncselekményként, tehát valamilyen jog védte érték elleni támadásként kellene értékelni és elbírálni (pl. ajtó, ablak betörése, jármű megrongálása, anyag, eszköz felhasználása, stb.).

A végszükségben írt veszélyhelyzet közvetlen és másként el nem hárítható. További feltétele a végszükség megállapításának, hogy a veszélyhelyzet előidézése nem róható az elkövető terhére (pl. nem ő a „gyújtogató”). A vészhelyzet előidézésében felelős személy nem mentesülhet a károkozással elkövetett bűncselekmény következményei alól. Az arányosság, eltérően a jogos védelemben írt szabályozástól, csak akkor állapítható meg, ha az elhárító cselekmény kisebb sérelmet okozott, mint amilyen bekövetkezésével a veszély fenyegetett. A jogos védelmi helyzethez hasonlóan, az ijedség illetve a menthető felindulás itt is büntethetőséget kizáró vagy korlátozó tényező lehet.

A végszükség nem állapítható meg annak javára, akinek hivatásánál fogva (pl. mint tűzoltó) kötelessége volt a veszély elhárítása.

8.2.5. Birtokvédelem, jogos önhatalommal

A birtokvédelem fogalmát a Polgári Törvénykönyv határozza meg az alábbiak szerint:

188. § (1) Ha a birtokost birtokától jogalap nélkül megfosztják, vagy birtoklásában zavarják (tilos önhatalom), birtokvédelem illeti meg.

190. § (1) A birtokos a birtoka ellen irányuló támadást - a birtok megvédéséhez szükséges mértékben - önhatalommal is elháríthatja.

(2) Az elveszett birtok visszaszerzése érdekében önhatalmúlag csak akkor lehet fellépni, ha más birtokvédelmi eszközök igénybevételével járó idővesztés a birtokvédelmet megghiúsítaná.

A birtokvédelem fajtái:

- a jogos önhatalmat,
- a hatósági úton, illetve
- a bíróság útján érvényesített birtokvédelmi eljárást.

A hatósági úton és a bíróság útján érvényesített birtokvédelmi eljárást már az előző fejezetben tárgyaltuk, így most a polgárőr intézkedések szempontjából a jogos önhatalom szabályai kerülnek áttekintésre. A tulajdonos a birtokvédelem szabályai szerint **önhatalommal** is kizárhat, vagy elháríthat minden olyan jogellenes beavatkozást vagy behatást, amely tulajdonjogának gyakorlását akadályozza, korlátozza, vagy lehetetlenné teszi. A tulajdonos követelheti a jogellenes beavatkozás vagy behatás megszüntetését, ha pedig a dolog a birtokából kikerült, követelheti a visszaadását.

Önhatalommal nemcsak a tulajdonos élhet, hanem mindazok, akik más jogcímen ugyan, de jogosan tartják a dolgot birtokban.

A jogos önhatalom keretében a birtokos:

- mindenkitől követelheti, hogy tartózkodjék birtoklásának önhatalmú megzavarásától,
- a birtoka ellen irányuló közvetlen jogtalan támadást - a birtok megvédéséhez szükséges mértékben - elháríthatja,
- az elveszett birtokot önségéllyel visszaszerezheti, ha más eszköz igénybevételével járó idővesztés a birtokvédelmet megghiúsítaná.

Az **önhatalom** sokféle, arra alkalmas tevékenységet jelenthet, megvalósítható:

- saját testi erővel,
- maga által használt eszközökkel,
- mechanikai, elektronikai eszközökkel,
- házőrző vagy őrkutya alkalmazásával,
- más személy megbízásával.

Az önhatalmú jogérvényesítés szabályaira figyelemmel a majdani tulajdon- vagy birtoksérelem megakadályozása érdekében számtalan óvintézkedés hozható. A tulajdonos, a birtokos valamint az általuk megbízott személy a használatában lévő helyiséget (ingatlant) kerítéssel, ráccsal, zárszerkezettel, riasztóberendezéssel védheti, személyllyel vagy éppen kutyával őriztetheti. A nem kívánatos jelenségek elkerülése érdekében szabályokat vezethet be a belépésre, bent tartózkodásra, a kívánatos magatartásra. A tulajdonjog sértetlenségéhez fűződő társadalmi és egyéni érdek elismerése sem vezethet drasztikus óvintézkedésekhez, ami más testi sérüléséhez, netán halálához vezethet (pl. áram vezetése kerítésbe, kilincsbe). Az ilyen veszélyeztetés már bűncselekmény, így határt szab az óvintézkedéseknek.

(A megelőző jogos védelem lényegét a korábbiakban ismertettük.)

Maga a tevőleges önhatalom csak a birtok megvédéséhez szükséges mértékben gyakorolható. Egyrészt a birtokos cselekménye csak addig terjedhet, ameddig az a tényleges birtok megvédését célozza. Magatartása nem alakulhat át megtorlássá, mert ebben az esetben már ő is jogellenes cselekményt, adott esetben birtokháborítást követ el. Másrészt a birtokos a birtoka megvédése érdekében nem okozhat a birtoksértőnek aránytalanul nagyobb kárt (hátrányt), mint amilyen őt a birtokháborítás következtében érte.

Az elveszett birtok önhatalmúlag visszaszerezni csak akkor lehet, ha az - egyéb törvényes (hatósági, igazságszolgáltatási) eszközök igénybevételevel járó - idővesztés a birtokvédelmet megghiúsítaná. A visszaszerzés érdekében való önhatalmú, erőszakos fellépés egyébiránt tilos. Megengedettnek az olyan eseteket tekinthetjük, amikor némi üldözés árán a támadó elfogása, az ellopott dolognak a tolvajtól való visszavétele kézenfekvő megoldás. Nem kell bírósági eljárásra várni, ha a helyszínen azonnal megtehető intézkedés nyilvánvaló és indokolt. Az már önbíráskodás büntette, ha a sértett vagy megbízottja az elkövető lakcímét kinyomozza, odamegy, és erőszak vagy fenyegetés alkalmazásával visszaveszi tulajdonát.

8.2.6. Igazoltatás kezdeményezése

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 24. § (4) bekezdése szerint a rendőrt a jogainak érvényesítése végett **bárki felkérheti** más személy igazoltatására. Ha az igazoltatást kérő valószínűsíti, hogy az igazoltatáshoz jogos érdeke fűződik, és a személyazonosságát igazolja, a rendőr a kérést teljesíti. Az igazoltatott adatait a rendőrkapitányság adja ki az igazoltatást kérőnek, ha az adatokhoz fűződő jogosultságát hitelt érdemlően igazolja.

A rendőr helyszínre hívásával tehát igazoltatás csak akkor kezdeményezhető, illetve az igazoltatásra vonatkozó kérésnek a rendőr csak akkor tesz eleget, ha:

- a) az igazoltatást kérőnek jogos érdeke (pl. kártérítési igény) fűződik ahhoz, hogy megismerhetők legyenek más személy személyazonosító adatai,
- b) a rendőrhatalóság előtt hitelt érdemlően (pl. okirattal, tanúval) tudja igazolni az adatokhoz fűződő jogosultságát.

Ha az igazoltatást kérő az igazoltatást követő 8 napon belül az adatok kiadását nem kéri, vagy a jogosultságát nem igazolja, a rendőrség az igazoltatott felvett adatait megsemmisíti. Az adatok kiadásáról az igazoltatott személyt a rendőrség írásban értesíti. Az értesítésben közli az igazoltatást kérő igényének indokait. Ha az igazoltatott kéri, az igazoltatást kérő személyazonosító adatait az igazoltatottal ugyancsak közli. A kiadott adatokat az igazolt jogosultságtól eltérő célból és módon nem lehet felhasználni.

8.2.7. Feljelentés bűncselekmény vagy szabálysértés miatt

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 171. § (1) bekezdése értelmében bűncselekmény miatt **bárki tehet feljelentést**.

A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 82. § (1) bekezdése szerint szabálysértési eljárás feljelentés, illetőleg a szabálysértési hatóság részéről eljáró személy észlelése vagy tudomása alapján indulhat meg. **A feljelentést** - ha jogszabály másképp nem rendelkezik - szóban vagy írásban **bármely személy vagy szerv megteheti**. A szóban tett feljelentést jegyzőkönyvbe kell foglalni.

8.3. A polgárőr legújabb jogosultságai

A polgárőrök iskolák közelében a kijelölt gyalogos-átkelőhelyeknél, illetve esetenként közlekedési baleset helyszínén, rendőri felkérésre, a közlekedés rendjéről szóló jogszabályoknak megfelelően korábban is jelzőőrként közreműködtek a balesetek megelőzésében és a közlekedés biztonságának elősegítésében. E tevékenység ellátását a mindennapok közlekedési eseményei igazolják, ezért vált szükségessé a polgárőrök e jogosultságának megerősítése és annak törvényben való szerepeltetése.

8.3.1. A polgárőr jelzőőri tevékenysége

Jelzőőr: az a személy, aki az úton előzetes felhatalmazás alapján jogosult ideiglenes jelleggel forgalmat irányítani.

8.3.1.1 Jögalap

- A közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. törvény 39. § alapján a Polgárőrségről szóló törvény (Pötv.) 4/A. §-a ad felhatalmazást a polgárőrség számára a jelzőőri feladatok ellátására, mint korlátozott forgalomirányítási jogosultságra.

- A várhatóan 2009 decemberében elfogadásra kerülő legújabb KRESZ-módosítás 3. §-ában az alábbiak szerepelnek: KRESZ 7. §⁷ és az azt megelőző alcím helyébe a következő rendelkezés lép: „7. § A jelzőőr vagy a **polgárőr** jelzőtárcsával vagy - feltartott, vagy vasúti átjárónál az úttesten állványra helyezett - piros fényű lámpával adott jelzésére meg kell állni.”

8.3.1.2 A polgárőr jelzőőri jogosultsága

A polgárőr jelzőőri jogosultsága fennáll:

1. közúti közlekedési baleset helyszínén;
2. óvodák és általános iskolák közvetlen közelében.

ad 1) Közúti közlekedési baleset helyszínén

A polgárőr a közúti közlekedési baleset helyszínén a közlekedés zavartalanságának biztosítása érdekében jogosult jelzőőri feladatok ellátására. A rendőri intézkedést igénylő baleset helyszínén a polgárőr a rendőrség megérkezéséig önállóan, azt követően a rendőrség felkérésére és utasításainak megfelelően folytathatja a jelzőőri tevékenységét. A jelzőőr a tevékenységét legalább 10 méterrel a közúti közlekedési baleset helyszíne előtt látja el.

A polgárőr a rendőri intézkedést igénylő baleset helyszínére érkezését követően haladéktalanul értesíti a rendőrséget. Az értesítés kiterjed a baleset jellegére, a sérültek számára, valamint arra, hogy a polgárőr megítélése szerint milyen veszélyhelyzet állt elő.

⁷ 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól - KRESZ 7. § A jelzőőr jelzőtárcsával vagy - feltartott, illetőleg vasúti átjárónál az úttesten állványra helyezett - piros fényű lámpával adott jelzésére meg kell állni.

ad 2) Óvodák és általános iskolák közvetlen közelében

A polgárőr - a polgárőrség és az óvoda, valamint az általános iskola fenntartójával kötött együttműködési megállapodás alapján - jogosult a gyermekek úttesten történő biztonságos átkelésének elősegítése érdekében az óvodák és általános iskolák közvetlen közelében jelzőőri feladatokat ellátni.

8.3.1.3 A jelzőőri feladatok végrehajtásának közös szabályai

Mind a baleset helyszínén, mind az óvodák és iskolák közvetlen közelében történő jelzőőri tevékenységre vonatkoznak a következő szabályok:

- a) A jelzőőr nappal jelzőtárcsával, éjszaka és korlátozott látási viszonyok esetén piros fényt adó lámpával irányítja a forgalmat.
- b) Munkáját egyértelműen látható, illetőleg hallható jelzésekkel köteles összehangolni.
- c) A forgalomirányító pontot úgy kell kiválasztani, hogy a jelzőőr személyes biztonsága mindvégig fennálljon, továbbá a jelzőőr az irányító pontról az útvonal forgalmát át tudja tekinteni, valamint a jelzőőrnek és jelzéseinek a megállási látótávolságból folyamatosan láthatóknak kell lenniük.
- d) Ha a közúti közlekedési baleset helyszínén a forgalmat jelzőőr irányítja, „Egyéb veszély” jelzőtáblát - jelzőőrrre utaló kiegészítő táblával - kell elhelyezni:
 - lakott területen kívül minden esetben,
 - lakott területen, ha a jelzőőr és jelzése 50 méterről folyamatosan és egyértelműen nem látható.
- e) A jelzőőri feladatokat ellátó polgárőr e tevékenysége során **megkülönböztető mellényt** köteles viselni, amely jól látható **Polgárőrség felirattal** van ellátva.

8.3.1.4 A közúti járművek megállításának módszertana

A polgárőr feladatainak ellátása során, mások jogainak védelme mellett, óvja saját életét, testi épségét és személyes szabadságát. Az általános prevenciót (megelőzést) az szolgálja a legjobban, ha a polgárőr magatartását, viselkedését helyesen választja meg. Ehhez elengedhetetlenül szükséges, hogy ismerje és helyesen alkalmazza a megállítás szabályait, amelyek az adott helyzetben a legcélravezetőbbek.

Egyedül a polgárőr járművet - jelzőőri teendők ellátása során – csak akkor állítson meg, ha végrehajtásának biztonságos feltételei az adott körülmények között adottak. (Ezt a szabályt főszabályként kell érteni, annak ellenére, hogy sajnos az életben igen gyakran előfordul, hogy nincsenek meg a szükséges feltételek a megállásra.)

Egy polgárőr által végrehajtott megállítás szabályai:

- elfoglalt pozíció a szélső forgalmi sáv járda, útpadka felőli része;
- megfelelő távolságról történő jelzésadás, a megállásra való felkészülés és végrehajtás érdekében;
- a jelzőőr a köralakú, fehér szegélyű, piros színű jelzőtárcsát nyújtott karral, függőlegesen tartsa a magasba;
- a megállási szándék figyelemmel kísérése és amennyiben nem észlelhető a megállás szándéka, úgy felkészülés a jármű előli kitérésre, a forgalommal nem érintett járda (útpadka, árok stb.) irányába;
- a szabad jelzést a kinyújtott karral tartott jelzőtárcsa jelzi a karral párhuzamosan érkező forgalom résztvevői számára;
- a gyorsító jelzést a jelzőőr a jelzőtárcsát tartó karjának vízszintesen történő kinyújtásával, majd maga előtt történő ismételt behajlításával jelzi;
- a lassító jelzés a vállmagasságban tartott jelzőtárcsa le- és felfelé történő mozdításával történik.

Járőrpár által végrehajtott megállítási szabályai:

- a jelzőőri jelzést adó polgárőr (megállító polgárőr: a járőrvezető) által elfoglalt pozíció a szélső forgalmi sáv járda, útpadka felőli része;
- megfelelő távolságra történő jelzésadás, a megállásra való felkészülés és annak biztonságos végrehajtása érdekében;
- a megállító a jelzőőr a köralakú, fehér szegélyű, piros színű jelzőtárcsát nyújtott karral, függőlegesen tartsa a magasba;
- a biztosító polgárőr (járőrtárs) által elfoglalt pozíció a járda (útpadka stb.) azon része, ahol ha szükséges, segítséget tud adni a jármű vezetőjének;
- a járőrtárs a megálló jármű ablakain át figyelemmel kíséri a járműben tartózkodókat és jelzi a járőrvezető részére, hogy minden rendben van-e.

8.3.1.5 A jelzőőr és az irányító elhatárolása

A **jelzőőrt** el kell határolni az **irányító** (más néven: közreműködő, segítő) személytől. A jelzőőr utasítást adhat a közlekedés valamennyi résztvevője számára és teljes mértékben (jogilag, anyagilag, erkölcsileg) felel az általa adott jelzésekért. Az irányító személy⁸ nem adhat utasítást, de nem is felel semmiért. Ennek alapján a jelzőőrnek a jelzéseit szabályosan, időben, jól láthatóan kell adnia, és akkor a közlekedés valamennyi résztvevője a jelzőőr jelzéseinek (utasításainak) köteles eleget tenni.

8.3.1.6 Rendkívüli események

Amennyiben a jármű vezetője a polgárőr (jelzőőr) jelzésére nem áll meg, ebből büntetőeljárás vagy szabálysértési eljárás indítására kerülhet sor. Mobiltelefonon vagy hasábrádióan azonnal jelenteni kell az illetékes rendőrkapitányság ügyeletére, s ezt követően a rendőrségnek kötelessége megtenni a továbbiakban szükséges intézkedéseket. Az ügyeletnek jelenteni kell, hogy mikor, hol történt; a gépkocsi rendszámát, típusát; abban hányan ültek; milyen irányból érkezett és milyen irányba ment tovább, a tanúkat vissza kell tartani, de ha sürgősen távozniuk kell a helyszínről, legfontosabb adataikat (név, lakcím, elérhetőség) rögzíteni kell. A nyomozás a Rendőrség feladata.

Az ügyből származható eljárások

1. amennyiben az elhajtó gépkocsi szándékosan veszélyeztette a polgárőr életét, testi épségét: Btk. 166. § Emberölés (befejezett stádium vagy kísérlete);
2. Ha a polgárőrnek el kellett lépnie (előfordult, hogy ugrania kellett), megvalósul a Btk. 186. § (1) bek. Közúti veszélyeztetés büntette és ezzel halmazatban a Btk. 230. § - figyelemmel a Btk. 229. §-ra;
3. A korábban említett feltételek együttes fennállása esetén a Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak.
4. A fentiekben túl még előfordul a Btk. 188. § Járművezetés ittas vagy bódult állapotban, vagy például vagyron elleni bűncselekmény stb.

Miért nem állnak meg a járművezetők: leggyakrabban ittasság miatt; de előfordulhat, hogy éppen akkor jön a betöréses lopás vagy rablás helyszínéről stb. és mindenáron a lehető leggyorsabban távozni akar a helyszínről.

⁸ A KRESZ-ben két helyen szerepel az irányító személy igénybevétele lehetőség: KRESZ 31. § (4) bek.: Ha a jármű méretei vagy egyéb ok miatt az (1)-(2) bekezdés rendelkezéseit megtartani nem lehet, a bekanyarodást fokozott óvatossággal - szükség esetén erre alkalmas irányító személy igénybevétele - és úgy kell végrehajtani, hogy a bekanyarodó jármű a többi járművet ne veszélyeztesse, , valamint 33. § (3) bek.: Ha a személy- és vagyonbiztonság megkívánja, a hátramenethez a járművezetőnek gondoskodnia kell arra alkalmas irányító személy közreműködéséről. Az irányító személynek úgy kell elhelyezkednie, hogy folyamatosan lássa a jármű mögötti területet és a jármű vezetőjével is kapcsolata legyen.

8.3.2 A polgárőr gázspray⁹-használati jogosultsága

8.3.2.1 Jogalap

A Pötv.-t módosító 2009. évi LXXXIV. törvény 37. § (1) bekezdése iktatta be ezt a jogintézményt. Az hatályos szabályozás szerint:

„A polgárőr tevékenysége során - a gázspray kivételével - nem tarthat magánál közbiztonságra különösen veszélyes eszközt, továbbá nem viselhet lőfegyvert.” (Tehát a polgárőr szolgálatának teljesítése során - a feltételek megléte esetén - csak gázspray-t tarthat magánál, más, a közbiztonságra veszélyes eszközt nem!)

8.3.2.2 A gázspray viselésének indokai

A polgárőrségről szóló törvény alapján eddig a polgárőr nem tarthatott magánál tevékenysége során közbiztonságra különösen veszélyes eszközt, és nem viselhetett lőfegyvert. Az éjszakai járőrözéseik során különösen vidéken, városi külterületeken, tanyákon a polgárőröket gyakran érték és a jövőben is érhetik fenyegetések és támadások. Testi épségük megóvása érdekében biztosítani kell, hogy a polgárőrök feladataik jogszerű teljesítése során jogos védelmi helyzetben alkalmazható eszközökkel hatékonyan megvédhessék magukat.

8.3.2.3 A gázspray-használat szabályai

A gázspray használatának vannak általános és különös szabályai. Általános szabályok alatt azokat a szabályokat értjük, amelyek az alkotmányosság, az emberiség és a demokratizmus elveinek, követelményeinek érvényre juttatását szolgálják. A gázspray használatának különös szabályai azok a szabályok, amelyek a különböző konkrét jogszabályokból vezethetők le.

A gázspray alkalmazásának elvei, általános szabályai

- Jogszerűség;
- Szakszerűség;
- Szükségesség;
- Arányosság, fokozatosság.

A **jogszerűség** azért fontos követelmény, mert a gázspray alkalmazása az érintett személy valamely alapjoga érvényesülésének korlátozásával jár, így különösen az egészséghez, a testi épséghez, valamint a személyes szabadsághoz és mozgásszabadsághoz fűződő jogok sérelmével járhat. Általános jogelv, hogy az említett alapjogok a legmagasabb jogszabálynak minősülő törvények rendelkezései szerint korlátozhatók. A polgárőr által alkalmazható gázspray használatát a Pötv. szabályozza. E szabályokat a gázspray alkalmazásának különös szabályai alcím alatt részletezzük.

A **szakszerűség** követelményének akkor felel meg a gázspray használata, ha az alkalmazás végrehajtásának minden mozzanata szakmailag megalapozott és a vonatkozó elméleti és gyakorlati elvárásoknak megfelel, továbbá minden személyes, anyagi, szociális vagy politikai befolyástól mentesek legyenek. A szakszerűség követelménye ugyanakkor nem csak a beavatkozás mikéntjére, hanem a mértékére is vonatkozik.

A **szükségesség** azt jelenti, hogy a polgárőrnek az adott helyzetben nincs más lehetősége a törvényes cél elérésére, mint a gázspray alkalmazása, vagyis elkerülhetetlenné válik a gázspray használata a jogtalan támadás elhárítása érdekében. Amennyiben más, enyhébb fokozatú megoldás is választható, a polgárőrnek ez utóbbi megoldást kell választania.

Az **arányosság és fokozatosság** elvének betartása akkor valósul meg, ha az alkalmazott eszköz, jelen esetben a gázspray alkalmazása arányban áll a jogtalan támadással, az elkövetett cselekmény súlyával. Így figyelembe kell venni az elkövető fizikai erejét, életkorát, nemét, számát, az esetlegesen általa használt eszközt. Mérlegelni kell azt is, hogy a polgárőr számára

⁹ A rendőrségnél rendszeresített gázspray ottani hivatalos megnevezése: könnygázsóró palack.

rendelkezésre álló intézkedési fajták közül melyiket alkalmazza az adott helyzetben.

A gázspray alkalmazásának különös szabályai

- Polgárőr egyesület gázspray-t csak nagykorú polgárőr részére adhat át használatra. Az átvevő polgárőr felelős az eszköz biztonságos tárolásáért, megóvásáért, jogszerű használatáért. A gázspray-t a polgárőr szolgálaton kívül az illetéktelen hozzáférést kizáró módon, elzárva köteles tartani. Tilos őrizetlenül hagyni vagy a használatára nem jogosult személy őrizetére bízni.
- A polgárőr kizárólag jogos védelmi helyzetben, aktív támadás leküzdésére használhat gázspray-t. A gázspray alkalmazására a saját vagy mások életét, testi épségét közvetlenül veszélyeztető támadás elhárítására miatt, vagy ha a polgárőr úgy ítéli meg, hogy a támadónál mutatkozó jelentős erőfölény miatt a testi erővel történő elhárítás nem vezet eredményre.
- A gázspray használata esetén kerülni kell a sérülés okozását.
- A polgárőr a gázspray használata során megsérült személy részére - amint ez lehetséges - köteles segítséget nyújtani, szükség esetén pedig gondoskodni arról, hogy a sérültet orvos elláthassa.
- Azt a személyt, aki a szolgálatban jogszerű tevékenységet folytató polgárőrrel szemben jogtalan támadást intéz, és ennek elhárítása érdekében gázspray alkalmazására kerül sor, - amennyiben a helyszínen lévő polgárőrök és segítők erőfölénye azt biztonságosan lehetővé teszi - el kell fogni, és a rendőrség helyszínre érkezéséig a helyszínen vissza kell tartani. A gázspray alkalmazásáról a rendőrséget akkor is haladéktalanul értesíteni kell, ha a jogtalan támadás mások személye, javai vagy a közérdek ellen irányult, vagy a támadó személy a helyszínről elmenekült.
- A gázspray nem alkalmazható:
 - intézkedés kikényszerítésére;
 - passzív ellenszegülés megtörésére;
 - megtorlásként;
 - jogtalan támadás megszűnése után.

A gázspray-t a polgárőr kizárólag jogos védelmi helyzetben, saját elhatározása alapján, a saját, illetőleg mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítására használhatja. Gázspray használatára a polgárőr nem utasítható. A polgárőr által használható gázspray típusa megegyezik a rendőrségnél rendszeresített típussal. A rendőrséggel írásba foglalt megállapodás alapján együttműködő polgárőrszervezet gázspray-t - térítés ellenében - a rendőrségtől igényelhet.

8.3.2.4 A gázspray használatának metodikája (módszertana)

A spray használata előtt a polgárőröknek elméleti és gyakorlati képzést kell kapniuk. Egyrészt arról, hogy milyen helyzetben használható jogszerűen, másrészt azért, hogy a gáz ne okozhasson maradandó károsodást vagy sérülést. Meg kell tanulni a szakszerű használatát, azt, hogy mikor, milyen irányba kell tartani ahhoz, hogy csak arra a személyre kerüljön belőle, akinek valóban szánjuk, aki arra okot adott (a jogtalan támadóra).

Először is, tudnunk kell, hogy mit használunk. A gázspray is olyan, mint egy fegyver, amelyet meg kell tanulnunk használni, sőt gyakorolni kell az alkalmazását. Először is tapogassuk, nézegessük kicsit, próbálgassuk a stabil fogását.

A gázspray gyakorlatban történő alkalmazása

- A gázsprayt csak olyan támadás elhárítására alkalmazzuk, amikor a támadó testközelben van, és nincs olyan tényező, amely az eredményes alkalmazását megghiúsítaná. Alapvető feltétel tehát, hogy a gázpermet viszonylag kis távolságról érje a támadó személyt. Nagyobb távolságról (2-3 méter) nem tud kiváltani kellő hatást a nagy szóródás miatt. Erősen ittas, alkoholos vagy kábítószeres befolyásoltság alatt álló személyeknél, vagy

szemüveget viselővel szemben a gázspray alkalmazása csak mérsékelt eredménnyel járhat.

- A gázsprayt éles helyzetben úgy kell megfogni, hogy a kezünkből ne lehessen ütéssel, rúgással kiteszítani, tehát szorosan, marokban tartva, minden ujjunkkal „átkarolva” tartsuk úgy, hogy a hüvelykujjunk közben a gombon van rajta. Így biztosak lehetünk abban, hogy nem tévesztjük el az irányt, mivel a gázspray gombja körül kialakított perem megakadályozza ezt.
- Miután biztosan fogjuk a kezünkben a flakont, célozzunk vele a támadó arcára, lehetőleg a személy orr- és szájnílásától 20-40 cm távolságból, és azonnali gombnyomással aktiváljuk! Tapasztaljuk ki, mekkora erő kell a gomb lenyomásához, mennyi permet távozik belőle és milyen sebességgel stb.!
- A gázspray használatát gyakorolni kell, és a készség szintjén kell elsajátítani! Gázspray-t ruházat alatt rejtve kizárólag nagykorú polgárőr birtokolhat és használhat a polgárőr tevékenységének végzése során. Tegyük be a zsebünkbe, vagy csíptessük az övünkre, nadrágunkra, de semmiképpen nem javasolt a táskában történő elhelyezése, mert onnan nincs idő elővenni a hirtelen előállt szükséghelyzetben. Lehetőleg a derékszíjon jobb oldalon rögzített hordtáskában, derékszíj hiánya esetén zsebbe rejtetten, de könnyen hozzáférhető helyen érdemes tartani.
- Használatát lehetőleg mindig előzze meg a tevékenység abbahagyására vonatkozó felszólítás, illetve a gázspray használatára vonatkozó figyelmeztetés. Amennyiben a gázspray támadáselhárító eszközként történő használatának feltételei fennállnak az alkalmazó polgárőr köteles a támadó személyt előzetesen **felszólítani** cselekvése, tevékenysége abbahagyására. Ha a felszólítás hatástalan maradt, következnie kell a **figyelmeztetésnek**, hogy gázspray alkalmazására kerül sor. A figyelmeztetés rövid, határozott és jól érthető legyen. Lehetőleg úgy kell végrehajtani, hogy a közelben tartózkodók is jól hallják. E figyelmeztetések akkor mellőzhetők, ha a figyelmeztetéssel, illetve a felszólítással járó késedelem veszéllyel járna.
- A figyelmeztetés elhangzása után a polgárőr a könnygázsóró palackot hirtelen vegye elő és a személy arcára irányítva egy- másfél méteres távolságból folyamatos nyomással fél, maximum egy másodpercig alkalmazza. Felesleges hosszú másodpercekig, s főleg legyező mozdulatokkal nyomni a szórófejet.
- Amennyiben a körülmények azt lehetővé teszik, a használat előtt célszerű szabad térben a spray működőképességének ellenőrzését elvégezni, mert látható lesz a permetfelhő nagysága, terjedési távolsága, és érzékelhető a működtetéshez szükséges erő.
- Minden esetben figyelembe kell venni a jelenlévő légáramlatot, elkerülendő, hogy a könnygáz a saját vagy más személy arcába kerüljön. Szembe fújó szélben a polgárőr ne alkalmazza a gázsprayt. Egy jól irányzott, „kiadós” fújás kb. 5-10 percre teszi harcképtelenné a támadót. Ez az idő általában elegendő arra, hogy sor kerüljön további intézkedés foganatosítására.
- A polgárőr a gázspray használata után meg kell győződni arról, hogy az a személy, akivel szemben a gázspray használata történt, megsérült-e. Ha igen, a sérült személy részére a polgárőr köteles segítséget nyújtani, szükség esetén pedig gondoskodni arról, hogy a sérültet orvos láthassa el.
- Ha sérülés nem következett be, és a jogtalan támadás abbamaradt, a polgárőr a kívánt célt elérte, az érintett személy figyelmét fel kell hívnia arra, hogy ne dörzsölje a szemét, és szükség esetén vízzel semlegesíthető a gázspray további hatása.
- A gázspray alkalmazásáról - legkésőbb az alkalmazást követő munkanapon - az egyesület elnökének útján írásban kötelező bejelenteni a használat helye szerint illetékes rendőrkapitányságon - a szolgálati kézikönyv előírásainak megfelelően -, amelyhez csatolni kell az esetleges támadó eszközöket, a bűnjeleket, és az esetlegesen felvett

látteleletet. A jelentés tartalmazza: a polgárőr adatait; mikor, hol, kivel szemben milyen típusú gázspray-t használt; a használat eseményszerű okát, a megelőző intézkedéseket; sérülés történt-e (ha igen, milyen sérülés); sor került-e elsősegélynyújtásra, orvosi ellátásra; hol tartózkodik a sérült; amennyiben orvosi ellátásra sor került, az orvos adatait, a mentőautó forgalmi rendszámát; károkozás történt-e, ha igen milyen jellegű a kár; a helyszínrre, a tanúkra, egyéb körülményekre vonatkozó adatokat.

8.3.2.5 A polgárőrök által használható gázspray nyilvántartásának és tárolásának rendje¹⁰

Az egységes gyakorlat kialakítása érdekében a **Polgárőr Egyesületek- a rendőrségtől átvett gázsprayt - az alábbi eljárási rendnek megfelelően tárolják és vezessék a nyilvántartást.**

- a) A polgárőr egyesület elnöke által darabszám szerint átvett gázspray tárolása a helyi polgárőrség által használt épület helyiségében biztonsági zárral ellátott faszekrényben történjen.
- b) A kulcs tárolása oly módon történjen, hogy ahhoz illetéktelen személy ne férjen hozzá.
- c) Azoknál a polgárőr egyesületeknél, ahol állandó diszpécser szolgálat vagy szolgálatsszervező működik, célszerű a tárolásra szolgáló szekrény kulcsát részükre átadni. Ők lesznek jogosultak a gázspray kiadásáról, leadásáról nyilvántartást vezetni - milyen időpontban kinek vagy kiknek adták ki az eszközt. Az átvevők ezt aláírásukkal igazolják. A nyilvántartó füzetbe a leadás időpontját és az átvevő személyét, annak aláírásával vezetni kell.
- d) Ahol nincs állandó diszpécser szolgálat az egyesület elnöke jelöljön ki olyan személyt vagy személyeket, akitől a tároló szekrény kulcsa felvehető és a nyilvántartó füzet vezetését végzi a c) pont szerint.
- e) Az átvevő nyilatkozata a munkavédelmi szabályokra történt kioktatásról.
- f) A nyilvántartó füzet tartalmazza:- sorszám, név, aláírás, azonosító okmány száma (személyi igazolvány száma, vagy vezetői engedély száma), a kiadás időpontja, a leadás időpontja.

A gázspray tárolására vonatkozóan fontos tudni, hogy

- 60 °C felett nem tárolható.
- Tűzbe, szemétkbe még üres állapotban sem dobható.
- Felnyitni nem szabad.
- Használata közben dohányozni és nyílt lángot használni tilos.

8.4. Intézkedési kötelezettségek

8.4.1 Segítségnyújtási kötelezettség sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 172. § (1) alapján mindenki köteles a tőle elvárható segítséget nyújtani sérült vagy olyan személynek, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van.

E kötelezettség teljesítésében fontos az elvárható mérték megítélése. Így például:

- a) Mindenkitől elvárható, hogy a sérült vagy bajbajutott megmentése érdekében segítséget hívjon, a környezetében lévőket, a mentőket, a tűzoltókat, a rendőrséget segítségül hívja.
- b) Egy gépjárművezetői jogosítvánnyal rendelkező felnőtt embertől elvárható a helyszíni elsősegélynyújtás megkezdése.
- c) Elvárható, hogy a helyszínen vagy annak közelében lévő, a közvetlen életveszély elhárítására alkalmas eszközt valaki a mentés megkezdése érdekében rendelkezésre bocsássa.

¹⁰ A törvény 7/A.§. b) pontja rendelkezik arról, hogy a rendészetért felelős miniszter rendeletben határozza meg a gázspray igénylésének rendjét, a térítés módját, a gázspray átvételének, valamint visszavételének szabályait.

Aki a segítségnyújtást elmulasztja, alapesetben vétséget követ el. Büntett valósul meg akkor, ha a sértett meghal, és életét a segítségnyújtás megmenthette volna. Súlyosabb megítélés alá esik a segítségnyújtás elmulasztása akkor, ha a veszélyhelyzetet az elkövető idézi elő, vagy ha a segítségnyújtás egyébként is a kötelessége lenne.

8.4.2 Értesítési és közreműködési kötelezettségek teljesítése

A tűzvédelmi és a katasztrófavédelmi jogszabályok az állampolgár részére veszélyhelyzet esetén jelentési és közreműködési kötelezettséget írnak elő.

A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény 5. § (1) bekezdése szerint, aki tüzet vagy annak közvetlen veszélyét észleli, **köteles azt haladéktalanul jelezni** a tűzoltóságnak, vagy ha erre nincs lehetősége, a rendőrségnek vagy a mentőszolgálatnak, illetőleg a települési önkormányzat polgármesteri hivatalának (körjegyzőségnek). A magánszemélyek és a jogi személyek egyaránt a tűzjelzéséhez, a segítségkéréshez híradási eszközüket kötelesek rendelkezésre bocsátani, szükség esetén járműveikkel segítséget nyújtani.

A tűzoltás-vezető (tűzoltó) a tűzoltáshoz **magánszemélyeket** a tűz oltásában és a mentési munkálatokban az életkoruk, egészségi és fizikai állapotuk alapján elvárható **közreműködésre kötelezhet**.

A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény 24. § (1) alapján, aki a katasztrófát a vagy annak veszélyét észleli, vagy arról tudomást szerez, haladéktalanul **köteles bejelenteni** azt a katasztrófavédelem hivatalos szerveinek, illetve az önkormányzati tűzoltóságnak és a polgármesteri hivatalnak.

A természetes személyek és szervezetek a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezető felszólítására kötelesek a védekezést elősegíteni:

- a) adat és egyéb információk közlésével,
- b) közvetlen részvétellel,
- c) a védekezés céljára alkalmas ingó és ingatlan dolog rendelkezésre bocsátásával, igénybevételének tűrésével.

E kötelezettségek teljesítése csak akkor tagadható meg, ha a kötelezettség teljesítésével a felszólított önmaga vagy mások életét, testi épségét vagy egészségét közvetlen és súlyos veszélynek tenné ki.

Ismétlő kérdések:

1. *Mit ért a polgárőrség bűnmegelőzési szolgálatában intézkedés alatt?*
2. *Mi a különbség a beavatkozási jog és a beavatkozási kötelezettség között?*
3. *Ismertesse a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogásának jogi feltételeit!*
4. *Értelmezze a „tetten érés” fogalmát!*
5. *Hogyan valósítható meg a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy visszatartása?*
6. *Ismertesse a jogos védelmi helyzet törvényi tényállását!*
7. *Sorolja fel a jogos védelem kritériumait!*
8. *Mit jelent jogos védelem esetén az arányosság követelménye?*
9. *Ismertesse a végszükség helyzet törvényi tényállását!*
10. *Sorolja fel a végszükség helyzet legfontosabb jellemzőit!*
11. *Mit jelent a birtokvédelemben a jogos önhatalom?*
12. *Mit tehet a tulajdonos, a birtokos birtoka megóvásáért a jogos önhatalom keretében?*

13. *Hogyan valósítható meg a jogos önhatalom?*
14. *Ismertesse a jogos önhatalom korlátait!*
15. *Mikor kezdeményezhető a rendőr felkérésével más személy igazoltatása?*
16. *Hogyan adhatja át a rendőrség az igazoltatott adatait az igazoltatást kérőnek?*
17. *Ki mikor tehet feljelentést bűncselekmény vagy szabálysértés miatt?*
18. *Ismertesse a segítségnyújtási kötelezettség tartalmát!*
19. *Értelmezze az értesítési és a közreműködési kötelezettség tartalmait!*
20. *Ismertesse a közúti járművek megállításának metodikáját (módszertanát)!*
21. *Milyen esetekben áll fenn a polgárőr jelzőőri jogosultsága?*
22. *Ismertesse a gázspray használatának szabályait!*
23. *Ismertesse a polgárőrök által használható gázspray nyilvántartásának és tárolásának szabályait!*

Gyakorlati feladat:

Állítson össze példatárat olyan elképzelt vagy valós események leírásával, amelyek észlelése esetén indokolt és lehetséges a polgárőr beavatkozása

- a) *A bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogása,*
- b) *Más személye ellen intézett jogtalan támadás elhárítása,*
- c) *Veszélyből mentés végszükség helyzetben,*
- d) *Tevőleges önhatalom gyakorlása,*
- e) *Károkozó személyazonosság megállapítása érdekében.*

Csoportos foglalkozáson szituációs gyakorlat (szerepjáték) keretében gyakorolják az intézkedések végrehajtását.

IX. KÖZLEKEDÉSI ISMERETEK

9.1. A „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015”¹¹

„Közlekedésbiztonság, balesetmegelőzés, közlekedési bűnözés a harmadik évezrednek is örökzöld témája marad. Miként sajnos az is, hogy Magyarország mikor tud a nyugati nagycsalád közlekedésbiztonságának legalább a középmezőnyébe kerülni. Mikor tudjuk utolérni, ha nem is a Skandináv országok vagy Nagy-Britannia, de legalább a velünk legszorosabb kapcsolatot fenntartó németek vagy osztrákok, esetleg Svájc biztonságát.”¹²

Magyarország nemzeti közlekedéspolitikai programját – mely a „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015” címet viseli – a Parlament 2004. elején fogadta el, s a koncepció a közösségi szándéknál enyhébb célkitűzéseket tartalmaz.

¹¹ A közlekedésbiztonság kérdése az ezredforduló óta az Európai Unióban prioritást élvez. Ennek oka, hogy évente több, mint 40.000 ember veszíti életét a közösséghez tartozó tagállamok közútjain (2007-ben mintegy 43.000 fő), s százazrek szenvednek különböző jellegű sérüléseket.

A közlekedésbiztonság javítása érdekében az ezredfordulót követően különböző közlekedéspolitikai programok láttak napvilágot, melyek konkrét - azaz számokban kifejezett, mérhető - célkitűzéseket tartalmaznak.

Az EU 2001. évi Fehér Könyvének célkitűzései jól ismertek: a Bizottság 2010-ig 50 %-kal kívánja visszaszorítani a közlekedési balesetben meghalt személyek számát. Magyarország 2004-ben elfogadott nemzeti közlekedéspolitikai programja (címe: „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015”) a közösségi szándéknál enyhébb célkitűzéseket tartalmaz. A megfogalmazott cél: a személysérüléssel járó balesetek és a halálos áldozatok számának 2010-ig történő 30 %-os, valamint 2015-ig történő 50 %-os csökkentése. A mérsékeltebb célok meghatározásakor hazánk még nem volt az EU tagállama, s a programban vázolt célkitűzések közelebb állnak a magyar valósághoz, realitásabban tükrözik a közlekedésbiztonság helyzetét, s az annak javításában rejlő lehetőségeket.” (Személysérüléssel járó közúti közlekedési balesetek 2007. Kiadta az Országos Balesetmegelőzési Bizottság Titkársága. 3. o.)

¹² Irk Ferenc: A közlekedésbiztonság kontrollja 2003., Belügyi Szemle 2004/1., 19. o.

A megfogalmazott cél

1. A személy sérüléses balesetek és a halálos áldozatok számának 2010-ig történő 30 %-os,
2. 2015-ig történő 50 %-os csökkentése.

A mérsékeltebb célok meghatározásának indoka egyrészt az, hogy a program kidolgozásakor hazánk még nem volt az EU tagállama, továbbá a célkitűzések jobban megfeleltek a magyar valóságnak, realisabban tükrözték a közlekedésbiztonság helyzetét, s annak javításában rejlő lehetőségeket. A közúthálózat, infrastrukturális háttér és a fejlesztésre fordítható eszközök volumene tekintetében hazánk egyébként is elmarad a régebbi tagállamoktól, így a halálos áldozatok számának az évtized végére történő felére csökkentése Magyarországot jóval nagyobb tehertétel elé állította volna.

A magyar közlekedéspolitikai irányszámokat egyébként az EU a csatlakozást követően elfogadta. A fent leírtak úgy értelmezhetők, hogy Magyarország a közúti balesetek és halálos áldozatok 30 %-os csökkentésével kíván hozzájárulni 2010-ig a közösségi (átlagosan 50 %-os) célok teljesítéséhez. A „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015” program elfogadásakor már nyilvánvalóvá vált, hogy a vállalások teljesítése kizárólag abban az esetben lesz lehetséges, amennyiben a közlekedésbiztonság kérdése a legmagasabb szintű politikai támogatást fogja élvezni, hiszen ez a feltétele a szükséges költségek biztosításának, s a jogszabályi környezet megreformálásának.

A balesetek okai

A balesetek oksági szerkezete az elmúlt években alig változott:

- a) A legtöbb baleset az abszolút és a relatív gyorsra vezethető vissza, ezt
- b) az irányválttatás, haladás és kanyarodás szabályainak meg nem tartása követi,
- c) harmadik fő baleseti ok évek óta az elsőbbség meg nem adása.

A balesetek okozói

- a) A közúti balesetek túlnyomó részét a járművezetők, ezen belül a **személygépkocsi vezetők** okozzák (2005-ben 63,3 %).
- b) A **tehergépkocsi vezetők** által okozott balesetek aránya évek óta 10 % körül alakul, a gyalogos okozók aránya pedig csökkent (8,1 %-ra).

A balesetek időpontjai

- a) A legtöbb baleset a harmadik, a legkevesebb pedig az első negyedévben történt, a havi bontás alapján az augusztus mellett az október a legveszélyesebb hónap.
- b) A sok éves tapasztalatok azt mutatják, hogy március hónaptól a balesetek száma hirtelen megnő, s jelentős és tartós csökkenés csak novemberből következik be.

Magyarországon a **szeszestől befolyásolt állapotban** okozott balesetek száma európai viszonylatban mérve is magas. Az ittas balesetek tendenciája megfelel a személy sérüléses balesetek alakulásának (2000-ig csökkenő, utána pedig növekvő tendencia) aránya azonban az ezredfordulót követően emelkedett. Jelentős probléma ugyanakkor, hogy az elmúlt években – különösen a nagyvárosokban – a jogkövető járművezetői magatartásban érezhetően kedvezőtlen változások történtek. A kiemelt közlekedésbiztonsági kockázattal járó agresszív járművezetési stílus a közútjainkon jelen van, s a lebukási veszély jelenlegi alacsony szintje, valamint az ezzel járó „büntetlenség érzete” miatt e rendkívül veszélyes magatartással a jövőbeni programok és feladatok meghatározásakor fokozottan számítani kell.

9.2 A személy sérüléses közúti balesetek alakulása

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Személy sérüléses közúti balesetek száma	18.505	19.686	19.976	20.957	20.777	20.977	20.635	19.217
Balesetben meghalt személyek száma	1.239	1.429	1.326	1.296	1.278	1.303	1.232	970

9.3 Az ittas járművezetés alakulása, jellemzői

- A 2007. évi 2.855 fővel szemben 2008-ban 21,58 %-kal kevesebb, azaz összesen 2.239 személy okozott ittas állapotban személy sérüléses közúti balesetet.
- A közlekedési balesetek oksági szerkezete az elmúlt évekhez képest nem változott. A balesetek okai között változatlanul első helyen emelhető ki a gyorshajítás, másodikként az elsőbbségi jog meg nem adása, s harmadikként a kanyarodás szabályainak meg nem tartása.
- A 19.217 személy sérüléses közúti baleset 62,7 %-ában - azaz 12.046 balesetnek az okozásában - a személygépkocsi vezetők vonhatók felelősségre (ez 62,7 %-os aránynak felel meg).
- A tehergépjármű vezetők a balesetek 8,9 %-át (1.711), az autóbuszvezetők az 1,0 %-át (211), a motorkerékpárosok és a segédmotor-kerékpárosok pedig egyaránt 4,5-4,5 %-át (855, ill. 862 baleset) okozták.

9.4 A 2008. január 1-jétől életbe lépett új rendelkezések

Január elsejétől rossz világ köszöntött a notórius szabálysértőkre. A közlekedésben bevezették a zéró tolerancia elvét, amit a hétköznapi nyelvre úgy lehet lefordítani: nincs elnézés, nincs magyarázkodás, aki megszegi a szabályokat, viselje is annak következményeit. Fegyelmezetlenek és könnyelműek vagyunk. Még olyankor is, amikor az életünkről, a testi épségünkről van szó. A január elsején életbe lépett új és módosított közlekedési jogszabályok végre valós fenyegetést teremtenek a renitensek számára. Ha a szép szó, ha az értelemre ható érvelés kevés, jöjjenek a keményebb eszközök: a súlyos tízezrekkel fenyegető büntetések. A bezárt kis-kapuk, a szubjektív megítélést kizáró eljárások. A korábbi jogszabály kibúvókra adott lehetőséget, a terhelő nyilatkozat megtagadásával a hatóság az elkövető kilétéről nem szerezhetett tudomást.

Az új pontrendszer lényege

Hazánkban a közlekedési szabályszegések pontozása 2001. január elsejétől van hatályban. A „pontoszerző” rendszer lényege, hogy a jogszabály bizonyos közlekedési szabályszegés(ek) elkövetéséhez automatikusan előéleti pont(ok) hozzáadásáról rendelkezik. A törvényben meghatározott 18 pont elérése esetén a vezetői engedélyt ideiglenesen, hat hónapra visszavonják, s akkor adják csak vissza, ha tulajdonosa igazolja, hogy sikeresen vett részt úgynevezett után-képzésen.

A 2008. január 1-jén életbe lépett új, hatályos szabályozás két leglényegesebb eleme, hogy

valamennyi érintett bűncselekményt és szabálysértést illetően emelkedett a kiadandó pontok száma, s bővült a pontrendszer hatálya, mely a korábbi 19 helyett már 26 szabálysértési tényállásra terjed ki.

A rendszer új eleme, hogy a közterület-felügyelet által kiróható, helyszíni bírsággal sújtható új szabálysértések is a pontrendszer hatálya alá kerültek. Változtak a „halmazati” elkövetés szabályai is. Ha egy eljárásban több szabályszegést együtt bírálnak el, akkor a bűncselekmény kategóriában a magasabb pontszámmal járó eseményhez rendelt pontszámot 4 ponttal kell növelni, míg szabálysértéseknél a magasabb pontszámmal járókat kell alapul venni, s a kevésbé súlyos szabálysértés pontjainak felével kell azt megnövelni. „Halmazat” valósul meg például, amennyiben a vétkes vezető túllépte a megengedett sebességet, ugyanakkor nem használta a biztonsági övet sem.

Új elem a szabályozásban, hogy a pontrendszer hatálya ma már nemcsak a magyar hatóság által kiállított vezetői engedéllyel, hanem az annak alapján a külföldi hatóság által kiállított járművezetői okmánnyal rendelkezőkre is kiterjed. Ez a módosítás különösen a külföldön élő, vagy tartósan ott dolgozó személyeket érinti. Lényegi változás történt az előéleti pontok „elévülése” tekintetében is, mert az eddigi 2 év helyett ma már 3 év összegyűjtött pontjai vezethetnek a vezetői engedély ideiglenes visszavonásához.

Önkéntes utánpótlás

A jelenleg hatályos szabályozás szerint 12 pont elérése esetén a Nyilvántartó értesítést küld a gépjárművezetőnek a pontjai számáról, s egyben tájékoztatja őt a felső ponthatár elérésének következményeiről, s arról, hogy ha önkéntesen beiratkozik utánpótlásra, lehetősége van a pontszám csökkentésére. Igaz, ennek a szabályai is szigorodtak: aki él ezzel a lehetőséggel, s legfeljebb csak 12 pont van a rovásán, az 9 ponttal, 13 és 17 pont között pedig 6 ponttal csökkentheti a már megszerzett pontjai számát. Önkéntes utánpótlással is egy éven belül legfeljebb egyetlen alkalommal lehet „kitöröltetni” a feketepontokat.

Emelkedett a helyszíni bírság összege

A szabálysértésekről szóló törvény módosításának a közlekedőket érintő egyik leglényegesebb eleme, hogy 2008. január 1-jétől 3000 – 20 000 forint közötti összegre emelkedett a helyszíni bírság. A tudomásul vett helyszíni bírság ellen nincs helye fellebbezésnek, további jogorvoslattal élni nem lehet.

Alkohol: 0-tolerancia

A helyszínen veszik el a vezetői engedélyt az ittas járművezetőktől, függetlenül az elfogyasztott alkohol mennyiségétől. 2008. január 20-i hatállyal módosultak a közúti közlekedésigazgatás szabályai, s ezek kimondják, hogy a rendőr a helyszínen elveszi a vezetői engedélyt, amennyiben a jármű vezetője ittas vezetéssel gyanúsítható.¹³

A statisztikai adatok is igazolják, mind a könnyebb, mind a súlyosabb sérüléssel, illetve halállal végződő balesetek oka gyakran visszavezethető az alkohol hatására.¹⁴ Az ittas járművezetés nemcsak Magyarországon, hanem egész Európában kiemelt közlekedésbiztonsági probléma. Az

¹³ Az ittas járművezetés elleni fellépés jegyében 2008. 01. 20-án lépett hatályba a zéró tolerancia elve, mely alapján az ittas járművezetőtől már a helyszínen elveszik a vezetői engedélyt, függetlenül az ittasság mértékétől. Jan. 20-a és dec. 30-a között összesen 7963 jogosítvány helyszíni elvételére került sor, az elvett engedélyek 96 százalékát (7654) magyar, négy százalékát (309) külföldi hatóság állította ki. (Úton. A közlekedési szolgáltatók szakmai lapja. 2009. jan.-febr. 17. o.)

¹⁴ Javult az ittas vezetők által okozott balesetek statisztikája. A 2008 első negyedévi 441 fővel szemben 2009-ben eddig 365 személy okozott ittas állapotban balesetet, ami 17 %-os javulás. (www.police.hu)

Európai Unióban a gyorsajtást követően az ittas járművezetés számít a halálos kimenetelű közlekedési balesetek legfőbb okának, veszélyességét fokozza az is, hogy az ittas vezetők többsége általában a megengedett sebességet is túllépi. Szakértői becslések szerint az EU útjain közlekedő járművezetők mintegy 2-3 százaléka vesz részt ittasan a közúti forgalomban, a közlekedési balesetben életüket vesztett járművezetők halálát 10-15 százalékban okozza az alkoholos befolyásoltság.

Az objektív felelősség¹⁵ elve

2008. májusától lépett hatályba az intézkedési csomag egyik legjelentősebb és legnagyobb hatást kiváltó eleme, az úgynevezett „*objektív felelősség*” elvének a magyar jogrendbe, a közlekedési jogba történő bevezetése. Az objektív felelősség elve a gépjármű üzemben tartójának, illetve a gépjárművet használatra átvevő személynek a felelősségét állapítja meg meghatározott közlekedési szabályszegések elkövetése esetén.

Az új jogintézmény gyakorlatilag azt biztosítja, hogy a kiemelt súlyosságú, illetve gyakran előforduló szabályszegések elkövetését minden esetben szankció kövesse, még akkor is, ha a járművezető személyét valamely oknál fogva nem sikerült tisztázni. Az objektív felelősség elvét számos európai ország sikerrel alkalmazza. E nélkül elképzelhetetlen volna például a legkorszerűbb automata sebességellenőrző készülékek hatékony alkalmazása is, ami pedig Európa-szerte a közlekedési morál javításának talán leghatékonyabb eszközének bizonyult.

Az objektív felelősség körébe tartozik,¹⁶ ha a járművezető:

- a) átlépi a megengedett sebességet,
- b) tilos jelzés ellenére áthalad a vasúti átjárón,
- c) a kereszteződésben, a járművel tilosban áll vagy várakozik,
- d) az autópálya leállósávját folyamatos haladásra veszi igénybe,
- e) megszegi a behajtási tilalmat,
- f) a kötelező haladási irányra, illetve
- g) a természet védelmére vonatkozó előírásokat.

Ismétlő kérdések:

- 1) Röviden ismertesse a „Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015” lényegét!
- 2) Ismertesse a balesetek okait, okozóit!
- 3) Melyek a 2008. január 1-jétől életbe lépett új rendelkezések a közlekedésben?

X.

A KÖZLEKEDÉSI POLGÁRŐRÖK SPECIÁLIS SZAKMAI MUNKÁJA

10.1 A közös szolgálat

¹⁵ A tulajdonosi felelősség elvét Európában számos országban alkalmazzák (pl. Spanyolországban, Hollandiában, Franciaországban, Belgiumban, Ausztriában, Szlovéniában, Nagy-Britanniában), ugyanakkor elmondható, hogy nincs két teljes azonos rendszer, azaz - az esetleges hasonlóságok mellett - minden ország egyedi megoldást alakított ki.

¹⁶ A közigazgatási bírság: A fent említett szabályszegések bármelyikének elkövetése esetén az eljáró hatóság 2008. május 1-jét követően közigazgatási bírságot szab ki, amelynek összege 30 ezer forinttól 300 ezer forintig terjed. A bírság jogszabály által meghatározott összege igazodik az elkövetett szabályszegés súlyosságához. Például, ha valaki lakott területen kívüli főútvonalon 20-30 százalékkal túllépi a megengedett 90 km/órás sebességet, 30 ezer forintot, míg a 150 százalékot meghaladó gyorsajtás esetén már a maximális 300 ezer forintos bírságot kell megfizetnie.

Hazánkban a mintegy 85.000 fős polgárőrségnek a legfontosabb küldetése, hogy közösen lássanak el szolgálatot a polgárőrök a rendőrökkel. Ez a lakosság valamint az államnak is az igénye, tehát mindenkinek. Az a jó, ha a **közlekedési polgárőr a közlekedési rendőrrel közösen teljesít szolgálatot.**

10.2. A polgárőr lehetőségei a közlekedési feladatainak ellátásában¹⁷

10.2.1 Forgalmas közlekedési csomópontokban (gócpontokban) teljesít a polgárőr szolgálatot

Több országban (pl. Horvátországban) a fontosabb csomópontokban közlekedési rendőrök állnak. Hazánkban a rendőrök¹⁸ helyett közlekedési polgárőröket is ki lehet állítani. A fontosabb útkereszteződésekben figyelje **formaruhában** a forgalmat. A tapasztalat az, hogy az állampolgárok a polgárőr láttán fokozottan igyekeznek betartani a közlekedési szabályokat. A polgárőr legyen jelen, csak álljon és figyeljen, ez önmagában is a balesetmegelőzést szolgálja. Szólítsa fel azokat, akiknek nincs a biztonsági övük bekapcsolva.

10.2.2 Rendszám alapján feljelentés

Bűncselekmény esetén minden állampolgárnak, így a polgárőröknek is joga van a bűncselekmény elkövetőjét elfogni és a lehető legrövidebb időn belül átadni a nyomozó hatóságnak. Attól függetlenül, hogy a polgárőrnek nincs intézkedési joga, amikor megfigyelést végez – mind állampolgárnak – lehetősége van a kirívóan durva közlekedési szabálysértések esetén megtenni a feljelentést. Ámennyiben nagyon durva a szabályszegés, akkor a polgárőr is tegyen feljelentést. Ha a feljelentés kellően bizonyított – kettő vagy annál több polgárőr van a helyszínen, illetve kívülálló tanúk vannak, vagy videofelvétel készült stb. – akkor a rendőrhatalóság el fog járni a szabálysértésekben, azokkal szemben, akik a szabálysértéseket elkövették.

10.2.3 Közlekedési propaganda előadások tartása

A felkészült polgárőrök lakossági fórumokon, nyugdíjas klubokban, házakban, tanintézetekben tartanak balesetmegelőzéssel kapcsolatos közlekedési propaganda előadásokat. A jól felkészült közlekedési polgárőröket célszerű ilyen feladatokkal is megbízni, felruházni. A felnőtt közlekedők (képzése) továbbképzése esetén a közlekedési morál fejlesztésére nagyobb hangsúlyt kell fordítani. Fel kell venni a kapcsolatot a gépjárművezetői képzést végző iskolák vezetőivel. A gépjárművezetői tanfolyamok órakeretéből közlekedésbiztonsági órák rendezésével fejleszteni kell a tanulók közlekedési morálját. A képzés során rá kell döbbsíteni a hallgatót a közlekedés veszélyességére. Meg kell győzni a szabálytisztelő és alkalmazkodni képes közlekedési magatartás fontosságáról.

10.2.4 Iskolákban közlekedési propagandamunka végzése

E feladat végzése összefügg a 3. pontban taglaltakkal, de fontosságánál fogva külön, önálló kiemelés érdemel. Nagyon fontos a közlekedésre nevelés színterein – az óvodától az egyetemekig – az oktatás a képzés végzése. E fontos munkában a közlekedési polgárőrök is jelentős segítséget tudnak adni. **Oktatások tartása, illetőleg közlekedési vetélkedőkre felkészítés.** A rendőrség minden évben az általános és a középiskolások részére felmenő rendszerű közlekedési vetélkedőket szervez. A legfontosabb, hogy minden iskolában – a legkisebb településen is – a vetélkedők megtartásra kerüljenek. Nyilvánvalóan a vetélkedőknek

¹⁷ A jövőben arra kell felkészülni, hogy a közlekedési polgárőrök létszáma többszöröse lesz a közlekedési rendőröknek, így önállóan is fognak teljesíteni szolgálatot.

¹⁸ Hazánkban kevés is a közlekedési rendőr valamint motorizált így kevés a lehetőség rendszeresen kiállítani a rendőröket a csomópontokba, hogy csak álljon és figyeljen.

az a célja, hogy minden gyermek ismerje meg a rá vonatkozó közlekedési szabályokat, elméletben, gyakorlatban egyaránt. Ebben a fontos feladatban kell közreműködni a polgárőröknek. Az lenne az ideális, ha minden iskolát támogatni tudna a polgárőrség, el kellene érni, hogy minden iskolának lenne egy polgárőr kapcsolattartója (**egy polgárőr – egy iskola**), akik igyekeznének megadni minden segítséget a gyermekek helyes közlekedésre nevelés terén. El kellene jutni a középiskolákba is, sőt az egyetemekre is. Ezen kívül segítséget kellene adni a felnőttek közlekedésre nevelése terén is, ami hazánkban jelenleg szinte teljed mértékben megoldatlan. A hivatásos (főfoglalkozású) gépkocsivezetőket többnyire továbbképzik, de a magángépjármű vezetők oktatásáról alig-alig beszélhetünk, és ugyanakkor a baleseteket döntő többségében a magángépjármű vezetők okozzák.

10.2.5 A közlekedési polgárőrök képzése

Nagyon fontos a közlekedési polgárőrök felkészítése. Ez alapja az egész tevékenységnek. Ha nem készítjük fel a polgárőröket, ha nem lesznek továbbképzések, akkor maradnak a pusztá megjelenések a közterületen – ami egyébként alapvetően kiindulópontja a szolgáltatnak – de szeretnénk továbblépni. Az OPSZ 2006. évtől kezdve minden évben megszervezi a polgárőr vezetők továbbképzését, melyben központi helyet foglal el a közlekedésbiztonsági, a balesetmegelőzési oktatás. Hasonló 2-3 napos tanfolyam, ahol speciálisan a balesetmegelőzési ismereteket lehet elsajátítani. Szükségszerűvé vált, hogy az oktatás céljára alkalmas tankönyv álljon mindig rendelkezésre. Ezt az oktatási tansegédletet, ha nem is évente, de folyamatosan át kell dolgozni, ismeretanyagát frissíteni kell. El kell érni, hogy képzett polgárőrök legyenek a közlekedési rendőrök mellett, ennek érdekében mindent meg kell tenni. 2005 szeptemberében, Budapesten a BRFK Balesetmegelőzési Bizottsága és az OPSZ vezetésének szervezésében került sor az első országos közlekedési polgárőr vetélkedőre. Az országos megmérettetés egyrészt elméleti, és gyakorlati felkészülés is volt a közlekedési polgárőrök részére, másrészt ismerkedés a rendőrség és a polgárőrség szakemberei között. Hagyományt teremtettünk ebből, és 2009-ben már az ötödik alkalommal kerül megrendezésre, ismét Budapesten. A négy megtartott országos közlekedési polgárőr vetélkedő valamennyi esetben magas színvonalú volt, a 2008. évben Zalaegerszegen megrendezett IV. országos döntőn már a helyi polgárőr kollégákkal közlekedési konferenciát is szerveztünk. A képzések során feltétlenül szólni kell az aktuális baleseti helyzet alakulásáról.

10.2.6 Passzív biztonsági eszközök kampányában való közös részvétel

2005 évben reprezentatív felmérés volt, hogy hányan és hogyan használják a biztonsági övüket. Ez a felmérés befejeződött, melynek eredménye elég lehangoló, hiszen 4-5 %-os az eredmény, mely nagyon alacsony. A másik eredménye a kampánynak a közös munka, a rendőrség és polgárőrség között dicséretre méltó, hiszen a polgárőrök munkája e tekintetben is pótolhatatlan volt. Azóta már több alkalommal is meg lett ismételve a felmérés.

10.2.7 Baleseti ok-kutatás

A közlekedési polgárőrök a rendőrökkel közösen, de önállóan is végezhetik.

10.2.8 Forgalomtechnikai problémák feltérképezése, jelzése

A közlekedési polgárőrök folyamatosan kísérik figyelemmel a közutakat, annak állapotát, a közúti jelzéseket (jelzőlámpák meghibásodását, jelzőtáblákat, útburkolati jeleket), baleseti gócpontok, baleseti konfliktushelyzetek felderítését, balesetveszélyesen elhelyezett gépjárműveket, egyéni tapasztalatok jelzését, forgalomtechnikai hiányosságokat, problémákat. Adott esetben éljenek jelzéssel, javaslatokkal a közlekedési hatóságok felé.

10.2.9 Közös szolgálat a Közlekedési Felügyelet, illetve a MÁV szerveivel

Lehetőleg minden évben a MÁV-val ellenőrizni kell valamennyi vasúti átjárót a közlekedésbiztonság szempontjából. A Rendőrség mellett a Közlekedési Felügyelet közúti ellenőreivel közösen is kell teljesíteni szolgálatot.

10.2.10 Helyszíni szemlék tartása

Itt nagyon nagy figyelemmel kell lenni arra, hogy mit végezhet a polgárőr. A helyszíni szemlék tartását alapvetően a hatóságoknak, így pl. közlekedési bűncselekmények, balesetek helyszínén a rendőrhatóságnak (azok tagjainak) kell végrehajtani. A rendőrök munkáját nyilvánvalóan segíthetik a polgárőrök is. A polgárőr foghatja a mérőszalag végét, a helyszín lezárásában segíthet, adhat elsősegélyt az arra rászorulóknak, ha a gépkocsi kigyullad a tűz oltásában köteles segíteni, lehet hatósági tanú, ha az intézkedő rendőrt megtámadják, akkor a rendőr védelmére kelhet – ez egyébként alapvetően kötelessége is a polgárőrnek – valamint végezhet minden egyéb olyan tevékenységet, amely mint állampolgárnak is joga, illetve kötelessége lenne. Hibásnak értékelem viszont, amikor a közlekedési balesetek helyszínén a polgárőr önállóan végzi a szemle egyes részfeladatait, pl. a mérőszalaggal vagy a tolómérővel egyedül végzi a helyszíni méréseket, készíti a helyszínvázlatot, nem beszélve a jegyzőkönyv készítéséről. A nyomozási és más hatósági feladatok – amikor nem közlekedési bűncselekmény helyszínén intézkednek, hanem szabálysértés történt vagy közigazgatási hatósági eljárásban járnak el – végzését csak hatóság tagjai teljesíthetik, mert ez az adatvédelemről szóló 1992. évi tv. szempontjából aggályos, ezt a balesetnek részesei (okozó, vétlen, személyek), illetőleg a védők is kétségbe vonhatják és kifogásolhatják a polgárőrök önálló tevékenységét.

10.2.11 Parkoló gépjárművekkel kapcsolatos megelőzési feladatok

A polgárőrök egyik fontos bűnmegelőzési feladata a gépjárműlopások, gépjárműfeltörések megelőzése. A polgárőr a **gépjárműbe való betekintéssel** győződjön meg, hogy nem hagytak-e az utasterben olyan tárgyakat (pl.: táskát, egyéb értékes dolgokat), amelyek bűncselekmény elkövetését eredményezhetik, a gépjármű feltöréséhez vezethetnek. Bűnalkalom észlelése esetén a polgárőr helyezzen el a szélvédőn a lopás veszélyeire figyelmeztető tájékoztatót (figyelemfelhívást, prospektust, szórólapot), és észlelését jegyezze fel.

Parkoló gépjárművek **zártságának** megállapítását szemrevételezéssel hajtsa végre. Az ajtókilincsek megfogásával, a nyitás próbálgatásával nem szabad ellenőrizni. Ha a polgárőr a gépjárműbe betekintéskor azt észleli, hogy az ajtózár nyitott állapotban van, hívjon oda egy vagy két külső, együttműködésre hajlandó személyt, és előttük, mint tanúk előtt, az ajtók ki nyithatók és bezárhatók. A lezárás előtt a polgárőr a gépkocsi műszerfalára helyezzen el egy feljegyzést a történekről és a polgárőrség elérhetőségéről további információk igénylésének esetére. A tanúk nevét, lakcímét és elérhetőségét jegyezze fel, de ezt a lezárt kocsi tulajdonosával nem kell közölni.

Abban az esetben, ha az autóriasztó a polgárőr eljárása során megszólal, maradjon a helyszínen, várja meg a tulajdonost, és közölje vele a körülményeket. Azokon a helyeken, ahol lehetséges (pl.: bevásárló központok, szórakozóhelyek stb.), értesíteni kell a tulajdonost.

Körözött gépjármű felderítése esetén a rendőrséget azonnal értesíteni kell. A rendőrség ügyeletét fel kell kérni a rendszám, a gépjármű típusa és színe alapján a körözési ellenőrzésre, és ha valóban körözés alatt áll a gépjármű, a helyszínen meg kell várni a rendőrgárőr kikerzését.

10.2.12. Gépjármű-felismerési rendszer alkalmazása

Ugyancsak a polgárőrök fontos bűnmegelőzési feladataihoz tartozik az **ellopott gépjárművek felkutatásában**, felderítésében való részvétel. A polgárőr szervezetek a rendőrség és az önkormányzatok támogatásával rendszámfelismerő rendszereket és eszközöket alkalmazhatnak

az ellopott gépjárművek felderítésére. Az Országos Polgárőr Szövetség Gépjármű Felderítő Tagozata - továbbiakban OPSZ. GFT. - látja el azon polgárőr szövetségek és tagszervezetek érdekvédelmi, -képviselési, érdekérvényesítő és tájékoztatási feladatait, amelyek tagszervezetként önkéntesen társultak az országos tagozathoz.

Az OPSZ. GFT. szervezi, koordinálja a tagszervezetek körözött gépjárművek felderítésére, valamint a közlekedésbiztonság javítására irányuló tevékenységét, továbbá segíti a működési és technikai feltételek javítását és a polgárőri munkát. A tagszervezetek a gépjármű felderítő munka mellett ellátják a polgárőri feladatokat is.

Az **adatok nyilvántartása**, tárolása, az OPSZ. GFT. tagszervezeteinél üzemeltetett rendszámfelismerő berendezésekben, informatikai eszközökben történik. A nyilvántartás kezelése számítógépes támogatással történik. A polgárőrség a rendőrséggel való **együttműködés keretében** részt vehet a körözött gépjárművek **azonosításában is**. Az azonosított, körözött gépjárművekre vonatkozó információkról a polgárőrség a rendőrséget - az azonosítást követően - haladéktalanul tájékoztatja. Az adatok gyűjtésére az OPSZ. GFT. tagnyilvántartásában szereplő tagok jogosultak.

Az adatgyűjtésre vonatkozó szabályok:

- a) Az adatok gyűjtője köteles gondoskodni arról, hogy az adatgyűjtés során illetéktelen személyek az adatok tartalmáról ne szerezzenek tudomást.
- b) Az adathordozót a feldolgozásig, illetve a feldolgozásra történő átadásig zárható helyen kell tartani.
- c) Az adatok gyűjtése csak a rendszámfelismerő működéséhez szükséges jármű adatok, valamint az együttműködő hatóságok felkérésére rögzített adatok körére terjedhet ki.
- d) A számítógépből papír alapú hordozóra történt adatszolgáltatás esetén a rontott és a felesleges példányokat haladéktalanul meg kell semmisíteni úgy, hogy ezt követően az adatot ne lehessen előhívni. A megsemmisítésnek dokumentáltan kell történnie.
- e) A körözés adataihoz bármelyik polgárőr - jelszóval - hozzáférhet.
- f) A polgárőr szolgálatának ellátása során a gépjármű-körözési nyílt adatokat lekérheti bármely - az országban működő - polgárőr-ügylettől.

10.2.13 Egyéb rendezvények, feladatok végrehajtása

Folyamatosan keresni kell, azokat a további feladatokat, lehetőségeket, melyeket a közlekedési polgárőrök önállóan, illetve a közlekedési rendőrökkel együtt tud végezni.

Ismétlő kérdések:

- 1) *Milyen lehetőségei vannak a polgárőrnek a közlekedési feladatai ellátása során?*
- 2) *Hogyan történik a rendszám alapján való feljelentés?*
- 3) *Beszéljen a közlekedési propagand- előadások tartásáról!*
- 4) *Ismertesse az iskolákban végzendő közlekedési propagandamunkát!*
- 5) *Ismertesse, hogyan történik a közlekedési polgárőrök képzése!*
- 6) *Hogyan történik a forgalomtechnikai problémák feltérképezése, jelzése?*
- 7) *Mi a teendőjük a polgárőröknek a helyszíni szemlék tartása során?*
- 8) *A polgárőr parkoló gépjárművekkel kapcsolatos megelőzési feladatai?*
- 9) *Mik a teendői a polgárőrnek körözött gépjármű felderítése esetén?*
- 10) *Beszéljen a gépjármű-felismerési rendszer alkalmazásáról!*